Bu kitaba sığmayan daha neler var!

Karekodu okutun, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaşın!

ÖDS

ÖĞRENCİ/ÖĞRETMEN DESTEK SİSTEMİ

https://ods.eba.gov.tr

- Konu Anlatımlı Ders Videoları
- Soru Çözüm Videoları
- Ders Anlatım Videoları
- Çoktan Seçmeli Sorular

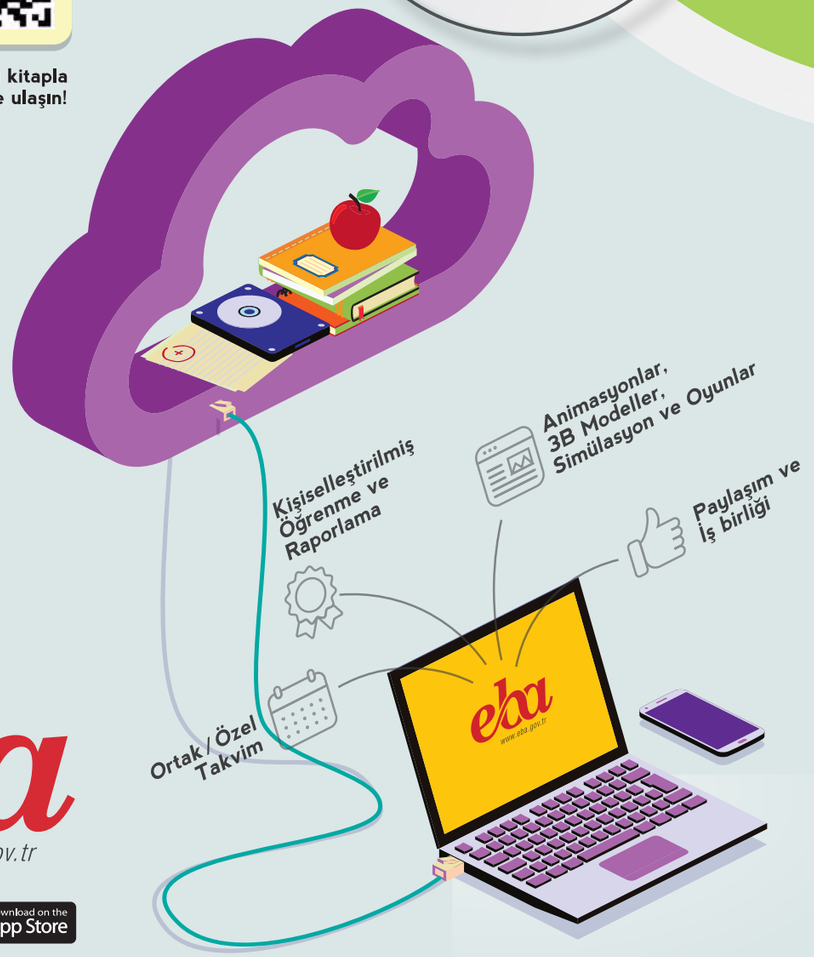

eba
www.eba.gov.tr

Google play | App Store

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-5739-3

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ ALANI

SOSYAL DESTEK ALANLARI 9 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ ALANI

SOSYAL DESTEK ALANLARI

9
DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ ALANI

9

SOSYAL DESTEK ALANLARI

DERS KİTABI

YAZARLAR

Aslı MUMA
İrem ÖZMEN
Mehmet KESKİN
Mestan Müjdat ÖZTÜRK
Şefik ÇELİK

DEVLET KİTAPLARI

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI.....7573
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....1613

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı	Sezer TAŞ
Rehberlik Uzmanı	Musa KARABEYESER
Görsel Tasarım Uzmanı	Hamza KAHRAMAN Nergül GEVREK

ISBN: 978-975-11-5739-3

“ Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce öğretim materyali olarak hazırlanmıştır."

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden lâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

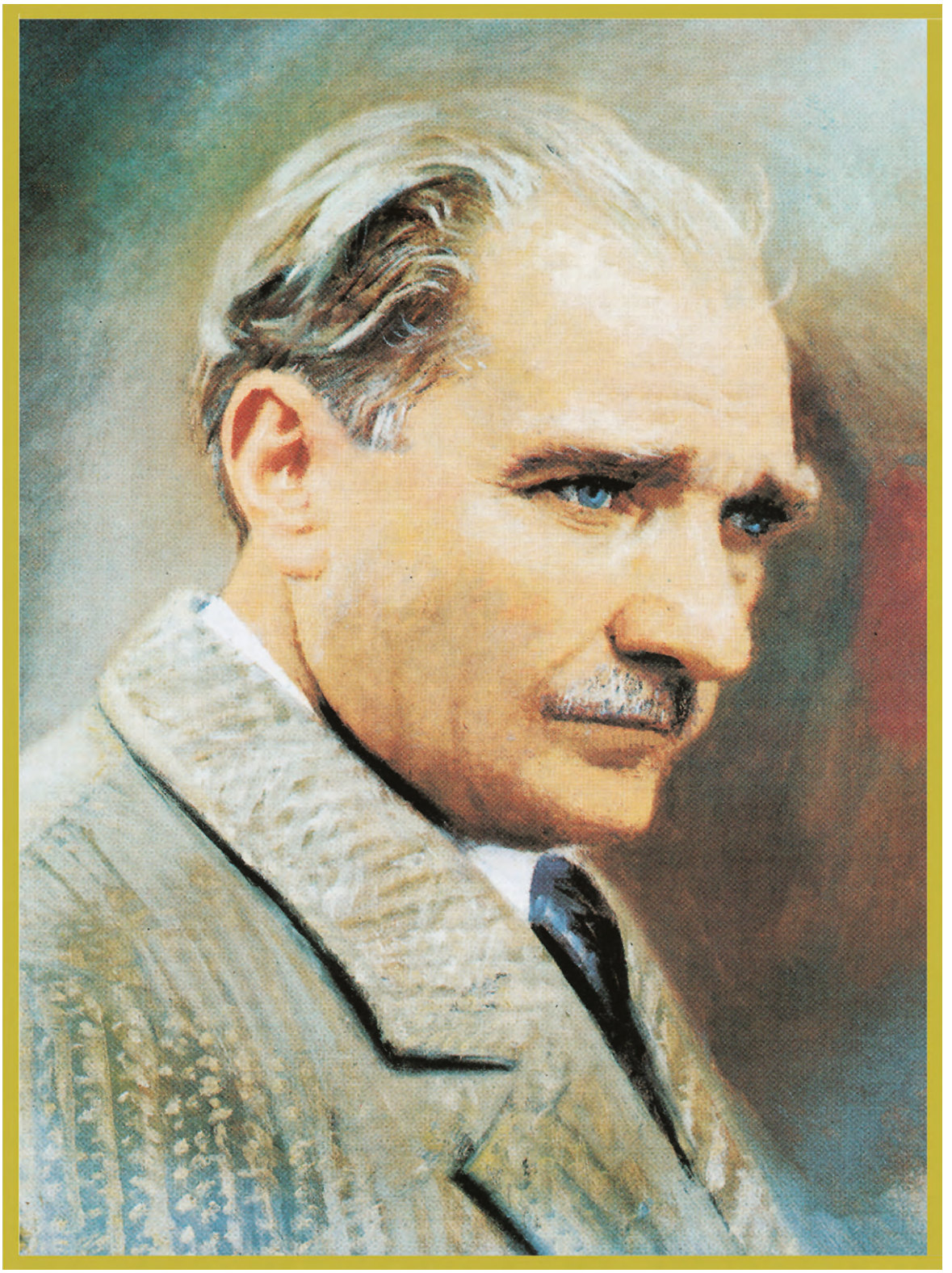

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

1. ÖĞRENME BİRİMİ SOSYAL DESTEK

1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ....16
1.1. Eski Türk Devletlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları 17
1.2. Osmanlı Devleti'ndeki Sosyal Hizmet Uygulamaları....19
OKUMA PARÇASI....22
1.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları....24
1.4. Dünya Tarihindeki Sosyal Hizmet Uygulamaları....26
2. SOSYAL HİZMETLERİN KAPSAMI....29
2.1. Tanımı....29
2.2. Kapsamı 30
2.3. Verilen Hizmet Türleri....32
2.4. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanında Aranan Özellikler....33
OKUMA PARÇASI....34
2.5. Sosyal Destek Hizmet Elemanının Çalışma Ortamları 35
2.6. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının İş Bulma Olanakları....36
1. ÖĞRENME BİRİMİNİN ÖLÇME DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI....38

2. ÖĞRENME BİRİMİ SOSYAL DAYANIŞMA

1.SOSYAL DAYANIŞMA....44
1.1. Dayanışma ve Sosyal Dayanışma 45
1.2. Sosyal Dayanışmanın Önemi 46
2. ÜLKEMİZDE SOSYAL HİZMET VEREN KURUM VE KURULUŞLAR....49
2.1. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 49
2.1.1. Kanunda Geçen Tanımlar....49
2.1.2. Kanuna İlişkin Genel Esaslar....51
2.1.3. Engellilere Yönelik Hizmetlere İlişkin Genel Esaslar....52
2.2. Ülkemizde Sosyal Hizmet Veren Kuruluşlar 54
2.2.1. Çocuk Yuvaları....54
2.2.2. Yetiştirme Yurtları....55
2.2.3. Kreş ve Gündüz Bakımevleri....56
2.2.4. Huzurevleri....57
2.2.5. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri....59
2.2.6. Çocuk Destek Merkezleri....59
2.2.7. Kadın veya Erkek Konukevleri....59
2.2.8. Aile Danışma Merkezleri....59
2.2.9. Umut Evleri....60
2.2.10. Aktif Yaşam Merkezi....60
2.2.11. Çocuk Evleri....60
2.2.12. Sosyal Hizmet Merkezi....61
2.3. Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....62
2.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....62
2.3.2. Üniversiteler Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....65
2.3.3. Mahalli İdareler Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....66
2.3.4. Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....68
2.3.5. Özel Sektör Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları....68
3. ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET VEREN KURUM VE KURULUŞLAR....70
3.1. BM (Birleşmiş Milletler)....70
3.2. WHO (Dünya Sağlık Örgütü)....70
3.3. UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)....72

3.4. UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu).....73
3.5. UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı).....74
3.6. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü).....76
3.6.1. ILO Anayasası.....76
2. ÖĞRENME BİRİMİNİN ÖLÇME DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI.....78

3. ÖĞRENME BİRİMİ SOSYAL DESTEK HİZMET UYGULAMA ALANLARI

1. AİLENİN VE TOPLUMUN REFAHINA YÖNELİK SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....84
1.1. Aile ve Toplum.....84
1.2. Ailelerle Sosyal Hizmet Uygulamasında Uygulanan Temel İlkeler.....85
1.3. Aileye ve Topluma Verilen Sosyal Hizmet Müdahale Aşamaları.....86
1.3.1. Tanışma Aşaması.....86
1.3.2. Ön Değerlendirme Aşaması.....86
1.3.3. Planlama Aşaması.....86
1.3.4. Uygulama ve Müdahale Aşaması.....87
1.3.5. Son Değerlendirme ve Sonlandırma Aşaması.....87
1.3.6. İzleme Aşaması.....87
1.4. Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP).....88
1.5. Aile Eğitim Programı (AEP).....89
2. İHMAL İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ..91
2.1. Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri.....91
2.1.1. Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri.....92
2.1.2. Kadına Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri.....96
2.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) ve Çocuk İzleme Merkezinin Görev ve Sorumlulukları...97
2.2.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM).....97
2.2.2. Çocuk İzleme Merkezi.....98
2.3. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Danışma Hattı.....99
2.4. Medyanın Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Olaylarına Etkisi ve Sorumluluğu.....100
3. EVLAT EDİNME VE KORUYUCU AİLEDE SOSYAL DESTEK HİZMETLER.....103
3.1. Evlat Edinme.....103
3.1.1. Evlat Edinme Kapsamı.....104
3.1.2. Evlat Edinme Koşulları 105
3.1.3. Başvuru Yeri, Şekli ve Başvuru Sırasında Yapılacak İşlemler.....105
3.1.4. Başvuruların İncelenmesi.....106
3.1.5. İzleme.....106
3.1.6. Evlat Edinme Kararının Verilmesinden Sonraki Hak ve Yükümlülükler.....106
3.1.7. Evlat Edinme Statüsünün İptali ve Küçüğün Geri Alınması.....106
3.2. Koruyucu Aile.....107
3.2.1. Koruyucu Aile Olmaya İlişkin Yasalar.....108
3.2.2. Koruyucu Aile Olma Koşulları 108
3.2.3. Araştırma ve İnceleme.....109
3.2.4. İtiraz.....109
3.2.5. Koruyucu Ailenin Görev ve Yükümlülükleri 110
3.2.6. Koruyucu Ailelere ve Çocuklara Sağlanan Olanaklar 110
3.2.7. Koruyucu Aile Statüsünün İptali 111
3.3. Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hizmetleri Arasındaki Fark.....112
4. ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER.....114
4.1. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Hizmet Çeşitleri.....117
4.1.1. Gazi, Gazi Aileleri ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar.....117

5. EVSİZLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....122
5.1. Evsizlik Kavramı.....122
5.1.1. Evsizliğin Çeşitleri.....123
5.1.2. Evsizliğin Nedenleri.....123
5.1.3. Evsiz Bireylerin Sorunları.....125
5.2. Evsizlere Verilen Sosyal Destek Hizmetler.....126
5.2.1. Barınma Hizmetleri.....127
5.2.2. Sokakta Yemek Dağıtımı.....127
5.2.3. Psikososyal Destek Faaliyetleri.....128
5.2.4. İş ve Meslek Edindirme Faaliyetleri.....128
5.2.5. Ayni Yardımlar.....128
6. SIĞINMAEVLERİNDE KALAN BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER.....130
6.1. Aile içi Şiddetin Önlenmesi.....130
6.2. Sığınmaevleri.....131
6.2.1. Kadın Sığınmaevi.....131
6.3. Sığınmaevlerinde Sosyal Desteğin Önemi.....136
7. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER.....138
7.1. Suçlulukla İlgili Kavramlar.....139
7.1.1. Suç.....139
7.1.2. Suçluluk.....139
7.2. Suça İten Nedenler.....139
7.2.1. Yaş.....140
7.2.2. Cinsiyet.....140
7.2.3. Medeni Durum.....140
7.2.4. Öğrenim Durumu.....141
7.2.5. İşsizlik ve Ekonomik Düzey.....141
7.2.6. Aile Yapısı ve Özellikleri.....141
7.2.7. Akran Grubu 142
7.3. Suçlu Bireylerin Topluma Kazandırılması.....142
8. DOĞAL AFETLERDE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ.....144
8.1. Doğal Afetlerde Bireylere Götürülen Destek Hizmetleri.....145
8.1.1. Psikososyal Destek Hizmet Grubu.....146
8.1.2. Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Hizmeti Grubu.....150
8.2. Doğal Afetlerde Sosyal Destek Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar 152
8.2.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 152
8.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....153
8.2.3. Millî Eğitim Bakanlığı.....153
8.2.4. İçişleri Bakanlığı.....153
8.2.5. Sağlık Bakanlığı.....154
8.2.6. Kızılay.....156
9. MÜLTECİ VE SIĞINMACILARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER.....157
9.1. Sığınmacı Kavramı.....157
9.2. Mülteci Kavramı.....157
9.3. İkincil Koruma.....159
9.4. Geçici Koruma 160
9.5. Ülkemizdeki Uluslararası ve Geçici Koruma Sahibi Bireylere Yönelik Hizmetler.....161
9.5.1. Eğitim Hizmetleri.....162
9.5.2. Sağlık Hizmetleri.....162

9.5.3. İş Piyasasına Erişim Hizmetleri.....163
9.5.4. Sosyal Yardım ve Hizmetler.....164
9.5.5. Tercümanlık Hizmetleri.....164
9.5.6. Adli Yardım Hizmetleri.....164
3. ÖĞRENME BİRİMİNİN ÖLÇME DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI.....166
EKLER.....170
CEVAP ANAHTARLARI 174
KAYNAKÇA.....177

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Öğrenme birimi görselini gösterir.

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrenme birimi konularını gösterir.

Öğrenme biriminde hangi konuları öğreneceğinizi gösterir.

Karekod okuyucu ile taratarak ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz karekodu gösterir.

SOSYAL DESTEK

Öğrenme Birimi Konuları

Sosyal Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi
Sosyal Hizmetlerin Kapsamı

Neler Öğreneceksiniz

- Sosyal hizmetlerin ilk olarak ne zaman, nerede ve nasıl uygulandığını ve tarihi sürecini
- Eski Türk Devletlerinde, Osmanlı Devleti'nde, Cumhuriyet Dönemi'nde ve Dünya tarihinde sosyal hizmet uygulamalarını
- Sosyal hizmetler kavramını
- Sosyal hizmetlerin kapsamını ve sosyal hizmette verilen hizmet türlerini
- Sosyal destek hizmetleri elemanında bulunması gereken özellikler
- Sosyal destek hizmetleri elemanının görevlerini, çalışma ortamını ve iş bulma olanaklarını

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrencilerin önceden aşina oldukları konuları içeren, öğrenciyi öğrenmeye hazır hâle getirmeyi amaçlayan soruları içerir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Hayatınızda kendi başınıza çözemediğiniz bir sorunla karşılaştığınızda nasıl davranırsınız/ne yaparsınız?
2. Karşılık beklemeden yardım yapan bir insan nasıl hisseder? Paylaşınız.

Öğrenme birimi ana başlıkları gösterir.

1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlu var olduğu günden beri sosyal sorunlarla karşılaşmakta ve baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu sorunlar, kişinin kendisiyle alakalı durumlardan kaynaklı olabildiği gibi yakın çevresinin içinde bulunduğu olumsuz bir sebepten de oluşabilir. Bazı sorunlar kolayca çözülebilirken bazı sorunların çevreden destek alınmadan çözülmesi oldukça güçtür.

Öğrenme birimi konu anlatımını gösterir.

Sosyal hizmetlerin genel amacı; kişilerin yaşam standartlarını ve kalitesini yükselterek refah düzeyini artırmaktır. Refah kelimesi; bolluk, rahat ve varlık içinde bir yaşam sürdürmeyi ifade etmektedir. Toplumların refah düzeyini yükseltmek ve yaşam kalitesini artırmak geçmişten günümüze kadar gelen devletlerin benimsedikleri bir hedef olmuştur. Bu hedefler çerçevesinde sosyal devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet, bireylere asgari seviyede refah veya refah imkânı sağlayan devlettir. Sosyal devletin genel olarak bireylere; asgari bir hayat standardı sunmak, yardımlarda bulunmak, sosyal hizmetler vermek ve bireylerin sosyal güvenliğini sağlamak gibi fonksiyonlarının olduğu bilinmektedir.

Sosyal devletin ve sosyal devlet düşüncesinin kökleri neredeyse insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Geçmişte uygulanan sosyal hizmet uygulama örneklerini bilmek günümüzde uygulanan sosyal hizmet uygulamalarını kavramamızda bizlere fayda sağlayacaktır. Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimi dört aşamada ele alınabilir (Görsel 1.1).

Öğrenme birimi görsellerini gösterir.

Görsel 1.1: Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimi

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Osmanlı Devleti zamanında kurulan ve Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk tarafından Kızılay adı verilen sosyal yardım kuruluşudur. Kızılay, ihtiyaç sahibi insanlara beslenme, barınma ve sağlık hizmetleri ulaştırmakla görevli bir kuruluştur.

1940'lı yıllarda muhtaç asker ailelerine ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kanunlar çıkarılmıştır. Evrensel nitelikte bir örgüt olan Birleşmiş Milletler'in katkılarıyla Türkiye'de sosyal hizmet alanında çalışmalar yürütülmüş ve **ilk sosyal hizmetler enstitüsü** kurulması kararı alınmıştır. Bu enstitü ile sosyal hizmet konusunda mesleki eğitim görmüş meslek elemanı yetiştirilmeye başlanmıştır.

1.7. ETKİNLİK

1. Kan bağışı hakkında merak ettiklerinizi düşünerek not alınız.
2. Türk Kızılayının en yakın kan bağış merkezini veya mobil kan bağış aracını ziyaret ediniz.
3. Ziyaretiniz esnasında hazırladığınız soruları görevlilere sorunuz.
4. Aldığınız cevapları not alarak sınıfta arkadaşla-rınızla paylaşınız.

Görsel 1.15: Kızılay kurumsal logosu

1961 Anayasası'na sosyal hukuk devleti ifadesinin girmesiyle sosyal refah hizmetlerine verilen önem artmıştır. Anayasadaki 48. madde bu anlamda çok önemlidir: "Herkes; sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir." Bu ifadede açıkça görüldüğü üzere sosyal yardımlara ilişkin sorumluluk "sosyal yardım teşkilatı kurmak" ifadesiyle devlete yüklenmiştir. 1961 Anayasası'nın kabulü öncesinde Birleşmiş Milletlerin desteği ile Türkiye'de sosyal hizmetlerin geleceğine yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Çalışmalar neticesinde Ankara'da aynı yıl Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. Bu akademi Türkiye'nin sosyal hizmetler alanındaki ilk eğitim kurumu olma özelliğine sahiptir.

BİLGİ KUTUSU

1982 Anayasası'nda belirtilen sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken bireylere yönelik tedbirler aşağıdaki gibidir:

- Harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, engelli ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.
- Devlet, sakatların korunmalarını sağlar ve toplum hayatına uyumlarını sağlayacak tedbirleri alır.
- Yaşlılar devletçe korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.
- Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Etkinlikleri gösterir.

Bilgi kutusunu gösterir.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Evrensel insan haklarıyla ilgili afiş hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. İkişerli gruplara ayrılınız.
2. Bilgi kutusunda verilen evrensel insan haklarından birini seçiniz.
3. Diğer gruplardan farklı bir hak seçtiğinize emin olunuz.
4. Seçtiğiniz hak ile alakalı dikkat çekici bir afiş hazırlayınız.
5. Afiş hazırlarken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.
   - Afişteki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Afişte yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Uygulama faaliyetini gösterir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

15. Aşağıdakilerden hangisi Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının özelliklerinden değildir?

A) Bireysel çalışmalıdır.
B) Empati yapabilmelidir.
C) Ayrımcılık yapmamalıdır.
D) Etkili iletişim kurabilmelidir.
E) Sabırlı olmalıdır.

16. Bimarhanelerin Türkçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yatılı okul
B) Üniversite
C) Hastane
D) Bakanlık
E) Eczane

Ölçme değerlendirme sayfasını gösterir.

ETKİNLİK

Bu etkinlik ile yiyecek bulmada zorluk yaşayan okul bahçenizdeki kuşlara yuva ve yemlik yapmayı öğreneceksiniz.

1. Etkinlikte kullanılacak araç-gereçleri (şişe, makas ya da maket bıçağı, zımpara, ip, akrilik

Karekod, uygulamayı anlatan bir videonun yer aldığını gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL DESTEK

Öğrenme Birimi Konuları

Sosyal Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi
Sosyal Hizmetlerin Kapsamı

Neler Öğreneceksiniz

- Sosyal hizmetlerin ilk olarak ne zaman, nerede ve nasıl uygulandığını ve tarihi sürecini
- Eski Türk Devletlerinde, Osmanlı Devleti'nde, Cumhuriyet Dönemi'nde ve Dünya tarihinde sosyal hizmet uygulamalarını
- Sosyal hizmetler kavramını
- Sosyal hizmetlerin kapsamını ve sosyal hizmette verilen hizmet türlerini
- Sosyal destek hizmetleri elemanında bulunması gereken özellikleri
- Sosyal destek hizmetleri elemanının görevlerini, çalışma ortamını ve iş bulma olanaklarını

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Hayatınızda kendi başınıza çözemediğiniz bir sorunla karşılaştığınızda nasıl davranırsınız/ne yaparsınız?

2. Karşılık beklemeden yardım yapan bir insan nasıl hisseder? Paylaşınız.

1. SOSYAL HİZMETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlu var olduğu günden beri sosyal sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu sorunlar, kişinin kendisiyle alakalı durumlardan kaynaklı olabildiği gibi yakın çevresinin içinde bulunduğu olumsuz bir sebepten de oluşabilir. Bazı sorunlar kolayca çözülebilirken bazı sorunların çevreden destek alınmadan çözülmesi oldukça güçtür.

Sosyal hizmetlerin genel amacı; kişilerin yaşam standartlarını ve kalitesini yükselterek refah düzeyini artırmaktır. Refah kelimesi; bolluk, rahat ve varlık içinde bir yaşam sürdürmeyi ifade etmektedir. Toplumların refah düzeyini yükseltmek ve yaşam kalitesini artırmak geçmişten günümüze kadar gelen devletlerin benimsedikleri bir hedef olmuştur. Bu hedefler çerçevesinde sosyal devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet, bireylere asgari seviyede refah veya refah imkânı sağlayan devlettir. Sosyal devletin genel olarak bireylere; asgari bir hayat standardı sunmak, yardımlarda bulunmak, sosyal hizmetler vermek ve bireylerin sosyal güvenliğini sağlamak gibi fonksiyonlarının olduğu bilinmektedir.

Sosyal devletin ve sosyal devlet düşüncesinin kökleri neredeyse insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Geçmişte uygulanan sosyal hizmet uygulama örneklerini bilmek günümüzde uygulanan sosyal hizmet uygulamalarını kavramamızda bizlere fayda sağlayacaktır. Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimi dört aşamada ele alınabilir (Görsel 1.1).

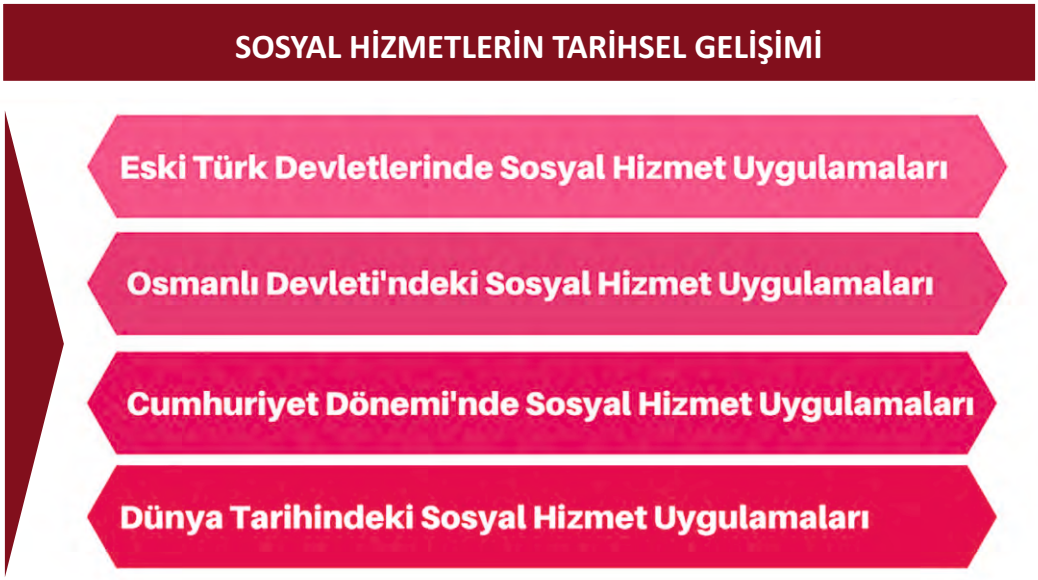

Görsel 1.1: Sosyal hizmetlerin tarihsel gelişimi

1.1. Eski Türk Devletlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Çok eski zamanlardan bu yana Türklerde aile önemli bir kavram olarak karşımıza çıkar. Türkler göçebe oldukları dönemlerde bile sosyal yardımları sürdürürken yerleşik hayata geçişle bu yardımları daha sağlam zeminlere oturtmuştur. Göktürk yazıtlarında geçen: **"Çıplak halkı giydirdim, yoksul halkı zengin ettim, milletimi kaygısızca yaşayacak bir hâle getirdim."**[1] ifadelerine bakıldığında Türklerde sosyal güvenlik fikrinin ve "devlet baba" anlayışının çok eskilere dayandığı görülmektedir.

Türkler Anadolu'ya yerleştikten sonra fakirler, göçmenler ve çocuklar için çeşitli misafirhaneler ve aşevleri kurup işletmiştir.

Selçuklular da yerleştikleri topraklarda sosyal hizmet kurumları oluşturarak toplumun kaynaşmasını ve halkın ihtiyaçlarının giderilmesini amaç edinmişlerdir. Bu amaçla; bimaristan (hastane), medrese (dershane), zaviye (ibadethane), mabet (tapınak), mektep (okul), imaret (hayır kurumu), kütüphane gibi vakıf kurumlarını halkın hizmetine sunmuşlardır. Bimaristanlar (darüşşifalar); sosyal yardım kurumu olarak tesis edilen hastanelerdir ve en çarpıcı özellikleri bu hastanelerde hastaların tıbbi bakımlarının ve tedavilerinin parasız yapılmış olmasıdır (Görsel 1.2). Bu yönüyle sosyal devlet anlayışının bir tür öncüsü olarak değerlendirilebilir.

Selçuklulardaki **Nizamiye Medreseleri**; eğitim, barınma, sağlık hizmeti sunması, her yaştan ve gruptan öğrenciyi kabul etmesi ile **"eğitimde şans ve fırsat eşitliği"** sağlamanın mükemmel örneklerinden biridir. Medreseler, kalacak yerleri olmayan talebelere barınma imkânı sağlamasının yanı sıra talebelerin gıda ihtiyaçlarını karşılar ve talebelere belli miktar harçlık verirdi. Bu yönüyle Nizamiye Medreselerine yatılı ve burslu bir eğitim kurumu denilebilir. Selçuklu idaresi, zarara uğrayan köylere belirli bir zaman için vergi affı getirmiştir. Hatta halka tohumluk ve çiftlik hayvanları dağıtarak sosyal devlet özelliği göstermiştir.

Selçuklularda sosyal yardımlaşma, iş bölümü, iş birliği, paylaşma, meslek edinme ve meslek ahlakı açılarından **"ahilik"** uygulamasından söz etmek gerekir. Ahi sözcüğündeki "kardeş" anlamı, Türk kültür hayatında önemli bir yeri olan yardımlaşma, dayanışma ve hoşgörünün kökleşmesini sağlamış; dolayısıyla, Türk toplum yapısında birleştirici görev yapmıştır.

Ahilik, **"orta sandığı"** kurarak günümüzdeki **"sosyal güvenlik"** kurumlarının başlangıç noktası olmuştur. Bu sandıklar, yaşlılıkları sebebiyle güçsüz düşen üyelerini emekli sayarak ve iş kazaları sebebiyle sakatlanan üyelerini de korumaya alarak ayni ve nakdî yardımlar yapmıştır.

Görsel 1.2: Selçuklu dönemi'nde Erzurum'da inşa edilen çifte minareli medrese

1.1. ETKİNLİK

1. Ailenizdeki veya çevrenizdeki emekli olan kişilerle görüşünüz.
2. Kaç yaşında emekli olduklarını, nereden emekli olduklarını, hangi sosyal güvenlik kurumuna dâhil olduklarını, haklarını ve serbest zamanlarında nelerle uğraştıklarını öğreniniz.
3. Edindiğiniz bilgileri not alarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.3: Yaşlı bireyle görüşme

Ahiliğin iş yeri dışındaki merkezleri olan **zaviyeler**, çok işlevli mekânlardır. Zaviyeler, her gün aş kaynayan, fakirlerin ve yolcuların yedirilip içirildiği konaklama yerleridir. Bu yönüyle ahilik, yolda kalanların, bir yerde yaşayan yabancıların ve kimsesi olmayanların yardımına koşan günümüzdeki sosyal yardım kuruluşlarının sivil toplum örgütü mantığıyla işlev görmüş ve hizmet vermiştir (Görsel 1.4).

Hayırseverlik kültürü çok gelişmiş olduğundan sosyal hizmet uygulamaları Türk devlet geleneği ile doğrudan ilişkilidir.

Görsel 1.4: Ahi Sancağı

AHİLİK NASİHATLERİ

Harama bakma
Nefsine hakim ol
Haram yeme
Doğru, sabırlı, dayanaklı ol
Yalan söyleme
Büyüklerinden önce söze başlama
Kimseyi kandırma
Kanaatkâr ol
Dünya malına tamah etme
Eksik tartma
Kuvvetli ve üstün durumda iken affetmesini,
Hiddetli iken yumuşak davranmasını bil
Kendin muhtaç iken bile başkasına verecek kadar cömert ol
Din ve mezhep ayrılığı gözetmeden bütün insanlara karşı sevgi besle
Toprağa bağlan
Suyu israf etme
Ağaç dik
Güçlü olmak için Kur'an-ı Kerim oku
Bağı bahçeyi viran bırakma
Hadis ezberle
Bildiklerini öğret
Faydalıyı faydasızı ayırmasını bil

Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası, Erişim Tarihi: 13.05.2020

1.2. ETKİNLİK

1. Ahilik nasihatlerini dikkatlice okuyunuz.
2. Bu etkinliğinizde "Ahilik Nasihatleri Koridoru" oluşturacaksınız.
3. Öğretmeninizin yardımıyla okulun duvarları boş, uygun bir koridorunu seçiniz.
4. Ahilik nasihatlerini öğretmeninizden yardım alarak sınıf arkadaşlarınızla bölüşünüz.
5. Size düşen nasihati güzel yazıyla A4 kağıdına veya kartonlara dikkat çekici bir şekilde yazınız. Posterleri hazırlarken yaratıcılığınızı kullanıp değişik şekillerde süsleyebilirsiniz.
6. Belirlediğiniz okul koridorunun duvarlarına hazırladığınız posterleri asınız.

1.2. Osmanlı Devleti'ndeki Sosyal Hizmet Uygulamaları

Osmanlı Devleti'nde sosyal hizmet uygulamaları, Selçuklu Devleti'nin devamı niteliğindedir. Osmanlı Devleti'nin sosyal devlet anlayışına sahip olduğu tarihî kaynaklar tarafından bizlere gösterilmektedir. İlk Osmanlı tarih yazarlarından Neşrî, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'den şu şekilde bahsetmektedir: **"Osman Gazi gayet iyi Müslüman kişiydi ve adetiydi, üç günde bir taam (yemek) pişirip fukarayı ve sulehayı cemedip taam ederdi (toplayıp yedirirdi) ve yakıncaklarını (yakınlarını) giydirip donatırdı ve dullara daima sadaka verirdi."**[2]

Osmanlı Devleti bir vakıf medeniyetiydi. Sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya büyük önem veren Osmanlı Devleti'nde vakıflar; dinî, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve askerî alanlarda hizmetler vermekteydi. Vakıf'ın kelime anlamı "bir şeyi daimî olarak durdurmak"tır. Başka bir ifadeyle; bir malı alım satımdan alıkoyup (durdurup) ona ihtiyacı olan başkalarına vermektir. Bu anlamıyla Osmanlı Devleti'ndeki vakıflar; özellikle toplumda yardıma muhtaç durumda olan kadın, çocuk, yaşlı ve engellilere yönelik önemli hizmetler vermekteydi. Bu vakıflardan bazıları şunlardır:

Anadolu Bacıları Teşkilatı: Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından kurulan bu teşkilat, dünya tarihindeki **ilk kadın meslek örgütüdür.** Bu teşkilat; yetim ve kimsesiz genç kızları ve yaşlı kadınları himaye altına almıştır. Genç kızların eğitimleriyle ilgilenmek ve evlilik süreçleriyle ilgili maddi ve manevi sorumluluk almanın yanı sıra kimsesiz yaşlı kadınların bakımlarını üstlenmişlerdir.

Çocuk Islahhaneleri: Osmanlı Devleti'nde kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklar için kurulan ilk **yatılı kurumlardır**. Aynı zamanda çocuk ıslahhaneleri, Müslüman ve Hristiyan kimsesiz çocukları eğiten ve onları meslek sahibi yapan bir tür okul olarak düşünebilir. Günümüzde **Mesleki ve Teknik Liseler** olarak eğitim vermeye devam etmektedirler.

Darüşşafaka: Esnaf çıraklarının eğitilmesi amacıyla kurulmuştur. Zamanla fakir ve kimsesiz Müslüman çocukları eğitme ve meslek sahibi yaparak onları topluma kazandırma faaliyetlerini yürütmüştür. Şefkat yurdu anlamına gelen Darüşşafaka, i**lk parasız özel okul** olma özelliği göstermektedir**.** Günümüzde hala varlığını sürdürmektedir.

Darülaceze: Darülaceze "düşkünlerevi" anlamına gelmektedir. Sokaklarda dilenen çocuklar ile engelli erkek ve kadınların dilenmekten kurtarılması ve güçleri yettiğince çalışarak geçinebilmelerini sağlamak amacıyla İstanbul'da kurulmuş yatılı sosyal hizmet kuruluşudur. Dönemin padişahı II. Abdülhamid Darülaceze Vakfının kurulmasına öncülük etmiştir. Günümüzde hâlâ varlığını sürdürmektedir.

DARÜŞŞAFAKA MARŞI

Yüzler güldü, gözyaşları hep dindi,
Nurlu yolun yolcusuyuz biz şimdi
Ana baba bize şimdi bu mektep,
Bu mektepte yer, içer, oynarız hep...

Koç, 2003.

Görsel 1.5: Darüşşafaka binası

1.3. ETKİNLİK

1. Bu etkinlik ile ihtiyaç sahibi bireyler için iyilik mağazası oluşturacaksınız.
2. Öncelikle okulun uygun bir alanına stant kurunuz. Okuldaki diğer öğrencileri projeniz konusunda bilgilendiriniz. Giymedikleri ama giyilebilecek durumda olan kazak, tişört, mont, ayakkabı gibi kıyafetleri atölyenize veya standınıza getirmelerini söyleyiniz. Yeterli sayıda kıyafete ulaştıktan sonra standınızı kaldırınız.
3. Bağışlanan kıyafetleri kullanılabilirlik durumlarına göre ayırınız. Gerekiyorsa bakım ve temizliklerini sağlayınız.
4. Öğretmeninizin yardımıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak için ilgili kurumlara gönderiniz.

Dârülhayr-ı Âlî: Yetimlerin barındırılmasını ve eğitilerek meslek sahibi olmalarını sağlayan ilköğretim seviyesinde yatılı sosyal hizmet kuruluşudur.

Darüleytam: Şehit çocuklarını korumak amacıyla kurulan yetimhanelerdir. Yetim veya öksüz kalmış çocukları barındırmak, okutup yazdırmak ve kendilerine bir sanat ve meslek öğretmek düşüncesi ile açılmıştır.

Fatih İmareti: İmaret kelimesi ''büyük aşevi'' anlamına gelmektedir. Fatih imaretinin kuruluş amacı; kimsesiz, korunmaya muhtaç çocukların yeme, içme, giyim ve okuma ihtiyaçlarını karşılamak, okul ve kütüphane açmaktır.

Hacı Mustafa Vakfı: "El Hac" lakabıyla da anılan Mustafa oğlu Hacı Mustafa'nın 1778 yılında kurduğu vakfın amacı sokak köpeklerine her gün ekmek dağıtmaktır.

1.4. ETKİNLİK

1. Evinizde artan yemekleriniz olduğunda bunları sokakta yaşayan dostlarımız için ayırınız.

2. Artan yemeklerinizle birlikte bir kap suyu; çöp konteynerlerinin çevresine veya dostlarımızın ulaşabilecekleri noktalara bırakabilirsiniz.

Görsel 1.6: Sokak hayvanlarına can olun

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti: 1868 yılında Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti adıyla kurulmuştur. Günümüzde **Kızılay** olarak tanınan kurumdur (Görsel 1.7).

Görsel 1.7: Cephede göğsünden vurulmuş bir askere müdahale eden Hilâl-i Ahmer hemşiresi kartpostalı

Himaye-i Etfal: Kimsesiz çocukları korumak amacıyla mahallî olarak 1908 yılında Kırklareli'de; ulusal olarak da 1917 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Himaye-i Etfal Cemiyeti için çocuk, milletin istikbalidir. Kuruluş hedefi "cins, mezhep ve milliyet" ayırımı yapmaksızın bütün çocuklara hizmettir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Çanakkale çocuk yuvası

Hilal-i Ahdar Cemiyeti: Birinci Dünya Savaşı süreci ve sonrasında işgal güçleri toplumumuzda alkol ve uyuşturucu gibi maddeleri yaygınlaştırarak milli mücadele ruhunu sekteye uğratmaya çalışmıştır. Bu durumu engellemek ve işgale karşı milli mücadele ruhunu korumak amacıyla kurulmuştur. Günümüzde **Yeşilay** olarak tanınan kurumdur (Görsel 1.9).

YEŞİLAY

Görsel 1.9: Yeşilay

Safvet Bey Vakfı: İnegöllüzade lakabıyla da anılan Safvet Bey'in 1916 yılında kurduğu vakfın amacı; kocası askerde olan veya şehit düşmüş kadınların mağdur olmaması için barınacakları ve sığınacakları evler yapmaktadır. Bu vakfa sığınan kadınlara yeme içme ve barınma sağlamanın yanı sıra el sanatları öğretilerek kadınların iş sahibi olmaları ve bu şekilde geçimlerini sağlamaları amaçlanıyordu. Günümüzdeki **kadın sığınmaevleri** ile benzerlik göstermektedir.

Yakup Çelebi Vakfı: Hasta olanlara hekim götüren, bakım ve hekim masraflarını karşılayan ve vefat eden olursa defin işlemlerini ücretsiz yapan vakıf; Germiyanoğlu lakabıyla bilinen Yakup Çelebi tarafından kurulmuştur. Günümüzdeki **evde bakım hizmetleri** ile benzerlik göstermektedir.

1.5. ETKİNLİK

1. Ailenizde veya yakın çevrenizde tanıdığınız yaşlı bireyle görüşünüz.
2. Onlardan hatıralarını anlatmalarını isteyiniz.
3. Yaşlı bireylere anlattıklarının çok değerli olduğunu, bu nedenle sizinle paylaştıklarını not almak istediğinizi söyleyiniz.
4. Notlarınızdan oluşan bir hatıra defteri oluşturunuz.
5. Görüştüğünüz yaşlı bireyle fotoğraf çekerek defterinize yapıştırınız.
6. Tüm bu işlemler için ondan izin almayı unutmayınız.

OKUMA PARÇASI

İSRAFI ÖNLEYEN VAKIF

Kara kış İstanbul'un üstüne çökmüştü. Rüzgâr uğulduyordu... Her gün aynı vakitlerde işitilen o ahenkli ses yine duyulmaya başladı:
"Taamdan (yemekten) arta kalanı almaya geldiiim!.."
Burnu cama dayalı küçük çocuk birden heyecanlanarak sofrayı toplamakta olan annesine seslendi:
-Anne, anne kuşçu amca geldi, çabuk...
Annesi yemek ve ekmek artıklarını bir kapta toplamıştı bile. Kapıya çıkarması için çocuğun eline tutuşturdu.
-Yarın ben de o amcayla gitmek istiyorum anne. Ben de kuşlara bakmak istiyorum.
-A benim merhametli oğlum, diye saçlarını okşadı annesi...
Fakat bu yiyecekler, yaban hayvanlarının bulabileceği uzak yerlere bırakılıyor...
-Kim bu kuşçu amca?
-Padişahımızın kurduğu vakfın bir çalışanı. Bu amca sofralardan artan yiyecekleri düzenli olarak topluyor, vahşi hayvanların yaşadığı yerlere götürüp bırakıyor. Özellikle karda kışta yiyecek bulmakta zorluk çeken zavallı hayvancıklar da karınlarını doyuruyor. Böylelikle nimetler çöpe gitmiyor, israf önlenmiş oluyor. İnce düşünülmüş bu vakıf; hem Osmanlı Vakıf medeniyetinin önemli bir örneği hem de atalarımızın diğer canlılara karşı duydukları merhametin bir göstergesidir.
"Sultan I. Ahmed Han Vakfı" ismiyle kayda geçen vakfiyesinde (vakıf belgesinde) buyurmuş ki:
...Sofralardan artan yemekler çöpe atılmasın, toplanıp hayvanlara kuşlara verilsin, bu iş için insanlar görevlendirilsin, onlara günlük olarak (...) akçe verilsin...

Tarihte İlginç Vakıflar, 2012

1.6. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile yiyecek bulmada zorluk yaşayan okul bahçenizdeki kuşlara yuva ve yemlik yapmayı öğreneceksiniz.

1. Etkinlikte kullanılacak araç gereçleri (şişe, makas ya da maket bıçağı, zımpara, ip, akrilik boya, düğme, kuvvetli yapıştırıcı) hazırlayınız.
2. Pet şişenin tam ortasının biraz aşağısına kuşun gireceği deliği makas veya maket bıçağı yardımıyla kare veya dikdörtgen şeklinde kesiniz.
3. Kestiğiniz yerin keskinliğini azaltmak için zımparalayınız. Kesme işlemi bittikten sonra şişenizi boyayıp renkli düğmelerle süsleyiniz.
4. Bu işlemleri uygularken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
5. Boyanız kuruduktan sonra şişenin kapağını deliniz ve ip geçiriniz.
6. Şişenin içine kurumuş ekmek kırıntıları veya kuş yemi koyunuz.
7. Oluşturduğunuz bu yuva ve yemlikleri okul bahçesinde kuşların erişebileceği yüksek alanlara yerleştiriniz.
8. Aynı işlemleri şişeyi yan çevirerek de yapabilirsiniz.

Görsel 1.10: Örnek kuş yemliği

Görsel 1.11: Örnek kuş yemliği yakın çekim

1.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Osmanlı Devleti zamanında kurulan Himaye-i Etfal, Cumhuriyet Dönemi'nde faaliyetlerine Himaye-i Etfal Cemiyeti olarak devam etmiştir. Bu cemiyet, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukları bakım, eğitim, sağlık ve kültürel yönden desteklemek amacıyla kurulmuş bir sosyal hizmet kuruluşudur (Görsel 1.12).

Himaye-i Etfal Cemiyeti daha sonra bir kamu kurumuna dönüştürülerek Çocuk Esirgeme Kurumu adını almıştır (Görsel 1.13). Atatürk'ün deyimiyle kimsesizlerin kimsesi olan Cumhuriyet idaresi çerçevesinde; korumaya muhtaç çocukların, sokak çocuklarının, engellilerin, genç ve yaşlıların problemleri çözümlenecektir.

Görsel 1.12: Himaye-i Etfal Cemiyeti süt evi

Görsel 1.13: Çocuk Esirgeme Kurumu kitapları sergisi

BİLGİ KUTUSU

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin çıkardığı bir dergidir. 1926-1935 yılları arasında yayınlanmıştır. Dergi hem çocuğa hem de anne, baba, öğretmen ve çocuğun yetiştirilmesiyle ilgilenen herkese seslenir.

Dergi bir taraftan hükümetin çocuk politikasına yön verirken diğer taraftan da devletin çocuğa verdiği büyük önemi ve değeri yansıtır.

Derginin geniş bir yazar kadrosu vardır. Bu kadro içinde Türk edebiyatının tanınmış isimleri de yer alır. Yazarlar çocuk sorununa gelecek açısından bakarlar. Toplumdaki kimsesiz çocukları koruyan Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne yardım çağrısında bulunurlar. Amaç sadece biyolojik açıdan sağlıklı çocuklar yetiştirmek değildir. Cumhuriyeti yaşatacak bireyler yetiştirmeyi hedeflerler.

Kaynak: Sınar ÇILGIN, 2004

Görsel 1.14: Bayramda Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne yardım toplayan çocuklar (Gürbüz Türk Çocuğu dergisinden bir fotoğraf)

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Osmanlı Devleti zamanında kurulan ve Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk tarafından Kızılay adı verilen sosyal yardım kuruluşudur. Kızılay, ihtiyaç sahibi insanlara beslenme, barınma ve sağlık hizmetleri ulaştırmakla görevli bir kuruluştur.

1940'lı yıllarda muhtaç asker ailelerine ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kanunlar çıkarılmıştır. Evrensel nitelikte bir örgüt olan Birleşmiş Milletler'in katkılarıyla Türkiye'de sosyal hizmet alanında çalışmalar yürütülmüş ve **ilk sosyal hizmetler enstitüsü** kurulması kararı alınmıştır. Bu enstitü ile sosyal hizmet konusunda mesleki eğitim görmüş meslek elemanı yetiştirilmeye başlanmıştır.

1.7. ETKİNLİK

1. Kan bağışı hakkında merak ettiklerinizi düşü-nerek not alınız.
2. Türk Kızılayının en yakın kan bağış merkezini veya mobil kan bağış aracını ziyaret ediniz.
3. Ziyaretiniz esnasında hazırladığınız soruları görevlilere sorunuz.
4. Aldığınız cevapları not alarak sınıfta arkadaşla-rınızla paylaşınız.

Görsel 1.15: Kızılay kurumsal logosu

1961 Anayasası'na sosyal hukuk devleti ifadesinin girmesiyle sosyal refah hizmetlerine verilen önem artmıştır. Anayasadaki 48. madde bu anlamda çok önemlidir: "Herkes; sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir." Bu ifadede açıkça görüldüğü üzere sosyal yardımlara ilişkin sorumluluk "sosyal yardım teşkilatı kurmak" ifadesiyle devlete yüklenmiştir. 1961 Anayasası'nın kabulü öncesinde Birleşmiş Milletlerin desteği ile Türkiye'de sosyal hizmetlerin geleceğine yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Çalışmalar neticesinde Ankara'da aynı yıl Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. Bu akademi Türkiye'nin sosyal hizmetler alanındaki ilk eğitim kurumu olma özelliğine sahiptir.

BİLGİ KUTUSU

1982 Anayasası'nda belirtilen sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken bi-reylere yönelik tedbirler aşağıdaki gibidir:

- Harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, engelli ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.
- Devlet, sakatların korunmalarını sağlar ve toplum hayatına uyumlarını sağlayacak tedbirleri alır.
- Yaşlılar devletçe korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.
- Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) kuruldu. Bu müdürlük 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlandı.

2018 yılında bakanlığın ismi; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirildi (Gorsel 1.16). Bununla beraber SHÇEK ise **Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü** adını aldı.2021 yılında ise bakanlığın ismi tekrar değişerek **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı** olmuştur.

Görsel 1.16: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı logosu

BİLGİ KUTUSU

2013 yılında yayımlanan kanun hükmünde kararname ile "özürlü" ve "özür" ibareleri kaldırılmış olup yerine "engelli" ve "engel" ibareleri kullanılmaya başlanmıştır. 2019 yılında yayınlanan "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik" ile çocuklar için verilecek raporlarda "engelli raporu" ifadesine yer verilmemiş, bunun yerine "özel gereksinim raporu" ifadesi kullanılmıştır.

Görsel 1.17: Mutlu çocuk, mutlu aile

1.4. Dünya Tarihindeki Sosyal Hizmet Uygulamaları

Avrupa'daki savaşlar, isyanlar, ekonomik sorunlar ve özellikle Sanayi Devrimi insanları olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuzluklar; yoksulluğun, işsizliğin ve bulaşıcı hastalıkların artmasına sebep olmuştur. Amerika ve Avrupa ülkeleri, bu sorunları ortadan kaldırmak amacıyla sosyal hizmet ve sosyal refah için birçok çalışma yapmıştır.

İlk sosyal yasalar ve sosyal yaşama ilişkin ilk devlet müdahalesi; Sanayi Devrimi'nin ana yurdu İngiltere'de doğmuş, iş gücünün olumsuz etkilerinden korunmak amacıyla İşçi Yasası çıkartılmıştır. Yasayla birlikte çalışabilecek fakirlerin topluma faydalı olmaları amaçlanmış, çalışamayacak olanlara ise bakım imkânı sunulmuştur.

Sosyal devlet anlayışıyla yapılan ilk kanuni düzenleme, 1601'de İngiltere'de kabul edilen, "Yoksulluk Kanunu" olmuştur. Bu yasada yoksullar, yardımları hak edenler ve hak etmeyenler şeklinde ikiye ayrılmıştır. Yasaya göre hasta ve yaşlı kimseler hak eden; çalışabilir durumunda olup da çalışmayanlar ise hak etmeyenler olarak sınıflandırılmıştır. Fransa'da aynı dönemde hasta ve engellilerin bakımı için "Hayırsever Kadınlar" derneği kurulmuştur. İngiltere'de 1782 yılında ikinci bir yoksulluk yasası olan "Gilbert Yasaları" çıkarılmıştır. Bu yasayla engeli olmayan yoksullara da para yardımı yapılması, çocuklara ve engellilere evlerinde çalışma imkânı sağlanmıştır.

Almanya, yardıma muhtaç kişileri sosyal güvenliğe kavuşturmak için **sosyal sigorta sistemini kuran ilk ülke** olmuştur. Bu kapsamda Almanya'da sağlık, hastalık, iş kazası ve emeklilik sigortası yaygınlaştırılmıştır (Görsel 1.18).

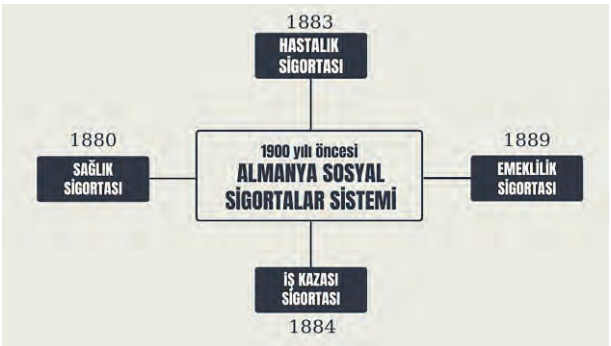

Görsel 1.18: Almanya sosyal sigortalar sistemi

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Günümüzde ülkelerde uygulanan sosyal sigorta sistemlerinde sunulan hizmetlerle ilgili bir broşür hazırlayınız. Broşürü hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak altı gruba ayrılınız.
2. Dünyadaki sosyal sigorta (sosyal güvenlik) sistemine sahip ülkelerden (Almanya, İngiltere, Türkiye, Avusturya, Fransa, Güney Kore) birini seçiniz.
3. Diğer gruplardan farklı bir ülke seçtiğinize emin olunuz.
4. Grup içinde adaletli bir şekilde görev dağılımı yapınız.
4. Seçtiğiniz ülkenin sosyal sigorta (sosyal güvenlik) sistemini araştırınız.
5. Edindiğiniz bilgileri derleyerek broşür hazırlayınız.
6. Broşürü hazırlarken şu noktaları dikkate alınız:
   - Broşürdeki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Broşürde yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
   - Broşür için bir A4 kağıdının iki yüzü de kullanılmalıdır.
   - Broşür hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.

Değerlendirme: Broşürün değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

Broşürünüzü bilgisayar destekli hazırlamak isterseniz Microsoft Publisher'ı kullanabilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için bu karekodu okutunuz.

İlk sosyal hizmet okulu ise Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da 1899 yılında açılmıştır.
1935 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kabul edilen Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'yle;

a)Sosyal Sigorta: Bu kategori; işsizlik, emeklilik veya ölüm için güvence sağlamıştır.

b)Sosyal Yardım: Yardımları almak için bir bireyin maddi gereksiniminin olup olmadığını belirleyen "para ve mal varlığı" soruşturmasından geçmesi gerekmektedir.

c)Halk Sağlığı ve Refahı Hizmetleri: Evlat edinme, koruyucu bakım, engelli çocuklara ve tek ebeveynler için hizmet sağlamak amacıyla çalışmıştır (Görsel 1.19).

Sosyal güvenliğin kurumsallaşması adına "Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi" yayımlanmıştır. 1948'de kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 22. Maddesinde: **"Herkes, toplumun bir ferdi olarak sosyal güvenlik hakkına sahiptir; sosyal güvenlik, bireyin onuru, kişiliğin geliştirilmesi için kaçınılmaz ekonomik, sosyal ve kültürel hakların tatmin edilmesi temeline dayanır."** ifadesiyle herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır.

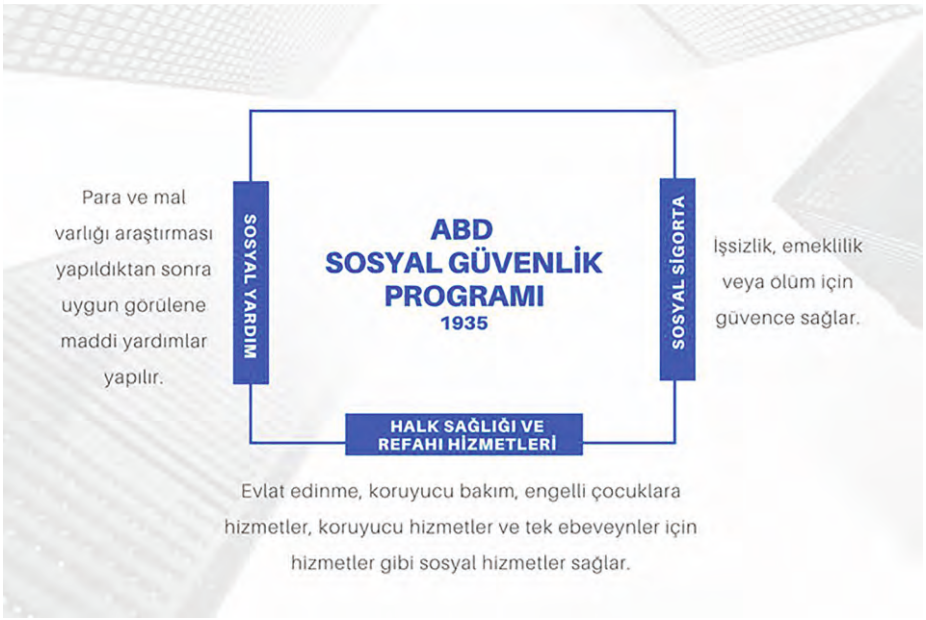

Görsel 1.19: ABD sosyal güvenlik programı

BİLGİ KUTUSU

İnsan hakları, insanın sadece insan olmasından dolayı sahip olduğu hakları ifade etmektedir. "Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi" ise bütün insanların iyi muamele görmesi amacıyla ortaya çıkan yüksek öncelikli ve emredici bir haklar dizisidir. Bu haklardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.
- Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- Hiç kimse kölelik veya kulluk altında tutulamaz.
- Hiç kimseye işkence yapılamaz; zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemez veya davranışta bulunulamaz.
- Herkes yasa önünde eşittir ve ayrım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunur.
- Aile, toplumun doğal ve temel birimidir; toplum ve devlet tarafından korunma hakkı vardır.
- Herkesin fikir ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır.
- Herkesin dinlenmeye, boş zamana, özellikle iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belli dönemlerde ücretli tatillere hakkı vardır.
- Herkesin gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dâhil olmak üzere, sağlık ve refahını sağlayacak uygun bir yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık veya geçim olanaklarından kendi iradesi dışında yoksun bırakacak başka durumlarda güvenliğe hakkı vardır.
- Herkes eğitim görme hakkına sahiptir.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Evrensel insan haklarıyla ilgili afiş hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. İkişerli gruplara ayrılınız.
2. Bilgi kutusunda verilen evrensel insan haklarından birini seçiniz.
3. Diğer gruplardan farklı bir hak seçtiğinize emin olunuz.
4. Seçtiğiniz hak ile alakalı dikkat çekici bir afiş hazırlayınız.
5. Afiş hazırlarken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz:
   - Afişteki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Afişte yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
   - Afişin hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.
   - Afiş A3 karton kağıdına hazırlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyein değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sosyal hizmet denilince aklınıza ilk gelen şey nedir, paylaşınız.
2. İnsanlar neden sosyal hizmetlere ihtiyaç duyarlar, fikirlerinizi açıklayınız.

2. SOSYAL HİZMETLERİN KAPSAMI

Sosyal kelimesi, Türkçeye Fransızca "social (soşıl)" kelimesinden geçmiş olup "toplumsal" anlamına gelmektedir. Hizmet kelimesi ise birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma anlamına gelmektedir. İngilizce "social work (soşıl vörk)" isminden Türkçeye "sosyal hizmet" olarak çevrilmiştir.

Görsel 1.20: Sosyal hizmet kelime bulutu

2.1. Tanımı

Toplumların geçirdiği değişimler, bireylerin risklere karşı kendilerini korumalarında değişimlere yol açmış ve sosyal korumayı zorunlu kılmıştır. Bireylerin ailede ve toplumda karşılaştığı sorunları profesyonel olarak çözüme kavuşturacak bir mesleğin gerekliliği sosyal hizmeti ortaya çıkarmıştır. Engelli, çocuk ve yaşlı gibi dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm bireylerin sorunlarının çözüme kavuşturulmasında sosyal hizmet mesleği etkin rol oynamaktadır (Görsel 1.20).

Sosyal hizmetlerde öncelik verilen temel özne şüphesiz insandır. Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonunun tanımına göre sosyal hizmet: **"Sosyal adalet ve insan haklarını temel alarak insanların daha iyi yaşam koşullarına ve refaha kavuşmaları için güçlendirilmelerini ve özgürleştirilmelerini sağlamaya çalışan, insan ilişkilerinde sorun çözmeye ve toplumsal değişme yaratmaya çalışan bir meslektir."**[3]

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre ise sosyal hizmet**: "Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesini ve ihtiyaçlarının karşılanmasını, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü"** olarak tanımlamaktadır (Görsel 1.21).

Sosyal hizmet mesleği, ihtiyaç duyan kişilere ve ailelere hizmet sunmayı amaçlayan bir meslektir. Sosyal hizmet sunan kişilere sosyal çalışmacı veya sosyal hizmet uzmanı denir. Sosyal hizmet uzmanlarına yardımcı olan kişilere ise sosyal yardımcı, sosyal tekniker veya sosyal destek hizmetleri elemanı denir.

BİLGİ KUTUSU

1983 yılından beri "Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu" tarafından her yıl mart ayının üçüncü haftası "Dünya Sosyal Çalışma Günü" olarak kutlanmaktadır.

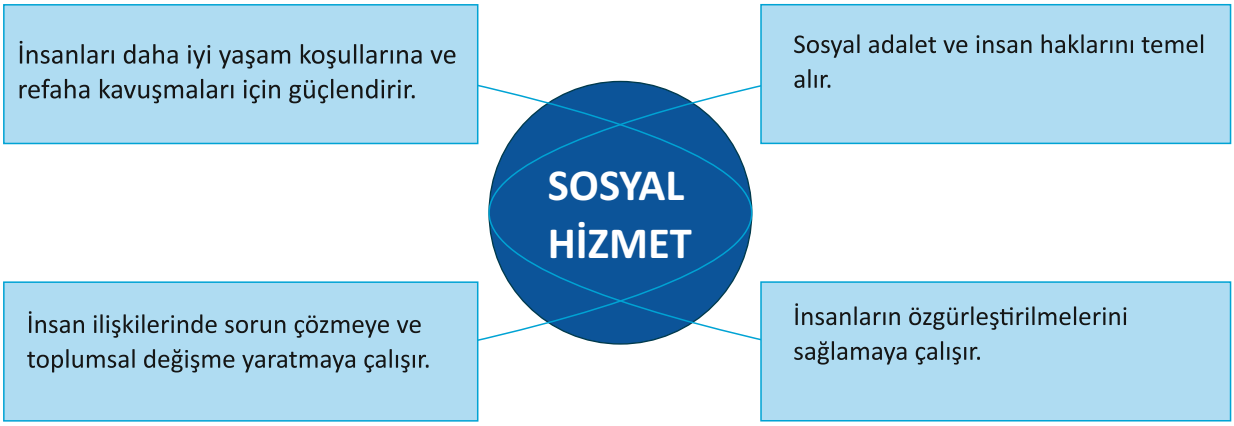

Görsel 1.21: Sosyal Hizmet tanımı

2.2. Kapsamı

Sosyal hizmet; dezavantajlı birey, grup ve toplulukların sosyal işlevselliklerini yeniden kazanmaları için sorunlara müdahale eden beceri ve değer temeli olan bir meslektir. Sosyal hizmet mesleği, tüm insanların onurunun eşit olduğu gerçeğinden hareket ederek insan haklarını sağlamak ve sosyal adaleti hâkim kılmak için çalışır, politika ve programlar geliştirir. Bireyin yaşadığı sorunların temelinde sosyal çevre ve bireyden kaynaklı yetersizlikler olduğunun bilincinde olan sosyal çalışmacılar, bireyin sosyal çevresine de müdahale eder. Sosyal çalışmacılar bir yandan sorunlarla uğraşırken diğer yandan da bireyin güçlü yönlerine vurgu yaparak insanın özünde var olan karakter güçlerin ve erdemlerin geliştirilmesi konusunda da çalışmalar yaparlar.

Sosyal hizmetlerin en önem verdiği nokta; toplumun en savunmasız üyeleri olan ve ayrımcılığa maruz kalan kesimleridir. Örneğin; küçük çocuklar, yaşlılar, yoksullar, özel gereksinimli bireyler veya ırkları sebebiyle azınlık olanlar sosyal hizmetin öncelik verdiği gruplar arasındadır.

Sosyal hizmetin en temel değerlerinden biri; sosyal adalete ulaşmanın ve adaleti sürdürmenin önemidir. Sosyal adalet, tüm insanların eşit değere ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek eşit haklara sahip olmasını, yaşam şansları ve fırsatların mümkün olduğunca yayılmasını, haksız eşitsizliklerin azaltılmasını ve mümkünse ortadan kaldırılmasını kapsar. Yani sosyal hizmet bir nevi fırsat eşitliği sağlamak için çalışır.

Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Birliği ve Sosyal Hizmet Konseyi, sosyal hizmetin amaçlarını;

- İnsanların problem çözme, problemlerle baş etme ve gelişimsel kapasitelerini artırmak,
- İnsanlar ile onlara hizmet sağlayan sistemler arasında bağlantı kurmak,
- İnsanlara hizmet veren sistemlerin uygulamalarını geliştirmek,
- Sosyal politikalar geliştirmek,
- İnsanların iyilik halini geliştirmek ve yoksulluk, eşitsizlik gibi sosyal adaletsizlik biçimlerini azaltmak,
- Sosyal ve ekonomik adaleti sağlayan politika, hizmet ve kaynakların devamını sağlamak,
- Sosyal hizmet uygulamasını güçlendirecek araştırma, bilgi ve becerilerin geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamak,
- Farklı kültürler bağlamında uygulamaları geliştirmek ve uygulamaya geçirmek olarak belirlemiştir (Görsel 1.22).

Görsel 1.22: Koruyucu sosyal hizmet

1.8. ETKİNLİK

Sosyal hizmetlerin önem verdiği noktalardan biri de dezavantajlı bireyler için her alanda fırsat eşitliği sağlamaktır. Özellikle son dönemde eğitimde fırsat eşitliği çalışmalarında engelli bireylere öncelik verilmektedir. Bu etkinliğimiz ile görme engelli bireylerin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla şiir seslendireceksiniz.

1. Seslendireceğiniz şiiri seçerken öğretmeninize danışınız.
2. Kayıtlar sessiz bir ortamda ve uygun bir ses kayıt cihazıyla (telefon ses kayıt, mikrofon, bilgisayar vb.) yapılmalıdır.
3. Elde ettiğiniz ses kayıtlarında sesiniz net, kelimeleriniz ise açık ve anlaşılır olmalıdır.
4. Öğretmeninizin yardımıyla ses kayıtlarınızı CD (sidi)'ye ya da USB (yuesbi)'ye aktararak yakınınızdaki bir Görme Engelliler okuluna gönderiniz.

2.3. Verilen Hizmet Türleri

Sosyal hizmet uygulamalarının yapıldığı kurumlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında toplanmaktadır.

Sosyal hizmet uygulamalarında verilen hizmet türleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

- Aile ve toplum hizmetleri (Görsel 1.24).
- Çocuk hizmetleri (Görsel 1.25).
- Gençlik hizmetleri
- Engelli ve yaşlı hizmetleri (Görsel 1.23, 27).
- Hukuk hizmetleri (Görsel 1.26).
- Kadının statüsü ile ilgili hizmetler
- Sosyal yardım hizmetleri
- Şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler
- Ordu hizmetleri
- Afetlere yönelik hizmetler
- Göçmen, mülteci ve sığınmacılara verilen hizmetler
- Madde bağımlılığını önleme hizmetleri
- Suça sürüklenmiş bireylere verilen hizmetler
- Evsizlere verilen hizmetler

Görsel 1.23: Yaşlı birey

Görsel 1.24: Aile bireyleri

Görsel 1.25: Korunmaya muhtaç çocuk

Görsel 1.26: Şiddet mağduru birey

Görsel 1.27: Engelli birey

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Sosyal hizmetlerin tanımı, kapsamı ve hizmet türleri ile ilgili pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıfta adaletli bir şekilde görev dağılımı yapınız.
2. Sosyal hizmetlerin tanımı, kapsamı ve verilen hizmet türleri ile alakalı bilgilerinizi gözden geçiriniz.
3. Panonuzu hangi materyallerden hazırlayacağınıza karar veriniz.
4. Panoyu hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız.
   - Sınıfta iş birliği içinde hareket ediniz.
   - Panoyu hazırlarken yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Pano çoğunlukla yazıdan oluşmamalıdır.
   - Resim ve diğer materyal çeşitleri de dengeli olarak kullanılmalıdır.
   - Panonuzu hazırlarken yaratıcılığınızı kullanarak değişik şekillerde süsleyebilirsiniz.
   - Panoda yer alan bilgiler doğru olmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Görsel 1.28: Takım çalışması

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

2.4. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanında Aranan Özellikler

Sosyal Destek Hizmetleri Elemanında olması gereken özellikler;

- İnsanlarla sağlıklı ve etkili iletişim kurabilen,
- İkna edebilme özelliğine sahip,
- Empati yapabilen,
- Kişisel ve toplumsal sorunlara karşı duyarlı,
- Planlama ve uygulama yeteneğine sahip,
- Kendisini ve çevresini geliştirmeye istekli,
- Liderlik özelliklerine sahip,
- Sosyal sorunlu bireylerin ya da grupların sorunlarına çözüm odaklı,
- Sabırlı,
- Empati yapabilen,
- Kişisel temizlik, hijyen kurallarını bilen ve bu kuralları uygulayabilen,
- Irk, etnik ve ulusal köken, renk, cinsiyet, cinsel tercih, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, zihinsel ya da fiziksel engel temeline dayanan farklılıklara saygılı,
- Mahremiyet (özel hayatın korunması) için gizliliğe önem veren,
- Ekip çalışmasına yatkın,
- Yeniliklere açık,
- Dürüst olan, hileli işlere katılmayan,
- İncinebilir, baskı altındaki birey ve gruplara karşı yargılama yapmayan, onlar adına toplumsal değişmeyi sağlamak için çaba gösteren,
- Sosyal adaletsizliklerle mücadele etmesidir.

BİLGİ KUTUSU

Kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak anlaması ve böylece onun özellikleri hakkında bilgi sahibi olması empatinin genel çerçevesini oluşturur. Sosyal hizmet sözlüğünde empati; başka bir kişinin, duygusal durumunu ve düşüncelerini fark etmeyi, anlamayı, deneyimlemeyi ve bunlara yanıt vermeyi içerir. Empatinin sosyal hizmet uygulamalarındaki önemini ve yardım etme davranışı üzerindeki etkisini konu alan çalışmalarda genellikle empatinin yardım etme davranışı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Görsel 1.29: Sosyal destek hizmetleri elemanı kelime bulutu

1.9. ETKİNLİK

Empati kurma becerisini geliştirmek için aşağıdaki etkinliği uygulayınız.

1. İkişerli veya dörderli gruplara ayrılınız.
2. Grubunuza bir isim veriniz ve bir A4 kâğıdının sağ köşesine grubunuzun ismini yazınız.
3. Grup kâğıdınıza hayatınızda size engel olan, bir türlü çözemediğiniz ve çözemeyeceğinizi düşündüğünüz ortak bir probleminizi yazınız.
4. Yazma işlemini tamamladığınızda istediğiniz bir grupla kâğıtlarınızı değiş tokuş yapınız.
4. Böylece her grubun önüne kendi yazmadığı bir paragraf gelecektir.
5. Önünüze gelen kâğıtta yazılanları okuyunuz. Grubunuzla tartışarak ortak bir çözüm paragrafı yazınız.
6. Son aşamada elinizde bulunan çözümlü kâğıtları sesli bir şekilde okuyunuz.

Görsel 1.30: Takım çalışması.

OKUMA PARÇASI

BİR ÖZGÜRLÜK KAHRAMANI: ROSA PARKS

İnsanlar bazı hakları elde edebilmek için hapse atılmayı hatta öldürülmeyi göze alarak mücadele etmişlerdir. Rosa Parks da bunlardan biridir.

Belki şu an bize inanılmaz gelecek ama daha 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin Alabama Eyaleti Montgomery kentinde ırkçılık yasaldı. Sadece beyazların gidebileceği okullar, üniversiteler, marketler, lokantalar vb. vardı. Otobüslerde beyazların oturacakları koltuklar ayrıydı. Siyahların oralara girmeleri, beyazlara ayrılmış koltuklara oturmaları yasalarla yasaklanmıştı.

Bir gün siyahi bir terzi olan Roza Parks, her şeyi göze alarak, beyazlara ayrılan koltuğa oturur. Ona yerinden kalkmasını söyleyen bir beyaza yerini vermeyi reddeder. Rosa Parks hakkında soruşturma açılır ve büyük bir para cezasıyla cezalandırılır. Bunun üzerine ülkedeki siyahlar ayaklanırlar. Alabama'da on binlerce siyah vatandaş toplu taşıma araçlarını kullanmaz, kilometrelerce uzaktaki iş yerlerine yürüyerek gidip gelirler. En sonunda Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi siyah yolcuların otobüslerde istedikleri yere oturabilecekleri kararını verir. Bunun üzerine eylem sona erer.

Kaynak:Tepe, Bayrak, Yavlal, Şişman, ve Tüzün, 2017

Görsel 1.31: Ulusal İnsan Hakları Müzesinde otobüs içinde Rosa Parks heykeli

1.10. ETKİNLİK

Yukarıdaki okuma parçasında verilen "Bir Özgürlük Kahramanı: ROSA PARKS (ROZA PARKS)" adlı öyküyü okuyunuz. Aşağıda metinle ilgili verilen sorulara, öğretmeniniz liderliğinde cevap vererek metni tekrar gözden geçiriniz.

- Beyaz yolcu, Rosa'yı yerinden kaldırma hakkına sahip midir?
- Rosa'ya yapılan bu davranışı nasıl açıklarsınız?
- Rosa kalkıp yerini başkasına vermesi gerektiğine inanmamaktadır. Sizce Rosa'nın böyle bir hakkı var mıdır?

2.5. Sosyal Destek Hizmet Elemanının Çalışma Ortamları

Sosyal destek hizmetleri elemanı aşağıdaki görevleri yapmakla sorumludur (Görsel 1.32):

- Çocuk ve gençlerin kötü alışkanlıklardan korunmasına yardımcı olmak,
- Çocuk ve gençleri aktivitelere yönlendirmek ve bu aktivitelere katılmalarına rehberlik etmek,
- Yaşlılara, çocuklara, gençlere ve engellilere yönelik bakım hizmetlerini yürütmek,
- Yaşlılara, çocuklara, gençlere ve engellilere yönelik kurumsal işlemleri takip etmek,
- Üstleri ile yazılı ve sözlü iletişimi yürütmek,
- Temel düzey ilk yardım hizmetlerinden anlamak ve hizmetleri yürütmek.

Görsel 1.32: Yaşlı bireye yardımcı olan sosyal destek elemanı

Sosyal destek hizmetleri elemanının çalışma ortamı, çalıştığı yere göre farklılık gösterir. Bu ortamlar genellikle büro tarzı kapalı ortamlardır.İşin gerektirdiği durumlarda birey ve grupların özelliklerine, aktivite programlarına göre açık ortamlarda da çalışabilmektedirler. Sosyal gruplarla devamlı iletişim hâlinde bulunmaktadırlar.

2.6. Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının İş Bulma Olanakları

Mesleki ve teknik ortaöğretim okul/kurumlarının "Aile ve Tüketici Hizmetleri" alanının "Sosyal Destek Hizmetleri" dalından mezun olan kişiler;

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı müdürlüklerde,
- Kamu ve özel kuruluşlara bağlı hastane, otel, tatil köyü, yatılı okullar, huzurevi, misafirhane, öğrenci yurtlarında,
- Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesindeki rehabilitasyon merkezlerinde ,
- Yaşlı, hasta ve engelli bireylere hizmet veren kurum ve kuruluşlarda (Görsel 1.33),
- Ev ve aile hizmetleri ile sosyal hizmetlere yönelik tüm kurum ve kuruluşlarda,
- Üniversitelerde,
- Yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal destek hizmetleri birimlerinde,
- Çocuk ve yaşlı bakımevleri vb. toplu yaşanılan sosyal tesislerde,
- Sağlık turizmine yönelik hizmet veren kurumlarda,
- Ulusal ve uluslararası yardım kuruluşlarının bakım merkezlerinde,
- Kamu ve özel kuruluşların bünyelerinde,
- Kaymakamlıkların bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Müdürlüklerinde çalışabilmektedirler.

Görsel 1.33: Huzurevi ortak salonu

Mezunların yabancı dil bilmeleri uluslararası kuruluşlarda çalışabilmeleri için gereklidir. Yerel düzeyde çalıştığı kurumlarda ise yabancı dil gerekmemektedir.

Günümüzde artan nüfusla birlikte yaşam standartları yükselmekte buna bağlı olarak hizmet ve sağlık sektörü hızlı bir şekilde gelişmektedir. Bir taraftan insan ilişkilerinin önemi artarken diğer taraftan iletişim de karmaşıklaşmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde bu meslek mensuplarına duyulan ihtiyacın artarak devam edeceği görülmektedir.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Dezavantajlı bireylerin yaşadığı sosyal sorunlara karşı çözüm önerisi üretiniz.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak dörderli gruplara ayrılınız.
2. Dezavantajlı bireylerin yaşadığı sosyal sorunların neler olabileceğini grubunuzla birlikte düşününüz.
3. Bu sosyal sorunlar arasında grubunuzun çözüm önerisi getirebildiği bir sorunu seçiniz.
4. Öğrenme birimi içinde edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak bu sorunla ilgili kısa bir senaryo yazınız.
5. Sınıfta arkadaşlarınıza senaryonuzu sergileyiniz.
6. Senaryonuzu oluştururken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.
   - Senaryonuza yer, konu ve zaman belirleyiniz.
   - Senaryonuzda yer alacak rolleri belirleyiniz, rollerden birisi mutlaka sosyal destek hizmetleri elemanı olmalıdır.
   - Belirlediğiniz rolleri grupta kimin canlandıracağını seçiniz.
   - Senaryo metnini tamamlayınız ve rollerinizi geliştiriniz.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.2 kontrol listesi kullanılacaktır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki soruların cevaplarını bulmacaya yerleştiriniz.

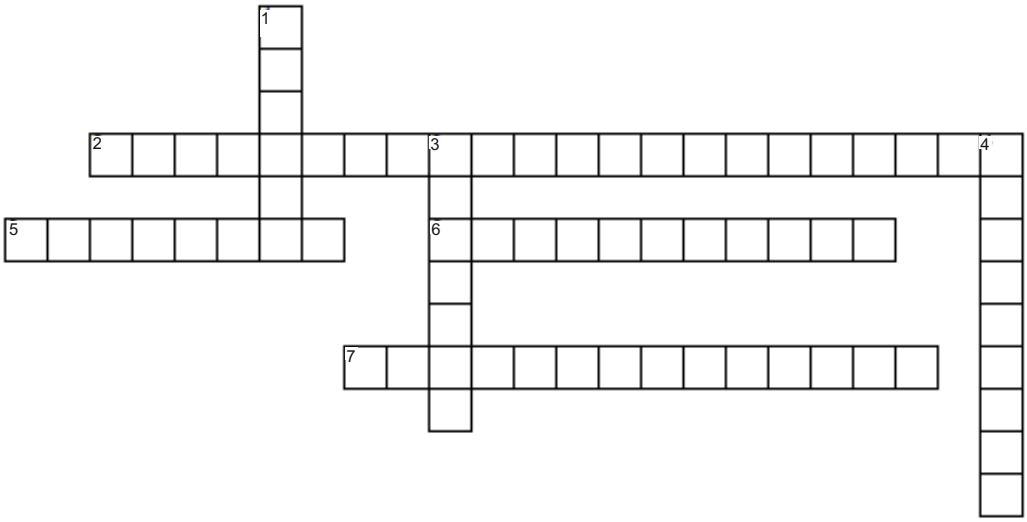

Soldan sağa

2. Sosyal çalışmacılara yardımcı olan kişilere ne elemanı denir?
5. Sosyal destek hizmetleri elemanı özel hayatın korunması için neye dikkat etmelidir?
6. Sosyal destek hizmetleri elemanı; incinebilir, baskı altındaki birey ve gruplara karşı nasıl olmamalıdır?
7. Sosyal destek hizmetleri dalında verilen eğitim, mesleki ve teknik ortaöğretim okul/kurumlarının hangi hizmetler bölümünde verilmektedir?

Yukarıdan aşağı

1. Başka bir kişinin, duygusal durumunu ve düşüncelerini fark etme, anlama, deneyimleme ve bunlara yanıt vermeye ne ad verilir?
3. Sosyal destek hizmetleri elemanı; ırk, etnik ve ulusal köken, renk, cinsiyet, cinsel tercih, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, zihinsel ya da fiziksel engel temeline dayanan farklılıklara karşı nasıl olmalıdır?
4. Sosyal destek hizmetleri elemanının, görüşmeleri sırasında herhangi bir yaralanma, incinme vb. durumlar yaşanması ihtimaline karşılık bilmesi gereken temel düzey hizmet nedir?

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

B. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Doğru olanın başına "D", yanlış olanın başına "Y" koyunuz.

1. ( ) 2013 yılında yayınlanan kanun hükmünde kararname ile "özürlü" ve "özür" ibareleri kaldırılmış olup yerine "engelli" ve "engel" ibareleri kullanılmaya başlanmıştır.
2. ( ) Sosyal hizmet yardım sunar, sosyal politikalar geliştirmekle ilgilenmez.
3. ( ) Osmanlı Devleti zamanında kurulan çocuk ıslahhaneleri günümüzde Mesleki ve Teknik Liseler olarak eğitim vermektedir.
4. ( ) Hilâl-i Ahdar Cemiyeti günümüzde Kızılay olarak bilinmektedir.
5. ( ) İlk sosyal hizmetler enstitüsü Osmanlı Devleti döneminde kurulmuştur.
6. ( ) Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 1948 yılında kabul edilmiştir.
7. ( ) Osmanlı Devleti döneminde kadınlarla alakalı bir vakıf bulunmamaktadır.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

8. Ahilik, ... gibi düzenlemeyle günümüzdeki 'sosyal güvenlik' kurumlarının başlangıç noktası olmuştur.
9. Yatılı sosyal hizmet kuruluşu olan ..... düşkünlerevi anlamına gelmektedir.
10. Hilâl-i Ahmer Cemiyetine Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk tarafından ..... adı verilmiştir.

D. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Dünyada ilk sosyal yasalar ve sosyal yaşama ilişkin ilk devlet müdahalesi hangi ülkede yaşanmıştır?
A) İngiltere
B) Almanya
C) Amerika Birleşik Devletleri
D) Fransa
E) İtalya

12. Dünyada sosyal sigorta sistemini kuran ilk ülke aşağıdakilerden hangisidir?
A) İngiltere
B) Almanya
C) ABD
D) Fransa
E) İtalya

13. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmetin amaçlarından <u>değildir?</u>
A) Sosyal ve ekonomik adaleti sağlayan politikaların devamını sağlamak.
B) İnsanların gelişimsel kapasitelerini artırmak.
C) İnsanlar ile hizmetler arasında bağlantı kurmak.
D) Sosyal politikaların geliştirilmesinden çok uygulanmasını sağlamak.
E) İnsanların problem çözme becerilerini artırmayı sağlamak.

14. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmet türlerinden <u>değildir?</u>
A) Aile ve toplum hizmetleri
B) Ticari hizmetler
C) Hukuk hizmetleri
D) Şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler
E) Ordu hizmetleri

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

15. Aşağıdakilerden hangisi Sosyal Destek Hizmetleri Elemanının özelliklerinden değildir?

A) Bireysel çalışmalıdır.
B) Empati yapabilmelidir.
C) Ayrımcılık yapmamalıdır.
D) Etkili iletişim kurabilmelidir.
E) Sabırlı olmalıdır.

16. Bimarhanelerin Türkçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yatılı okul
B) Üniversite
C) Hastane
D) Bakanlık
E) Eczane

17. Ahi sözcüğü ne anlama gelmektedir?

A) Kardeş
B) Dindar
C) Teftiş personeli
D) Teşkilat
E) Tüketici

18. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Dönemi'nde kurulmuş vakıflardan değildir?

A) Fatih İmareti
B) Darülaceze
C) Darüleytam
D) Ahilik
E) Himaye-i Etfal

19. Adı "şefkat yurdu" anlamına gelen, Osmanlı Devleti'nde ilk parasız özel okul niteliğine sahip vakıflara ne ad verilir?

A) Hilal-i Ahdar
B) Darülaceze
C) Darüleytam
D) Darülhayr-i Âli
E) Darüşşafaka

20. Osmanlı Devleti zamanında kurulan günümüzde Kızılay olarak tanınan vakıf aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hilal-i Ahdar
B) Himaye-i Etfal
C) Hilal-i Ahmer
D) Darülhayr-i Âli
E) Darülaceze

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

21. Eski Türk devletlerinde her gün aş kaynayan, fakirlerin, yolcuların yedirilip içirildiği konaklama yerlerine ne ad verilirdi?

A) Zaviyeler
B) Bimaristan
C) Mektep
D) Medrese
E) İmaret

22. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti zamanında kurulan günümüzdeki kadın sığınmaevleri ile benzerlik gösteren vakıftır?

A) Hacı Mustafa Vakfı
B) Safvet Bey Vakfı
C) Yakup Çelebi Vakfı
D) Himaye-i Etfal
E) Darülaceze

23. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) günümüzdeki ismi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
B) Aile Hizmetleri Genel Müdürlüğü
C) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
D) Sosyal Hizmetleri Genel Müdürlüğü
E) Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

24. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2021 yılından itibaren hangi isim altında faaliyetlerini sürdürmektedir?

A) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
B) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
C) Çocuk Esirgeme Kurumu
D) Sosyal Hizmetler Bakanlığı
E) Çalışma Bakanlığı

25. Eski Türk devletlerinde eğitimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla açılan kurumun adı nedir?

A) Ahi Teşkilatı
B) Mabetler
C) Bimaristan
D) Nizamiye Medreseleri
E) Zaviyeler

26. Sosyal adalet ve insan haklarını temel alarak insanların daha iyi yaşam koşullarına ve refaha kavuşmaları için güçlendirilmelerini ve özgürleştirilmelerini sağlamaya çalışan meslek aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hukuk hizmetleri
B) Sosyal Hizmetler
C) Refah Devleti
D) Refah
E) Halkla İlişkiler

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

27. Sosyal hizmetleri sunan kişilerin unvanı nedir?

A) Sosyalci
B) Yardımcı Sosyal Bilimci
C) Sosyal İlişki Uzmanı
D) Halkla İlişkiler Uzmanı
E) Sosyal Çalışmacı

28. I. Sosyal politikalar geliştirmek
II. İnsanların iyilik hâlini geliştirmek
III. Tek bir kültür üzerinden uygulamalar geliştirmek
Yukarıda verilen maddelerden hangisi veya hangileri sosyal hizmetin amaçlarındandır?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

29. Her yıl kutlanan "Dünya Sosyal Çalışma Günü" günü hangi ayda kutlanmaktadır?

A) Mart
B) Ocak
C) Haziran
D) Kasım
E) Nisan

30. Aşağıda sosyal hizmetle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Öncelik verdiği kesim, toplumun en savunmasız üyeleridir.
B) Fırsat eşitliği oluşturmaya çalışır.
C) Sosyal adalete önem verir.
D) İnsanları özgürleştirmekten ziyade insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaları için çalışır.
E) İnsan haklarını savunur.

2. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL DAYANIŞMA

Öğrenme Birimi Konuları

Sosyal dayanışma
Ülkemizde sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar
Uluslararası sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar

Neler Öğreneceksiniz

- Dayanışma ve sosyal dayanışma kavramlarını
- Sosyal dayanışmanın önemini
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun birinci bölümünü
- Ülkemizdeki sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşları
- Kamu kurum ve kuruluşların, üniversitelerin, mahalli idarelerin, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektör kuruluşlarının verdiği sosyal hizmet uygulamalarını
- Uluslararası sosyal hizmet kuruluşlarını
- Uluslararası sosyal hizmet veren kuruluşların görev ve faaliyetlerini

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. "Birlikten kuvvet doğar." atasözünü kısaca açıklayınız.

2. Sizce insanların birbirine destek olması toplumlar açısından nasıl yararlar sağlar, paylaşınız.

1. SOSYAL DAYANIŞMA

İnsan, doğası gereği toplumsal bir varlıktır ve yalnız yaşaması mümkün değildir. Birlikte yaşamanın gereği olan sosyal dayanışma ile insanlar yardımlaşmayı ve birlikte iş yapmayı öğrenirler. İnsanlar, sosyal dayanışma sayesinde el birliği ile kısa sürede daha çok iş yapabilirler. Atalarımız bu konuda: "Bir elin nesi var, iki elin sesi var; birlikten kuvvet doğar." gibi atasözleriyle birlik, beraberlik ve dayanışmanın önemini vurgulamışlardır.

İnsanların barış ve güven içerisinde yaşamalarını kolaylaştıracak refah ortamlarının sağlanması, toplumun huzurunun sağlam temeller üzerine inşa edilmesi için önemlidir. Bu durum sosyal dayanışmanın gerçekleşmesini sağlar. Sosyal dayanışmanın sağlandığı toplumlarda bireylerin sağlık hakkı, eğitim hakkı, düşünce özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlükleri koruma altında olur. Bu sayede bireylerin toplumla bütünleşmeleri sağlanır. Bir toplumun sosyal düzen için devamlılığını sürdürmesi ise buna bağlıdır.

BİLGİ KUTUSU

İmece, bir köy ya da köy topluluğu içinde işlerin gönüllü ya da zorunlu olarak topluca yapılması anlamına gelmektedir. Köyün giderilmesi gereken bir işi varsa bu işin giderilmesi kararı birlik olarak verilir. Sorunun çözümünde gereken para veya insan gücü köydeki insanlar tarafından mümkün olduğu kadarıyla karşılanır. İmece adı verilen bu durum köy veya küçük kasabalarda yazılı olmayan ve herkes tarafından kabul gören bir dayanışma kuralıdır.

Görsel 2.1: İmece ile çalışan köy kadınları

1.1. Dayanışma ve Sosyal Dayanışma

Dayanışma, bir toplumda yaşayan insanların aralarındaki bağı güçlendirerek onları birbirlerine yakınlaştırma, birlik ve beraberlik duygularının oluşmasını sağlama ve bu pekiştirilmiş duygularla beraber zorlukların üstesinden gelme sürecidir. Diğer bir deyişle bir topluluğu oluşturan insanların duygu, düşünce ve ortak değerlerle birbirlerine karşılıklı olarak bağlanması dayanışma olarak ifade edilir.

Dayanışma aynı zamanda toplumların ve milletlerin ayakta kalmalarını sağlayan önemli bir değerdir. İnsanlar zorluklar karşısında dayanışma ile birbirlerine kenetlenerek en kötü dönemlerin üstesinden rahatlıkla gelebilmektedir (Görsel 2.2).

İnsanların hayatının belli dönemlerinde zorlandığı zamanlar olur. Bu dönemlerde başkalarının yardım ve desteğine ihtiyaç duyar. Zor zamanlarda yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım etmek ve onlarla dayanışma içinde olmak önemlidir. Bu hem bireyin hem de toplumun hayatını etkileyen bir durumdur.

Sosyal dayanışma ise psikososyal ve eğitsel boyutu olan bir kavramdır. Pek çok alanla ilgisi bulunan sosyal dayanışmayı çok yönlü olarak tanımlamak gerekirse:

- Bir toplumu meydana getiren unsurların o toplumda yaşayan birbirine bağlı kişilerin ortak menfaatlerinin yardımlaşma yoluyla sağlanmasıdır.
- Bireylerin içinde bulundukları topluma karşı kendilerini sorumlu hissetmeleridir.
- İnsanları ortak bir amaç için bir araya getiren iş birliği ve yardımlaşma duygularını harekete geçiren toplumların vazgeçilmez manevi bir değeridir.
- Toplumda görev dağılımının uyum içerisinde gerçekleştirilmesi, sosyal ilişkilerde adaletin gözetilmesi, muhtaç ve düşkünlere yardım edilmesi, sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasıdır.

Görsel 2.2: Sosyal dayanışmanın varlığı

2.1. ETKİNLİK

Sosyal dayanışmada gönüllülük esastır. Bu ilke çerçevesinde sosyal dayanışma ile ilgili atölyenizde bir bölüm kitaplığı oluşturunuz.

Öğretmeninizin rehberliğinde sırasıyla şu adımları takip ediniz:

1. Bu etkinliğin yürütülmesi ile ilgili kendi aranızda iki gönüllü öğrenci görevlendiriniz.
2. Daha önceden okumuş olduğunuz kitapları okula getiriniz ve öğretmeninize teslim ediniz.
3. Öğretmeniniz kitabı uygun gördükten sonra kitabınızı bölüm kitaplığına bırakınız.
4. Bölüm kitaplığınız hazır hâle geldikten sonra isteyen öğrencilerin kitapları emanet olarak alıp okumalarını sağlayınız.
5. Görevli öğrencilerin tüm bu işlemleri kayıt altına almasını sağlayınız.
6. Okulunuzda dayanışma kültürünün oluşması için bu etkinliğinizi başka sınıftaki arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.3: Bölüm kitaplığı

1.2. Sosyal Dayanışmanın Önemi

Sosyal bir varlık olan insan, doğumundan ölümüne kadar başkalarının ilgisine, yardım ve desteğine ihtiyaç duymaktadır. Sadece yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması için değil, bunlarla birlikte eğitim, sağlık, yardımlaşma ve bireysel yetenekleri geliştirme açısından da sosyal bir düzene ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda sosyal dayanışma, bu ihtiyacı karşılamak üzere geliştirilen ve toplumun ekonomik yapısını dengede tutan önemli bir güçtür. Maddi gelirden yoksun bulunan; sel, yangın, kuraklık ve deprem gibi doğal felaketlerle ya da sosyal ve ekonomik nedenlerle muhtaç duruma düşen insanlar, sosyal dayanışma sayesinde himaye edilmiş olurlar. Çeşitli nedenlerle maddi gücünü kaybeden insanların korunup gözetilmesi, sosyal dayanışma anlayışının toplumun her kesimi tarafından benimsenmesiyle mümkündür. Sosyal dayanışma, sadece yoksulları koruyup gözetmeye yönelik bir ilke değildir. Hâli vakti yerinde olan insanlar da toplumda bir dayanışma ortamı arayışındadırlar. Sosyal hayat içerisinde yerini alan zengin fakir, güçlü güçsüz herkesin sevinç ve üzüntülerini paylaşacak birilerini araması insani bir ihtiyaçtır.

BİLGİ KUTUSU

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ve Dünya Sağlık Örgütünün salgın olarak ilan ettiği yeni tip koronavirüse (Covid-19) karşı ülkemizde Cumhurbaşkanlığı tarafından "BİZ BİZE YETERİZ TÜRKİYEM" adlı dayanışma kampanyası başlatılmıştır. Ülkemiz, geçmişte olduğu gibi bu zor dönemde de devlet-millet el ele vererek dayanışmanın en güzel örneğini göstermiş, kampanya kapsamında mağdur durumda olan vatandaşlara ulaşarak sosyal ve ekonomik yardım desteği sağlamıştır. Ülkemiz, bu kampanya ile tüm dünya ülkelerine de örnek olmuştur.

Görsel 2.4: "Biz Bize Yeteriz Türkiyem" kampanya görseli

İnsanlar birbirleriyle sürekli iletişim ve etkileşim hâlindedir. İnsanın hayat içerisindeki rolünü belirleyen faktörlerden birisi de iletişim içinde olduğu insanlara karşı takındığı tavır ve ortaya koyduğu davranışlardır. Çevresindeki insanlara saygılı, yardımsever ve güler yüzlü olan bir birey hayatı boyunca diğer insanlardan destek görür. Bunu sağlamanın en güzel yolu; devamlı olarak insanlarla yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olmaktan geçer. Dayanışma için olan bir ülkenin vatandaşları arasında ilişki bağları kuvvetli olacağından bu ülkeler kötü olayları daha kolay atlatırlar. Aynı şey aileler için de geçerlidir. Aile üyelerinden birinin başına gelen bir sıkıntı tüm aile bireyleri tarafından paylaşılırsa zor günler çok büyük yaralar almadan atlatılabilir. Bundan dolayı sosyal dayanışma; aile ve toplumdaki bireyleri birbirine yakınlaştırarak aralarında sevgi, merhamet, hoşgörü ve güven bağlarının oluşmasına zemin hazırlar. Sevinç ve üzüntülerin paylaşılması, kişiler arası iletişimin sağlanması, toplumdaki ihtiyaç sahipleri belirlenerek yoksunlukların giderilmesi, yardımlaşma kültürünün oluşması sosyal dayanışma açısından önemlidir.

Sosyal dayanışma; toplumlar arasında, millet içerisinde ve milletler arasında olabilir. Birlik, beraberlik ve dayanışmanın en güzel örneği Millî Mücadele Dönemi'nde görülmüştür(Görsel 2.5). Kurtuluş Savaşı yıllarında tüm imkânsızlıklara rağmen Türk milletinin dayanışması ile düşman yurttan kovulmuş ve vatan tamamen kurtarılmıştır. Dünyada ise, Birleşmiş Milletler buna örnek olarak gösterilebilir.

Görsel 2.5: Millî mücadele dönemi dayanışması

2.2. ETKİNLİK

Gönüllülük esasına dayalı olarak atölyenizin bir köşesine ''Dayanışma Kutusu'' oluşturunuz.

Öğretmeniniz rehberliğinde şu aşamaları takip ediniz:

1. Bir karton kutu temin ederek üzerine ''Dayanışma Kutusu'' diye yazınız.
2. Gönüllü öğrencilerin kırtasiye malzemelerini (kalem, silgi, defter, A4 kâğıdı vb.) kutuya koymalarını sağlayınız.
3. Kırtasiye malzemeleri ihtiyacı olan öğrencilere ulaşarak öğrencilerin ihtiyaçlarını kutudan karşılamalarına destek olunuz.
4. Bu etkinlikte gönüllü okul yöneticileri ve öğretmenlerin de yer alması sağlanabilir.

Görsel 2.6: Çeşitli kırtasiye malzemeleri

Sosyal dayanışmanın önemi özetle şöyle sıralanabilir:

- Sadece ekonomik güçsüzlük içinde bulunanların değil, toplumun her ferdinin barış ve güven içerisinde olmalarını sağlar.
- Ulusal kalkınmaya yardımcı olur.
- Sosyal dayanışma içerisinde olan toplumlar birlik, beraberlik ve huzur içerisinde olur.
- Toplumdaki sorunlar daha çabuk çözülerek sosyal refahın gelişmesine katkı sağlar.
- Sosyal dayanışma içerisinde olan toplumlarda, karşılıklı güven ve iş birliği vardır.
- Toplumların iyi yaşamasını ve güzel hareketlerde bulunmasını sağlayarak ülkelerin gelişmesine imkân sağlar.

2.3. ETKİNLİK

Okulunuzda sosyal dayanışma kültürünün gelişmesi için "Engelli Bireylerle Dayanışma İçindeyiz" adlı bir destek kampanyası başlatınız.

Okulunuzda ve toplumda farkındalık yaratmak ve engelli bireylere destek olmak amacıyla pet su şişelerinin plastik kapaklarını toplayarak engelli sandalyesi alınmasına katkı sağlayınız.

Öğretmeniniz rehberliğinde şu adımları takip ediniz:

1. Öncelikle okul idaresi ile iletişime geçerek kampanyayı tüm okula duyurunuz.
2. Görev almak isteyen gönüllü okul çalışanları ve öğrencileri belirleyiniz.
3. Plastik kapakların toplanabileceği yerleri veya birimleri oluşturunuz.
4. Kampanyanın başlangıç ve bitiş tarihlerini belirleyiniz.
5. Toplanan tüm kapakları ilgili kurum veya kuruluşlara gönderiniz.
6. Kampanya ile ilgili tüm bilgi ve belgeleri kayıt altına alarak okul idaresine teslim ediniz.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Sosyal dayanışma konulu bir kompozisyon yazınız.

İşlem basamakları

1. Sosyal dayanışma ile ilgili ders esnasında edindiğiniz bilgiler üzerine düşününüz.
2. Bu bilgilere ek olarak konuyla ilgili araştırma yapınız.
3. Araştırmalarınızı gözden geçiriniz.
4. Bilgileriniz ve konu hakkındaki düşüncelerinizi cümleler hâlinde yazarak bir taslak oluşturunuz.
5. Taslağınızı kompozisyon düzenine uygun olarak giriş, gelişme ve sonuç şeklinde düzenleyiniz.
6. Tamamlanan kompozisyonu sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
7. Kompozisyonu hazırlarken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.
   - Kompozisyondaki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Kompozisyon, Türkçe dil bilgisi yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ede-aarek yazılmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.4 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sosyal hizmetlerin devlet kurumlarında belirli bir düzen içinde yürütülmesinin yararları neler olabilir, paylaşınız.

2. Sosyal hizmet kuruluşu deyince aklınıza gelen ilk kuruluş nedir ve sizce bu kuruluş hangi alanda hizmet vermektedir? Açıklayınız.

2. ÜLKEMİZDE SOSYAL HİZMET VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Türkiye'de uygulanan sosyal hizmetlerin birçok çeşidi bulunmaktadır. Kamu, yerel, özel ve sivil toplum boyutunda birçok sosyal hizmet örgütlenmesi mevcuttur. Türkiye, sosyal bir hukuk devletidir. Bu nedenle bu örgütlenmeler arasında en düzenli ve kapsamlı ilerleyen sosyal hizmet, kamuda uygulanan sosyal hizmetlerdir.

2.1. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

Sosyal hizmetlerin tümü Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında yürütülmektedir. Bakanlığın görevleri ise 2828 sayılı sosyal hizmetler kanunu ile belirlenmiştir.

Bu kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Kanun, sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra gerçek kişileri ve özel hukuk tüzel kişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalanacak durumda olanları kapsar.

İlgili kanunda yer alan bilgilerin bir bölümü aşağıdaki alt başlıklarda yer almaktadır.*

2.1.1. Kanunda Geçen Tanımlar

Kanunda geçen tanımlar aşağıdaki gibidir:

a) **Sosyal hizmetler**: Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.

b) **Korunmaya ihtiyacı olan çocuk**: beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; zararlı maddeler kullanma, dilencilik gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu ifade eder.

c) **Engelli**: Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişidir.

*Sosyal Hizmetler Kanunu, Sayı: 18059, Kanun Numarası: 2828, Yayımlandığı R. Gazete Tarihi: 24.05.1983.
*Kanun ve Yönetmeliklerden yararlanılmıştır fakat ilgili Kanun ve Yönetmeliklerin tüm hükümlerine yer verilmemiştir.

d) **Bakıma ihtiyacı olan engelli:** Engellilik sınıflandırmasına göre resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişidir.

e) **İhtiyacı olan yaşlı:** Sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan yaşlı statüsündeki kişiyi ifade eder.

f) **Sosyal hizmet kuruluşları:** Bu Kanun'un amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar aşağıdaki gibidir:

- **Çocuk Yuvaları:** 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Yetiştirme Yurtları:** 13-18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Kreş ve Gündüz Bakımevleri:** 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Huzurevleri:** İhtiyacı olan yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşları ifade eder.
- **Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri:** Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Çocuk Destek Merkezleri:** Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Kadın veya Erkek Konukevleri:** Fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade eder.
- **Toplum veya Aile Danışma Merkezleri:** Toplumun ve ailenin gelişmesi için bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle iş birliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Aktif Yaşam Merkezi:** Yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli ve yaşlı bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

- **Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları:** aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkân tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Çocuk Evleri:** 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimleridir.
- **Çocuk Evleri Sitesi:** Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluştur.
- **Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri:** Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimleridir.
- **Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri Koordinasyon Merkezi:** İl müdürlüğü bünyesinde oluşturulan ev tipi sosyal hizmet birimlerinin bağlı olduğu merkezdir.
- **Sosyal Hizmet Merkezi:** İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.
- **Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi:** Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezlerdir.

e)Kurum: Bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu ifade eder.

2.1.2. Kanuna İlişkin Genel Esaslar

Sosyal hizmetlere ilişkin genel esaslar Kanunun birinci bölümünün dördüncü maddesinde şu şekilde belirlenmiştir:

a) Bu Kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür.

b) Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.

c) Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuğa, ihtiyacı olan engelliye ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır.

d) Sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve sunulmasında sınıf, ırk, dil, din, mezhep veya bölge farklılığı gözetilemez, hizmet talebinin hizmet arzından fazla olması halinde öncelikler, ihtiyacı olan olma derecesi ve başvuru veya tespit sırası esas alınarak belirlenir.

e) Bu Kanunla kurulan kuruma bağlı kuruluşların dışındaki sosyal hizmet kuruluşlarının kurulması izne tabi olup, alınacak tertip ve tedbirlerle bunların hizmet, işleyiş ve personele ilişkin hususlarda tespit edilen standart ve esaslara uygun olarak faaliyette bulunmaları sağlanır.

f) Sosyal hizmet kuruluşlarının coğrafik ve fonksiyonel görev alanlarının ve yurt sathında dengeli dağılımının görev boşluğu bırakılmayacak şekilde düzenlenmesi esastır.

g) Çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtlarının korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaş, cinsiyet, sosyal ve psikolojik özellikleri ile engel dereceleri dikkate alınarak, kaynaştırma anlayışına göre gruplandırılması ve özellikle çocuk yuvalarının, huzurevleri ile aynı mahallerde tesis edilerek dede-torun, nine-torun ilişkilerinin sağlanması esas alınır.

h) Korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan kişilere hizmet sunumu insan haysiyet ve vakarına yaraşır şekilde yerine getirilir.

i) Sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalıştırılacak personelin seçim ve niteliklerinin tespitinde ve bunların hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde bu kurum ve kuruluşların hizmet özellikleri dikkate alınır.

j) Korunmaya ihtiyacı olan çocukların Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkânlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.

k) İhtiyacı olan engelli ve yaşlıların hayatlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi, ihtiyacı olan engellilerin toplum içinde kendi kendilerini idare edebilecek ve üretken hale gelebilecek şekilde bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan tedavisi mümkün olmayanların sürekli bakım altına alınması amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır.

l) Doğal afetlerde ulusal ve uluslararası sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarıyla birlikte hareket edilmesi ve acil kurtarma ve yardım çalışmalarının etkili şekilde yürütülmesi amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır.

2.1.3. Engellilere Yönelik Hizmetlere İlişkin Genel Esaslar

Engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin genel esaslar şunlardır:

a) Eşit katılım için, engellilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda birey, aile ve toplumun bilinçlendirilmesi, tıbbî bakım ve rehabilitasyonlarının sağlanması, günlük yaşamlarında kendi başlarına yaşayabilme kapasitelerinin artırılması gerekir.

b) Bilgi, hizmet ve fiziksel çevre koşullarının engelliler için ulaşılabilir hâle getirilmesi esastır.

c) Doğumdan başlayarak okul öncesi, okul çağı ve yetişkinleri kapsayacak biçimde tüm engellilere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması gerekir.

d) İstihdamın, mesleki eğitim ve rehabilitasyonla birlikte gerçekleştirilmesi, istihdam alanlarının engellilerin kullanımına uygunluğunun sağlanması ve teknolojiye uygun alet ve cihazların engellilerce elde edilmesini kolaylaştırıcı önlemlerin alınması esastır.

e) Engellilerin sosyal güvenlikleri ile gelirlerinin korunması, aile hayatı ve kişisel bütünlükleri ile kültür, eğlence, spor ve din alanlarına tam katılımlarının sağlanması esastır.

f) Engellilere ilişkin plan ve programlar ile ekonomik ve sosyal statülerini etkileyen tüm kararların alınması sırasında engellilerin katılımlarının sağlanması gerekir.

2.4. ETKİNLİK

Sosyal Hizmetler Kanunu'nda adı geçen sosyal hizmet kuruluşları ile ilgili kısa video çekimi yapınız.

Video çekimi için aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.

1. Sınıf mevcudunuza göre 3 ya da 4 kişilik gruplar oluşturarak görev dağılımı yapınız.
2. Her gruba bir sosyal hizmet kuruluşunun adını veriniz (Çocuk evleri grubu vb.).
3. Video çekiminde "Sosyal hizmet kuruluşunun amacı, önemi ve hangi sosyal gruplara hizmet verdiği ile ilgili kazanımlara" yer veriniz.
4. Kısa video çekimi için atölyenizin dijital fotoğraf makinesini ya da tablet gibi video kaydı yapabilen elektronik cihazlarını kullanınız.
5. Gruba ismini verdiğiniz sosyal hizmet kuruluşu ile ilgili internetten, kurumun kendi web sayfalarında araştırma yaparak veya kuruluşları ziyaret ederek yazılı ve görsel kaynak toplayınız.
6. Elde ettiğiniz yazılı ve görsel kaynaklar, renkli fon kartonlar, A4 kâğıdı, mukavva vb. materyalleri video çekimi için kullanarak etkinliğinizi zenginleştiriniz.
7. Video çekimini bir sahne ortamında grup üyeleri tarafından anlatarak gerçekleştiriniz.
8. Grup üyeleri olarak araştırma yaptığınız sosyal hizmet kuruluşunu tanıtan 5 dakikalık süre ile kısa video çekimi yapınız.
9. Tüm gruplar hazırladıkları video kayıtlarını tek video haline getirerek ders öğretmeninize teslim ediniz.
10. Grup üyeleri olarak hazırladığınız videoyu etkileşimli tahtada tüm sınıfa izleterek edindiğiniz tecrübeleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
11. Öğretmeninizden ve sınıf arkadaş-larınızdan geri bildirimler alarak etkin-liğinizi tamamlayınız.

Görsel 2.7: Bireyleri koruyan Sosyal Hizmetler Kanunu

2.5. ETKİNLİK

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile ilgili bir poster hazırlayınız.

Posteri hazırlarken şu adımları takip ediniz:

1. Sınıf mevcudunuza göre gruplara ayrılarak görev dağılımı yapınız.
2. Posteri ''Sosyal Hizmetler Kanunu'nun amacı, kapsamı, tanımları ve genel esasları'' olmak üzere dört kısımdan oluşturunuz.
3. Posterin standart renkli bir fon karton büyüklüğünde olmasına özen gösteriniz.
4. Posteri görsellerle destekleyerek eğitici ve ilgi çekici hâle getiriniz.
5. Tüm çalışmalarınız bittikten sonra posterinizi atölyenizin ilgili yerlerine asınız.

2.2. Ülkemizde Sosyal Hizmet Veren Kuruluşlar

Ülkemizde sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanun hükümleri çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.2.1. Çocuk Yuvaları

Çocuk yuvaları; 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını doldurduğu hâlde, tek başına yaşamını sürdüremeyecek kız çocuklarının kurumca himaye edilip onların bedensel, psikososyal, duygusal gelişimlerini sağlamakla ve sağlıklı, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle yükümlü olan yatılı bir sosyal hizmet kuruluşudur.

Kuruluşta ilgili grup sorumluları tarafından çocukların yaş ve gelişim dönemlerine uygun günlük öz bakımları (temizlik, giyinme, soyunma, uyku, beslenme, dinlenme vb.) düzenli bir şekilde yapılmaktadır.

Çocuklar; ilgi, istek ve yeteneklerine göre sosyal, kültürel, eğitsel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirilerek bu konularda çalışmalar yapılmaktadır (Görsel 2.8). Bu çalışmalarla çocuklar desteklenerek topluma kazandırılmaktadır.

Her kuruluşta ihtiyaca göre, Genel Müdürlük tarafından hazırlanan standart kadrolarda belirtilen sayı ve niteliklere uygun müdür, müdür yardımcısı, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, çocuk eğiticisi, doktor, diyetisyen, hemşire, hemşire yardımcısı, teknisyen, teknisyen yardımcısı, genel idare ve yardımcı hizmetler sınıfından olmak üzere çeşitli personel istihdam edilmektedir.

Görsel 2.8: Çocuk yuvaları

2.6. ETKİNLİK

Evdeki atık malzemelerden oyuncak veya kukla yapınız.

Oyuncak veya kukla yapımı için şu adımları takip ediniz:

1. Oyuncak/kukla yapımı için çeşitli kaynaklardan bilgi edininiz.
2. Yapacağınız oyuncak/kukla için atık malzemeler (elyaf, keçe, kumaş, boncuk, ip, iğne vb.) temin ediniz.
3. Oyuncak yapımınız bittikten sonra oyuncakları ihtiyaç sahibi olduğunu düşündüğünüz çocuklara hediye ediniz.

Görsel 2.9: Oyuncak örneği

2.2.2. Yetiştirme Yurtları

Yetiştirme yurtları; 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, onlara bakmak, bir iş veya meslek edinmelerini ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı bir sosyal hizmet kuruluşudur (Görsel 2.10).

Kuruluşta çocukların müzik, resim, tiyatro, halk oyunları ve sportif etkinliklere yönelmeleri ve bu alanlardaki etkinlikleri izlemeleri sağlanarak, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine yardımcı olunur. Ayrıca millî ve dinî bayramlar ile önemli gün ve haftalarda kuruluşta çeşitli etkinlikler düzenlenerek çocukların sosyal çevreye uyumları ve hoşça vakit geçirmeleri sağlanmaktadır.

Görsel 2.10: Yetiştirme yurtlarında kalan ve meslek edinen bir birey

2.2.3. Kreş ve Gündüz Bakımevleri

Kreş ve gündüz bakımevleri; 0–6 yaş grubundaki çocuklara hizmet veren kuruluşlardır. Bu kuruluşlarda çocukların bakımlarını gerçekleştilir ve onların fiziksel ve psikolojik sağlıklarının korunması amacıyla çalışmalar yürütülür. Bu kuruluşların amaçlarından biri de çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmaktır. Kurumda oyun ve emekleme odası, etkinlik ve uyku odası ve oyun ve dinlenme odası gibi farklı birimler bulunmaktadır (Görsel 2.11).

Bu kuruluşların kapasitelerinin %3'ü il müdürlüğünce tespit edilen çocukların ücretsiz bakım hizmetinden yararlanması için ayrılır. İl müdürlüğü, ücretsiz kontenjanları sosyal çalışma görevlisi tarafından düzenlenecek sosyal inceleme raporuna göre değerlendirir.

Görsel 2.11: Kreş ve gündüz bakımevleri

2.7. ETKİNLİK

Öğretmeniniz rehberliğinde bulunduğunuz bölgede çocuklara sosyal hizmet veren kuruluşlarla (çocuk yuvaları, kreş ve gündüz bakımevleri vb.) iletişime geçerek sınıfça kurum gezisi düzenleyiniz.

Kurum gezisi için şu adımları takip ediniz:

1. Ziyaret edeceğiniz kurum ve okul müdürlüğü ile iletişime geçerek yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerekli olan izinlerin alınmasını sağlayınız.
2. Okul müdürlüğü veya yakın çevrenizde hizmet veren belediye ile iletişime geçerek ulaşım aracı talep ediniz.
3. Öğretmeniniz ile gezi planı düzenleyiniz.
4. Gezi öncesi gerekli olan hazırlıklarınızı ve merak ettiğiniz bilgileri not alınız.
5. Kılık kıyafet ve nezaket kurallarına uyunuz.
6. Gezi sonrası edindiğiniz bilgileri ve gezi sonrası edindiğiniz bilgileri ve fotoğrafları A4 büyüklüğündeki renkli kâğıtlara aktararak atölyedeki panonuza asınız.

Ücretsiz bakım kontenjanı kapsamında değerlendirilebilecek çocuklar şunlardır;

- Ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları,
- Bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma altında bulunan çocuklar,
- Cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile kalan çocuklar,
- Ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları,
- Ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar,
- Tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar,
- Engelli ebeveyni olan çocuklar,
- Kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları.[4]

2.2.4. Huzurevleri

Huzurevleri; 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlarda kalan bireylere, kendi kendilerine yetecek hâle gelmeleri için rehabilitasyon hizmeti sunulmaktadır (Görsel 2.12).

Sürekli olarak özel bakım altına alınması gereken ve tedavisi mümkün olmayan (yatalak, felçli vb.) yaşlı kişilerin ise bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kalmaları sağlanmaktadır.

Görsel 2.12: Huzurevinde kalan yaşlı bir birey

Huzurevlerine kabul edilecek yaşlı bireylerde aranan şartlar;

- 60 yaş ve üzeri yaşlarda olmak,
- Kendi gereksinimlerini karşılamasını engelleyici bir rahatsızlığı bulunmamak; yeme, içme, kişisel temizlik vb. günlük yaşam etkinliklerini bağımsız olarak yapabilecek durumda olmak,
- Ruh sağlığı yerinde olmak,
- Bulaşıcı bir hastalığı bulunmamak,
- Uyuşturucu madde ya da alkol bağımlısı olmamak,
- Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olması gerekir.

Huzurevinde kalmak isteyen yaşlılar;

- Yaşadıkları mahaldeki huzurevi müdürlüğüne,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı il müdürlüklerine,
- İl ve ilçelerde bulunan sosyal hizmet merkezlerine,
- Genel Müdürlüğe bir dilekçe ile başvuruda bulunabilir.

Ayrıca mülki idare amirleri, muhtarlar, kolluk kuvvetleri, belediye başkanlıkları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile vatandaşlar tarafından il müdürlüklerine bildirilen acil durumdaki yaşlılar için de kabul süreci başlatılabilmektedir.[5]

2.8. ETKİNLİK

Yaşlı bireyleri yakından tanımak ve yaşlı bireylerin toplumda aktif olmalarını sağlamak amacıyla ''Yaşlı Bireylerle Söyleşi'' adlı bir etkinlik düzenleyiniz.

Etkinliğinizi aşağıdaki adımlara uygun olarak düzenleyiniz:

1. Evinizde veya yakın çevrenizde tanıdığınız 65 yaş ve üzeri beş yaşlı bireyi okula davet ediniz.
2. Yaşlı bireylerle söyleşi için okulunuzdaki konferans salonunu veya atölyenizi kullanabilirsiniz.
3. Yaşlı bireylere soracağınız soruları önceden hazırlayarak liste hâline getiriniz.
4. Okul idarenizle iletişime geçerek söyleşi sonrası yaşlı bireylere ikramda bulunabilirsiniz.

Görsel 2.13: Her zaman tecrübelerinden faydalandığımız yaşlılarımız

2.2.5. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Bakım ve rehabilitasyon hizmetleri engelli ve yaşlı bireylere sunulmaktadır (Görsel 2.14).

Yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi; yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla kurulmuştur. Bu merkezler yaşlıların kendi kendilerine yetebilmeleri için rehabilite edilmelerini sağlar. Tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olan yaşlı bireyler sürekli olarak özel bakım altında yatılı olarak bu kuruluşlarda yaşamlarını sürdürebilmektedir.

Engelli bireylere sunulan bakım hizmetlerinin temel hedefi, engelli bireyin ailesinin yanındayken bakımının sağlanmasıdır. Ancak ailesi yanında bakımı mümkün olmayan engelli bireyler bu kuruluşlarda kalabilmektedir. Bu merkezler engelli bireylere yönelik onların ihtiyaç duyduğu özel bakım ve hizmet modelleri sunulmaktadır.

Görsel 2.14: Bakım ve rehabilitasyon merkezinde hizmet alan bireyler

2.2.6. Çocuk Destek Merkezleri

Çocuk destek merkezlerinde hizmet verilen çocukların özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işleyen veya bu fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ve güvenlik tedbirine hükmedilen çocuklar.
- Ailesi ile sık görüşmeyen, ailesi olmayan, evden atılan ya da evden kaçan ve gününün tamamını sokakta geçirdiğinden ihtiyaçlarını sokaktan karşılayan çocuklar.
- Kendisine kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiil işlenen mağdur çocuklar.

Bu merkezlerde kalan çocuklar bireysel farklılıkları ve ihtiyaçlarına göre hizmet verilmektedir. Bu çocuklara verilen hizmetler ile çocukların olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturması, olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan örselenmeyi veya davranış bozukluklarını azaltması, aile ve sosyal çevre ile uyum sağlaması hedeflenmektedir.

2.2.7. Kadın veya Erkek Konukevleri

Ekonomik, fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında geçici olarak kalabildikleri kuruluşlardır. Bu kişilerin varsa çocuklarının da ihtiyaçlarını bu kuruluşlarca karşılanır.

2.2.8. Toplum veya Aile Danışma Merkezleri

Bu merkezler toplumun yapı taşı olan ailenin gelişmesi ve güçlenmesi için çalışmaktadır. Bu merkezlerde ile bireylerinin katılımcı olması, kendine yetebilen hale gelmesi, üretim yapabilmesi ve sorun çözme becerileri edinmesi hedeflenmektedir. Özellikle aile bireylerinin ilişkileri düzenlenerek onların toplumsal yaşama uyumu sağlanmakta ayrıca bir aileden beklenen her türlü işlevi yerine getirmeleri için bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.

2.9. ETKİNLİK

Yakın çevrenizde sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşları ziyaret ederek bir dosya hazırlayınız.

Kurum/kuruluş ziyaretlerinizde aşağıdaki hususlara dikkat ediniz:

1.Yakın çevrenizde sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşları ziyaret ederek bir dosya hazırlayınız.

2. Ziyaret edeceğiniz sosyal hizmet kuruluşunu belirleyiniz.

3. Kurum yetkilisine ve çalışan personele soracağınız soruları hazırlayınız.

4. Nezaket kurallarına ve giyim tarzınıza dikkat ediniz.

5. Ziyaret sonrası hazırladığınız tüm belge ve bilgileri dosyanıza yerleştiriniz.

6. Edindiğiniz tüm bilgileri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.9. Umut Evleri

Ev tipi sosyal hizmet kuruluşu olan umut evleri, engelli bireylere yönelik apartman dairesi veya müstakil evlerden oluşmaktadır. Bu evlerde kalan bireyler küçük gruplar hâlinde barınmakta olup komşuluk ilişkileri içerisinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu şekilde bir sistemin oluşturulmasındaki amaç, bu bireylerin sosyal hayata katılmalarına imkân sağlamaktadır.[6]

2.2.10. Aktif Yaşam Merkezi

Yaşlı ve engelli bireylerin sosyal hayatta aktif olmaları amacıyla yaşlı ve engelli bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

2.2.11. Çocuk Evleri

Çocuk Evleri; 0-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların yatılı olarak kaldığı, aile ortamı şeklinde düzenlenmiş evlerdir. Az sayıda personel tarafından verilen hizmetler sürekli olarak sürdürülür. Bu evlerde kalan korunmaya muhtaç çocuklara Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korunma ya da tedbir kararı verilir.

Aynı yerleşkede birden fazla çocuk evi bulunmaktaysa bu yerleşkeye çocuk evleri sitesi adı verilmektedir (Görsel 2.15). Bu evlerde düzenlenen faaliyetler ile çocukların gelişimlerinin uygun şekilde gerçekleşmesi, evde geçirdikleri zamanın verimli hâle getirilmesi, beceriler edinmeleri amaçlanmaktadır.

Görsel 2.15: Kırşehir çocuk evleri sitesi

2.10. ETKİNLİK

Öğretmeninizin rehberliğinde ve gözetiminde sosyal hizmetler alanıyla ilgili bir film izleyiniz.

Film için şu adımları takip ediniz:

1. Sosyal hizmetler alanında var olan filmleri araştırınız.
2. Beğendiğiniz filmleri öğretmeninizle paylaşınız.
3. Öğretmeniniz tarafından uygun görülen bir filmi sınıfça bir ders saatinde etkileşimli tahtada izleyiniz.
4. Film sonrası duygu ve düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.12. Sosyal Hizmet Merkezi

Sosyal hizmet merkezleri, ihtiyaç sahibi dezavantajlı bireyleri tespit etmekte, bu bireylere ve ailelerine hizmetler sunmaktadır (Görsel 2.16). Bu hizmetler kapsamında merkezlerde; koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, destekleyici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetleri yürütülmekte ve koordine edilmektedir.

SOSYAL HİZMET MERKEZİ

Görsel 2.16: Sosyal hizmet merkezi logosu

Sosyal hizmet merkezlerinde bulunan birimler aşağıdaki gibidir:

- Başvuru, tespit ve izleme birimi.
- Uygulama birimi.
- Eğitim ve danışmanlık birimi.
- Şehit yakınları ve gazilere hizmet birimi.

Sosyal hizmet merkezlerindeki birimlerde sunulan hizmetler aşağıdaki ilkeler esas alınarak sunulmaktadır:

- Birey, aile ve toplumun ihtiyaçları önemlidir.
- Sosyal sorunların yerinde tespit edilmesi ve çözümünün uygulanması esastır.
- Hizmetler, sosyal sorunları çözmekle birlikte sosyal sorunlardan kaynaklanan riskleri azaltmayı amaçlar.
- Hizmet sunulmadan önce alan tarama analizleri yapılır ve bu analiz sonuçlarına göre politikalar belirlenir.
- Hizmet sunumunda öncelikler riskli durumlar dikkate alınarak belirlenir.
- Hizmet modellerinin tespitinde, hizmet bölgesinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları dikkate alınır.
- Merkezde, birey ve ailenin kendi başına sorun çözme kapasitesini değerlendirilir.
- Hizmetler ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak sunulur.
- Toplumun bilgi ve farkındalığını artırmaya yönelik eğitim, kültür, sanat gibi faaliyetler yapılır.

2.11. ETKİNLİK

Okulunuzun yakın çevresinde sosyal hizmet veren kuruluşları tespit ederek bu kuruluşlarda sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog vb. sosyal hizmetler alanında çalışan personelleri okulunuza davet ederek kariyer günleri düzenleyiniz.

Kariyer günleri için şu adımları takip ediniz:

1. Sosyal hizmet veren kuruluşlarla iletişime geçerek randevu talep ediniz.
2. Etkinliğiniz hakkında gerekli olan görüşmeleri sağlayarak kariyer günleri için uygun olan günü kararlaştırınız.
3. Okul müdürlüğünüzün bilgisi dâhilinde ve öğretmeninizin rehberliğinde okulunuzun konferans salonunda ya da uygun olan birimde kariyer günleri düzenleyiniz.
4. Okula davet ettiğiniz sosyal hizmet personellerinin tecrübesinden faydalanmak için merak ettiğiniz soruları veya konuları sosyal hizmet personellerine sorunuz.
5. Etkinlik sonrası edindiğiniz bilgileri sınıfça tartışarak eksikliklerinizi gideriniz.

Görsel 2.17: Kariyer günleri

2.3. Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

2.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Kamuya ait sosyal hizmet kuruluşlarının büyük bir kısmı sosyal hizmet desteği veren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olan kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır.

Bakanlığa bağlı sosyal hizmet faaliyetleri olan Genel Müdürlükler şöyle sıralanmaktadır (Görsel 2.18).

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Görsel 2.18: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı logosu

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünce; aile bireylerine yönelik Aile Eğitim Programları (AEP) ile aile ve boşanma süreci danışmanlığı hizmetleri verilmektedir (Görsel 2.19).

Görsel 2.19: Aile eğitim programı logosu

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarca; arkadaşlık, komşuluk, mahalle gibi kavramlar ile toplumsal örf ve âdetlerimizi, ahlak ve değerlerimizi yaşayarak toplumla iç içe yaşamın gereklerinin öğrenilmesi ve toplumsal hayata aktif katılan, kendine güvenen, geleceğe umutla bakabilen çocukların yetiştirilmesini sağlamaktır.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünce verilen hizmetler şöyle sıralanmaktadır (Görsel 2.20):

- 2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlı ve engelli aylıkları
- Öksüz yetim aylıkları
- 3294 sayılı sosyal yardımlar
- Doğum yardımları
- Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardımlar
- Evde bakım yardımı
- Muhtaç asker ailesi ve çocuğu yardımı
- Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) ve Şartlı Sağlık Yardımı (ŞSY)
- Tüberküloz ve Subakut Sklerozan Panensefalit (SSPE) hastalarına yönelik yardımlar
- Genel Sağlık Sigortası (GSS) katılım payı ödemeleri
- Kronik hastalara yönelik elektrik desteği programı[7]

Görsel 2.20: Alo 144 Sosyal Yardım Hattı

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda belirtilen aylıklardan yararlanabileceklerin başvuru şekli, hak sahipliğinin tespiti, kontrolü ve aylıkların ödenmesine ilişkin usul ve esaslara göre yaşlı ve engelli aylıkları bağlanmaktadır.

Aylık başvuruları kişinin ikametgâhının bulunduğu yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına (SYDV) yapılmaktadır. Muhtaçlık değerlendirmesi; yaşlının kendisinin ve eşinin geliri, servet ve harcamaları ile nafaka yükümlülüğü dikkate alınarak yapılmaktadır. Engelli aylığından faydalanmak isteyen bireylerin ise sağlık kurulu raporunda engel oranı en az %40 olma şartı aranmaktadır. Huzurevleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon hizmetleri yaşlı bireylere kurum ve evde bakım hizmetleri vermektedir. Engelli bireyler için ise bakım ve rehabilitasyon hizmetleri ile evde bakım hizmetleri verilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlüğe bağlı iki sosyal hizmet kuruluşu bulmaktadır. Bunlar: Kadın konukevleri ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) dir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Alo 183 Sosyal Destek Hattı; aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin çağrılara yönelik hizmet vermektedir. Sosyal destek hattına gelen çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulur. 7 gün 24 saat çalışma esasına göre destek sunmaktadır.

Alo 183 Hattında işaret dili bilen personeller işitme ve konuşma engelli bireylere görüntülü görüşme yaparak hizmet vermektedir. Aynı zamanda Alo 183 Hattı'na ücretsiz mesaj gönderme imkanı da bulunmaktadır.

Görsel 2.21: Alo 183 Sosyal Destek Hattı

Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü

Genel Müdürlüğün başlıca görevleri şunlardır:

- Şehit ve gazi çocuklarının eğitimi konusunda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile gerekli çalışmaları yürütmek.
- Şehit yakınları ve gazilerin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan desteklenmelerini sağlamak.
- Gazilerin toplumsal hayata uyumlarına yönelik çalışmalar yapmak.
- Gazilerin tedavi ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal güvenlik haklarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmek.
- Şehit ve gazi yakınları arasında iletişim ve dayanışmayı güçlendirmek.
- Şehit ve gazi yakınlarının istihdamına yönelik uygulamaları koordine etmek.[8]

2.12. ETKİNLİK

Öğrendiğiniz sosyal hizmet kuruluşları ile ilgili maket tasarımı yapınız.

Maket tasarımınızı aşağıdaki hususlara dikkat ederek yapınız:

1. Sınıf mevcudunuza göre 3 ya da 4 kişilik gruplara ayrılınız.
2. Grup üyeleri arasında görev dağılımı yapınız.
3. Yapmaya karar verdiğiniz sosyal hizmet kuruluşunun maket tasarımı hakkında yakın çevrenizde ve internetten araştırma yapınız.
4. Maket yapımında kullanacağınız malzemeleri (mukavva, silikon ve tabancası, makas, maket bıçağı, cetvel, dondurma çubuğu, yapıştırıcı vb.) liste hâline getirip temin ediniz.
5. Atölye/sınıf iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyarak maketinizin yapımına geçiniz.

Görsel 2.22: Örnek maket tasarımı

2.3.2. Üniversiteler Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde üniversiteler, kendi öğrencisine ve çalışanlarına sosyal hizmet imkânları sunulabilmektedir.

Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği'ne göre üniversite öğrencisi ve çalışanlarına verilen sosyal hizmet uygulamaları aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin barınma, beslenme, burs ve kredi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli hizmetleri sağlamak.
- Okuma salonları açarak, öğrencilerin ilgi alanlarına göre bilgi edinmelerini ve boş zamanlarını okuyarak değerlendirmelerini sağlamak.
- Öğrencilerin ve çalışanların yarıyıl ve yaz tatilleri için, dinlenme tesisleri veya kamp yerleri kurmak.
- Öğrencilerin ve çalışanların ulaşım hizmetlerinin görülmesini temin etmek veya bu konuda faaliyet gösteren kuruluşlarla anlaşarak, hizmetin en iyi şekilde yürütülmesini sağlamak.
- Üniversitede çalışanların okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarının çalışma saatleri içinde bakımları ve eğitimlerine yardımcı olmak üzere kreş, yuva ve benzeri birimler kurmak.

2.13. ETKİNLİK

Bulunduğunuz bölgedeki üniversiteye gezi düzenleyiniz.

Gezi için şu aşamaları takip ediniz:

1. Üniversitenin web sitesinde araştırma yaparak gezi yapacağınız bölüm ya da birimleri belirleyiniz.
2. Üniversite yetkilileri ile iletişime geçerek randevu talep ediniz.
3. Gezide nezaket ve görgü kurallarına dikkat ediniz.
4. Üniversite hakkında merak ettiğiniz konuları liste hâline getirerek yetkililere sorunuz.
5. Üniversitede yapılan faaliyetlerle ilgili yazılı ve görsel kaynak talep ediniz.
6. Elde ettiğiniz tüm bilgileri dosya haline getirerek sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.3.3. Mahallî İdareler Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Mahallî idare bölgelerinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü, bu ihtiyaçların nasıl karşılanacağına karar veren kişilerin seçmenler tarafından seçildiği tüzel kişiliklere **mahallî idareler** denir.

İl Özel İdaresi Kanunu'na göre üç tür mahallî idare vardır. Bu mahallî idareler ilgili kanunda il özel idaresi, belediye ve köy olarak belirtilmiştir. Sosyal hizmetler ve yardımlar kapsamında mahallî idareler görevlerini yerine getirmektedir.

İl Özel İdaresi Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

İl Özel İdaresi Kanunu'na göre bu idarenin organları; il genel meclisi, il encümeni ve validir. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na göre İl özel idareleri; yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkün vatandaşlara yönelik hizmetlere dair uygulamalar sunmalıdır. Bu uygulamalar ilde yaşayan insanların birbirleriyle dayanışmasını ve bu dayanışmaya katılımı sağlamayı amaçlar. Bu programlar il özel idareleri tarafından sunulan hizmetlerde tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımıyla yürütülmektedir. Bununla birlikte muhtaç durumdaki çocuklar için çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları, hasta ve hasta yakınlarına ücretsiz konaklama hizmetleri, sokakta yaşayan vatandaşlara barınma imkânı gibi temel hizmetler il özel idareleri tarafından verilebilmektedir. Ülkemizde ayrıca illerde vali veya görevlendireceği bir vali yardımcısına bağlı olarak Açık Kapı Şube Müdürlüğü kurulmuştur (Görsel 2.23). Birim; vatandaşla en üst düzeyde iletişimin kurulması, taleplerin etkin ve hızlı bir şekilde alınarak takip edilmesi ve sonuçlandırılması amacıyla oluşturulmuştur.

Görsel 2.23: Vatandaşların taleplerini alan açık kapı sistemi

Valilik ve kaymakamlıklarda bulunan açık kapı birimlerine vatandaşlar elektronik ya da yazılı olarak sorunlarını iletebilmekte ve sonuçlar kısa mesaj sistemi ile taraflarına bildirilmektedir. Aynı zamanda bu birimin; şehit yakınlarına, gazi ve gazi yakınlarına, 65 yaş üstü vatandaşlara, hamilelere ve engellilere yönelik danışma ve rehberlik hizmetinin etkin bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak gibi görevleri vardır.

Ayrıca il/ilçelerde valilik veya kaymakamlıklara bağlı olarak faaliyet gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan aile ve bireylere sosyal yardım ve ekonomik destek sağlanmaktadır. SYDV tarafından ailelere yapılan sosyal inceleme sonucunda maddi durumu kötü olanlara para, barınma, giyecek, yakacak, kırtasiye, doğal afet destek yardımları, gıda, eğitim vb. destekler sunulmaktadır.

Belediyeler Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Ülkemizde son dönemlerde çıkan yasalar ile (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu) belediyelere sosyal hizmetler alanında yeni birtakım görevler verilmiştir.

Belediyelerin görev alanları; sağlık merkezleri, hastane ve gezici sağlık üniteleri ile sosyal ve kültürel hizmet sunmaktır. Bu hizmetler dezavantajlı gruplara sunulurken bazı özel hizmetler sağlanmaktadır. Bu kapsamda belediyeler; dar gelirli, yoksul bireyler için ücretsiz muayene, ilaç yardımı, gıda, yakacak yardımı; engelli ve yaşlı bireyler için belediye otobüslerinden ücretsiz veya yarı indirimli yararlanma gibi sosyal hizmet görevlerini yerine getirirler. Bunlara ek olarak yoksullara yönelik aşevi uygulamaları, evde bakım hizmeti, sağlık hizmetleri, ucuz ekmek (halk ekmek), ayni ve nakdî yardımlar, yaşlılara ve engellilere yönelik meslek edindirme kursları, sosyal konutlar ve ihtiyaca göre kadın konukevleri gibi birçok alanda hizmet vermektedir (Görsel 2.24).

Görsel 2.24: Ağız ve diş sağlığı gezici tarama aracı

BİLGİ KUTUSU

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yer alan Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi sosyal yardım amacıyla birçok çorba evi açmıştır. Çorba evlerinden genellikle erken saatlerde okula giden öğrenciler, işçiler ve esnaflar yararlanmaktadır. Günlük olarak verilen bu hizmet tamamen ücretsiz olarak sürdürülmektedir.

2.14. ETKİNLİK

Yaşadığınız bölgedeki belediyenin vermiş olduğu sosyal hizmet uygulamalarını öğrenmek için kurum ziyareti gerçekleştiriniz.

Ziyaret için şu adımları takip ediniz:

1. Belediyenin sosyal hizmet birimi ile iletişime geçerek randevu talep ediniz.
2. Randevu öncesi bir görüşme formu oluşturunuz.
3. Nezaket ve görgü kurallarına dikkat ederek görüşmenizi gerçekleştiriniz.
4. Belediyenin vermiş olduğu hizmetleri tanıtan el broşürü, dergi vb. dokümanları isteyiniz.
5. Ziyaret edeceğiniz birimlerin fotoğrafını çekmek için izin isteyiniz.
6. Edindiğiniz tüm bilgileri dosya hâline getirerek sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.3.4. Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sivil toplum örgütleri; kamu kurumlarından ve siyasi partilerden bağımsız olarak faaliyet gösteren, ticari çıkar gözetmeyen, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini üyelik ödemeleri ile bağışlardan sağlayan kuruluşlardır.

Türk Medeni Kanunu'nun hükümlerine göre çalışmalarını yürüten bu kuruluşların esas amaçları; topluma hizmet etmek, fayda sağlamak ve insanları sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya teşvik etmektir. Çoğunlukla vakıflar veya dernekler olarak ifade edilen bu örgütler; sosyal yardım ve hizmetler, eğitim, ekonomi, sağlık, sosyal, kültürel vb. kamu yararına yönelik hizmetler vermektedir.

Ülkemizde sosyal hizmet veren başlıca sivil toplum kuruluşları aşağıdaki gibidir:

- Yeşilay
- Kızılay
- Darülaceze
- Darüşşafaka
- Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizlere Yardım Vakfı
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- Türkiye Sokak Çocukları Vakfı
- Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı (LÖSEV)
- Fakir ve Muhtaçlara Yardım Derneği
- Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı
- Türk Eğitim Derneği

2.3.5. Özel Sektör Kuruluşları Tarafından Verilen Sosyal Hizmet Uygulamaları

Özel sektör kuruluşların amacı; hizmet vermek ve bununla birlikte kâr amaçlı yatırımlar yapmaktır. Yaşlı bireyler için özel huzurevleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, engelli bireyler için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, çocuklar için özel kreş ve gündüz bakımevleri, öğrenciler için özel kurs ve öğretim merkezleri, öğrenci yurt/pansiyonları vb. kuruluşlar özel sektör eliyle yapılabilmektedir.

2.15. ETKİNLİK

Bulunduğunuz il ya da ilçede özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumları ziyaret ediniz.

Ziyaret için şu adımları takip ediniz:

1. İnternette veya kurumların web sitelerinde gerekli araştırmaları yapınız.
2. Ziyaret edeceğiniz kurum yetkililerinden randevu talep ediniz.
3. Merak ettiğiniz konuları not ederek yetkililerden detaylı bilgi alınız.
4. Kurumu tanıtan el broşürü, dergi, afiş vb. kaynakları talep ediniz.
5. Ziyaret esnasında fotoğraf çekimi için kurumdan izin alınız.
6. Edindiğiniz tüm bilgileri dosya hâline getirerek sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Yakın çevrenizde sosyal hizmet veren kuruluşlarla ile ilgili bir broşür hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Yakın çevrenizde bulunan sosyal hizmet kuruluşlarını belirleyiniz.
2. Bu kuruluşların görev ve hizmet kapsamlarını araştırınız.
3. Araştırma sonucu edindiğiniz bilgilerden oluşan broşür hazırlayınız.
4. Broşürü hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:
   - Broşürde yer alan bilgiler doğru olmalıdır.
   - Broşürde yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Broşür için A4 kağıdının iki yüzü de kullanılmalıdır.
   - Broşür hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sosyal sorunların ülkeden ülkeye farklılık göstermesi mümkün müdür, nedenleriyle açıklayınız.
2. Dünya ülkelerinde yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinin ortak hedefler doğrultusunda hareket edebilmesi nasıl sağlanabilir? Paylaşınız.

3. ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Bu kuruluşlar dünya genelinde faaliyet gösterip kendisine üye olan devletlere sosyal destek hizmeti sunmaktadır.

3.1. BM (Birleşmiş Milletler)

24 Ekim 1945 tarihinde, 51 ülke temsilcisi Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı hazırlamak üzere San Francisco (Sen Fırensisko)'da bir araya gelmiş ve kurucu üyelerin antlaşmayı onaylamasıyla Birleşmiş Milletler kurulmuştur (Görsel 2.25). Birleşmiş Milletler'in, günümüzde 193 üye ülkesi bulunmakta ve Türkiye kurucu üyeleri arasında yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler 'in Amaçları

- Uluslararası düzeyde barış ve güvenliği korumak,
- Ülke ve milletler arasında dostça ilişkiler kurmak ve geliştirmek,
- Uluslararası ekonomik, sosyal, kültürel ve insani sorunların çözümünde iş birliği yapmak,
- Ortak çıkarların elde edilmesi hususunda milletler arasında uyum sağlayıcı bir merkez olmaktır.[9]

Görsel 2.25: Birleşmiş Milletler logosu

3.2. WHO (Dünya Sağlık Örgütü)

World Health Organization (Vörld Helt Organizeyşın), kısa ismiyle WHO (Hu), Dünya Sağlık Örgütü; Birleşmiş Milletlere bağlıdır (Görsel 2.26). Bu örgüt sağlık alanında uluslararası çalışmalar yapar. 19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York (Niyu York)'ta düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansında Birleşmiş Milletlere üye 51 ülkenin temsilcileri ile çeşitli sivil toplum kuruluşları birleşerek Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasasını oluşturmuştur.

26 ülkenin onayı ile 7 Nisan 1948'de tamamlanan ve DSÖ Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan her yıl ''Dünya Sağlık Günü'' olarak kutlanmaktadır.

Görsel 2.26: Uluslararası sağlık alanlarında çalışmalar yapan Dünya Sağlık Örgütü

Dünya Sağlık Örgütü'nün Görevleri

- Sağlık alanında uluslararası nitelik taşıyan çalışmaları yönetmek ve koordine etmek.
- İstekte bulunan hükümetlere sağlık hizmetlerini güçlendirmeleri için yardım yapmak.
- BM'nin isteği üzerine, topluluklara sağlık hizmetleri götürmek ve acil yardımlar yapmak ya da bunların sağlanmasına yardım etmek.
- Salgın hastalıkların ortadan kaldırılması yönündeki çalışmaları teşvik etmek ve geliştirmek.
- İnsan sağlığını tehdit edecek kazaların olmasını önleyebilecek tedbirlerin alınmasına teşvik etmek.
- Diğer kuruluşlar ile iş birliği yaparak; beslenme, barınma, eğlence, maddi, çalışma koşulları ve çevre sağlığı ile ilgili konuların iyileştirilmesini kolaylaştırmak.
- Sağlığın geliştirilmesine katkıda bulunan bilim ve meslek grupları arasında iş birliğini kolaylaştırmak.
- Uluslararası sağlık sorunlarına ilişkin sözleşmeler, anlaşmalar ve tüzükler teklif etmek, tavsiyelerde bulunmak ve bunlardan dolayı Dünya Sağlık Örgütüne düşebilecek ve amacına uygun görevleri yerine getirmek.
- Anne ve çocuk sağlığı, anne ve çocuk refahı ve onların bulundukları çevreye uyum sağlamaları ile ilgili çalışmalar yapmak.
- Ruh sağlığı alanında özellikle insanlar arasında uyumlu ilişkilerin kurulmasına ilişkin her türlü faaliyetleri kolaylaştırmak.
- Sağlık alanında araştırmalara teşvik ve rehberlik etmek.
- Sağlık, tıp ve yardımcı personelin öğretim ve yetiştirilme normlarının iyileştirilmesini kolaylaştırmak.
- Kuruluşlar ile iş birliği yaparak kamu sağlığı, hastane hizmetleriyle sosyal güvenlik de dahil koruyucu ve tedavi edici tıbbi bakıma ilişkin idari ve sosyal teknikleri incelemek ve tanıtmak.
- Sağlık alanında her türlü bilgi sağlamak, tavsiyelerde bulunmak ve yardımlar yapmak.
- Sağlık bakımından bilgi sahibi bir kamuoyu oluşumuna yardım etmek.
- Hastalıkların, ölüm nedenlerinin kamu sağlığı uygulama metotlarını tayin etmek ve ihtiyaca göre yeniden gözden geçirmek.
- Teşhis yöntemlerini gerektiği kadar standart hale getirmek.
- Yiyeceklere, biyolojik ve benzeri ürünlere ilişkin uluslararası normlar geliştirmek, kurmak ve bunların diğer ülkelerce kabulünü teşvik etmek.[10]

BİLGİ KUTUSU

DSÖ'nün Türkiye'de üç ofisi bulunmaktadır. Ankara'da ülke ofisi, Gaziantep'te saha ofisi, İstanbul'da ise acil durum ofisi görev yapmaktadır. Bu ofislerde aşağıdaki alanlarda uzmanlar çalışmaktadır:

- Sağlık sistemleri ve halk sağlığı.
- Acil durumlara hazırlık ve müdahale.
- Bulaşıcı olmayan hastalıklar.
- Bulaşıcı hastalıklar.
- Ruh sağlığı.
- İzleme ve değerlendirme.
- Sağlık güvenliği.
- Göç ve sağlık.
- Yaralanmaları önleme.

3.3. UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

UNESCO (Yunesko); 16 Kasım 1945 tarihinde aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 20 ülke tarafından kurulmuş olup günümüzde üye sayısı 195'e ulaşan uluslararası hizmet veren bir kuruluştur (Görsel 2.27). UNESCO Anayasası, 44 devletin katılımıyla kabul edilmiş ve ülkemiz bu anayasayı imzalayan ilk on devlet arasındadır.

UNESCO Anayasası'nın giriş bölümünde: **"Savaşların insanların zihinlerinde başladığı, bu nedenle barışın korunmasının da insanların zihinlerinde oluşturulması gerektiği"** ifadesi yer almaktadır. Bu düşünceden hareketle UNESCO'nun temel görevi; eğitim, bilim, kültür, iletişim ve bilgi yoluyla barış ve güvenliğe, yoksulluğun bertaraf edilmesine, sürdürülebilir kalkınma ve kültürlerarası diyaloğun sağlanmasına katkı sağlamaktır.

UNESCO bu amacı gerçekleştirirken; birlikte adaleti, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına küresel saygıyı, gözetip; ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı gözetmeksizin yapmaya çalışmaktadır.
UNESCO'nun temel olarak çalışma alanları şunlardır:

- Eğitim
- Kültür
- Doğal bilimler
- Sosyal ve beşerî bilimler
- Bilgi ve iletişim

Görsel 2.27: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu olan UNESCO

UNESCO'nun 2017 yılında düzenlediği konferans sırasında Türkiye, 2017-2021 dönemi yürütme kurulu üyeliğine seçilmiştir. Bu vesileyle ülkemiz; küresel eğitim, bilim ve kültür politikalarına ilişkin karar alıcı mekanizmada yer alan 58 ülkeden biri olmuştur. UNESCO'nun merkezi Paris'tedir.

3.4. UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

UNICEF (Yünisef), 1946 yılında ''Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu'' adıyla kurulmuş bir kuruluştur (Görsel 2.28). Fakat 1954 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu UNICEF'in görev tanımını genişletmiştir. Verdiği hizmetlere ek olarak UNICEF, çocuk haklarının korunması adına savunma çalışmaları yapmış, dünya çocuklarının temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmuştur. "Uluslararası" ve "Acil" kelimeleri silinmesine rağmen kısaltmalarda herhangi bir değişiklik olmamıştır.

UNICEF; çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler kurumudur. Kurumun bütün çalışmaları, tarihte en yaygın olarak benimsenen insan hakları sözleşmesi olan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme doğrultusunda yürütülmektedir.

UNICEF küresel düzeyde dünyanın öncü çocuk savunucusudur. Yerel düzeyde ise çocukların refahını artırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. UNICEF, tüm ülkelerde korunmasız sosyal gruplara mensup olan veya kendilerini zor koşullarda bulan çocuklarla özellikle ilgilenmektedir. UNICEF, dünyanın en yoksul bölgelerinde olan çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. UNICEF toplamda 190 ülkede faaliyet gösteren güçlü bir varlığa sahiptir.

UNICEF, tamamen gönüllü olarak verilen fonlarla desteklenmektedir. Kurumun finansmanının 2/3'ü hükümetlerden, kalanı ise UNICEF Milli Komiteleri tarafından özel gruplardan ve bireylerden toplanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde 36 UNICEF Milli Komitesi bulunmaktadır. Bu sivil toplum kuruluşları çocuk haklarını destekler, ortaklıklar kurar, bağışlar toplar ve UNICEF kartpostallarını ve ürünlerini satar.

Görsel 2.28: Uluslararası düzeyde çocuklara kaynak fon sağlayan UNICEF

UNICEF'in küresel düzeyde başlıca öncelikleri şunlardır:

- Çocukların haklarını hayata geçirmek ve geleceğin çocuklarının eğitimli annelere sahip olmasını sağlamak üzere tüm çocukların ilköğretimi tamamlamalarını sağlamak,
- Çocuklar için koruyucu bir ortam yaratma çabasına gönüllü kişileri dahil ederek tüm çocukları ve ergenleri şiddet, ihmal ve istismardan korumak,
- HIV (eyçayvi) veya AIDS (eyds) hastalıklarının gençler arasında yayılmasını önlemek ve bunlardan etkilenen çocuklara ve ailelerine yardımcı olmak,
- Çocuk hakları için ikna edici kanıtlar oluşturmak, kaynak yaratmak, ortaklıklar kurmak ve çocukların yaşamlarını etkileyen kararlara katılmaları ve seslerini duyurmaları için azami olanak sağlamaktır.

2.16. ETKİNLİK

Uluslararası sosyal hizmet veren kuruluşlarla ilgili tanıtım kartı hazırlayınız.

Tanıtım kartınızı şu aşamalara dikkat ederek hazırlayınız:

1. Sınıf mevcudunuza göre 3 veya 4 gruba ayrılınız.
2. Grubunuzla birlikte uluslararası sosyal hizmet veren bir kuruluşun tanıtım kartını hazırlayınız.
3. Tanıtım kartınızın A4 kâğıdı büyüklüğünde olmasına dikkat ediniz.
4. Tanıtım kartınızda kuruluşun adı, amacı, önemi, verdiği hizmetler vb. bilgilerin yer almasına özen gösteriniz.
5. Hazırladığınız tanıtım kartlarınızı atölyenizin ilgili yerlerine asınız.

3.5. UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

UNDP (Yuendipi); 1966 yılında merkezi New York'ta kurulan ve hâli hazırda 166 ülkede faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler'in küresel kalkınma ağı oluşturmak için kurduğu bir programdır (Görsel 2.29). Özellikle gelişmekte olan ülkelere odaklanarak insanların daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaları için gerekli olan bilgi, deneyim ve kaynakları sağlar. UNDP, bu amaç doğrultusunda hükümetler, sivil toplum kuruluşları, akademi ve iş çevreleri ile iş birliği yaparak kalkınma çalışmaları yapar.

Türkiye ile UNDP 1950'li yıllardan bu yana iş birliği içindedir. Türkiye'de, UNDP'nin teknik yardımı ile sosyal ve ekonomik alanda birçok proje uygulanmıştır. UNDP'nin ülkemizde uyguladığı projeler üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; çevre ve sürdürülebilir kalkınma, demokratik yönetişim ve yoksulluğun azaltılmasıdır.

Görsel 2.29: Küresel kalkınma ağı olan UNDP

2.17. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda amblemleri olan uluslararası sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar hakkında öğrendiklerinizi sağ taraftaki boş alanlara yazınız.

Etkinlik için şu adımları takip ediniz:

1. Aşağıdaki tabloda amblemleri verilen beş kuruluş hakkında gerekli olan bilgileri sağ taraftaki boş alana yazınız.
2. Yazdıklarınızı sınıf arkadaşlarınızla karşılaştırıp eksikliklerinizi gideriniz.
3. Gönüllü olan öğrenciler yazdıklarını sınıfa sunabilir.

Görsel 2.30: WHO logosu	....
Görsel 2.31: UNESCO logusu	....
Görsel 2.32: UNICEF logosu	....
Görsel 2.33: UNDP logosu	....
Görsel 2.34: BM logosu	....

3.6. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)

1919 yılında kurulmuştur. Merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde olan ILO (Aylo); sosyal adaletin ve uluslararası insan ve çalışma haklarının iyileştirilmesi için çalışan Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşudur (Görsel 2.35). Türkiye ILO'ya 1932 yılında üye olmuştur.

ILO, işçilerin haklarını korumak ve çalışma hayatında genellikle daha fazla istismar edilen kadın ve çocuk işçileri korumayı amaçlar. Böylece kadın ve erkek işçilerin eşitliğini sağlamak ve çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak için çalışmalar yapar.

Görsel 2.35:Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşu olan ILO

3.6.1. ILO Anayasası

ILO Anayasası'na göre; evrensel ve kalıcı bir barış, ancak sosyal adaletin temelleri üzerine inşa edilmesiyle mümkündür. Çok sayıda insan için, adaletsizliğin, sefaletin ve yoksulluğun bulunduğu çalışma koşullarının varlığı dünya barışı ve ahengini tehlikeye düşürecek bir hoşnutsuzluğa yol açmaktadır.

ILO'nun dört temel stratejik hedefleri:

ILO'nun temel stratejik hedefleri arasında; çalışma yaşamında standartlar, temel ilke ve haklar geliştirmek ve gerçekleştirmek, kadın ve erkeklerin insana yakışır işlere sahip olabilmeleri için daha fazla fırsat yaratmak ve sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak bulunmaktadır.

2.18. ETKİNLİK

Sınıfınızda uluslararası sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlarla ilgili olarak bilgi yarışması düzenleyiniz.
Bilgi yarışması için şu adımları takip ediniz.

1. Gönüllülük esasına dayalı olarak sınıfınızda dört grup oluşturunuz.
2. Yarışma soru ve cevaplarını hazırlayacak görevli bir jüri grubu oluşturunuz. Geriye kalan üç grubun ise bilgi yarışmasında görev almasını sağlayınız.
3. Diksiyonu ve ifade becerisi düzgün olan öğrencilerden yarışmayı sunacak bir görevli seçiniz.
4. Soruların konunuzun kazanımlarına dengeli dağılmasını sağlayarak yarışmayı on beş soru ile sınırlı tutunuz.
5. Yarışmanın tüm soru ve cevaplarının öğretmeniniz tarafından kontrol edilmesini sağlayınız.
6. Yarışmayı okulunuz konferans salonunda veya atölyenizde yapabilirsiniz.
7. Jüri ekibinin yarışma esnasında grupların soru ve cevaplarını kayıt altına alarak doğru puanlama yapmasını sağlayınız.
8. Öğretmeniniz rehberliğinde yarışmada başarılı olan grubu ödüllendirebilirsiniz.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Uluslararası sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar hakkında sunum hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Uluslararası alanda sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşları tekrar ediniz.
2. Bu kuruluşlar ile ilgili farklı kaynaklardan araştırma yapınız.
3. Edindiğiniz bilgileri derleyerek bir sunum hazırlayınız.
4. Sunumunuzu sınıf ortamında yedi dakika içinde sununuz.
5. Sunumu hazırlarken ve sunarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru olmalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum verilen sürede tamamlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Doğru olanın başına "D", yanlış olanın başına "Y" koyunuz.

1. ( ) Sosyal bir varlık olan insan, doğumundan ölümüne kadar başkalarının ilgisine, yardım ve desteğine ihtiyaç duymaktadır.

2. ( ) Sosyal dayanışma; insanların asgari bir refah düzeyine ulaşmalarını sağlar fakat ulusal düzeyde kalkınmaya yardımcı olmaz.

3. ( ) Birlik, beraberlik ve dayanışmanın gücünü gösteren tarihteki en güzel örnek Kurtuluş Savaşı'dır.

4.( ) Sosyal dayanışma; sadece ekonomik güçsüzlük içinde bulunan insanların yaşamlarını kolaylaştırmaktadır.

5. ( ) Dayanışma, bir toplum içerisinde yaşayan insanların birbirlerine karşılıklı olarak yardımlarını ve ortaklık gerektiren konularda iş birliği içinde çözüm odaklı hareket etmelerini sağlar.

6. ( ) Çeşitli nedenlerle maddi gücünü kaybeden insanların korunup gözetilmesi, sosyal dayanışma anlayışının toplumun her kesimi tarafından benimsenmesiyle mümkündür.

7. ( ) Bir topluluğu oluşturan insanların duygu, düşünce ve ortak değerlerle birbirlerine karşılıklı bağlanması sosyal dayanışma olarak ifade edilir.

8. ( ) UNICEF; Birleşmiş Milletler'e bağlı olan ve uluslararası sağlık alanında çalışmalar yapan bir kuruluştur.

9. ( ) Uluslararası düzeyde barış ve güvenliği korumak, ülke ve milletler arasında dostça ilişkiler kurmak ve bunu geliştirmek Birleşmiş Milletler'in amaçları arasında yer almaktadır.

10. ( ) UNDP, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek ve iş bulma olanaklarını artırmak amacıyla çalışmalar yürütür.

11. ( ) Dünya Sağlık Örgütü'nün başlıca önceliği, çocuk hakları için ikna edici kanıtlar oluşturmaktır.

12. ( ) UNESCO'nun temel olarak çalışma alanları: eğitim, bilim, sanat, ekonomi ve doğa bilimleridir.

13. ( ) Vatandaşlarla en üst düzeyde iletişim kurulabilmesi için İl Özel İdaresi tarafından Açık Kapı Şube Müdürlüğü kurulmuştur.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

14. Dünya Sağlık Günü her yıl ..... günü kutlanmaktadır.

15. 16 Kasım 1945 tarihinde aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 20 ülke tarafından .... kurulmuştur.

16. Yoksulluğun ortadan kaldırılması ve eşitsizliklerin ve dışlanmanın azaltılması amacıyla politikalar geliştiren kurum kısa adıyla ..... olarak adlandırılır.

17. Küresel düzeyde dünyanın çocuk savunucusu olarak bilinen kuruluş kısa adıyla ..... olarak adlandırılır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

18. 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak amacıyla açılan kurumlara ..... adı verilir.

19. UNESCO'nun merkezi ..... ilindedir.

20. Engelli aylığından faydalanmak isteyen bireylerin sağlık kurulu raporunda engel oranı en az % ..... olmalıdır.

21. Bir köy ya da köy topluluğu içinde işlerin iş birliği içinde gönüllü ya da zorunlu olarak yapılmasına ..... denir.

22. Sosyal Hizmetler Kanunu'nu, ... sayılıdır.

23. 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı kurumlara çocuk ..... denir.

24. 0-18 yaş arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerine çocuk ..... denir.

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

25. Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününe ..... denir.

Yukarıda yer alan boşluğa gelebilecek en uygun kelime aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sosyal yardımlar
B) Sosyal hizmetler
C) Sosyal dayanışma
D) Sosyal güvenlik
E) Sağlık hizmetleri

26. 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının; bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yetiştirme Yurtları
B) Çocuk Destek Merkezleri
C) Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
D) Çocuk Yuvaları
E) Çocuk Evleri

27. Yetiştirme yurtlarında hangi yaş grubundaki çocuklar kalmaktadır?

A) 10-15 yaş
B) 12-16 yaş
C) 13-18 yaş
D) 17-20 yaş
E) 19-21 yaş

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

28. Aşağıdakilerden hangisi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak sosyal hizmet veren genel müdürlüklerden biri değildir?

A) Şehit yakınları ve gaziler genel müdürlüğü
B) Çocuk hizmetleri genel müdürlüğü
C) Kadının statüsü genel müdürlüğü
D) Aile ve toplum hizmetleri genel müdürlüğü
E) Çalışma genel müdürlüğü

29. Aşağıdakilerden hangisi belediyeler tarafından verilen sosyal hizmet uygulamalarından biri değildir?

A) Yardıma muhtaç olan bireylere, ücretsiz muayene ve ilaç yardımı yapmak
B) İhtiyaca göre sosyal hizmet merkezlerinin açılmasını sağlamak
C) Engelli ve yaşlı bireylerin belediye otobüslerinden ücretsiz veya yarı indirimli yararlanmalarını sağlamak
D) Yoksullara dönük olarak aşevi uygulamaları, evde bakım hizmetleri ve sağlık hizmetleri vermek
E) Meslek edindirme kurslarının açılmasını sağlamak

30. Aşağıdakilerden hangisi huzurevlerine kabul edilecek yaşlı bireylerde aranan koşullardan biri değildir?

A) Ruh sağlığı yerinde olmak
B) 55 yaş ve üzeri yaşlarda olmak
C) Bulaşıcı bir hastalığı bulunmamak
D) Uyuşturucu madde ya da alkol bağımlısı olmamak
E) Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olmak

31. Aşağıdakilerden hangisi Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen hizmetlerdendir?

A) Kronik hastalara yönelik elektrik desteği programı
B) Evde bakım yardımı
C) Genel Sağlık Sigortası (GSS) katılım payı ödemeleri
D) 2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlı ve engelli aylıkları
E) Aile eğitim programı

32. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmet veren bir sivil toplum kuruluşu değildir?

A) Darüşafaka
B) Lösemili Çocuklar Vakfı
C) Sosyal Hizmet Merkezi
D) Kızılay
E) Yeşilay

33. Yaşlı ve engelli bireylerin yaşam kalitelerinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarının sağlanması amacıyla yaşlı ve engelli bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan sosyal hizmet kuruluşlarına ne ad verilir?

A) Aktif yaşam merkezi
B) Umut evleri
C) Aile danışma merkezleri
D) Bakım ve rehabilitasyon merkezleri
E) Ev tipi sosyal hizmet birimleri

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

34. Aşağıdakilerden hangisi sosyal destek hattıdır?

A) Alo 144
B) Alo 170
C) Alo 180
D) Alo 183
E) Alo 191

35. Aşağıdakilerden hangisi üniversite öğrencisi ve çalışanlarına verilen sosyal hizmet uygulamalarından biri değildir?

A) Öğrencilerin barınma, beslenme, burs ve kredi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli hizmetleri sağlamak.
B) Öğrencilerin ve çalışanların yarıyıl ve yaz tatilleri için, dinlenme tesisleri veya kamp yerleri kurmak.
C) Öğrencilerin ve çalışanların ulaşım hizmetlerinin görülmesini temin etmek veya bu konuda faaliyet gösteren kuruluşlarla anlaşarak, hizmetin en iyi şekilde yürütülmesini sağlamak.
D) Öğrencilere şehirler arası yolculuklarda ücretsiz hizmetler sağlamak.
E) Üniversitede çalışanların okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarının çalışma saatleri içinde bakımları ve eğitimlerine yardımcı olmak üzere kreş, yuva ve benzeri birimler kurmak.

36. Aşağıdakilerden hangisi sosyal hizmet veren bir sivil toplum kuruluşudur?

A) Darülaceze
B) Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi
C) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
D) Belediyeler
E) Üniversiteler

37. Aşağıda sosyal dayanışma ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Ekonomik güçsüzlük içinde bulunanların güven içinde olmalarını sağlar.
B) Uluslararası kalkınmaya yardımcı olur.
C) Sosyal dayanışmaya sahip toplumlar huzur içinde yaşarlar.
D) Toplumun her ferdi toplumsal sorunlara karşı ilgili ve çözüm odaklı olmaktadır.
E) Birlik ve beraberliğin gelişimi için önemlidir.

38. Ayşe 5 yaşındadır. Annesi memur olarak çalışmaktadır. Ayşe'nin annesi, mesai bitimine kadar Ayşe'nin bakımının gerçekleştirilebileceği ve gelişimine katkı sağlayabileceği bir kuruluşa göndermek istemektedir. Ayşe aşağıdaki kuruluşlardan hangisine gidebilir?

A) Huzurevleri
B) Çocuk Destek Merkezleri
C) Çocuk Yuvaları
D) Kreş ve Gündüz Bakımevleri
E) Çocuk Evleri

39. Aşağıdakilerden hangisi 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, onlara bakmak, bir iş veya meslek edinmelerini sağlamakla görevli kuruluştur?

A) Çocuk Yuvaları
B) Kreş ve Gündüz Bakımevleri
C) Yetiştirme Yurtları
D) Sosyal Hizmet Merkezi
E) Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

40. Sosyal çalışma görevlisi tarafından düzenlenecek sosyal inceleme raporuna göre kreş ve gündüz bakımevlerinden ücretsiz yararlanması gereken çocuklar tespit edilir. Bu kuruluşlarda, bu çocuklara yüzde kaç kontenjan ayrılır?

A) % 2
B) % 3
C) % 4
D) % 5
E) % 6

41. Aile ortamına benzer yapılar şeklinde kurulan sosyal hizmet kuruluşu, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çocuk Evleri
B) Aktif Yaşam Merkezi
C) Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
D) Kreş ve Gündüz Bakımevleri
E) Yetiştirme Yurtları

42. Hasan, eşi ve eşinin yakınları tarafından sürekli olarak psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bu durum Hasan için hayati tehlike yaratmaya başlamıştır. Hasan'ın geçici bir süre barınabileceği yatılı sosyal hizmet kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Erkek Konukevleri
B) Aktif Yaşam Merkezi
C) Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
D) Aile Danışma Merkezleri
E) Umut Evleri

3. ÖĞRENME BİRİMİ

SOSYAL DESTEK HİZMET UYGULAMA ALANLARI

Öğrenme Birimi Konuları

- Ailenin ve Toplumun Refahına Yönelik Sosyal Destek Hizmetleri
- İhmal, İstismar ve Şiddete Uğramış Çocuk ve Kadınlara Verilen Sosyal Destek Hizmetler
- Evlat Edinme ve Koruyucu Ailede Sosyal Destek Hizmetler
- Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Sosyal Destek Hizmetler
- Evsizlere Verilen Sosyal Destek Hizmetleri
- Sığınmaevlerinde Kalan Bireylere Verilen Sosyal Destek Hizmetler
- Suça Sürüklenmiş Bireylere Verilen Sosyal Destek Hizmetler
- Doğal Afetlerde Verilen Sosyal Destek Hizmetler
- Mülteci ve Sığınmacılara Verilen Sosyal Destek Hizmetler

Neler Öğreneceksiniz

- Aile ve toplum kavramlarını, ailelerle sosyal hizmet uygulamasında uygulanan temel ilkeleri
- Aileye ve topluma verilen sosyal hizmet müdahale aşamalarını ve aile sosyal destek programını
- Aile eğitim programını
- Kadına ve çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddet türlerini
- Şiddet önleme ve izleme merkezi (ŞÖNİM) ve çocuk izleme merkezinin görev ve sorumluluklarını
- Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Danışma Hattını
- Medyanın kadına ve çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddet olaylarına etkisini ve sorumluluğunu
- Kanun ve yönetmelikler çerçevesinde evlat edinmeyi ve koruyucu aile olmayı
- Koruyucu aile ve evlat edinme arasındaki farkları
- Kanun ve yönetmelikler çerçevesinde şehit yakınlarına ve gazilere verilen sosyal destek hizmetlerini
- Evsizlere ve sığınmaevlerinde kalan bireylere verilen sosyal hizmetlerin amacı ve kapsamını
- Suçlulukla ilgili kavramlar ve suça iten nedenleri
- Suçlu bireylerin topluma kazandırılmasının önemini
- Doğal afetlerde verilen sosyal destek hizmetlerini
- Mülteci ve sığınmacılara verilen verilen sosyal destek hizmetlerini

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Aile kurumunun toplumdaki önemini araştırınız.
2. Ülkemizde kadını, çocuğu ve aile kurumunu korumaya yönelik uygulamalar nelerdir? Tartışarak fikirlerinizi belirtiniz.

1. AİLENİN VE TOPLUMUN REFAHINA YÖNELİK SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

1.1. Aile ve Toplum

Aile; evlilik ve kan bağıyla birbirlerine bağlı olan, çeşitli davranışlarla birbirlerini etkileyen bireylerden oluşan; kanuna uygun, sosyal ve ekonomik bir kurumdur (Görsel 3.1). Aile, toplumun en küçük birimi olarak üzerinde en çok durulan temel kurumlardandır. İnsan bir aile içine doğar. Bireye yaşamının devamı için gereken her türlü bakımın sunulduğu aile ortamı, en önemli sosyal ortamdır. Ayrıca aile, toplum değerlerinin, toplumsal kuralların ve toplumsallaşmanın en ciddi ve yoğun olarak yaşandığı yapıdır.

Toplumun en temel yapı taşı olan ailenin temelinde insan vardır. İnsan, hayatını tek başına devam ettiremez, varlığını ancak bir grup veya topluluk içinde sürdürebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde toplum, insanın ihtiyaçlarını karşılamak için içinde bulunduğu ortam ve ortak bir kültürü paylaşan çok sayıda insanın oluşturduğu bir kavramdır. Toplumu anlamlı kılan toplumdaki bireylerin sayısal olarak çokluğu değil, toplumun kültürel boyutu, gruplar arasındaki ilişkiler ve değerlerdir. Toplum, sosyal değerler üzerine inşa edilmiştir ve bireyler arasında bu değerler çerçevesinde etkileşim sürdürülmektedir.

Toplumun sosyal değerleri; bir toplumun varlığı, birlik ve beraberliği, uyumlu işleyişidir. Bu işleyişin sürekli olması açısından toplumun birçok kesimi tarafından doğruluğu kabul edilen ve uyulması gereken ahlaki inanç ve kurallar da toplumun sosyal değeri olarak kabul edilmektedir. Yardımlaşma, dayanışma, dürüst ve çalışkan olma gibi değerler bunlara örnek gösterilebilir. Sosyal değerler toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

Geçmişten bugüne değin yaşanan ekonomik ve sosyal dönüşümler aile yapısında çeşitli değişimler meydana getirmiştir. Aile yapısında meydana gelen değişimler toplumsal değerlerin değişimini de beraberinde getirmiştir.

Değişen aile ve toplum yapısıyla birlikte ailelerin eğitilmesi önemli bir konudur. Aile ile ilgili çalışmalarda hedef; aile içinde çıkabilecek olası problemlerin belirlenmesi ve buna önlem olarak programlar geliştirilmesi; ortaya çıkmış problemlerin çözümünde ailelerin ve aile içindeki bireylerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi olmalıdır.

Görsel 3.1: Toplumun yapı taşı aile

3.1. ETKİNLİK

Aile, toplumun en küçük parçasıdır ve toplumu temsil eder. Ailenin kutsal sayılabilecek kalıplaşmış değerleri olmakla birlikte; aile dediğimizde, hepimizin zihninde farklı kavramlar, farklı anılar canlanır.

1. Gözlerinizi kapatın ve bir dakika boyunca aile kavramının sizin için ne ifade ettiğini düşünün.
2. Aileyi ifade eden değerleri bir ya da en fazla iki kelimeyle söyleyecek olsaydınız bu kelime/kelimeler ne olurdu?
3. Sınıftaki tüm arkadaşlarınızla birlikte belirlediğiniz kavramları sırayla, sesli olarak ifade edin (Kavramlara örnek: güven, sevgi, fedakâr olmak...).
4. Aynı kavramı düşünenleri atlayıp onlara düşünme zamanı verin ve en sonda tekrar söz hakkı verin.
5. Belirlediğiniz kavramı beğendiğiniz renkteki bir kâğıda el yazınız ile yazın.Yazı boyutunu arkadaşlarınızla birlikte belirleyin.
6. Sınıfta tüm öğrencilerin hazırladığı kavramları yapbozun parçaları gibi birleştirerek aileyi ifade eden bir şekil oluşturup okul panonuzda sergileyin. (Aileyi ifade eden şekil: ev, kalp, şemsiye, ağaç vb. olabilir.)

1.2. Ailelerle Sosyal Hizmet Uygulamasında Uygulanan Temel İlkeler

Ailelerle sosyal hizmet; sosyal, ekonomik ve psikolojik yönden risk altındaki aile gruplarıyla yapılan çalışmaları ifade etmektedir. Ailelere sunulan sosyal hizmetin amacı, aile bireylerinin gelişimsel ve duygusal ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılayabilecek duruma gelebilmesi için onlara yardımcı olmaktır (Görsel 3.2).

Ailelerle sosyal hizmet, ailenin değişimi ya da ailedeki duruma müdahale için aile bireylerinin güçlerini pekiştirir. Bireylerin dolayısıyla ailelerin etkili olarak işlev görebilmesi için destek sağlar. Ayrıca rutin yaşamın getirilerini etkili ve yeterli bir şekilde sürdürebilmesi için ailenin hayatında somut değişiklikler gerçekleştirmektedir. Örneğin; sel afeti sonucu evi ve serası zarar gören bir ailenin barınma ihtiyacının karşılanması, psikolojik destek hizmetlerinin verilmesi, ekonomik açıdan desteklenmesi ya da zararının temini gibi çok boyutlu destek hizmetlerinin verilmesi, ailenin etkili olarak işlev görmesine katkı sağlamaktadır. Ailelerle sosyal hizmet uygulamaları; aile eğitimi, aile danışmanlığı, rehberlik ve psikolojik yardım, sosyokültürel destek, sosyal yardımlar ve savunuculuk faaliyetleridir.

Görsel 3.2: Risk altındaki ailelere yönelik sosyal hizmetler

Bu amaçla yapılan sosyal hizmet uygulamalarında temel ilkeler şunlardır:

- Ailelerle sosyal hizmetin uygulama aşamalarında hiçbir şekilde bir aile ya da gruba ayrımcılık yapılamaz, eşitlik ilkesi benimsenir.
- İnsan haysiyetine saygı gösterilir, özel hayatın gizliliği korunur.
- Farklılıklara saygı, insan haklarını koruma ve sosyal adalet ilkeleri gözetilir.
- Bireylerin sosyal hizmet uygulamasında bulundukları ortamda bu hizmeti almaları temel ilkedir. Buna bağlı olarak çocukların ailelerin yanında, engelli ve yaşlıların da kendi aile ortamlarında sosyal hizmet alma ilkeleri benimsenir.
- Sosyal refah hizmetleri, aileyi güçlendirme çalışmaları yapılırken aile bir bütün olarak ele alınır.
- Ailelerle sosyal hizmet uygulamalarının tarafsız, yeterli mesleki bilgiye sahip uzmanlarca yürütülmesi esastır.

1.3. Aileye ve Topluma Verilen Sosyal Hizmet Müdahale Aşamaları

Aileye ve topluma verilen sosyal hizmet uygulamalarında belirli aşamalar takip edilir. Bu aşamalar müdahaleyi gerçekleştiren kuruma, sosyal hizmet uzmanına ve ailenin/toplumun yapısına göre az da olsa farklılık gösterebilir.

1.3.1. Tanışma Aşaması

Tanışma aşaması; bireyle ilk karşılaşma, bağlantı kurma aşaması olarak da ifade edilir (Görsel 3.3). Bu aşamaya hazırlık olarak birey ve ailesi hakkında derinlemesine bir araştırma yapmadan bilgi edinilmeli, konuyla alakalı daha önce yardım aldığı kuruluşlar varsa belirlenmelidir. Son olarak birey ve aileyle görüşme için randevu oluşturulmalıdır. Bireyin en temel ihtiyacı güven ve sosyal onaydır.

Görsel 3.3: Tanışma aşamasında iyi bir karşılama

Bu aşamanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için iyi bir karşılama, selamlama, müracaatçı (sosyal destek hizmetine başvuruda bulunan kişi) ile empatiye dayalı bir ilişki kurulması; müracaatçının endişe, kaygı, belirsizlik, kararsızlık gibi duygularının giderilmesine yardımcı olunması gereklidir.

1.3.2. Ön Değerlendirme Aşaması

Ön değerlendirme ve veri toplama aşamasında; aile bireylerine yolunda gitmeyen durumun ne olduğu sorulmalıdır. Müracaatçının ihtiyaçları ve sorunları anlaşılmaya çalışılır. Sorunun ne olduğu, sorunun ortaya çıkmasında hangi faktörlerin etkili olabileceği, hangi durumların değişmesinin gerektiğini iyi bir şekilde anlamanın amaçlandığı aşamadır.

Bu aşamada sorunları, bireyin yaşadığı sosyal çevre içerisinde ele almak ve değerlendirmek esastır. Aileyi tanımak ve değerlendirmek için ev ziyaretleri yaparak aile içi etkileşim örüntülerinin ortaya çıkarılması gerekir. Ailenin güçlü yönleri ve sınırlılıkları belirlenir. Daha önceden hazırlanmamışsa sosyal inceleme yapılıp rapor hazırlanabilir. Bu aşama, tanışma aşamasında edinilen bilgilerin değerlendirilmesi ve sonuç çıkarılması sürecidir. Dolayısıyla bu bilgilerin birey veya aile hakkındaki net bilgiler olmadığı bilinerek hareket edilmektedir.

1.3.3. Planlama Aşaması

Planlama ve sözleşme aşaması; değerlendirme sonuçlarına göre müdahale planlarının oluşturulduğu aşamadır. Çözümlenmesi hedeflenen noktaların belirlenmesiyle başlar. Başarılmak istenen hedefler için ne tür değişikliklerin gerektiği belirlenir. Bu değişikliklerden en uygun olanı seçilir ve yapılacak aktiviteler belirlenir.

Sosyal hizmet uygulamalarında her bireyin kendi geleceğini belirleme hakkının olduğu kabul edilir. Bu nedenle problem; tüm aile bireyleri tarafından kabul gördükten sonra problemin nasıl çözüleceği konusunda anlaşılması gerekir. Amaçlar ve hedefler konusunda anlaşma sağlandıktan sonra yazılı bir sözleşme yapılması önemlidir (Görsel 3.4).

Görsel 3.4: Yapılacak çalışmaların planlanması

1.3.4. Uygulama ve Müdahale Aşaması

Bu aşama, belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi sürecidir. Aileler çok çeşitli ve kapsam olarak farklı problemlerle karşılaşırlar. Bu nedenle kullanılması gereken yaklaşımlar ve teknikler de değişiklik gösterir. Göç, şiddet, istismar, ekonomik sorunlar gibi yıkıcı tecrübelerle karşılaşan bireylerde kendini güçsüz hissetme ve kaybedilmişlik duygusu hâkimdir. Bu süreçte konuyla ilgili kaynakların, sosyal hizmetlerin ve sosyal destek sistemlerinin müracaatçılar yararına kullanımının sağlanması gerçekleştirilir.

1.3.5. Son Değerlendirme ve Sonlandırma Aşaması

Son değerlendirme; sosyal hizmet müdahalesinin istenen çözümlere kavuşup kavuşmadığını belirleme aşamasıdır. Çalışmanın sonlandırılması değerlendirme sonucuna bağlıdır. Değerlendirme sonucu planlanan hedeflere ulaşılmışsa çalışma sonlandırılır. Ayrıca resmî açıdan belirli bir süre ön görülmüşse de çalışmanın sonlandırılması ve ilgili makamlara bilgi verilmesi gerekir.

Her yardım programı hedeflerin gerçekleşmesiyle sona erer. Müdahalenin sonlandırılması aşamasında bireyde kayıp hissi yaşanabilir. Bu nedenle hassas davranılmalı ve tekrar destek talebinde bulunabileceği vurgulanmalıdır.

1.3.6. İzleme Aşaması

Bu aşamanın amacı; desteğe muhtaç bireyin ve ailesinin, sosyal hizmet müdahale sürecindeki kazanımları koruyup koruyamadığının takibidir. Sosyal hizmet müdahale süreci sonlandırılsa bile bireyle ya da bireyin etkileşim içinde olduğu kuruluşlarla iş birliği yapılarak süreçte kazanılan olumlu davranışların devam ettirilmesi sağlanmalıdır.

3.2. ETKİNLİK

Sosyal hizmet müdahale uygulamalarının, risk altındaki aile ve bireyleri koruyan bir şemsiye rolü vardır. Bu risk gruplarına yaklaşımın şekli ve planlaması, hizmetlerin etkisini artırmada büyük öneme sahiptir.

1. Sosyal hizmetlere müracaatçının başvuru aşamasından izleme aşamasına kadar olan süreçte yapılması gereken işlemleri ve sosyal destek uzmanının göstermesi gereken davranışları konu alan bir beyin fırtınası yapınız.

2. Beyin fırtınası sonucunda önemli gördüğünüz ve vurgulamak istediğiniz konuları arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

1.4. Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)

Ülkemizde sosyal destek hizmetleri çeşitli vakıf, dernek ve yerel yönetimlerin yanında kurumsal anlamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Görsel 3.5: Pandemide muhtaç ailelerin evlerine yapılan sosyal hizmet yardımları

Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP); Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen hane odaklı sosyal destek programıdır. Aile ve bireylerin sosyal sorunlarının hızlı tespit edilmesi önemlidir. Bu sayede sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar da hızlı bir şekilde sunulmuş olur. Özellikle eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerine daha hızlı erişim sağlamak amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulur (Görsel 3.5). Bu programın amacı, bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesidir. Ayrıca sosyal yardımların doğru kişilere sunulup amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı da denetlenmektedir.

Aile bireylerinin başvurularının incelenmesi sonucu uygun hizmetlerden yararlanmaları sağlanmaktadır. Ayrıca ASDEP görevlilerinin hane hane dolaşarak veri toplaması sonucu sosyal yardım ve sosyal hizmete ihtiyacı olan aile ya da bireyler tespit edilerek durumlarına uygun hizmetlerden yararlanmaları da sağlanmaktadır (Görsel 3.6).

ASDEP programının ülke genelinde yaygınlaştırılması için ilgili bakanlık bünyesinde Sosyal Hizmetler, Sosyoloji, Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Aile ve Tüketici Bilimleri, Çocuk Gelişimi bölümlerinden mezun meslek elemanı istihdamı sağlanmaktadır.

Görsel 3.6: Aileye sosyal destek hizmetleri

3.3. ETKİNLİK

Aileye verilen sosyal destek hizmetleri; risk altındaki ailelere, dezavantajlı toplum kesimlerine hizmet sunmaktadır.

1. Aileye verilen sosyal destek hizmetlerini anlatan, sizi bu konuda etkileyen üç adet görsel araştırınız.
2. Her arkadaşınızın üç adet görseli araştırmış olmasına vurgu yapınız. Bulduğunuz görselleri elektronik ortamda bir arkadaşınıza gönderiniz.
3. Tüm görselleri topladığınızda etkileşimli tahtada görselleri sırayla izleyiniz.
4. Sırası gelen görsel, hangi arkadaşınız tarafından araştırılmışsa ona söz hakkı veriniz.
5. Her görselin; sosyal destek hizmetlerinin önemini, topluma, aileye, bireye faydalarını ifade edici bir cümle ile açıklanmasını sağlayınız.
6. Tüm açıklamalar bittiğinde arkadaşlarınızla birlikte önemli bulduğunuz noktaları vurgulayınız.

1.5. Aile Eğitim Programı (AEP)

Toplumsal yaşamın giderek daha karmaşık hâle gelmesi, ailenin yaşantısını sürdürebilmesi için daha fazla bilgi ve beceri sahibi olmasını zorunlu kılmıştır. Bu bilgi ve becerileri sağlamaya yönelik çalışmalardan birisi de Aile Eğitim Programı (AEP)'dır. AEP; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve yürütülen bir yetişkin eğitim programıdır (Görsel 3.7). Değişen yaşam koşulları ve çağın gereklerine göre ailelerin, aile eğitimiyle ilgili temel ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilmiştir.

Görsel 3.7: Aile eğitim programları

Aile eğitim programının içeriği aşağıdaki gibidir:

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı

Yaşamın farklı dönemleri vardır. Her dönemde değişim olduğundan her yeni değişim bazı bireylerde fazla sorunlara sebep olabilir. AEP, bu sorunlar hakkında bilgilendirme çalışmaları yapar ve bu sorunların çözümü için farkındalık ve becerileri kazandırır. Çocukluk ve gençlik dönemi özelliklerini, evlilik kurumu içinde bulunmayı, aile yaşam becerilerini, okul ve çocukları, tek ebeveynli aileleri anlatan bunlara benzer birçok eğitim modülü bulunur.

Hukuk Alanı

Hak ve sorumluluklarının farkında olan aile bireylerinin oluşmasını desteklemek amaçlanmaktadır. Hukuk okuryazarlığını anlatan, kişi haklarından bahseden, aile hukuku üzerinde duran birçok eğitim modülü bulunmaktadır.

İktisat Alanı

Ailelerin gelir kaynaklarını verimli kullanabilmesini sağlamak amacıyla eğitim verilir. Aile bütçesi ve ailenin kaynak yönetimi, finansal okuryazarlık, tasarruf, aile ve alışveriş gibi eğitim modülleri bulunmaktadır.

Medya Alanı

Aile üyelerinin medyanın imkânlarından yararlanma seviyelerini artırmak ve aileye gelebilecek zararları en aza indirmek amacıyla verilen eğitimlerdir. Bilinçli internet ve medya kullanımı ile alakalı bilgi ve beceri artırıcı modülleri bulunmaktadır.

Sağlık Alanı

Aile sağlığını korumak ve geliştirmek, ailenin yaşam süresini uzatmak ve yaşam kalitesini artırmak için katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla sağlıklı yaşama ile ilgili eğitimler sunulur. Hastalıklar ve bu hastalıklardan korunma, çocuk, ergen, yaşlı, anne, üreme sağlığı, ilk yardım ve zararlı alışkanlıklardan korunma ile ilgili modülleri bulunmaktadır.

Bu amaçla bir internet sitesi oluşturulmuştur. Eğitimler yüz yüze yapılabildiği gibi uzaktan eğitim yoluyla da sürdürülmektedir.

3.4. ETKİNLİK

Ailelere toplumsal yaşamda gereken bilgi ve becerileri sağlamaya yönelik olarak Aile Eğitim Programı (AEP) hazırlanmıştır. Programa ilişkin detayların sunulduğu internet sitesini etkileşimli tahta aracılığıyla inceleyiniz. Dikkatinizi çeken noktaları ve eğitimler konusunda önemli gördüğünüz hususları arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Arkadaşlarınıza; kadına ve çocuğa yönelik şiddet, ihmal ve istismar kavramlarıyla ilgili akıllarına neler geldiğini sorunuz. Edindiğiniz cevapları sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. İHMAL, İSTİSMAR VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ ÇOCUK VE KADINLARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

2.1. Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri

Kişiye yönelik fiziksel, cinsel ya da psikolojik açıdan zarar verebilecek veya onların acı çekmesine yol açabilecek davranışlara, kişinin kendi rızası olmadan cinsel amaçlar için kullanılmasına **istismar** denilmektedir.

3.5. ETKİNLİK

Kadına ve çocuğa yönelik ihmal ve istismarın birçok nedeni vardır. İhmal ve istismarın önlenmesinde sorunların kaynağının bilinmesi de büyük öneme sahiptir.

1. İhmal ve istismarın nedenlerinin neler olabileceğini beyin fırtınası yöntemiyle bulmaya çalışınız.

2. Tüm arkadaşlarınızın söz hakkı almasını sağlayınız.

3. Belirlediğiniz noktaları arkadaşlarınızla tartışınız.

Kadın ve çocuk istismarı, her toplumda ve her dönemde var olmuş bir problemdir. Çok faktörlü nedenlerle kadın ve çocuk istismarı hâlen karşımızda büyük bir sorun olarak durmaktadır.

Kadın ve çocuk istismarının nedenlerini genel olarak;

- Kadına karşı bilinçsiz önyargılar ve ataerkil toplum yapısı,
- Çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişiminin kendini koruyacak düzeyde gelişmemiş oluşu,
- Çocuğun kendisine karşı yapılan kötü muameleyi anlayacak ya da anlamlandıracak hayat tecrübesinden yoksun oluşu,
- Sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlar,
- Çocuktaki içe kapanıklık ve hırçınlık şeklinde sıralamak mümkündür.

İstismarcıya bağlı nedenleri genel olarak;

- Çocukluğunda ihmal ya da istismara maruz kalma,
- Kişilik bozuklukları,

- Sağlık sorunları, psikolojik rahatsızlıklar, pedofili,
- Alkol ve madde bağımlılığı,
- Yetişkinlerin dünyasında kendini yetersiz hissetme,
- Cinsel saplantılar,
- Ailedeki işlev bozuklukları,
- Sosyo ekonomik etkenler şeklinde sıralamak mümkündür.

Teknoloji çağının olumsuz etkileri ve tehlikeleri, aile kurumunun zayıflaması, toplumun değer yargılarının yıkıma uğraması gibi nedenlerle şiddet ve istismar olayları son yıllarda artış göstermektedir

2.1.1. Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri

Çocuk istismarı; çocuğa yönelik fiziksel, duygusal, cinsel kötü muameleyi ve ihmalkâr tutumu kapsayan, çocuğun sağlığını, gelişimini ve dolayısıyla tüm yaşamını olumsuz etkileyen bir durumdur. Bu kötü muamele, ticari veya farklı şekillerde sömürü olarak ortaya çıkabilir (Görsel 3.8).

Görsel 3.8: İstismar bir suçtur, ortak olmayın

Fiziksel İstismar

Çocuğa karşı ebeveynleri ve ona bakmakla yükümlü kimseler tarafından çocuğun sağlığını, gelişimini ya da onurunu zedeleyecek şekilde fiziksel güç kullanılmasıdır. Fiziksel istismar çok farklı şekillerde gerçekleşebilir (Görsel 3.9). Vurmak, çimdiklemek, itmek, ısırmak, uyutmamak vb. yollarla uygulanan fiziksel istismar, en kolay fark edilen istismar türüdür.

Fiziksel istismar aile içinde olabileceği gibi okul ortamında ya da çocuğun dış çevresinde de olabilir. Aile içi şiddette, ebeveynleri arasındaki fiziksel şiddete şahit olan çocukların kendileri fiziksel olarak bir şiddet görmese bile bu durumdan psikolojik olarak etkilenmekte, sağlık ve davranış sorunları göstermektedirler.

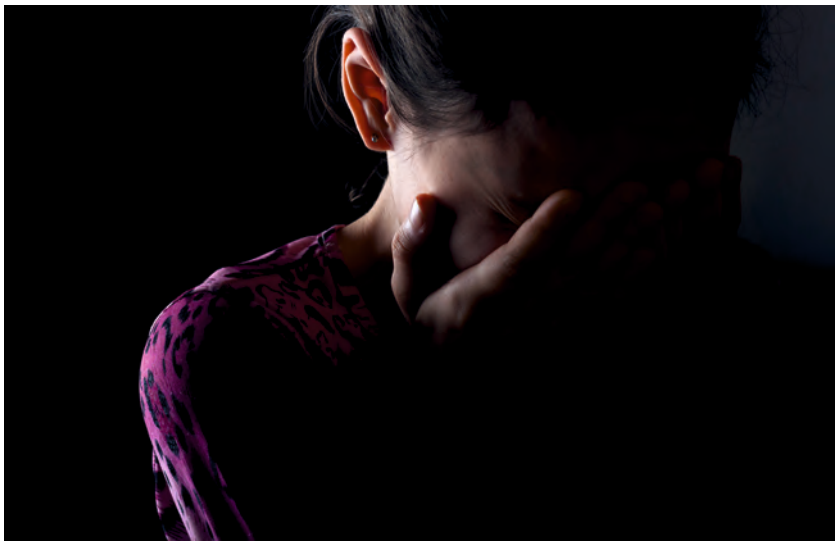

Görsel 3.9: Çocuğa yönelik fiziksel istismar

Duygusal İstismar

Dünya Sağlık Örgütü, Çocuk İstismarını Önleme Danışma Raporunda çocuklarda duygusal istismarı; "Çocuğun sağlığına ve fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ya da toplumsal gelişimine zarar verme olasılığı bulunan; çocuğa yönelik küçümseme, onu gözden düşürme, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma, gülünç duruma düşürme veya çocuğa yönelik düşmanca davranışların fiziksel olmayan biçimleri" şeklinde açıklamıştır (Görsel 3.10).

Görsel 3.10: Çocuğa yönelik duygusal istismar

Bu istismar genellikle çocuğun çevresi ve akrabaları tarafından yapılmaktadır. Duygusal istismarın tanımlanması, tespit edilmesi ve yasal olarak kanıtlanması çok güç olduğu için resmî olarak az karşılaşılan bir durum gibi algılanabilmektedir.

Cinsel İstismar

Çocuk istismar türleri içerisinde saptanması en zor olan istismar türüdür. Bir yetişkin tarafından gerçekleştirilebildiği gibi yaş ve güç olarak üstün diğer bir çocuk tarafından da gerçekleştirilebilir. Cinsel istismar; daha cinsel gelişimi oluşmamış çocuğun veya ergenin, bir yetişkin tarafından cinsel arzularını tatmin etmek için kaba kuvvet ya da tehditle bir cinsel aktivite içerisine sokulmasıdır. Bazı durumlarda tehdit ya da kaba kuvvet de olmaksızın çocuk cinsel istismar eylemlerine maruz kalabilmektedir. Yaşı gereği istismar eyleminin farkında olmayan çocuk, bazen normal bir davranış gibi algılayarak tepki vermezken bazen de oyun oynuyor gibi istismar eylemine maruz kalabilmektedir.

Çocuğa yönelik cinsel istismar türleri;

- Çocuğun, diğer kişinin cinsel ihtiyaçlarını tatmin etmek amacıyla yapılan, tam olarak kavrayamadığı bir cinsel aktivite içinde yer alması,
- Çocuğa cinsel içerikli söylemler yöneltilmesi,
- Çocuğun bedeninin özel bölgelerine bakılması ya da dokunulması,
- Yetişkin tarafından çocuğa özel bölgelerinin gösterilmesi veya yetişkinin çocuğu kendisine dokunmaya zorlaması,
- Çocuğa cinsel içerikli fotoğraf – videolar gösterilmesi,
- Çocuğun cinsel içerikli fotoğraf – videolarının çekilmesi,
- Cinsel sömürü olarak sıralanabilir.

Çocuk hakları ihlalinin **en kötü** şekli çocukların ticari cinsel sömürüsüdür. Sadece çocuğun cinsel bütünlüğüne karşı değil, aynı zamanda çocuğun tüm haklarına yapılan bir saldırı ve ihlaldir (Görsel 3.11). Bu hâliyle bir nevi kölelik ve çocuğun bir ticari eşya gibi sayılmasıdır.

Görsel 3.11: Çocuğun tüm haklarına karşı yapılan saldırı ve ihlal

BİLGİ KUTUSU

Çocuğa karşı cinsel istismar Türk Ceza Kanunu'na göre cezanın ağırlaştırılması için gerekçe olarak kabul edilir ve şikâyet aranmaksızın cezalandırılması kabul edilen bir suçtur. Tespit edildiğinde ilgili makamlara bildirilmesi gereklidir. Cinsel istismar konusunda yetkili makamlara bilgi verilmesi, çocuğun korunması ve istismarın durdurulması için büyük öneme sahiptir.

Görsel 3.12: İstismar için ihbar hatları

Çocuk İhmali

İhmal; çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin, bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, çocuğun gereksinimlerini karşılamaması ve yaşam koşulları açısından gerekli ilgiyi göstermemesi olarak tanımlanabilir (Görsel 3.13). Çocuğa yönelik ihmal türleri:

a) Fiziksel İhmal: Çocuğun beslenme, barınma, sağlık, giyinme gibi temel ihtiyaçlarının kendisine bakan kişi tarafından reddedilmesi, yerine getirilmemesi ya da tam olarak karşılanamamasıdır.

b) Duygusal İhmal: Çocuğu ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve özenden yoksun bırakıp çocuğa psikolojik sorunlar yaşatılmasıdır.

c) Cinsel İhmal: Çocuğun yaş dönemine ve cinsiyetine uygun davranılmaması, giydirilmemesi, oyuncak alınmamasıdır.

d) Eğitim İhmali: Çocuğu okula göndermemek, çocuğun özel eğitim ihtiyacına karşılık verilmemesi, okuldaki sorunları veya başarısızlığına karşı ilgisiz davranılmasıdır.

Görsel 3.13: İhmal ve psikolojik sorunlar

Çocuğun Ekonomik İstismarı

Ekonomik istismar; çocuğun gelişimini engelleyici, çocuk haklarını ihlal edici, çocuğun yapabileceğinden daha zor işlerde çalıştırılması ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılmasıdır (Görsel 3.14). Ekonomik istismara maruz kalan çocuklar, sokakta; mendil, çiçek, sakız, şeker, çakmak, kalem satan, trafik ışıklarında araç camlarını silmeye çalışan, ayakkabı boyayan, tarticılık yapan ya da zorla dilendirilen çocuk gruplarıdır.

Görsel 3.14: Ucuz iş gücü temini ve çocuğun ekonomik sömürüsü

Bu çocukların çalışma koşullarına bağlı olarak araç çarpması gibi hayati tehlikeleri olabildiği gibi sokakta şiddet, cinsel istismar ya da duygusal istismara uğratılma, madde bağımlılığı, suça sürüklenme olasılıkları da yüksektir.

Çocuğa yönelik ekonomik istismar türleri aşağıdaki gibidir:

a. Sanayileşme ve hızlı kentleşmeyle birlikte iş gücü piyasasında ucuz iş gücü temini amacıyla artan çocuk işçiliği,

b. Mevsimlik işçi olarak veya ailelerinin yanında düzenli olarak tarım alanında çalışmaları suretiyle tarımda çocuk işçiliği,

c. Aile içi şiddet ya da ihmal, yoksulluk, gelecek kaygısı nedeniyle sokakta yaşayan ya da çalışan çocuklar, sokak çocukları olarak sıralanabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Çocuğun ekonomik istismarını önlemek için yapılabilecekleri düşününüz.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak üç gruba ayrılınız.
2. Birinci grup; kanun yapıcılar açısından problemi ele alarak çocuğun ekonomik olarak istismarını önleyici yasal çözümler üzerinde düşününüz.
3. İkinci grup; kanun uygulayıcılar açısından problemi ele alarak ve çocuğun ekonomik istismarını önlemede mevcut kanunlara göre neler yapılabileceği üzerinde düşününüz.
4. Üçüncü grup; mevcut yasalara ve şartlara göre çocuğun istismarını önlemede vatandaşlar olarak neler yapılması gerektiği üzerinde düşününüz.
5. Çözüm önerilerinizi sosyal destek hizmetleri elemanı gözünden değerlendiriniz.
6. Grup olarak ortak değerlendirmelerinizden oluşan bir sunum hazırlayınız.
7. Sunum hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:
   - Sunumdaki bilgiler doğru ve ''uluslararası alanda sosyal hizmet veren kurum ve kuruluşlar''hakkındaki tüm kazanımları kapsamalıdır.
   - Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
   - Sunum süresi 7 dakikadır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

2.1.2. Kadına Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Türleri

Şiddet, toplumun her kesiminde tüm bireyler için bir sorun alanıdır. Kültürel, ekonomik, psikolojik pek çok durum, şiddet nedeni olarak kabul edilmektedir. Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar, diğer bir deyişle dezavantajlı gruplar için şiddet ve saldırganlık, daha büyük bir sorun ve tehdit alanıdır. BM'de 2011 yılında 86 ülkeyi kapsayan araştırma raporlarına göre kadınların %70'i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların tehdit ya da benzeri nedenlerle şiddete tepki göstermemesi, sessiz kalması şiddeti artıran bir durumdur. Kadına yönelik istismar ve şiddet olayları dış ortam kaynaklı olabileceği gibi aile içi istismar ya da şiddet şeklinde de görülebilmektedir.

Cinsel İstismar

Kadına yönelik en sık rastlanan istismar şekli olan cinsel taciz olayıyla gündelik yaşamın her alanında sıkça karşılaşmak mümkündür.

İnsan kalabalığının olduğu toplu taşıma araçları, pazar yerleri ve alışveriş alanları, konserler, yılbaşı kutlamaları, festivaller gibi özel günleri kapsayan etkinlikler, tespiti ve müdahalesi zor olduğu için taciz olaylarının sıkça görüldüğü alanlardır. Aksine çok tenha alanlarda ya da insan kalabalığının olmadığı geç saatlerde de kadına taciz olaylarının örnekleri çoktur. Kadın, çalışma hayatında da hoş karşılanmayan şakalar, istenmeyen yorumlar, rahatsız edici hareketler sonucu istismara maruz kalmaktadır (Görsel 3.15).

Görsel 3.15: Gündelik yaşamın her alanında karşılaşılabilen istismar sorunları

Cinsel Şiddet

Kadınların maruz kaldığı bir diğer şiddet türüdür. Cinsel şiddet, kadının isteği dışında, kaba kuvvet ya da tehdit yoluyla vücut bütünlüğüne zarar verilmesi, istismar edilmesidir (Görsel 3.16). Bir diğer şekilde de çeşitli nedenlerle kadındaki bilinç kaybı durumu veya kadının akli unsurlarının tam olarak yerinde olmaması durumunda kadının vücut bütünlüğüne cinsel amaçlı olarak yapılan girişimlerdir.

Görsel 3.16: Şiddete maruz kalan kadınlar

Fiziksel Şiddet

Kadınlarda en sık görülen yaralanma nedeni; eşinden fiziksel şiddet görmesi, diğer bir deyişle dayak olarak belirlenmiştir (Görsel 3.17). Etkilerinin gözle görülür hasarlar bırakması sebebiyle saklanamayan, yıkıcı ve hayati tehlikeler barındıran bir şiddet türüdür.

Görsel 3.17: Duyarsız kalmak ve şiddetin artması

Psikolojik (Duygusal) Şiddet

Fiziksel şiddetle kıyaslandığında psikolojik şiddet, dışarıdan fark edilmesi daha zor olan bir şiddet türüdür. Tehdit ederek korkutmak, kadının çevresel ortamlardan uzaklaşmasını sağlamak, hakaret etmek, aşağılamak, giyimine karışmak, kendisini değersiz hissetmesini sağlamak gibi unsurlar psikolojik şiddet sayılmaktadır. (Görsel 3.18). Psikolojik şiddete sıklıkla aile içinde, iş hayatında veya yakın çevre ilişkilerinde rastlanmaktadır.

Görsel 3.18: Kadına yönelik duygusal şiddet unsurları

Ekonomik Şiddet

Ekonomik olarak kadının çalışmasına izin vermemek, kadını zorla çalışması için işe göndermek, takılarını alıp satmak, elinden istemediği hâlde parasını almak ya da kadının çalışmadığı durumlarda evi geçindirecek yeterli parayı vermemek gibi durumlardır.

Sözel Şiddet

Kadın onurunu ve gururunu zedeleyici, onu küçük düşürücü hakaret ve küfür içeren sözler söylemek, kişinin özgüvenini kaybetmesine neden olacak aşağılayıcı konuşmalarda bulunmak, iğneleyici isimler takmak ve dalga geçmek şeklinde kendini gösteren toplumsal sorundur.

2.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) ve Çocuk İzleme Merkezinin Görev ve Sorumlulukları

Dünyanın değişik yerlerinde kadına ve çocuğa yönelik şiddeti önleme ve izleme mekanizmaları oluşturulmuştur. Önleyici ve izleyici hizmetlerle gelişmiş toplumlarda şiddetin oranı daha düşük seviyelere çekilmiştir.

2.2.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

Ülkemizde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve izlenmesinde görev üstlenen en önemli kurum; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur. Bu amaçla kurulan merkez; kadına karşı şiddeti önlemek ve izlemek için yedi gün yirmi dört saat esasına göre çalışmalar sürdürmektedir. Bu merkezlerde alanında uzman ve tercihen kadın personeller görevlendirilmektedir. Kadına yönelik şiddeti önlemede koruyucu ve önleyici nitelikte destek ve izleme hizmetleri verilmektedir.

Bu merkezlerde şiddet görmüş veya görme ihtimali olan kadınlar ile varsa yanlarındaki çocukların kendine güvenmelerini sağlayacak ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmelerini ve güçlendirilmelerini amaçlayan hizmetler verilir. Kişilerin bilgileri gizli tutulmaktadır. ŞÖNİM'e başvuru yapan ve başvurusu kabul edilerek koruma kararı verilen kişilere sağlanan barınma, geçici maddi yardım, sağlık yardımı, adli yardım ve diğer hizmetlerin koordinasyonu merkezce yürütülür.

Verilen diğer hizmetler; kişinin hukuksal hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirme yapılması, iş bulma ve meslek edindirmeye yönelik çalışmalar, kişinin psikososyal ve ekonomik sorunlarını çözmede danışmanlık hizmetleri, kişi hakkında sosyal araştırma raporu hazırlanması olarak sıralanabilir (Görsel 3.19).

Şiddetin önlenmesinde şiddeti uygulayan kişinin eğitim ve rehabilitasyonu, madde bağımlılığı varsa sağlık birimlerine yönlendirilmesi ve meslek edindirme kurslarına katılımının sağlanması da bu merkezin görev ve sorumlulukları arasındadır.

Görsel 3.19: ŞÖNİM tarafından destek hizmetleri verilen şiddet mağduru kadın

Merkezin görev ve sorumlulukları:

Koordinasyon Hizmeti: Başvuruların incelenmesi ve tedbir kararının alınmasıyla ilgili kurumlar arası iş birliğini sağlamak.

Psikososyal Destek Hizmeti: Şiddete uğramış olan kadın ve varsa beraberindeki çocuklar ile ŞÖNİM uzmanları görüşmeler yapmakta ve gereği halinde rehberlik hizmetlerinin diğer kurumlar aracılığıyla yapılmasının koordinasyonu sağlanmaktadır.

Hukuki Destek Hizmeti: Merkezler; şiddet mağduru kadınlara hukuki destek sağlamak, kadınları ilgili baro birimlerine yönlendirmek ve müdahil olunan davaların takibini yapmak gibi çalışmalar yapmaktadırlar.

Eğitim ve Mesleki Destek Hizmeti: Şiddete maruz kalmış kadınlara eğitim verme ve mesleki rehberlik yaparak ilgili kurumlara yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Sağlık Destek Hizmeti: Şiddete uğramış kadınların ve varsa beraberindeki çocuklarının sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için ilgili sağlık kuruluşlarına gönderilmeleri sağlanmaktadır.

Ekonomik Destek Hizmeti: Şiddet mağduru kadınlara maddi yardım yapılması, kadınların istihdam edilmeleri konusunda desteklenmesi ve beraberindeki çocuklara kreş hizmeti sunulması çalışmaları yürütülmektedir.

Müdahale ve Yönlendirme Hizmeti: Çağrı hatları veya bireysel başvurularla şiddet veya tehdit eylemlerinin gerçekleşmesinin tespiti halinde ilgili kuruluşlarla iletişime geçilerek yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Önleyici Hizmetler: Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla uzman personeller tarafından toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Geçici Barınma Hizmeti: Merkezin bulunduğu yerde barınma hizmeti veren kamu binaları şiddet mağdurlarının barınması için kullanılabilir. Yapılan harcamalar ŞÖNİM tarafından bakanlık bütçesinden karşılanır.

2.2.2. Çocuk İzleme Merkezi

Çocuk İzleme Merkezleri; Sağlık Bakanlığı tarafından, cinsel istismar şüphesi olan çocuğun beyanının çocuk dostu bir ortamda alınması amacıyla kurulmaktadır. İstismar şüphesi olan çocuklara adli ve tıbbi muayene hizmetleri, sosyal hizmet desteği ve aile danışmanlığı hizmetleri verilerek adli makamlar için gereken raporların hazırlandığı merkezdir.

Bu merkezin görevleri;

- Cinsel istismara uğrayan çocuğa inceleme ve tedavi aşamasında gerekli sağlık, eğitim, güvenlik, hukuk ve adalet hizmetlerinin diğer kamu kurumlarıyla uyumlu bir şekilde çalışılarak verilmesi,
- Güvenli ve çocuk dostu ortamın temin edilerek çocuktaki yıkıcı etkilerin azaltılması,
- Koruma altına alınması gereken çocukların geçici barınma, beslenme, giyim, sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması,
- Aile ile görüşmelerin yapılması ve aile danışmanlık ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Çocuk İzleme Merkezi 24 saat esasına göre çalışır. Görüşmeler ses ve görüntü kaydının yapıldığı aynalı odalarda yapılır. Cinsel istismar vakası tespiti halinde psikolog çocukla, sosyal hizmet uzmanı da aileyle görüşmeler yürütür. Ön görüşme sonucunda cinsel istismar şüphesi varsa durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilerek süreç savcılığın talimatıyla sürdürülür.

2.3. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Danışma Hattı

Alo 183 Sosyal Destek Hattı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde açılan bir çağrı merkezidir. Aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına, toplumun dezavantajlı kabul edilen kesimlerine yönelik hizmetlere ilişkin çağrılar değerlendirilmektedir. Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet olayları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi amacıyla tedbir amaçlı ihbarlar da alınmaktadır. Bu gibi acil vakalarda olayın geçtiği ilde görevli Acil Müdahale Ekip Sorumlusuna ya da güvenlik güçlerine bildirim yapılarak en kısa sürede müdahale edilmesi sağlanmaktadır.

Sosyal Destek Hattı, 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet prensibiyle çalışmaktadır. Çağrılar ücretsizdir.

Yabancı dil bilen personel bulundurulması sayesinde Türkçe haricinde Kürtçe ve Arapça dillerinde de gelen çağrılar cevaplanmaktadır.

İşaret dili bilen personel görevlendirilmesi suretiyle belli saatlerde 0 549 381 0 183 nolu hat üzerinden görüntülü görüşme yapılabilmekte, böylece işitme ve konuşma engelli vatandaşların ihbar ve şikâyetleri değerlendirilmektedir. Ayrıca gönderilen mesajlar ücretsiz olup işitme ve konuşma engelli vatandaşların taleplerinin yazılı olarak alınması sağlanmaktadır (Görsel 3.20).

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız +90 312 253 92 00 numarasına çağrı yaparak Sosyal Destek Hattı'na erişim sağlayabilmektedirler. 2020 Yılı verilerine göre Sosyal Destek Hattı'na ayda 26 binin üzerinde başvuru yapılmaktadır.

Görsel 3.20: Sosyal Destek Hattı iletişim numaraları

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Şiddet önleme ve izleme merkezi, çocuk izleme merkezi, ALO 183 Sosyal Destek Hattı gibi sosyal hizmet uygulamalarından birini araştırınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak üç gruba ayrılınız.
2. Birinci grup; bulunduğunuz ildeki şiddet önleme ve izleme merkezi hakkında bilgi toplayınız. Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin verdiği hizmetleri öğreniniz.
3. İkinci grup; bulunduğunuz ilde çocuk izleme merkezi olup olmadığını araştırınız. Çocuk izleme merkezlerinin verdiği hizmetleri ve hizmetin sunumu sırasında nelere dikkat ettiklerini araştırınız.
4. Üçüncü grup; ALO 183 Sosyal Destek Hattının çalışma sistemini araştırınız. Bulunduğunuz ilde sosyal hizmetlerde görevli Acil Müdahale Ekip Sorumlusu personeli olup olmadığını araştırınız.
5. Elde ettiğiniz bilgiler doğrultusunda hazırladığınız üç afişi okul/sınıf panonuzda sergileyiniz.
6. Afiş hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Afişteki bilgiler doğru olmalıdır.
- Afişte yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
- Afişin hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.
- Afiş A3 boyutunda kâğıda hazırlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

2.4. Medyanın Kadına ve Çocuğa Yönelik İhmal, İstismar ve Şiddet Olaylarına Etkisi ve Sorumluluğu

Kitlelerin birbiriyle iletişimini sağlayan yazılı basın, radyo, televizyon, sosyal ağlar ve internet araçlarının tümüne medya denir. Farklı medya araçları üzerinde karşılaştığımız olaylar toplumsal konular üzerinde algı değişikliklerine neden olabilmektedir.

Yazılı basın ve internet haber sitelerinde şiddet, ihmal ve istismar olaylarına sık sık rastlanmaktadır. Haber sunuş şekilleri incelendiğinde haber başlıklarının izlenme ya da ziyaret edilme oranını artırmak amacıyla mağdurun ya da istismarcının söylemlerinin öne çıkarılarak dikkat çekici şekilde hazırlanabildiği görülmektedir.

Medyanın olumsuz etkileri sonucu saldırganlık ve şiddete eğilimde artış, çevreye karşı güvensizlik kaynaklı silah ya da delici-kesici alet taşıma oranında artış, şiddet olaylarına ve mağdurlarına karşı duyarsızlaşma ve vurdumduymazlık, şiddet ve istismar içerikli daha çok materyale ulaşma isteğinde artış görülebilmektedir.

Medyadaki haberlerde; çocuklar mağdur çocuk, suçlu çocuk, çocuk bedeni olgusu, çocuk gelin olarak gösterilerek toplumda çocuklara karşı daha çok acıma duygusu ön plana çıkarılmakta, çocukların pasif olarak algılanmasına neden olunmaktadır. Zayıf gösterilen çocuklar; suçlular tarafından bir anlamda hedef ya da arzu nesnesi olarak görülebilmektedir.

Şiddet ve istismarı meşrulaştıran ve sıradanlaştıran, insanları şiddete karşı duyarsızlaştıran rolünün önlenebilmesi için medyanın sorumlu ve tarafsız habercilik anlayışıyla hareket etmesi, haberlerde kullanılan dile dikkat etmesi gerekmektedir. Haberlerde kullanılan görsel içerik ve anlatım biçiminin cinsel çağrışım yapan ve şiddeti özendiren biçimde olmamasına dikkat edilmelidir.

İzlenme oranını artırma uğruna istismar mağdurlarının fotoğraflarına ya da bilgilerine yer verilerek mağdurlara ikinci bir darbe vurulmamalıdır. Haber sunulurken mağdurlar cinsel obje olarak gösterilmemelidir. Haber içeriği, başlığı, haberin dili ve kullanılan görsel malzemeler hiçbir şekilde mağdurun aleyhine olabilecek durumlara yol açmamalıdır. Şiddet, taciz, tecavüz, cinayet gibi haberler, tek bir olay gibi düşünülmemeli, tüm toplumu ilgilendirdiğine vurgu yapılmalı ve toplumu bilinçlendiren haberlere de yer verilmelidir.

3.6. ETKİNLİK

Yazılı basının ve internet ortamında yayın yapan haber sitelerinin kadına ve çocuğa yönelik istismar olaylarında toplum algısında değişiklik yapma yönünde büyük etkisi vardır.

1. Gazete, dergilerde ya da internet haber sitelerinde yer alan kadına ya da çocuğa yönelik istismar olayı ile ilgili aklınızda kalan ya da sizi en çok etkileyen haber başlığını düşününüz.

2. Başlığı gördükten sonra ne düşündüğünüzü, haberi okuyup okumadığınızı ya da okuduktan sonra neler hissettiğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Tüm arkadaşlarınıza söz hakkı veriniz.

3. Konuşmalarınızın bitiminde haberin sunuş şeklinin toplumu istismara karşı duyarsızlaştırma, normalleştirme ya da sıradanlaştırma üzerindeki etkilerini tartışınız.

Televizyon programlarında ve özellikle dizilerde şiddet ve istismar olayları izlenme oranını artırma malzemesi olarak kullanılabilmektedir (Görsel 3.21).

- Şiddetin mizah unsuru olarak kullanılması,
- Argo ve şiddet dilinin dizi karakterlerinin rolüne yansıtılması,
- Toplumsal bir yanlışın yasal yollarla değil de kişilerin şiddet eylemleriyle cezalandırılmasının dizilerde onur verici bir davranış olarak sunulması,
- İstismar ve şiddet konulu dizilerin günlük hayatın gerçekleri algısıyla yayınlanması televizyon programlarının olumsuz etkilerine örnek verilebilir.

Şiddet ve istismar içerikli yoğun izleyici kitlesine sahip dizilerle insanlar şiddet ve istismara karşı duyarsız hâle gelebilmektedirler. Şiddet dili toplumun bazı kesimlerinde, özellikle gençler arasında olumlu karşılanmakta ve yeni bir iletişim tarzı olarak benimsenebilmektedir.

Görsel 3.21: Televizyon yayınlarının şiddeti meşrulaştırıp ilgi odağı haline getirmesi

3.7. ETKİNLİK

Televizyon dizileri, yüksek izlenme oranlarını yakalamak ve daha çok reklam alabilmek amacıyla şiddet içerikli görüntüler yayınlamakta, beğenilen dizi karakterlerine şiddet içeren konuşmaların olduğu roller yüklemekte, şiddet dilinin mizah unsuru olarak dizilerde kullanılmasına zemin oluşturmaktadır. Hatta yapılan bu eylemleri meşrulaştırmak için dizi karakterlerine toplumda adaleti sağlama amaçlı şiddet içeren roller verilerek şiddeti amaçlı bir davranış hâline getirme, şiddete karşı toplumu duyarsızlaştırma ve şiddeti yaygınlaştırma gibi etkileri de bulunabilmektedir.

1. Televizyonun yoğun olarak izlendiği saat dilimini seçip ailenizle birlikte bir etkinlik yapınız.
2. Bu saatlerde televizyon izlemek yerine yukarıda bahsedilen televizyon dizilerinin olumsuz etkileri üzerine fikir alışverişi yapınız.
3. Bulunduğunuz toplumsal çevrelerde bu etkileri ve gözlemlediğiniz durumları anlatınız. Aile bireylerinden de kendi çevrelerindeki örnekleri vermelerini isteyiniz.
4. Konuşmalarınızın bitiminde televizyon dizilerinin; şiddet olaylarında artış, toplumda şiddet dilinin meşrulaştırılmasında/yaygınlaştırılmasında etkisi, şiddete merak ve ilgi uyandırması üzerine etkilerini tartışınız.
5. Tartışma sonucunda belirlediğiniz ortak fikirlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Medya ve dijital iletişim araçlarının çocuklar tarafından kontrolsüz bir şekilde kullanımı, istismar eylemlerinin oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir (Görsel 3.22, 23). Kadınlarla ve genç yaşta çocuklarla sosyal medya üzerinden dikkat çekici ve ilgi uyandırıcı, zarar oluşturmayacağı düşünülen sohbetlerle başlayan ilişkiler istismarla sonuçlanabilmektedir.

Televizyonlarda dizi oyuncularını rol/model alan gençler, sosyal medyada da "internet fenomeni" (yüksek izleyici kitlesi ve takipçi oranına sahip kimseler) olarak tabir edilen kişileri rol model olarak alabilmektedir. Bazı sosyal medya uygulamalarında hiçbir bilgi ya da beceriyi sunmadığı hâlde belirli dönemlerde popüler olan içerikleri çekip paylaşmaları günümüzde çığ gibi büyüyen toplumsal bir problemdir. İnternetin ne kadar güvenli olduğunun bile tartışıldığı günümüzde sanal uygulamalar üzerinde bu biçimde içerik depolamanın, istismar olayları üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Görsel 3.22: Bilinçsiz sosyal medya

Görsel 3.23: Amacına uygun olmayan sosyal medya kullanımı

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Korunmaya muhtaç çocuk denildiğinde aklınıza neler geliyor? Açıklayınız.
2. Sizce koruyucu ailelerin ne gibi sorumlukları vardır? Düşüncelerinizi paylaşınız.

3. EVLAT EDİNME VE KORUYUCU AİLEDE SOSYAL DESTEK HİZMETLER

Toplumsal yaşamda korunmaya muhtaç çocuklar bulunmaktadır. Türkiye'de korunmaya muhtaç çocukların bakımı ve korunması ile ilgili farklı yöntemler izlenmektedir. Evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri bu yöntemlerden bazılarıdır.

3.1. Evlat Edinme

Evlat edinme; durumu evlat edinilmeye uygun bir çocukla evlat edinmeye uygun bir aile ya da kişi tarafından kalıcı ve hukuki bağlar sağlanmasıyla oluşur. Bir çocuğun bakılma, sevme ve sevilme, bir topluluğa ait olma gibi psikolojik ihtiyaçları mevcuttur. Evlat edinme, çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bir sosyal hizmet uygulama alanıdır. Evlat edinme gerçekleştiğinde çocukla evlat edinen veya edinenler arasında ebeveyn ilişkisi kurulur.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü korunmaya muhtaç çocuklara koruma sağlamaya çalışır. Çocukların korunmasında birçok farklı uygulama mevcuttur. Bu uygulamalar; çocuğa ve ailesine destek hizmetleri sağlayarak kendi ailesinin yanında kalmasını sağlama, koruyucu aile hizmeti sunma, evlat edinme hizmeti sunma ve yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında bakım ve koruma sağlama şeklinde olmaktadır.

Evlat edinme kavramı ilk başlarda çocuk sahibi olamayan kimselerin çocuk sahibi olması ile soy ve miras aktarımı sağlamalarını amaçlamaktaydı. Günümüzde evlat edinme kavramı değişerek farklı boyuta taşınmış, evlat edindirme faaliyetlerinin amacı da değişikliklere uğramıştır. Evlat edinme hizmetinin temel amacı geçmişten farklı olarak sadece çocuk sahibi olamayanların çocuk sahibi olmasını sağlamak değil, korunmaya muhtaç çocukların sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişebilmeleri için uygun ortamı sağlamaktır. Böylece bu çocuklar bir aile ortamına kavuşmuş olmaktadır. Aynı zamanda bir çocuğu evlat edinen aile veya kişi de çocuk sevgisini hisseder, ebeveyn olma duygusunu tatmış olur. Sonuç olarak evlat edinme işleminin aile veya kişi, çocuk ve toplumsal yapı için olumlu etkileri vardır.

3.1.1. Evlat Edinme Kapsamı

Evlat edinme kurumunun işlevi ve amacı zaman içerisinde değişmişse de her koşulda temel hedef çocuğa destek olmaktır. Günümüzde biyolojik engellerden dolayı çocuk sahibi olamama durumu tıptaki gelişmeler sayesinde tedavi edilebilmektedir. O nedenle evlat edinme hizmetinde kişilere çocuk sevgisini yaşatmaktan çok evlat edinilmeye uygun olan çocuğa sıcak bir yuva sağlanmaktadır (Görsel 3.24). Evlat edinenlerin çocuğun eğitimi ve bakımı ile ilgilenmeleri oldukça önemlidir.

Evlat edinilen çocuğa bu durumun açıklanması konusu çocuğun psikolojisini etkileyen en önemli hususdur. Evlat edinilen çocuğa bu durum uygun yaş ve zamanda anlatılmalıdır. Uygun olmayan zaman ve yaşta anlatıldığında çocuğun psikolojisinde ve buna bağlı olarak gelişiminde problemler görülebilmektedir. En uygun dönem çocuğun henüz sosyal çevresinde tam olarak etkinleşmediği daha çok ebeveynlere bağlı olarak yaşadığı okul öncesi dönem yani 4-6 yaş arası dönemdir (Görsel 3.25). Çocuğa evlat edinildiğini nasıl açıklanacağı konusunda ailelere, evlat edinilen çocuktan sorumlu sosyal çalışmacı tarafından danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Görsel 3.24: Aile kavramı

Görsel 3.25: Aile tablosu

Çocuğa evlat edinildiği söylendiğinde bunu anlamayabilir. O nedenle bu durum çocuğa en sade dille anlatılmalıdır. Anlatılırken aşırı duygusal ya da abartı şekilde davranılmamalı, bunun doğal bir durum olduğu çocuğa hissettirilmelidir.

Evlat edinilmiş çocuk okul çağına geldiğinde okuldaki öğretmen ve okul yöneticileri bu durumdan haberdar edilmelidir. Çocuğa evlat edinmenin ne olduğu doğru şekilde anlatıldığında bu onun için saklanacak bir durum olmaktan çıkacaktır. Bu nedenle çevresindeki insanların bunu bilmesinden rahatsız olmayacaktır.

BİLGİ KUTUSU

1868 yılında Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından çocuk ıslahevleri kurulmuştur. Kimsesiz çocuklar için kurulmuş olan bu kurumlar, zamanla ebeveynlerinden biri olmayan ve/veya muhtaç durumdaki çocuklarla, suç işlemiş çocuklara da barınma imkânı sağlamıştır. Bu kurumların ortak amaçları; çocukları topluma kazandırmak ve çocuklara meslek edindirmektir.

3.1.2. Evlat Edinme Koşulları

- Küçüğün, evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması,
- Evlat edinmenin her durumda küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının, hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi,
- Evlat edinecek kişi veya eşlerin, evlat edinilenden en az on sekiz yaş büyük olması,
- Ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızasının alınması,
- Küçüğün ana ve babasının rızasının bulunması,
- Küçüğün vesayet altında olması halinde, Türk Medenî Kanunu'nun 397. maddesinde öngörülen vesayet dairelerinin izninin alınmış olması,
- Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş bulunmaları koşulları aranır. Örneğin, kısa bir süre önce evlenmiş olmakla birlikte otuz yaşını doldurmuş bulunan eşler evlat edinebilecekleri gibi; otuz yaşını doldurmamış olmakla birlikte en az beş yıldan beri evli olan eşler de evlat edinebilir.[11]

Evli Kişilerin Evlat Edinmesi: Medeni Kanunu'nun 306. maddesinde "Eşler, ancak birlikte evlat edinebilirler; evli olmayanlar birlikte evlat edinemezler." ifadesi yer almaktadır. Evli olan eşlerden biri evlat edinmeyi isteyip diğeri istemiyorsa bu kişiler tek başına evlat edinme işlemini gerçekleştirememektir. Evli olan eşin tek başına evlat edinmesi durumunda bazı istisnalar uygulanmaktadır.

Evli Olan Eşin Tek Başına Evlat Edinme Koşulu: Otuz yaşını doldurmuş olan eşin, tek başına evlat edinilmesi mümkündür fakat istisnai bir durumdur. Bu istisnai kararın verilebilmesi için; diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olması veya iki seneden uzun bir zamandır nerede olduğunun bilinmemesi gerekir.

Evli Olmayan Kişinin Evlat Edinmek İstemesi Koşulu: Evlât edinmek isteyen ve bekâr olan kişi, otuz yaşını doldurmuş olması şartıyla evlat edinme talebinde bulunabilmektedir.

Diğer Eşin Çocuğunu Evlat Edinme Koşulu: Eşlerden biri, genel kuraldan farklı olarak diğer eşin çocuğunu tek başına evlat edinebilir. Bu durumda eşlerin az iki yıl evli olmaları veya evlat edinilecek çocuğun otuz yaşını doldurmuş olmaması gerekir.

3.1.3. Başvuru Yeri, Şekli ve Başvuru Sırasında Yapılacak İşlemler

- Evlat edinme işlemleri için başvurular ülkemizde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine yapılır. Aynı zamanda aile mahkemeleri ve asliye hukuk mahkemeleri aracılığıyla çocuğun biyolojik ailesi veya çocuğun vasisi yoluyla da yapılabilir. Yerleşim yeri yurt dışı olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ise ülkelerindeki sorumlu devlet kuruluşları makamına başvuru yapabilmektedir.
- Türkiye'de bir yıldan fazla süredir oturma izni bulunan yabancı ülke vatandaşları merkezi makama başvuruları gönderilmek üzere il müdürlüklerine yazılı başvuruda bulunmaktadır.
- Eşler birlikte evlat edinme kararı vermişse her ikisinin de yazılı dilekçe ile başvuruda bulunması gerekmektedir.
- Başvuranlara sosyal çalışmacı tarafından evlat edinilecek çocukların özellikleri ve evlat edinmenin getirdiği sosyal ve hukuki sonuçlar hakkında bilgi verilir. İlk görüşme formu sosyal çalışmacı ile birlikte doldurulur.
- Evlat edinmek üzere başvuran aile veya kişi evlat edinme işlemlerine ilişkin tüm yükümlülükleri kabul eder ve garanti verir.

3.1.4. Başvuruların İncelenmesi

Evlat edinme isteği ile yazılı dilekçe sunan kişiler kendilerinden istenen belgeleri dilekçe sundukları tarihten itibaren en geç iki ay içinde ilgili makama teslim etmelidir. Bu süre içinde belgelerini sunmayanların başvuruları işleme konulmaz. Belgelerin teslim edildiği tarih ve saat, sosyal çalışmacının yaptığı sosyal inceleme için ve çocuğun uygun şekilde yerleştirilmesi sırasında dikkate alınır.

Sosyal inceleme, belgelerin teslim edildiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde başlatılır. Sosyal inceleme başvuru sahiplerinin ikamet ettikleri yer ziyaret edilerek başlar.

İnceleme sürecinde; başvuru sahiplerinin evlat edinilecek bir çocuk için uygun ebeveyn olma durumu değerlendirilir. Bu kapsamda başvuru sahiplerinin ve varsa birlikte yaşadıkları bireylerin kişilik, eğitim, kültürel özellikleri, maddi imkânları, sağlık durumları ile aile bireylerinin birbirleriyle ve çevreleri ile olan ilişkileri, bir çocuk sahibi olmak istemedeki beklentileri, evlat edinme hakkındaki düşünceleri, bakım, eğitme ve yetiştirme hakkındaki tutum ve davranışları vb. hususlar değerlendirilir.

3.1.5. İzleme

Çocuk evlat edinecek aile veya kişinin yanına yerleştirildikten sonra izleme çalışmalarına başlanır. İzleme çalışmalarında evlat edinenin ebeveyn olma becerisine sahip olup olmadığı ve yeni bir aile bireyine uyum sağlayıp sağlayamadıkları belirlenir. Bunun yapılmasındaki amaç bu durumların çocuğa etkisinin ne olduğunun saptanmasıdır. Tüm değerlendirmeler, gözlem ve görüşme yapılarak belgelerle kayıt altına alınır. İzleme çalışmaları çocuğun haneye yerleştirilmesinden itibaren en az bir yıl sürer. İzleme çalışmalarının sonucunda olumlu sonuçlanan başvurularda çocuk aile tarafından evlat edinilir. Bu karar mahkemelerce sonuçlandırılır.

3.1.6. Evlat Edinme Kararının Verilmesinden Sonraki Hak ve Yükümlülükler

- Evlat edinme kararının verilmesinden sonra ana babaya ait haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur.
- Evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinen isterse küçüğe yeni bir ad verebilir. Yeni ad verilirken ayırt etme gücüne sahip küçüğün görüşü alınır.
- Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır.
- Evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında bağ kurulur. Evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.
- Evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler, mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Evlatlığın istemi halinde, söz konusu durumun evlatlığın psikolojisi üzerindeki etkisi de göz önüne alınarak kurumca belirlenecek koşullar çerçevesinde sosyal çalışmacı tarafından açıklama yapılır.[12]

3.1.7. Evlat Edinme Statüsünün İptali ve Küçüğün Geri Alınması

İzleme aşaması sona erdiğinde sosyal çalışmacı tarafından oluşturulan sosyal inceleme raporu incelenir. Bu rapora göre evlat edinmeye uygun olmayan başvurular reddedillir. İzleme çalışmalarında ebeveynlik sorumluluğunu yerine getirmeyenlerin bir yıldan önce tespit edilmesi halinde sosyal inceleme raporu beklenmeden çocuk geri alınabilir. Başvuranların ret kararına itiraz hakkı mevcuttur. Ret kararının yayınlanmasından itibaren on beş gün içinde başvuru sahipleri il müdürlüklerine itiraz dilekçesi verebilir. İtirazlar komisyonlar tarafından değerlendirilerek en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Komisyonun vereceği karar tarafları bağlayıcıdır.

BİLGİ KUTUSU

Sabiha Gökçen, Bursa'da doğmuştur. Anne ve babasını küçük yaşta kaybetmiş, abisi tarafından büyütülmüştür. Mustafa Kemal Atatürk'ün Bursa ziyareti esnasında Atatürk'e ulaşmayı başararak okumak istediğini ifade etmiştir. Atatürk'ün manevi evlatlarından birisi olan Sabiha Gökçen dünyanın ilk kadın savaş uçağı pilotudur.

Görsel 3.26: Atatürk ve Sabiha Gökçen

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Evlat edinme hizmeti ile ilgili bir broşür hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak gruplara ayrılınız.
2. Grup üyeleri arasında adaletli bir görev dağılımı yapınız.
3. Evlat edinme ile ilgili ek araştırma yapınız.
4. Hem derste hem de araştırma sonucu edindiğiniz bilgileri derleyiniz.
5. Derlediğiniz bilgilerden oluşan broşür hazırlayınız.
6. Broşürü hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:
   - Broşürdeki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Broşürde yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
   - Broşür için bir A4 kâğıdının iki yüzü de kullanılmalıdır.
   - Broşür hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

3.2. Koruyucu Aile

Mutlu bir aile, çocuğun sağlıklı iletişim içinde olduğu, kendini güvende hissettiği yerdir. Ayrıca kabul edilmiş bir statüye ve öneme sahip olma gibi yüksek standartlarda fiziksel bakıma sahip olmaktan da önemli ihtiyaçların karşılandığı bir bütündür. Yapılan araştırmalarda, çeşitli sebeplerle aileden ayrılığın, aile tarafından reddedilmenin, aile kavramının tam anlamıyla oluşmamasının, çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ailenin çeşitli nedenlerle çocuk yetiştirme görevini gerçekleştiremediği koşullarda toplumun çocukları koruma ve bakma gibi bir sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk anlayışı sosyal hizmet uygulamalarına yansımıştır.

Batı ülkelerinde genellikle ''Foster Home (fostır hom)'' olarak tanımlanan Türkçe'ye ise ''koruyucu aile olarak geçen koruyucu aile hizmeti, aslında sosyal hizmetlerin, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunmasına ilişkin başka bir metodudur. Bu bağlamda, koruyucu aile hizmeti anne babalık rolünün üstlenilmesini içeren bir sosyal hizmet alanıdır (Görsel 3.27). Bu hizmet genellikle biyolojik ailesi bulunan, biyolojik ailesince bakılamayan, çeşitli nedenlerle evlat edinme hizmetinden yararlanamayan koruma altındaki çocuklar için geçerli ve gereklidir.

Görsel 3.27: Ebeveynler ve çocuklar

Koruyucu aile, çeşitli nedenlerle öz ailesinin yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocuklara yönelik bir hizmettir. Kendi aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetişme ihtiyaçları karşılanamayan çocukların bu ihtiyaçlarını karşılamadaki sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak ücretli veya gönüllü statüdeki aile ya da kişiler üstlenir. Bu kişiler, devlet tarafından belirli koşulları sağlayan ve denetlenen kişilerdir. Diğer bir deyişle aile veya kişiler, devletin korunmasına alınmış bir çocuğu yasal izinlerle evinde barındırır ve yetiştirir.

3.2.1. Koruyucu Aile Olmaya İlişkin Yasalar

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Türkiye'de önem kazanan koruyucu aile ile ilgili hizmetler 14.12.2012 tarihli Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne uygun olarak Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Türk Medenî Kanunu'nunun 347. maddesinde de koruyucu aile hizmetleri ile alakalı "Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir." ifadesine yer verilmiştir.

3.2.2. Koruyucu Aile Olma Koşulları

Koruyucu aile olma koşulları aşağıdaki gibidir:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.
- Sürekli Türkiye'de ikamet etmek.
- 25 - 65 yaşları arasında olmak.
- En az ilkokul düzeyinde eğitim almış olmak.
- Düzenli gelire sahip olmak.
- Çocuğun öz anne-babası ya da vasisi olmamak.
- Evli ya da bekâr, çocuklu ya da çocuksuz olmak.

Akrabaların koruyucu aile olmak istemesi hâlinde yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre yaş ve eğitim koşulları değerlendirilmektedir. Koruyucu ailenin yanına en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Çocukların kardeş olması durumunda yapılacak değerlendirme sonucuna göre çocuk sayısında sınırlama kaldırılabilir. Bekâr kişilerin başvurularında otuz yaşını doldurmuş olmaları dikkate alınır. Ayrıca bekâr kişilerin yanına yerleştirilecek çocuğa ebeveynin yokluğunu hissettirmeyecek akraba ilişkilerine sahip olmasına dikkat edilir.

Koruyucu Aile Yönetmeliği'ne göre dört çeşit koruyucu aile bakım modeli bulunmaktadır. Bunlar:

- Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli,
- Geçici Koruyucu Aile Modeli,
- Süreli Koruyucu Aile Modeli,
- Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modelidir.

Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli: Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

Geçici Koruyucu Aile Modeli: Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılamamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımdır.

Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi: Korunmaya muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi,

Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini ifade eder.

Süreli Koruyucu Aile Modeli: Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.

Koruyucu aile statüsü verilen kişi ya da ailelerle koruyucu aile sözleşmesi imzalanıncaya kadar uyum süreci başlatılır. Uyum sürecinde çocuk ve ailenin birlikte zaman geçirerek birbirlerini tanımaları, alışmaları için uygun ortam sağlanır. Uyum süreci sonunda yapılan değerlendirme olumlu ise çocuğun ve ailenin de istekli olması halinde koruyucu aile işlemi gerçekleştirilir.

3.2.3. Araştırma ve İnceleme

Başvurusu kabul edilenler hakkında kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişkileri, tek başına yaşayıp yaşamadığı, yaşantısının genel kabul görmüş toplum kural ve değerlerine uygun olup olmadığı, çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları gibi çocuk ile koruyucu aile ilişkileri açısından önem taşıyan temel mesleki değerlendirme hususları dikkate alınarak sosyal inceleme yapılır.

Sosyal inceleme sonucunda koruyucu ailenin, dört çeşit koruyucu aile bakım modellerinden hangi hizmete uygun olduğu belirlenir, hazırlanan dosya komisyona sunulur.

3.2.4. İtiraz

Koruyucu aile başvurusunun reddedilmesine, askıya alınmasına veya işlemden kaldırılmasına ilişkin işlemler, il veya ilçe müdürlüğü tarafından başvuru sahiplerine yazılı olarak tebliğ edilir. Bu işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren ilgili kişi veya aile tarafından on beş gün içinde il veya ilçe müdürlüğüne itiraz edilebilir.

İtiraz, ilk kararı veren kişiler dışında mahallî mülki amirin onayı ile il müdürlüğünce oluşturulacak bir başka komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde karara bağlanır. Karar itiraz edene yazılı olarak bildirilir.

3.2.5. Koruyucu Ailenin Görev ve Yükümlülükleri

- Yanına yerleştirilen çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli şartları sağlamak ve sürdürmek (Görsel 3.28),
- Çocuğun yetenekleri ve becerilerine göre eğitim ve öğretimini sürdürmesini sağlamak veya meslek edindirilmesi için çaba göstermek, çocuğu koruma, eğitme ve yetiştirme dışında hiçbir surette çalıştırmamak.
- Görüştürülmesinde koruyucu aile birimince bir sakınca bulunmaması durumunda çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamak.
- Çocuğun kan bağı bulunan ya da eski çevresinden kişilerle il veya ilçe müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurmamak.
- Çocuğun devam edeceği okul, katılacağı kurs, sünnet gibi hayatını etkileyen, değiştiren konularda sorumlu sosyal çalışma görevlisi ile birlikte karar almak.
- Hizmet sürecinde çocukla ilgili oluşan her türlü rutin dışı değişiklikleri ve bunlara ilişkin duyumlarını zaman geçirmeksizin sorumlu sosyal çalışma görevlisine bildirmek.
- Koruyucu aile hizmet sürecine ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten sosyal çalışma görevlilerine gerekli çalışma şartlarını hazırlamak, periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmek, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için uygulama planı doğrultusunda iş birliği yapmak.
- İl veya ilçe müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılmak.
- Çocuğun, il veya ilçe müdürlüğünün uygun görüşü alınmaksızın başka bir kişi veya ailenin yanına bırakarak oturma yerini değiştirmemek.
- Adres ve ikametgâh değişikliklerini bu değişiklik gerçekleşmeden önce il müdürlüğüne bildirmek.

Görsel 3.28: Mutlu bir aile tablosu

3.2.6. Koruyucu Ailelere ve Çocuklara Sağlanan Olanaklar

Koruyucu aile hizmeti kapsamında yapılan ödemeler, Koruyucu Aile Yönetmeliği ile belirlenir. Koruyucu ailelere istemeleri hâlinde bakımını üstlendiği çocuklara ilişkin harcamalara karşılık olmak üzere çocuk başına aylık net ödeme yapılır. Bu ödemelerin miktarı her yıl yeniden belirlenir. Bakanlıkça gönderilen ödenek dâhilinde il müdürlükleri ödeme yapar. Koruyucu aile bakımı altında olan engelli çocuklar için yaş grubuna uygun olarak aylık bakım ödemesi %50 daha fazladır.

Koruyucu aile yanında bakılan çocuklar için yapılan diğer ödemeler:

- Koruyucu aile yanında bakılıp okula giden çocuklara, her yıl bir defaya mahsus olmak üzere okul masraflarının karşılanması amacıyla eylül ayında üç kat uygulanan aylık bakım ödemesi,
- Koruyucu aile yanındaki bütün çocuklara, yıllık giyim masraflarının da karşılanması için nisan ve ekim aylarında iki kat uygulanan aylık bakım ödemesi,
- Koruyucu aile hizmeti kapsamındaki, okula devam eden ya da öğrenimini sürdürememiş çocuklara, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen miktarlar üzerinden harçlık,
- Tam gün öğrenim görüp de yemeklerini evde yeme olanağı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince iki kat artırılmış harçlık,
- Servis ile okullarına gitmek zorunda olan çocukların okul servis ücretleri ile engelli çocukların servis ücretleri ve 4-5 yaş grubu kreş çağı veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri, servis bulunmaması hâlinde gidiş - gelişlerdeki ulaştırma giderleri karşılığı otobüs bilet ücretleri,
- Koruyucu aileyi ve çocuğu izlemekle görevli meslek elemanının rehberliğinde yapılacak başvurular üzerine, çocukların gelişim ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması veya bir meslek edinmek üzere kamu ya da özel kuruluşlar tarafından açılan kurslara katılacakların kurs süresince kurs bedelleri, eğitim ve öğretimlerine ilişkin etüt, kurs, yaz okulu, harç, sınav ve kayıt ücretleri ile bunlara ilişkin her türlü araç gereç ve malzeme giderleri,
- Başka illere öğrenim amacı ile gitmesi gereken çocukların ulaştırma giderleri, bir günlük konaklama bedeli ile çocuğun okula kaydı ve kalacağı yere yerleştirilmesi ile ilgili olarak yardımcı olmak üzere giden koruyucu anne ve babanın da ulaşım ve bir günlük konaklama giderleri Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde belirtilen kapsama uygun olarak ödenir.
- Öğrenim amacıyla bir başka ile gitmesi gereken çocuklar açısından hizmetin sonlandırılmasını gerektirecek bir durum belirlenmemesi hâlinde, aylık bakım ödemesi koruyucu ailenin, koruyucu aile hizmetine ilişkin kütük kaydının bulunduğu il müdürlüğünce ödenmeye devam edilir.
- Koruyucu Aile Sözleşmesi devam eden koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın emekliliğine esas sosyal güvencesi olmayan eşin, bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırması ve ödeme belgesinin ibrazı hâlinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.

3.2.7. Koruyucu Aile Statüsünün İptali

Aşağıdaki durumların tespiti halinde koruyucu aile statüsü iptal edilir:

- Çocuğun ihmal ve istismar edildiğinin, kötü muameleye maruz bırakıldığının belirlenmesi,
- Sosyal ilişkileri açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının gözlenmesi,
- Fizik ve ruh sağlığının, çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olduğunun Devlet ya da üniversite hastanelerince doktor raporu ile belirlenmesi,
- Mesleki danışmanlık hizmetine ve yönlendirmelere uygun davranılmaması,
- Geçici koruyucu ailenin, çocuk yerleştirme önerilerini mazeretsiz olarak üç kereden fazla kabul etmemesi.

Belirtilen durumların tespiti hâlinde; sorumlu sosyal çalışma görevlisinin hazırlayacağı rapor, geciktirilmeksizin komisyona iletilir. Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin talep hakkında komisyon tarafından en fazla on beş gün içinde karar verilir. Komisyonca koruyucu aile statüsü iptal edilen koruyucu aile yanına bir daha çocuk yerleştirilemez.[13]

3.8. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile dayanışma ve iş birliği içinde olarak ekip çalışması uygulayacaksınız. Okulunuzda velilerin de katılımıyla gerçekleşecek olan yiyecek-içecek, örgü vb. ürünlerin sergilendiği bir kermes düzenleyiniz. Kermesten elde ettiğiniz gelirle yetiştirme yurdunda, çocuk evlerinde ve sevgi evlerinde kalan çocuklara eğitici kitaplar alınız.

Görsel 3.29: Mutlu çocuk

3.3. Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hizmetleri Arasındaki Fark

Evlat edinme hizmetinde, evlat edinen aile velayet hakkını almaktadır ve çocuk, evlat edinenin nüfusuna kaydedilmektedir. Evlat edinilen çocuk, öz çocuk gibi aynı hukuki haklara sahip olmaktadır. Evlat edinme hizmetinden yararlandırılan çocuk, aile yanına yerleştirildikten bir yıl sonra evlatlık olarak verilen ailenin nüfusuna geçerek korunma kararı sona ermektedir.

Koruyucu ailede ise çocuğun biyolojik anne-babasının velayet hakkı devam etmekle birlikte, ergin (reşit) oluncaya kadar bir aile yanında kalması sağlanmaktadır. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun korunma kararı devam etmekte, biyolojik anne-babasıyla iletişimi sürmektedir. Koruyucu aile bakımı, çocuğun korunması amacını güden ve çocuğun bakım, yetişme ve eğitim sorumluluğunu sağlayan, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün denetimi altında yürütülen bir çocuk refah hizmetidir.

3.9. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile çocukların gelişimsel özelliklerini kavrayacaksınız. Evlat edinen kişi/kişilerin çocukla sağlıklı bir şekilde aile bağı kurabilmesi için çocuğun gelişim dönemlerini iyi bir şekilde öğrenmesi gerekir.

1. Çocukların gelişim dönemlerini araştırınız.
2. Çocukların gelişim dönemlerine özgü ne tür etkinlikler yapılmalıdır?
3. Araştırmadan elde ettiğiniz bilgiler doğrultusunda evlat edinen kişi/kişilerin çocukla gelişimsel dönemlere göre nasıl bir bağ kurabileceğine ilişkin sınıfınızda beyin fırtınası yapınız.
4. Beyin fırtınası sonucunda oluşan fikirleri arkadaşlarınızla beraber değerlendiriniz

Görsel: 3.30: Çocuğa el yıkama öğretilirken

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Koruyucu aile konusunu anlatan pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıfta adaletli bir şekilde görev dağılımı yapınız.
2. Koruyucu aile konusu ile alakalı bilgilerinizi gözden geçiriniz.
4. Konu hakkındaki bilgilerinizi derleyiniz.
5. Panonuzu hangi materyallerden hazırlayacağınıza karar veriniz.
6. Panoyu hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız.
   - Sınıfta iş birliği içinde hareket ediniz.
   - Panoyu hazırlarken yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Pano çoğunlukla yazıdan oluşmamalıdır.
   - Resim ve diğer materyal çeşitleri de dengeli olarak kullanılmalıdır.
   - Panonuzu hazırlarken yaratıcılığınızı kullanarak değişik şekillerde süsleyebilirsiniz.
   - Panoda yer alan bilgiler doğru olmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Şehit veya gazi yakını olsaydınız neler hissederdiniz? Açıklayınız.
2. Sizce şehitlerimizin ve gazilerimizin yakınları nasıl hissediyordur? Düşüncelerinizi paylaşınız.

4. ŞEHİT YAKINLARI VE GAZİLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER

Türkiye'de şehit ve gazi ailelerine yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde olan Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı yürütmektedir.

Şehit ve Gaziler Genel Müdürlüğü; şehitlerin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği sağlamaktadır.

Gazi kelimesi Arapça kökenli olup; savaşan, düşmanla yapılan savaşa katılıp yurduna sağ dönen, savaşa katılarak kahramanlıklar gösteren askerlere verilen bir şeref unvanıdır. Ülkemizde gazilik, temel olarak Muharip Gazi ve Malul Gazi olmak üzere iki kavram olarak ifade edilmektedir. Millî mücadeleye katılması sebebiyle İstiklal Madalyası verilmiş bulunan, Kore'de ve Kıbrıs Barış Harekâtında savaşa katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına Muharip Gazi unvanı verilmiştir. Görevde, operasyonda gazi olanlar ise Malul Gazi olarak kabul edilmektedir.[14]

Şehadet ve maluliyet haberinin alınmasının ardından ev ziyareti sonrası başlatılan sosyal hizmet müdahalesinde gerçekleştirilen durum tespiti sonucu, şehit yakını ve gazinin ilk durumuna ilişkin bilgilere göre vaka sorumlusu tarafından hizmet sunum modelleri kararlaştırılır. Bu hizmet sunum modelleri; çocukların eğitimi için destek, hukuki destek, psikososyal destek, sosyal yardım desteği, sağlık desteği ile şehit yakınlarına ve gazilere yönelik istihdam ile ilgili destekleri kapsar.

Şehit aileleri ve gaziler; yakın kaybı, ölüme yaklaşma, uzuv kaybı, uzun süreli sağlık sorunları ve hayat boyu engelli olarak yaşamak gibi büyük travmalar yaşayabilmektedirler. Söz konusu travmalarla başa çıkma bireysel bir süreç olmakla birlikte, toplumsal birtakım etkilerin de olduğu kabul edilebilir. Başa çıkma, bireyin bir travma sonrasında yaşadığı deneyimi anlamlandırma ve bu deneyimle maneviyattan güç alarak baş edebilme süreci olarak belirtilebilir. Başa çıkma stratejileri geliştirmede ise sosyal desteğin etkisi oldukça büyük olabilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının gazilerle gerçekleştirdiği uygulamanın temel hedefi; savaş koşullarında özel deneyimler yaşamış olan bireylerin tıbbi, psikolojik, sosyal ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak ve savaş sonrası ortaya çıkabilecek travma sonrası stres bozukluğu, madde bağımlılığı, şiddet ve intihar eğilimi gibi sosyal işlev bozukluklarını ortadan kaldırarak bireyin sivil yaşantıya, ailesine ve topluma uyumlu hale gelmesini sağlamaktır.[15]

633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünün şehit yakınları ve gazilere yönelik görevleri aşağıda belirtilmiştir:

Şehit Yakınları ve Gaziler Biriminin Görevleri

Şehit yakınları ve gazilere yönelik yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir:

a. Sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek.

b. Şehit ve gazi çocuklarının eğitimi konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluşların da desteğiyle çalışmalar yapmak.

c. Sosyal ve kültürel etkinlikler yapmak ve bu konuda toplumsal hassasiyeti güçlendirmek için faaliyetler yürütmek.

ç. Gazilerin toplumsal hayata uyumu yönünde çalışmalar yürütmek.

d. Danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak.

e. Şehadet veya yaralanma haberinin alınmasından itibaren şehit yakını ve gazi aileleri ile iletişime geçerek bilgilendirme yapmak, sorunlarına çözüm önerileri geliştirmek.

f. Verilen hizmetlere ilişkin dönemlik istatistiki veriler hazırlamak ve ilgili birimlere sunmak.

g. Veri tabanı oluşturarak şehit ve gazilerle ilgili bilgileri güncel tutmak.

ğ. Sosyal amaçlı projeler geliştirmek, uygulamak ve gerekirse ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak.

BİLGİ KUTUSU

Gazilerin Kıbrıs Buluşması

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığınca 30 Mart-7 Mayıs 2015 tarihleri arasında "Gazilerin Kıbrıs Buluşması" projesi kapsamında, 81 ilimizden 6 grup halinde toplam 485 gazimizin katılımı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilmiştir.

Görsel 3.31: Kıbrıs Harekâtında görev almış gazilerimiz

BİLGİ KUTUSU

ÇANAKKALE ZAFERİNİN ÖNEMİ

Türk ordusu, Birinci Dünya Savaşı'nın önemli cephelerinden biri olan Çanakkale'de İngiltere ve Fransa ordularının yanı sıra Çanakkale'ye savaşmak için getirilmiş, Avustralya ve Yeni Zelandalı askerlere karşı da büyük bir mücadele vermiştir. Çanakkale Savaşları'nda her iki taraf da ağır kayıplar vermiş ve Türk ordusunun zaferi, Birinci Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirmiştir. Çanakkale Savaşları, Birinci Dünya Savaşı'nın akıbetini değiştirememesine rağmen Milli Mücadele'de Türk milletine ilham kaynağı olmuştur. Sonuç olarak Çanakkale Zaferi, ulusal kimliğin güçlendirilmesinde ve kahramanlık duygusunun pekiştirilmesinde bir sembol haline gelmiştir.

Kaynak: Sınmaz Sönmez, C., 2015.

Görsel 3.32: Çanakkale Şehitler Abidesi

3.10. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile değerler eğitimi kapsamında gerçek bir yaşam öyküsü hakkında bilgileneceksiniz. Kore Gazisi Süleyman Dilbirliği'nin Kore Savaşı sırasında küçük bir kız çocuğu ile ilgili hikâyesinin anlatıldığı Ayla filmini atölyede izleyiniz. Filmi izledikten sonra filmle ilgili olan düşüncelerinizi arkadaşlarınızla beraber değerlendiriniz.

3.11. ETKİNLİK

Bu etkinlikle şehit yakınları ve gazilerle ilgili sosyal hizmet uygulamalarını öğreneceksiniz. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünün internet sitesini atölyenizde bulunan akıllı tahta aracılığı ile inceleyiniz. İnceleme sonrası şehit yakınları ve gazilere verilen hizmet çeşitleri ile ilgili fikirlerinizi arkadaş-larınızla paylaşınız.

Görsel 3.33: 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

4.1. Şehit Yakınları ve Gazilere Verilen Hizmet Çeşitleri

4.1.1. Gazi, Gazi Aileleri ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar

- İstihdam Hakkı
- Ücretsiz Seyahat Hakkı
- Faizsiz Konut Kredisi
- Maaş Bağlama
- Nakdî Tazminat
- Ek Ödeme ve Eğitim-Öğretim Yardımı
- Ölüm Yardımı
- Emekli İkramiyesi
- Elektrik ve Su Ücret İndirimi
- Anne ve Babaya Muhtaçlık Şartı Aranmaksızın Aylık Bağlanması
- Şeref Aylığı (Muharip Gaziler)
- Ortez, Protez ve İyileştirici Araç/Gereçlerde Katılım Payı Muafiyeti ve Kısıtlama Getirilmemesi
- Sağlık Hizmetlerinde Katılım Payı Muafiyeti
- Kademe İlerlemesi, Derece Yükselmesi
- Kira Ödemesi
- Askerlik Muafiyeti (Yd. Sub./Erbaş, Er)
- Hususi Damgalı Pasaport Verilmesi
- TSK Dayanışma Vakfı Yardımları
- TSK Dayanışma Vakfı ve Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) Ölüm/Maluliyet Yardımları
- TSK Mehmetçik Vakfı Yardımları
- Özel Öğretim Kurumlarından Ücretsiz Yararlanma
- Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünce Bayilik Verilmesi
- Şehitler/Gaziler Gününde İdari İzin
- Sosyal Tesislerden Yararlanma (Eş, Anne/Baba ve Çocuklar)
- Müze ve Ören Yerlerinden Ücretsiz Yararlanma (Eş ve Çocuklar)
- Devlet Tiyatrolarından Ücretsiz Yararlanma (Eş ve Çocuklar)

BİLGİ KUTUSU

Sakarya Meydan Muhaberesi'nin kazanılmasından sonra, 19 Eylül 1921 tarihinde, TBMM tarafından Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk'e, "Mareşal" rütbesi ile "Gazi" unvanı verilmiştir. 19 Eylül, "Gaziler Günü" olarak kutlanmaktadır.

3.12. ETKİNLİK

1. Değerler eğitimi kapsamında tarih bilincini pekiştireceksiniz. İlinizde bulunan şehit ailelerimizi ya da gazilerimizi ziyaret edeceksiniz.

2. Şehit yakınları ve gazilerimize; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bakanlığa bağlı İl Müdürlükleri ya da şehit yakını ve gazi vakıfları, dernekleri, Genelkurmay Başkanlığı Şehit ve Gazi İşlem Şube Müdürlüğü aracılığıyla ulaşacaksınız.

İstihdam Hakkı

Şehit yakınları ve gazilerin istihdam işlemleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü ve Devlet Personel Başkanlığınca birlikte yürütülmektedir

3.13. ETKİNLİK

Vazife ve harp malullüğü kapsamında bulunan vatandaşlarımızın istihdam hakkı konusunda araştırma yapınız. Araştırmanızı sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ücretsiz Seyahat Hakkı

İlgili Kanun gereğince demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirler arası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, kurum ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmektedirler.

Faizsiz Konut Kredisi

Toplu Konut İdareleri tarafından Şehit Ailelerine Harp ve Vazife Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda uygulamalar yapılmaktadır.

İstiklal Savaşı, Kore ve Kıbrıs Gazileri (Muharip Gaziler)

Sosyal güvenceye sahip olmayan gazilere asgari ücret tutarında aylık bağlanmaktadır. Sosyal güvencesi olanlara da ilgili kanundaki şartlara göre aylık bağlanmaktadır. Gazinin kendisi, eşi, 25 yaşını doldurmamış ve evlenmemiş çocukları, annesi ve babası da ücretsiz seyahat hakkına sahiptir.
Ayrıca,

- Kendisi ve eşi için sağlık hizmetlerinde katılım payı muafiyeti,
- Mesken vergisi muafiyeti (200 m^2 aşmayan tek mesken için),
- Elektrik enerjisi ücreti indirimi (% 40), su ücreti indirimi (%50),
- Sosyal tesislerden eş, anne, baba ve çocukları için yararlanma hakkı,

- Yüksek öğretimde katkı payı ve öğrenim ücreti alınmaması,
- Kredi ve Yurtlar Kurumundan burs verilmesi,
- Muharip Gazi çocuklarının askeri okullara öncelikle alınması,
- Müsabaka yerlerine girme,
- Müze ve ören yerlerinden ücretsiz istifade etme,
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevlerinden ücretsiz yararlanma,
- Devlet Tiyatrolarından ücretsiz istifade etme gibi sosyal haklardan faydalanmaktadırlar.

Madalya Temini

2933 sayılı "Madalya ve Nişanlar Kanunu" ve "TSK Personeline Devlet Övünç Madalyası Teklif Edilmesi Hakkında Yönerge" kapsamında değerlendirilen malul gazi personele ve şehit olan personelin kanuni varislerine "Devlet Övünç Madalyası ve Beratı" verilmektedir (Görsel 3.34).

Görsel 3.34: Törene katılan gazilerimiz

Maaş Bağlama

Harp malullüğü gerektiren sebepler ile 2330 ve 3713 sayılı Kanunlar kapsamında belirtilen görevler nedeniyle hayatını kaybedenler ile vazife malullüğü hükümleri kapsamında hayatını kaybeden erbaş ve erlerin anne/babalarına şart aranmaksızın aylık bağlanır. Ayrıca 15 Temmuz darbe girişiminde şehit olanların yakınlarına Sosyal Güvenlik Kurumunca aylık bağlanmaktadır.

Askerlik Muafiyeti

Askerlik hizmetini yerine getirmekte iken ölen, akıbeti meçhul kalan, hakkında gaiplik kararı alınan veya maluliyet aylığı bağlanmasını gerektirecek biçimde malul olanların;

- Baba ve annesinin müşterek olarak talep ettiği veya baba ya da annesinden biri ölmüş ise sağ olanın talep ettiği kardeşlerinden biri, istekli olmadıkça silah altına alınmaz veya silah altında ise terhis edilir.
- Baba ve annenin müştereken anlaşamadıkları veya her ikisinin de ölmüş olması durumunda; öncelikle silah altında olan kardeşi var ise istekli olması hâlinde terhis edilir, silah altında olan kardeşi yok ise veya silah altında olan kardeşi terhis olmak istemez ise askerlik hizmet sırası gelen ilk kardeş istekli olmadıkça silah altına alınmaz.

Bu haktan yararlanmak isteyen vatandaşlarımızın bağlı oldukları Askerlik Şubelerine başvurmaları gerekmektedir. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemlere, görevi olmadığı hâlde direnen ve direnirken şehit olanların erkek çocukları ile kardeşlerinin tamamı askerlik hizmetinden muaf tutulmaktadır.

Nakdî Tazminat

Kanun kapsamında belirtilen hâllerde şehit olanların eş, çocuk, anne ve babalarına; malul (çalışmaya devam edemeyecek durumda vücudunda kısıtlılık) olanlara ise maluliyet (kısıtlılık) derecelerine göre ilgili Bakanlık tarafından nakdî tazminat ödenmektedir. 15 Temmuz darbe girişiminde şehit olanların kanuni mirasçılarına da tazminat ödenmektedir.

Ek Ödeme ve Eğitim Öğretim Yardımı

Harp/vazife malullüğünü gerektiren sebeplerle hayatını kaybeden ya da harp/vazife malulü olan personelin; dul/yetimlerine ya da kendilerine SGK tarafından aylık bağlanmasına esas olan tarihten geçerli olmak üzere, başvuru tarihini izleyen yılın en geç ilk üç ayı içinde ve takip eden her yıl ek ödeme yapılmaktadır.

Ayrıca çocuklarına, ilköğretim, lise ve yüksek öğrenimde okuyanlar için her yıl eğitim-öğretim yardımı yapılır. Bu yardımlar, yılda bir kez olmak üzere SGK tarafından ödenmektedir.

İlgili Kanunlar kapsamında şehit olanlar ile malul olanların çocuklarından yükseköğretim kurumlarında öğrenci katkı payı alınmamaktadır.

Elektrik ve Su Ücret İndirimi

Elektrik Tarifeleri Yönetmeliği gereğince; SGK tarafından kendilerine aylık bağlanan malul gazilerin ve şehit yakınlarının ikamet ettikleri konutta tükettikleri elektrik enerjisi ücretine %40'tan az indirim içermemek üzere belirlenecek tarife üzerinden uygulanmaktadır.

İlgili Kanunlar gereğince aylık bağlananlar ile şehit dul ve yetimi sıfatıyla aylık veya gelir bağlanmış bulunanlara, belediyelerce belirlenecek su ücretinde %50'den az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır. Bu oran, belediyelerce asgari oran olarak kabul edilmekte ve %100'e kadar artırılabilmektedir.[16]

Hususi Damgalı Pasaport Verilmesi

Hususi damgalı pasaport almak isteyenlerin; bağlı bulunduğu Kuvvet Komutanlığından alacakları derece ve kademe gösterir belge ile ulundukları yerdeki İl Nüfus Müdürlüklerine başvuru yapmaları gerekir. Ayrıca ilgili kurum tarafından şehit/malul belgesi ve Emniyet Müdürlüklerinden istenecek diğer belgeleri de ibraz etmeleri gerekmektedir.

Diğer Sosyal Haklar

- Şehidin eşi ve çocukları ile gaziler Kültür ve Turizm Bakanlığına ait tarihî ve turistik yerlerden ücretsiz olarak yararlanırlar.
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü şehidin eşi ve çocuklarının oyunlardan ücretsiz olarak yararlanmalarını sağlar.
- Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'nin ilgili maddesi gereğince İstiklal Madalyası verilmiş şeref aylığı alan kişiler, bu gelirlerinden başka hiçbir yerden geliri olmadığını belgelemesi durumunda varsa eşleri ile birlikte huzurevlerinden ücretsiz yararlanabilmektedir.
- Şehit ve malul gazi çocukları özel kreş ve gündüz bakımevleri ve çocuk kulüplerinden ücretsiz yararlandırılmaktadırlar.
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Müsabaka Yerlerine Serbest Giriş Yönetmeliği hükümlerine göre spor kulüplerine veya stadyumlara, gazilerin girmesi için her türlü tedbir alınır ve gereken kolaylık gösterilir.
- Malul Gaziler, Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesinden (Çankaya- yararlanabilmektedir. Merkezde malul gazi personelin, her türlü (eklem hareket kısıtlıkları, yürüyüş bozuklukları vb.) ortopedik ve nörolojik rahatsızlıklarının rehabilitasyonu yapılmaktadır.

3.14. ETKİNLİK

18 Mart Şehitler Günü ve 19 Eylül Gaziler Günü farkındalığı oluşturmak amacıyla şehit yakınları ve gazilerimiz için farkındalık programı hazırlayanız. Program kapsamında şehit yakınları ve gazilerimizi okulunuza davet ediniz. Atölyenizde düzenlenecek olan yemek etkinliğine şehit yakınları ve gazilerimizin katılımını sağlayınız.

Şehit yakınları ve gazilerimize Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bakanlığa bağlı İl Müdürlükleri ya da şehit yakını ve gazi vakıfları, dernekleri ve Genelkurmay Başkanlığı Şehit ve Gazi İşlem Şube Müdürlüğü aracılığıyla ulaşınız.

3.15. ETKİNLİK

Değerler eğitimi kapsamında tarih bilincini pekiştireceksiniz. Dünyadaki ve Türkiye'deki şehitliklerimizi araştırınız. Araştırmanızdan sonra sınıfınızda konuyla ilgili fikirlerinizi paylaşınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Şehit yakınları ve gazilerin hakları ile ilgili afiş hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. İkişerli gruplara ayrılınız.
2. Şehit yakınları ve gazilerin haklarından birini seçiniz.
3. Diğer gruplardan farklı bir hak seçtiğinize emin olunuz.
4. Seçtiğiniz hak ile alakalı dikkat çekici bir afiş hazırlayınız.
5. Afiş hazırlarken aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.
   - Afişteki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Afişte yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
   - Afişin hazırlanmasında geleneksel ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.
   - Afiş A3 karton kağıdına hazırlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizin için "ev" ne anlam ifade etmektedir, düşününüz. Düşündüklerinizi not alarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Sizce evsizlere ne gibi yardımlar yapılabilir, sınıfta arkadaşlarınızla fikir alışverişinde bulununuz.

5. EVSİZLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Birleşmiş Milletler Raporlarına göre dünyada 100 milyona yakın evsiz bulunmaktadır. İnsanlık adına çok üzücü olan bu durum aynı zamanda toplumsal açıdan birçok sorunun da ortak noktasıdır.

Ülkeler için de çözümlenmesi gereken bir durum hâline dönüşen evsiz insanların ailevi, maddi, psikolojik ya da sosyal nedenlerle sokakta yaşamak zorunda kaldığı ve kendi istekleri dışında bu yolu seçtikleri görülmektedir. Bu insanlar, her insanın hakkı olan sağlıklı bir çevrede barınma, beslenme ve yaşama hakkından mahrum yaşamaktadır. Bu şekilde yaşamlarına devam etmek durumunda kalan evsiz bireyler kendi hayatlarını olduğu kadar bazı sebeplerle zaman zaman toplumun hayatını da tehdit etmektedirler.

Evsizlik kavramına geçiş yapmadan önce ev kelimesini doğru anlamak gerekir. Türk Dil Kurumuna göre ''ev'' kelimesi; aile ya da aile fertlerinin içinde yaşadığı mekan olarak tanımlanmaktadır. Oxford (Oksford) sözlüğü ise "ev" kelimesini; güvenlik, sevgi, sığınak, rahatlık, dinlenme, uyku, sıcaklık, etkileşim, yemek ve sosyal ilişki terimleriyle açıklamaktadır.[17] Buradan da anlaşılacağı üzere ev, sadece barınmak amacıyla içinde bulunulan yer değil, aynı zamanda sosyal ilişkileri de içine alan genel bir kavramdır.

5.1 Evsizlik Kavramı

Evi olmama ya da temel fiziksel ihtiyaçlardan olan barınma ihtiyacını karşılamama durumu olarak tanımlanan evsizlik; ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre değişiklik gösterebilmektedir (Görsel 3.35).

Toplum bilimci Peter Henry Rossi (Pitır Henri Rozi) evsizleri; geleneksel konutların dışında yani ya evsiz barınaklarında ya da konut olarak tasarlanmamış yerlerde; sokaklar, terk edilmiş evler, otobüs durakları ve hastanelerin bekleme odalarında gecelerini geçirip yaşayanlar olarak tanımlamıştır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi ise evsiz bir aileyi şöyle tanımlanmıştır (Bektaş, 2014). Yaşam alanlarının kapsamına giren bir sığınmaevi bulunmayan hanelerdir. Kısaca tanımlamak gerekirse evsizlik, düzenli bir barınma mekânına sahip olamama hâlidir. Bu nedenle sosyal ve ekonomik bir sorundur. Evsizlerin barınma alanları; sokaklar, terk edilmiş mekânlar, gece kullanım sıklığı az olan kent içi çöküntü alanlar olarak sıralanabilir.

Görsel 3.35: Ev hayali kuran bir evsiz

İsviçre'nin Cenevre kentinde, 2019 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Avrupa İstatistikçileri Konferansı'nda, Nüfus ve Konut Sayımları Uzmanları Grubu, evsiz kişi ve grupları iki kategoriye ayırmaktadır. Bu gruplar aşağıdaki gibidir:

Birincil Evsizlik: Sokakta ya da kimsenin yaşamadığı mahallerde insanın yaşamasına uygun olmayan yerlerde yaşayan bireyler için kullanılır (Görsel 3.36).

İkincil Evsizlik: Bu bireyler ise evsizlerin barınabilmesi için planlanmış, geçici olarak kalabildikleri sığınmaevi, özel konut gibi yerlerde barınan, sürekli olarak ikamet ettiği yer bulunmayan evsizlerdir.

Görsel 3.36: İnsani yaşama alanı olmayan bir ortam

3.15. ETKİNLİK

1. Yandaki görseli inceleyiniz.
2. Görseldeki evsiz durumda olan ailenin neden evsiz olduğunu, hayatla ilgili gelecek planının ne olduğunu ve hayatının nasıl olabileceğini düşününüz.
3. Düşüncelerinizi not alınız, öğretmeninizin liderliğinde sınıfta arkadaşlarınızla karşılaştırınız.

Görsel 3.37: Evsiz bir aile

5.1.1. Evsizliğin Çeşitleri

Ev dışında geçirilen süreyle alakalı bir sınıflama yapıldığında evsizlik üç başlık altında incelenebilir:

Epizodik evsizlik: Yoksulluk sınırının altında yaşayan, sürekli olarak veya çoğunlukla evsizliğe mahkûm edilmiş kişilerdir.

Geçici evsizlik: Çok uzun süreli ev dışında yaşamayan bireylerdir. Sürekli olarak barınma ihtiyaçlarından mahrum kalmadıkları için kendilerini evsiz olarak kabul etmezler. Geçici olarak caddelerde yaşamlarını sürdürürler. Yaşam şekilleri toplum tarafından uygun bulunmaz. Arada sırada ev dışında yaşasalar bile çalışma hayatı ve sosyal statüleri için çabalamaktan vazgeçmezler.

Kronik evsizlik: Uzun süreli ev dışında yaşayan evsizlerdir. Sokakta yaşamak onlara normal gelir. Tam anlamıyla evsiz kabul edilirler.

5.1.2. Evsizliğin Nedenleri

Evsizliğin temel sebepleri arasında birçok neden sayılabilir. Maddi imkânsızlıklar, aile içi iletişim sorunu, zihinsel ve ruhsal hastalıklar, işsizlik, zararlı madde kullanımı, asosyallik, geçmişte yaşadığı olumsuz hayat deneyimleri, bütçesine uygun konutun bulunamaması vb. nedenlerden dolayı bireyler veya aileler evsiz kalmaktadır (Görsel 3.38).

Evsiz kişiler hakkında yapılan çalışmalara göre; kişilerin evsiz kalmasında üç ana sorun üzerinde odaklanıldığı görülmektedir. Bunlar; bireylerin herhangi bir işe sahip olmaması, parasının olmaması veya evlerini kaybetmesi olarak sayılabilir. Bununla birlikte ev içi şiddet, sokak çocukluğu, istismar, boşanma, fiziksel ve psikolojik hastalıklar, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, gibi nedenler de öncelikler arasındadır.

Görsel 3.38: Evsiz bir birey

Evsizliğin nedenlerini daha iyi anlamak için başlıklar hâlinde incelemek uygun olacaktır.

Ekonomik Nedenler

Evsizlerin büyük bir çoğunluğunun evsiz kalma durumuna gelmeden önce de yoksul olduğu görülmüştür (Görsel 3.39). İşsizlik, yaşadığı evden çıkarılma, göç etmek zorunda kalma ve aile ile anlaşmazlıklar yaşama, kişilerin evsizlik öykülerinde yaşadığı ve evsizliği hızlandıran faktörlerdendir.

Maddi imkânsızlıklar, işsizlikle devam eden satın alım gücünün azalması, çalışıyorsa asgari ücretin yeterli olmaması ve ev alsa da gelirin tamamının kiraya verilecek zorunda olması da kişileri evsizliğe iten ekonomik sebepler arasındadır.

Görsel 3.39: Ekonomik yoksunluk çeken bir aile

Sosyal Nedenler

Akıl hastalığı, sosyal ilişkilerin olmaması, sorumluluk almama, tembellik veya serbest yaşam biçimi kişileri evsizliğe iten sosyal nedenlerden sayılabilir.

Aile içi iletişim eksikliği, baskıcı ve ilgisiz aile, ana babadan birinin kaybı, parçalanmış ve boşanmış aileler, aşırı koruyucu ve kollayıcı aileler, aile içinde gencin özdeşim kurabileceği bir bireyin olmaması ve zararlı madde bağımlılığı bulunan ailelerdeki gençlerde evi terk etme olayları sıkça görülmektedir.

Evsiz olmanın nedenlerinin sadece evsiz olanların bireysel yetersizliklerine bağlanmaması gerekmektedir. Bireysel yetersizlikler evsiz hâle gelmekte önemli rol oynamakla birlikte evsizliğin asıl temelleri toplumsal düzeyde aranmalıdır. İşsizlik ve iş bulma fırsatları, şehir nüfusundaki değişme, nüfus yoğunluğu, kamusal yardımların azalması, şehir yaşamının maliyetinin artması, yaşam maliyeti karşısında kamusal yardımların yetersizliği evsizliği artıran nedenler arasındadır.

Sağlığa İlişkin Nedenler

Evsizlik nedenlerinden bir diğer zararlı alışkanlıklardır. Zararlı alışkanlıklar beraberindeile birlikte ailevi sorunların olması kaçınılmazdır. Çünkü kullanılan bu zararlı maddelerin etkisiyle kişi ailesinden uzaklaşarak yalnızlaşmaktadır. Bu sorunlara ek olarak zararlı maddeyi satın alacak maddi durumun olmaması kişileri içinden çıkılmaz bir duruma sürüklemekte ve yasa dışı işler yapmaya iterek suç işlemesine sebep olmaktadır. Maddi durumun bozulması, sosyal ortamlardan uzaklaşma ve suça karışma durumları ise kişiyi evsiz olmaya itmektedir.

Evsiz bireylerin sağlık sorunları yeterli ve dengeli beslenemediklerinden de kaynaklanmaktadır. Maddi imkânsızlıklardan yiyecek bulamayan veya kirli, bozulmuş gıdaya yönelen evsiz bireylerde çeşitli sağlık sorunları görülmektedir (Görsel 3. 40).

Görsel 3.40: Yemek ihtiyacını sokaklarda karşılayan çocuk

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Bireyler yaşamlarının bazı evrelerinde çeşitli nedenlerden dolayı evsiz kalabilmektedir. Evsizliğin ana nedenleri olan ekonomik, sosyal ve sağlığa ilişkin nedenler ile evsizlik kavramının toplumsal açıdan ortaya koyduğu sorunları araştırınız. Bulduğunuz sonuçları kayıt altına alarak sunum hazırlayınız.

İşlem Basamakları:

1. Ders öğretmeni liderliğinde üç gruba ayrılınız.
2. Öğrenme birimi içinde edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak konu paylaşımlarınızı yapınız.
3. Araştırmanıza yönelik olarak gerekli yöntem ve teknikleri kullanınız.
4. Grupta uygun şekilde rol dağılımı yapınız.
5. Sunumu hazırlarken ve sunarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru olmalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum verilen sürede tamamlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

5.1.3. Evsiz Bireylerin Sorunları

Evsizler, dünyanın pek çok ülkesinde çeşitli sorunlar ile yüzleşmektedir. Bu sorunlar öncelikli olarak beslenme ve barınma ihtiyacını karşılayamamaktan kaynaklanır. Evsizlerin yaşayabilecekleri kalıcı bir barınma alanlarının olmaması vücut ısısını koruma, güvenlik ve sağlık gibi temel ihtiyaçlardan yararlanamamalarına sebebiyet vermektedir.

Evsizlerin çoğu sosyal güvenlik haklarına sahip değildir. Bu nedenle evsizler sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Aynı zamanda bu durum evsizlerin devletten yardım almasına engel olmaktadır.

Evsizler, sağlık açısından da sokaklarda pek çok sorunla mücadele etmektedir. Özellikle karınlarını doyurmak için yiyecek bulmakta zorlanan evsizler, çoğu zaman çöpleri karıştırmak zorunda kalmaktadır. Çöpte bulunan sağlıksız besinleri yemeleri kişilerin sık hastalanmasına neden olabilmektedir. Evsizler başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere çeşitli hastalıklara yakalanabilmektedir. Ayrıca temiz biz vücuda sahip olmak için banyo ihtiyacını düzenli olarak karşılayamayan evsizlerin, hasta olma ve hastalıklardan dolayı hayatını kaybetme ihtimali daha da artabilmektedir.

Evsizlerin sokak, cadde gibi açık mekânda yaşaması, mahremiyet sorunu yaşamalarına da neden olmaktadır. Tuvalet ve banyo ihtiyaçları gibi pek çok rutin ihtiyacı açık bir ortamda gerçekleştirmek zorunda kalabilmektedir.

Toplumun bir kısmı tarafından evsizler suç ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum ne kadar her zaman doğru olmasa da evsizlerin yaşadıkları alanda dışlanmalarına yol açar. Bu nedenle insanlar evsizleri tehlike olarak değerlendirilmekte ve evsizlerden korkmaktadır.

Görsel 3.41: Yiyecek ihtiyacı olan evsiz bireyler

5.2. Evsizlere Verilen Sosyal Destek Hizmetler

2010 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Hakları Komisyonu, evsizlere yönelik sürekli hizmet veren, kalıcı ve nitelikli misafirhaneler açılması gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (o zamanki adıyla; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı), 2017 yılında tüm il valiliklerine gönderdiği genelgeyle soğuk kış günlerinde evsizlerin sokakta kalmamasına yönelik tedbirlerin alınması talimatını vermiştir. Kış mevsiminin getirisi olarak soğuk hava şartları, günlük yaşamı olumsuz etkiler. Sosyal devlet olmanın bir gereği de evsiz yaşayan bireylerin tespit edilerek bu vatandaşların mağduriyetlerinin giderilmesidir. Ülkemizde bu konudaki çalışmaları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları yapmaktadır.

Bu vakıfların sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- Sosyal hizmet merkezlerinden, kolluk birimlerinden (polis, jandarma, zabıta), yerel yönetimlerden (belediyeler, kaymakamlıklar, valilikler), sivil toplum kuruluşlarından veya diğer kaynaklardan gelen ihbarlar doğrultusunda evsiz vatandaşları tespit etmek,
- Evsizlerin öncelikli olarak kamu misafirhanelerine yerleştirilebilmesini sağlamak, kamu kurumu misafirhanelerinde yer olmaması durumunda pansiyon, otel gibi yerlerde barınabilmelerini sağlamak veya kışı geçirebilmeleri için geçici bir barınma mekanı ayarlamak,
- Temel gıda ve giyim ihtiyaçlarının giderilmesini sağlamak (Görsel 3.41),
- Sağlık kontrollerinin yapılmasını sağlanmak,
- Temizlik (banyo vb.) ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olmak,
- Tespit edilen evsiz bireylerin Sosyal Hizmet Merkezlerine yönlendirilme süreçlerini yürütmek,
- Bu kapsamda oluşan giderleri karşılamak.

Buradan da anlaşılacağı üzere evsizlere verilen sosyal destek hizmetleri günümüzde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı sorumluluğunda kolluk birimleri, valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve dernekler tarafından yürütülmektedir. Bu hizmetlerle evsiz kişilerin; barınma, sağlık, rehabilitasyon, kişisel bakım, yiyecek, temizlik ve giyecek ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Zabıta ekiplerinin denetimleri esnasında veya Alo 153 Beyaz Masa hattından gelen ihbarlar sonucunda tespit edilen evsizlere barınma hizmetiyle birlikte günde üç öğün yemek, ilaç, tedavi ve kişisel bakım hizmetleri sunmaktadır. Şartları sağlayan kişileri huzurevi ve bakımevine yerleştirme, aileye teslim etme ve kadınları sığınmaevine yerleştirme gibi hizmetler de verilmektedir. Çeşitli nedenlerle memleketine dönememiş, evsiz kalmış ve memleketine dönmek isteyen evsizlerin de bilet parası SYD vakıflarınca karşılanmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Ankara Valiliği; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığının sorumluluğunda geçen yıl olduğu gibi bu yıl da yürüttüğü "Kimsesizlerin Kimsesi Olma Projesi" kapsamında, ilimizde evsiz ve kimsesiz vatandaşlarımızı soğuk kış şartlarından korumak, rehabilitasyonlarını sağlamak ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kış döneminde misafirhaneler oluşturmak suretiyle misafir etmektedir. Sokakta yaşayan evsiz ve kimsesizlere 2 öğün yemek verilerek giysi yardımı yapılmakta, sağlık ve kişisel bakım ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Kaynak: T.C Ankara Valiliği, 2019.

Görsel 3.42: Proje kapsamında açılan misafirhanenin girişi

SYD vakıflarının koordinesinde sivil toplum kuruluşlarının da çalışmaları bulunmaktadır. Ülkemizde evsizlere yönelik hizmet sunan sivil toplum kuruluşlarının sayısı çok olmamakla birlikte bu kuruluşlar oldukça geniş bir yelpazede hizmet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları (STK'ler), evsizlere sadece sosyal yardım hizmeti sunmamaktadır. Onların rehabilite edilmelerini, topluma yeniden kazanmaları, kendi ayakları üzerinde hayatlarını sürdürmelerini ve kendi kendine yeten bireyler olmalarını sağlamaktadır.

Evsizlere yönelik hizmet veren STK'ler; barınma, yemek, ayni (eşya) yardım, psikososyal destek ile iş ve meslek edindirme hizmetleri sunar.

5.2.1. Barınma Hizmetleri

Evsizlerin temel sorunu bir çatı altında yaşamlarını sürdürememeleridir. Evsizlere barınacak bir yer sağlamadan yemek ve giyecek yardımı yapılması kesin ve etkili bir çözüm olmamaktadır. İş ve meslek edinmiş bir evsiz hayal etmek de mümkün değildir. Bu nedenle barınma, STK'lerin öncelikli hizmetleri arasındadır.

5.2.2. Sokakta Yemek Dağıtımı

Yemek, yaşamın devamı için giderilmesi zorunlu olan temel fiziksel ihtiyaçlardan biridir. Evsizlerin çoğu yiyeceğe ulaşmak için dilenmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle sokakta yemek dağıtımı, evsizlere yönelik faaliyet gösteren tüm STK'lerin ortak hizmetlerindendir.

5.2.3. Psikososyal Destek Faaliyetleri

Evsiz bireyler dışlanma, ötekileştirilme ve alay edilme gibi nedenlerle evsiz kalabilmektedir. Veya başka nedenlerle evsiz kalan kişiler, evsizlik sürecinde de bu tarz ayrımcılıklara maruz kalabilmektedir. Bu sebeplerle evsizler, toplumun dezavantajlı ve savunmasız kesimlerinden sayılmaktadır. STK'ler, evsizlere yönelik destek hizmetlerinde sadece barınma ve yemek ihtiyaçlarının giderilmesini uygun bulmamakta, bu kişilerin toplumda sosyalleşmelerine yönelik de çalışmalar yapılmasını hedef edinmektedir. STK'ler bünyesinde psikolojik danışmanlık ihtiyacını, gönüllü psikologlar sürdürmektedir.

5.2.4. İş ve Meslek Edindirme Faaliyetleri

İş bulamamak ve para kazanamamak bireylerin evsiz kalmaya devam etmesine sebep olur. STK'ler bu sorunu meslek atölyeleri kurarak aşmaya çalışmaktadır.

Evsizlerin çoğunun yaşlı olması, yaşadıkları olumsuz durumlar sebebiyle psikolojik durumlarının çalışmaya elverişli olmaması, yetersiz beslenme ve sağlıksız ortamlarda yaşamaları sebebiyle fiziksel durumlarının müsait olmaması gibi sebeplerle bu atölyeler, terapi niteliğindeki sanat atölyeleri şeklinde düzenlemektedir. Bu nedenle STK'lerin meslek atölyeleri, evsizlerin harçlıklarını çıkarabildikleri ahşap boyama, cam boyama, boncuk işleme, şal örme gibi el işi faaliyetlerine yöneliktir.

3.17. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile STK'lerin evsizlere harçlıklarını çıkarabilmeleri için uyguladıkları el işi faaliyetinden cam boyamayı öğreneceksiniz. Bu etkinliği uygularken iş güvenliği tedbirlerine dikkat ediniz.

1. Kullanmadığınız bir cam kavanoz ya da bardak ayarlayınız.
2. Kavanozu boyamak için istediğiniz renklerde cam boyası ve uygun kalınlıkta fırça edininiz.
3. Cam kavanozunuzu dilediğiniz desen ve renkte boyayınız.

5.2.5. Ayni Yardımlar

Evsizlere başta iç çamaşırı ve mont olmak üzere günlük kıyafet, uyku tulumu, ayakkabı, battaniye gibi yardımlar yapılmaktadır (Görsel 3.43). Türkiye'de evsizlik sorununun tamamına yakını ülkenin batı kesiminde olan ve yoğun olarak göç alan İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa kentlerinde bulunmaktadır. Buna rağmen Türkiye'de evsiz sayısı batı ülkelerine oranla oldukça düşük bir düzeydedir. Bu durum, ülkemizde aile bağlarının çok güçlü olmasıyla açıklanabilir.

Görsel 3.43: Ayni yardımlar

3.18. ETKİNLİK

1. Yaşadığınız il ya da ilçede evsizlere yönelik hizmetleri hangi kurum vermektedir, öğreniniz.

2. Bu kurumu ziyaret ederek evsizlere yönelik ne gibi hizmetler verildiğini öğreniniz.

3. Edindiğiniz bilgileri not alarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.44: Sağlık hizmeti verilen evsiz

3.19. ETKİNLİK

Evsiz bireylerin içinde bulundukları durumda neler hissettiklerini, aşağıdaki soruları cevaplayarak anlamaya çalışacağız.

1. Öncelikle neden evsiz olarak adlandırılan bir birey oldunuz? Bunu nedenleri ile açıklayınız.

2. Evsiz bir birey olarak öncelikle hangi ihtiyaçlarınızın (konaklama, yemek, tedavi, giyecek vb.) giderilmesi gerektiğini düşününüz?

3. Bu ihtiyaçların kimler tarafından ne sıklıkla giderildiğini açıklayınız?

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Sürekli kötü muameleye ve baskıya maruz kalmak bireyin yaşamını nasıl etkiler? Açıklayınız.

6. SIĞINMAEVLERİNDE KALAN BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nde geçen konukevi ya da sığınmaevi; "Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara veya şiddete uğrayanların, şiddetten korunması, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönem de şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır." Son yıllarda kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda önemli çalışmalar yürütülmektedir. Şiddet, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çözülmesi gereken toplumsal sorunlardan bir tanesidir (Görsel 3.45).

Görsel 3.45: Birbirine bağıran iki insan

6.1. Aile İçi Şiddetin Önlenmesi

Şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında tedbirler alınması için 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmıştır.

Bu Kanuna göre şiddete uğrayan veya uğraması muhtemel kişiler; kolluk kuvvetlerine (polis, jandarma), Cumhuriyet Başsavcılığına, Bakanlığın ilgili birimlerine (ŞÖNİM, Kadının Statüsü İl Müdürlüğü) ihbar ve şikâyette bulunurlar. Şikayetleri değerlendirilen ve hakkında tedbir uygulanmasına karar verilenlere:

- Kişiye ve varsa çocuğuna uygun barınma yeri
- Geçici maddi yardım
- Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti
- Hayati tehlikesi varsa geçici koruma
- Kişinin çalışması gerekiyorsa ve çocuğu varsa çocuğuna ücretsiz kreş imkânı gibi hizmetler sağlanır.

6.2. Sığınmaevleri

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen bireylerin geçici bir süreyle barındıkları yerlerdir (Görsel 3.46). Ülkemizde sığınmaevleri çoğunlukla şiddet mağduru kadınlara yönelik açılmıştır. Erkek sığınmaevleri de olmakla birlikte sayısı oldukça sınırlıdır.

Kadın sığınmaevlerinin tüm özellikleriyle alakalı işlemler "Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik"e göre düzenlenir. Bu Yönetmeliğe göre kadın sığınmaevlerinin açılmasındaki yetkili bakanlık; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır.

6.2.1. Kadın Sığınmaevi

Hakkında barınma kararı verilen ve hayati tehlikesi bulunan kadın ve çocuklara, ilgili barınma merkezine götürülmeleri sürecinde, kolluk kuvvetleri eşlik eder. Bu süreçte ulaşım giderleri ve diğer zorunlu giderler Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) tarafından karşılanır. Kolluk kuvvetleri, şiddet mağduru kadın ve çocukların barınma yerine ulaştırıldığını ŞÖNİM'e bildirir. Barınma merkezi hiçbir şart göstermeksizin barınma talebini derhâl yerine getirmek zorundadır. Barınma yeri sağlanan kişinin, getirildiği barınma yerinde kalmayı kabul etmemesi hâlinde rızası alınarak ŞÖNİM tarafından istediği yere ulaştırılması sağlanır.
Kadın sığınmaevlerinin kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Kadınlara şiddetsiz bir ortam sağlamak.
- Kadınların yaşadıkları ruhsal travma ile başa çıkabilmeleri için güçlendirme çalışmaları yapmak.
- Yeniden sağlıklı ilişkiler sürdürebilmelerine destek olmak üzere mesleki çalışmalar yapmak.
- Kadının sığınmaevinden ayrıldıktan sonra yaşamını istediği şekilde sürdürmesini sağlamak.

Kadın Sığınmaevlerinde Kalış Süresi

Konukevinde kalma süresi, kadının kuruma girdiği tarihten itibaren altı aydır. Gerekli hâllerde kalış süresi uzatılabilir.

Kadının kalış süresiyle alakalı bir mahkeme kararı varsa bu karara uyulur. Örneğin; mahkeme kararında kalış süresi 12 ay olarak belirlenmişse kişi 12 ay boyunca sığınmaevinde barınabilir.

Görsel 3.46: Kötü gün dostu sığınmaevleri

Kadın Sığınmaevlerinin Çalışma Esasları ve Temel İlkeler

İlgili Yönetmeliğe göre Kadın Konukevleri (sığınmaevleri) açılırken aşağıdaki temel ilkelere uyulması gerekir:

- İnsan haklarına dayalı, insan onuruna yaraşır, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sosyal devlet ilkesine uygunluk esas alınır.
- Kişiye saygı ve yararlı olma ilkeleri temel alınır.
- Yapılan çalışmalarda kadın odaklı yaklaşım esastır.
- Konukevinde yapılacak işlemlerde kadının beyanı esas olup, delil göstermek zorunda bırakılamaz.
- Konukevinde çalışanlar, kadını korumak gerekçesiyle bu Yönetmelikle belirlenen kurallar dışında kadının temel hak ve özgürlüklerine yönelik herhangi bir sınırlandırma getiremez, kadın adına karar alamaz.

- Kadınlar hakkında yapılacak işlemlerde kadınların bilgilendirilmesi esastır. Konukevinde kalan kadınlar, aldıkları kararlardan ve kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarından kendileri sorumludur.
- Kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi temel amaçtır.
- Şiddetsiz yaşam hakkının korunması anlayışıyla faaliyet gösterilir.
- Çalışanlar tarafından, kadınlara şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişi ile ilgili herhangi bir uzlaşma teklif edilemez ve arabuluculuk yapılamaz.
- Kanuni hükümler saklı kalmak kaydıyla; konukevinin adresi, telefon numarası, kadınların, çocukların ve konukevi çalışanlarının kişisel bilgilerinin gizli tutulması esastır. Bütün ilgililer bu gizliliğin korunmasından sorumludur.
- Konukevindeki faaliyetlere katılmak gönüllülük esasına dayanır.

BİLGİ KUTUSU

Cinsiyet, doğumla birlikte kazanılan biyolojik bir özelliktir. Örneğin; ergenlik döneminde erkeklerin sesi kalınlaşırken kızlarda böyle bir değişikliğin yaşanmaması cinsiyet özellikleriyle açıklanır. Bunun yanı sıra aile, yaşadığımız çevre ve toplum tarafından bize öğretilen belli başlı roller vardır. Örneğin; biyolojik olarak böyle bir ayrım olmasa da kız çocukları için pembe renk, erkek çocukları için mavi renk uygun bulunmaktadır. Bu duruma toplumsal cinsiyet adı verilmiştir.

3.20. ETKİNLİK

Toplumlarda cinsiyet kavramına göre yapılan meslekler değişiklik göstermektedir. Günümüzde kadınlar iş hayatında etkin yer almasına karşın bazı meslek gruplarında cinsiyet faktörü nedeniyle daha az yer almaktadır. Halbuki mesleklerin cinsiyetle özdeşleştirilmeyip farklı cinsiyetlerin her meslek dalında iş olanağı bulması, çalışması gücünü arttıracak ve var olan algının değişimini sağlayacaktır.

1. Ülkemizde ve dünyada ismini tarihe yazdırmış başarılı iş kadınlarının hayatlarını araştırınız.
2. En çok ilginizi çekenleri veya kendilerinden yapması beklenen mesleklerin dışındaki işlerde çalışan kadınların hayatlarını not alınız.
3. Notlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.47: Kadın ve erkek iş birliği içinde çalışırken

Şiddete uğrayan ya da uğrama riski bulunan bütün kadınlar ve çocukları sığınmaevine kabul edilir. Kabul aşamasında hiçbir ayrım yapılmaz. Ancak bazı özel durumlarda farklı uygulamalar yürütülmektedir. Bu uygulamalar Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Yönetmeliği'ne göre aşağıdaki gibidir:

- On sekiz yaşından küçük şiddet mağduru çocuklar, sosyal çalışmacı ile çocuk gelişimci tarafından uygun görüldüğü takdirde uygun bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilir (Görsel 3.48).
- On sekiz yaşından küçük kız çocukları anneleri ile konukevi hizmetinden yararlanabilirler.
- On iki yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlara ve engelli çocuğu bulunan kadınlara ise can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna göre ev kiralanır. Ev, kadın sığınmaevlerine yakın bir yerden kiralanmakla birlikte, kira ücreti ŞÖNİM tarafından karşılanır.
- Psikiyatrik desteğe ihtiyacı olduğu gözlemlenen kadınlar hakkında psikiyatri uzmanından alınacak "toplu yaşanılan yerde kalabileceğine dair rapor" doğrultusunda kadınların konukevine kabulleri yapılır.
- Bulaşıcı veya sürekli tıbbi tedaviyi gerektiren ağır hastalığı olduğu tespit edilen kadınlar, tedavi edilerek konukevine kabul edilir.
- Altmış yaşından büyük, şiddet görmüş kadınlar ile akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen veya zihinsel engelli kadınlar uygun sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilerek yerleştirme işlemi Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilir.
- Herhangi bir suç nedeniyle haklarında arama, tutuklama veya yakalama emri verilmiş kadınlar derhâl kolluk birimlerine bildirilir ve haklarında işlem yapılır.

Görsel 3.48: Aile içi psikolojik şiddetten etkilenen çocuk

3.21. ETKİNLİK

Çocuğa verilecek sosyal destek hizmetlerinin başında çocukla yapılan serbest zaman etkinlikleri ve grup çalışmaları gelmektedir. Çünkü çocuklar oyun ve etkinlik yaparken kendilerini ifade etme ve iletişim kurma fırsatı bulmaktadırlar. Bu etkinlik ile çocuklara serbest zamanlarında uygulayabilecekleri sosyal etkinliklerden Japon katlama sanatı olan "origami" uygulamasını öğreneceksiniz.

1. Çocuklara "Bremen Mızıkacıları" masalı okunur. Masalı okuduktan sonra çocuklara, sevdiği hayvanların neler olduğu sorulur. Sevdiği hayvanların çıkardıkları sesleri taklit etmeleri istenir.
2. Daha sonra her birine kare şeklinde kesilmiş kağıtlar dağıtılır. Kağıtların farklı renklerde olması çalışmayı farklı kılacaktır.
3. Kağıtlar dağıtıldıktan sonra origami sanatı çocuklara gösterilerek uygulanır.
4. Uygulama yapılırken çocuklar gözlemlenir. Arkadaşları ile iletişimleri, kendilerini ifade ediş biçimleri, ortama uyum sağlama durumları vb. durumlar not alınır.
5. Yapılacak şekilleri dilediğiniz gibi çeşitlendirebilirsiniz.

- Kâğıdı üçgen katlayınız.
- Üçgeni açınız. Karenin bir köşesinden tutup ortadaki çizgiye doğru katlayınız.

Görsel 3.49: Uygulama

- Öteki köşeyi de orta çizgiye doğru katlayınız.
- Oluşan şeklin arkasını çeviriniz.
- Uzun kenarlar ortada birleşecek biçimde katlayınız.

Görsel 3.50: Uygulama

- Oluşan şekli enine ortadan ikiye katlayınız.
- Üstteki sivri ucu geriye katlayınız.
- Şekli ortadaki kat yerinden uzunlamasına katlayınız.
- Elinize alın. Fotoğraftaki gibi açıp katlayınız.

Görsel 3.51: Uygulama

- En uç kısmını da açıp elinizle biçimlendiriniz.

Görsel 3.52: Uygulama

Kadın Sığınmaevlerinde Alınan Güvenlik Önlemleri

Kadın sığınmaevlerinde, güvenlik önlemleri en üst seviyede tutulmaktadır. Acil durumlarda kolluk birimlerine çağrı yapan alarm sistemi, numarası görünmeyen ve şehirler arası görüşmeye açık en az iki telefon hattı bulunması gibi çeşitli güvenlik önlemleri bulunmaktadır. Sığınmaevlerinin adresleri gizli tutulmakta ve bu evlere ziyaretçi kabul edilmemektedir (Görsel 3.53).

Görsel 3.53: Kadına yönelik şiddete son

Kadın Sığınmaevlerinde Verilen Hizmetler

Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlar çoğunlukla aileleri ya da eşleri ile anlaşmazlık yaşamaktadır. Sığınmaevlerinde yaşamını sürdüren kadınların bu anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu kadın ve beraberindeki çocuklarına doğrudan ya da ilgili kurumlara yönlendirmek suretiyle nöbet, beslenme, tıbbi destek, geçici maddi yardım, kreş desteği, eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, adli destek hizmetleri, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır. Bu hizmetlerin verilmesindeki temel amaç; kadınları tehlikelerden koruyarak ve güçlendirme çalışmaları yaparak iş edindirmek ve kendi hayatlarını istedikleri şekilde sürdürmelerine yardımcı olmaktır.

Nöbet

Sığınmaevlerinin güvenliği, yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütülen nöbetlerle sağlanmaktadır.

Beslenme

Konukevindeki kadınlar ve çocuklara üç ana öğün verilir, çocuklara iki ara öğün daha verilir. Doktor tarafından özel beslenme listesi oluşturulan bireylere ayrı öğünler hazırlanır.

Geçici Maddi Yardım

Herhangi bir işe yerleştirilmeyen ve düzenli bir maaşı olmayan kadınlara her ay düzenli olarak maddi yardım yapılmaktadır. Sığınmaevinde kalan kadınlar, işe yerleştirilip maaş almaya başladıklarında bu maddi yardımlar kesilir. Öğrenim gören çocuklara ise ekstra harçlık ödemesi yapılır.
Kadın sığınmaevinde kalan kişilere giyecek ve kırtasiye malzemeleri gibi ayni yardımlar da yapılmaktadır.

Tıbbi Destek

Konukevine yerleştirilirken ya da konukevine yerleştirildikten sonra tedavi olması gereken sosyal güvencesi bulunan veya bulunmayan kadınların ve çocukların gerekli tedavileri ücretsiz olarak yaptırılır. Kadınlar, tedavileri sürecinde ve sağlık raporlarının alınmasında sağlık kuruluşlarından öncelikli olarak yararlanırlar.

Kreş Desteği

Kadınların çalışma hayatına katılımını desteklemek için varsa çocuklarına kreş desteği hizmeti sunulur (Görsel 3.54).

Görsel 3.54: Sığınmaevi çocuk biriminde bulunan bir kreş

Eğitim, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri

Korunan kişiye, hayatını yeniden planlaması ve hayatıyla ilgili gerekli olan seçimleri yapması amacıyla psikolojik destek verilir. Kadınların güçlenmesi ve farkındalığının arttırılmasını hedefleyen programlar, seminerler ve toplantılar yapılır. Kişiye psikolojik destek verilirken bir yandan da mesleki gelişim kurslarına katılımı sağlanır (Görsel 3.55). Bu kurslarda bilgi ve beceri kazanan ve psikolojik destek alan kişilerin iş bulma vb. konularda gelişmesi ve uyum sağlaması beklenir.

Görsel 3.55: Sığınmaevlerinde yürütülen serbest zaman etkinliklerinden

Adli Destek Hizmetleri

Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklara hukuki danışmanlık, adli yardım ve diğer hukuki destek hizmetleri baroların desteğiyle yürütülür. Tüm masrafları devlet tarafından karşılanır.

3.22. ETKİNLİK

Kişinin içinde bulunduğu durumdan uzaklaşarak başka bir duruma yönelmesi ve bir ürün ortaya koyarak motive olması; stresinin azalmasına ve rahatlayıp uyumlu hâle gelmesine yardımcı olur. Bu etkinlik ile insanların iç dünyasını yansıtmasıyla bilinen "mandala" uygulamasını öğreneceksiniz.

1. Bu etkinliği uygulamak için A4 kâğıdı, pergel, kurşun kalem ve renkli boyalar yeterlidir.
2. Öncelikle bir mandala örneği gösterilir. Adeta bir dantel şeklini andırdığından bahsedilir.
3. Renklerin uyumundan ve daire şeklinde olan çizimlerden konuşulur.
4. Kişilerin, kendi hayal güçlerini kullanarak bir mandala oluşturmaları ve sonrasında boyamaları istenir.
5. Bu etkinlik; kişilerin strese girdiği, motivasyonlarının azaldığı, uyum problemleri yaşadıkları dönemlerde tekrarlanabilir.

6.3. Sığınmaevlerinde Sosyal Desteğin Önemi

Sosyal hizmetlerin çalışma alanını dezavantajlı bireyler oluşturmaktadır. Şiddet mağduru kişiler, dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkan kadına şiddet, ülke ve dünya genelinde mücadele edilmesi gereken konular arasında yer almaktadır.

Koruma ve sosyal destek hizmetleri, mağduriyetin tekrarlanmasını önlemeyi amaçlamakta ve bu amacı gerçekleştirmek için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Şiddet mağduru kişinin, şiddet gördüğü ortamdan uzaklaşarak güvenli bir ortamda kalmasını sağlayan sığınmaevleri, güvenli bir yer sağlamanın ötesinde bir alandır. Bu evler kişilere, ayni ve nakdî (parasal ve parasal olmayan) yardım desteği sunmakla beraber; kişilerin yaşadıkları olumsuz deneyimleriyle baş edebilmelerini, şiddet içeren ilişkilerinden kurtulmalarını, öz saygılarını tekrar kazanmalarını ve kendi seçimleri olan bağımsız bir yaşamın temellerini atmalarını sağlayan hizmetleri de yürütmektedir. Bu hizmetlerin etkili bir şekilde yürütülmesiyle şiddete maruz kalmış kişilerin özgür bir yaşam sürmeleri amaçlanmaktadır. Bu nedenle sosyal destek hizmetlerinin birbirlerini tamamlayacak şekilde yürütülmesi oldukça önemlidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Kurtuluş Savaşı'nda ismi geçen mücadeleci kadınları araştırarak bir broşür hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Kurtuluş savaşında ismi geçen kadınları araştırınız.
2. Araştırma sonuçlarınızı derleyiniz.
3. Derlediğiniz bilgilerden broşür hazırlayınız.
4. Broşürü hazırlarken şu noktaları dikkate alınız:
   - Broşürdeki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Broşürde yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.
   - Broşür için bir A4 kağıdının iki yüzü de kullanılmalıdır.

Değerlendirme: Broşürün değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

BİLGİ KUTUSU

Amerika Birleşik Devleti'nin New York kentinde 1857 yılında 40 bin kadın işçi protesto başlattı. Bu protestoların amacı iş yaşantısındaki kadın-erkek eşitsizliğine dikkat çekmekti. Kadın işçilerin isteği, kadın ve erkeklerin eşit işlerde eşit ücret almaları ve çalışma saatlerinin kısaltılmasıydı. Bu taleplerde bulunan kadınlar protestolarından dolayı bulundukları için işten çıkartılmıştır. 8 Mart günü işten çıkartılmalarını protesto eden kadınların birçoğu protestolar esnasında yaşamını yitirmiştir. Yaşamını yitiren işçi kadınların anısına 8 Mart günü, Birleşmiş Milletler tarafından "Dünya Kadınlar Günü" olarak ilan edilmiştir. Ve o gün tüm dünyada 8 Mart Dünya Kadınlar Günü olarak kutlanmaktadır.

3.23. ETKİNLİK

Bu etkinlik ile 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için farkındalık sağlayacaksınız.

1. Öğretmeninizin liderliğinde turuncu kurdele edininiz.
2. Kurdelelerden fiyonklar oluşturunuz.
3. Oluşturduğunuz fiyonkları, 8 Mart gününde okulun uygun bir yerine stant kurarak okul öğrencilerine dağıtınız.
4. Bu esnada ETKİNLİK 3. 20' de edinmiş olduğunuz bilgilerden ve 8 Mart'ın öneminden bahsederek arkadaşlarınızı bilgilendiriniz.
5. Kurtuluş Savaşı'nda ismi geçen mücadeleci kadınları konu alan broşürlerinizi de bilgi edinmeleri için standa uğrayan arkadaşlarınıza sununuz.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce "suç" kavramı nedir? Yorumlayınız.
2. Daha önce herhangi bir nedenden dolayı suçluluk hissettiniz mi, sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

7. SUÇA SÜRÜKLENMİŞ BİREYLERE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER

Yaşanan bazı olumsuzluklar bireyleri istenmedik davranışları yapmaya yöneltebilir. Suça yönelme ya da suç işlemede istenmedik davranış örneklerinden bazılarıdır. Çeşitli nedenlerle suça sürüklenmiş bireylere verilecek sosyal destek hizmetleri bireyin yaşantısını olumlu bir şekilde etkileyecektir.

Destek hizmetlerinin verilmesindeki amaç; bireyi yeniden topluma kazandırmak ve suçun tekrarının önlenmesidir. Bireyi suça sürükleyen nedenler; bireysel, ailesel ya da çevresel faktörlerden kaynaklanabilir. O yüzden suça yönelmiş ya da suç işlemiş bireyleri tek nedene bağlı olarak değerlendirmek doğru değildir. Türk hukuk sisteminde yer alan "Suçlu çocuk yoktur, suça sürüklenen çocuk vardır." ifadesinden de anlaşılacağı üzere suça itilmiş çocukların koruma altına alınması bir gerekliliktir.

Bireylerin suça sürüklenmelerini önlemek onlara gereken sosyal desteği vererek topluma yeniden kazandırmak bu anlamda önem kazanmaktadır (Görsel 3.56). Bu bireyleri dışlamak ve suçlamak yerine onlara yeni imkânlar sunarak bireylerin toplum içerisinde yer almaları sağlanmalıdır. Bu imkânları sağlamak kamu kurumlarının görevleri olduğu kadar, sivil toplum kuruluşları ve toplumun da görevidir. Bu anlamda çocuk ve gençlerin eğitimlerine destek olmak, sosyal politikalar uygulamak, madde bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıklar edinmelerini önleyecek projeler geliştirmek son derece önemlidir.

Suça sürüklenmiş bireylerin sosyal ve ekonomik hayata geçişini destekleyecek, sosyal hakları konusunda onlara danışmanlık hizmeti verebilecek, sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerden yararlanmasını sağlayacak bir sisteme ihtiyaç vardır. Sosyal destek hizmetleri, bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek önemli bir anahtardır.

Görsel 3.56: Toplumda istenmeyen bir davranış olan suç

BİLGİ KUTUSU

Çocuk Koruma Kanunu'na göre suça sürüklenen çocuk, suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur.

7.1. Suçlulukla İlgili Kavramlar

Suçlulukla ilgili kavramlar aşağıdaki gibidir:

7.1.1. Suç

Suç, eski zamanlardan bu yana var olan bir durumdur. Birbirleriyle yaşamak zorunda olan bireyler zaman zaman toplumdaki diğer bireylerle çatışarak suç işleyebilmektedir. Ceza hukukuna göre ise suç, yasaların cezalandırdığı davranışlar olarak da tanımlanmaktadır. Suç işleyen kimseye ise suçlu denilmektedir. Hırsızlık yapan, cinayet işleyen, trafik kurallarını ihlal eden sürücü vb. eylemlerde bulunan kişiler kanun önünde suçlu sayılmaktadır (Görsel 3.57).

Görsel 3.57: Suç işlemiş bir birey

7.1.2. Suçluluk

Suçluluk, bireylerin toplumun huzur ve güveni için oluşturulmuş kurallara uymaması sonucunda ortaya çıkan çatışmaya denir (Görsel 3.58). Suçluluk, toplumda istenmeyen davranışların bir ürünüdür. Bunun sonucunda kişi ya da toplum zarar görür.

7.2. Suça İten Nedenler

Bireyleri suça sürükleyen farklı sosyoekonomik yaşam koşulları ve sosyal sorunlar bulunmaktadır. Bireyleri suça iten başlıca nedenler şunlardır:

- Yaş
- Cinsiyet
- Medeni durum
- Öğrenim durumu
- İşsizlik ve ekonomik düzey
- Aile yapısı ve özellikleri
- Akran grubu

Görsel 3.58: Parmak izi alınan suçlu bir birey

3.24. ETKİNLİK

Bireyleri suça iten nedenlerle ilgili bir grup çalışması yapınız.
Grup çalışması için şu adımları takip ediniz:

1. Sınıf mevcudunuza göre üç ya da dört kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Grup üyeleri olarak görev dağılımınızı yapınız.
3. Gazete, dergi ya da internet gibi çeşitli kaynaklardan suça karışmış bireylerle ilgili bilgi toplayınız.
4. Topladığınız kaynaklardan bireyleri suça iten nedenlerin neler olabileceği hakkında grupta tartışarak not alınız.
5. Tartışma sonucunda not ettiğiniz bilgileri sınıf arkadaşlarınıza paylaşınız.

7.2.1. Yaş

Suç işlenen yaş ve gelişim dönemi incelendiğinde suç işleme yaşının, belirli yaş aralıklarında daha fazla toplandığını göstermektedir. Hemen hemen tüm toplumlarda suçluluğun, gençlik yıllarının bitimine doğru en tepe noktaya ulaştığı ve bu noktadan sonra da yaş ilerledikçe azalma gösterdiği görülmektedir.

Bireyler, gençlik yıllarında suç işlemeye daha eğilimlidir. Suça yönelme oranının gençlik dönemi içerisinde artış göstermesinin nedenleri; ailenin genç üzerindeki denetiminin azalması ve gençlerin akran grubunun düşüncelerine daha fazla önem vermeye başlamasıdır.

Suça en az yönelen yaş grubu ise 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerdir. Yaşlı bireylerin toplumdaki kurallara uygun davranmaları ve ceza almaktan çekinmeleri sebebiyle suç işleme eğilimleri de azalmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Ülkemizde 2014 yılında güvenlik merkezlerine gelen yada getirilen çocukların, 2013 yılına göre sayısal olarak artış gösterdi. Bu çocukların büyük bir kısmının ise, 15-17 yaş grubunda olduğu görüldü.

7.2.2. Cinsiyet

Suçluluk ile ilgili araştırmalara bakıldığında, her yaş grubunda ve suç türünde erkeklerin kadınlara göre daha yüksek suç oranına sahip olduğu görülmektedir.

7.2.3. Medeni Durum

Evli bireylerin düzenli bir aile hayatına sahip olmaları nedeniyle suç işleme olasılıkları daha az olduğu düşünülmektedir. Bu sebepten dolayı medeni durum suç işlemede önemli bir etkendir.

7.2.4. Öğrenim Durumu

Öğrenim düzeyi düştükçe suç işlemeye eğilim artmaktadır. Eğitim ve öğretim imkânlarından yeterince faydalanmayan çocuklar ileriki yaşlarda daha fazla suç işleyebilmektedir. Dolasıyla eğitim imkânlarının artırılması ve çocukların okula devamının sağlanması suçluluğu önlemede etkili olmaktadır (Görsel 3.59).

Görsel 3.59: Suça iten nedenlerden biri olan öğrenim durumu

7.2.5. İşsizlik ve Ekonomik Düzey

İşsizlik ve ekonomik düzey, bireyi doğrudan olmasa da dolaylı olarak suça iten bir nedendir (Görsel 3.60). Bireyin kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu ailesinin temel ihtiyaçlarının karşılanmaması bireyi sıkıntı ve strese sokabilmektedir. Uzun süre işsiz kalan ve ekonomik bunalım yaşayan bireyler bu ihtiyaçlarını başkasına zarar vererek karşılayabilir. Bu olumsuz şartlarda yaşayan bireyler suça karışabilmektedir.

Görsel 3.60: Suça bulaşmada etkili olan ekonomik durum

7.2.6. Aile Yapısı ve Özellikleri

Aile yapısının ve özelliklerinin suçluluk üzerindeki etkisi, çocukluk çağlarına kadar dayanmaktadır. Aile, toplumsallaşmayı sağlayan ilk yer olduğundan bireylerin toplumun beklentilerine uygun davranışlar sergilemesine yardımcı olmakta ve bireyleri bu doğrultuda yönlendirmektedir. Dolayısıyla aile bağları kopuk olan bireyler, toplumla bütünleşemedikleri için suç işlemeye yönelik davranışlarda bulunabilmektedir.

Aile yapısı ve özellikleri; bireyin suça yönelmesinde önemli bir faktördür (Görsel 3.61). Bu konudaki araştırmalara bakıldığında;

- Eğitim eksikliği,
- Ev ve yaşam koşullarının kötü olması,
- Düzensiz aile yapısı,
- Çocuk eğitimi konusunda bilgi yetersizliği,
- Kentleşmenin aile üzerindeki olumsuz etkileri

Görsel 3.61: Sevginin egemen olduğu bir aile ortamı

- Ayrılık ya da boşanma sonucunda ailenin dağılması,
- Ailenin çok çocuklu olması,
- Ebeveynlerin alkol veya madde bağımlısı olması,
- Aşırı ya da yetersiz disiplin,
- Çocuk ihmal ve istismarı,
- Çocuğun ebeveynleri tarafından reddedilmesi gibi etkenler çocukların suça yönelme olasılığını artırmaktadır.[18]

7.2.7. Akran Grubu

Akran grubu; bireylerin suça yönelmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Daha önceden suç işlemiş ya da suça karışmış bireylerle arkadaşlık etmek ve onlarla vakit geçirmek bireylerin suç işlemesine neden olabilmektedir. Akran grubu; bireylerin aynı zamanda kötü alışkanlıklar edinmelerine de sebep olarak bireyi telafisi zor olan bir sürece sokmaktadır. Aile içinde kendini gösteremeyen bireylerin bu tür akran gruplarına katılarak kendini ispatlama gayreti içerisine girmesi de bireyi suça itebilmektedir.

Serbest zamanlarını doğru şekilde değerlendiren bireylerin suça yönelme olasılıkları daha düşüktür. Örneğin: spor, el işi, müzik vb. aktivitelerle uğraşan bireyler için serbest zamanlar daha nitelikli geçecektir.

7.3. Suçlu Bireylerin Topluma Kazandırılması

Suçlu bireylerle görüşmeler yaparak onların toplumda yeniden yer almalarını sağlamak sosyal çalışmacının önemli görevleri arasındadır.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğine göre sosyal çalışmacı tarafından sosyal destek hizmetleri kapsamında hükümlü bireylere verilen çalışmalar şunlardır:

- Bireysel görüşmeler ve grup çalışmaları yapmak (Görsel 3.62).
- Serbest zamanlarını değerlendirmeye yönelik sosyal etkinlikler planlamak.
- İlgili bireylerin sosyal inceleme raporunu hazırlamak.
- Hükümlü bireylerin karşılaştıkları risk ve gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik değerlendirmeler ve gerektiğinde planlamalar yapmak.
- Hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik projeler hazırlamak.
- Hükümlülerin ev ve iş yerine ziyarete gitmek ve görüşmeler yapmak.
- Bireylere danışmanlık hizmeti vermek.
- Grup terapilerin yapılmasını sağlamak.
- Mesleki ve sosyal eğitim programları hakkında bilgilendirmek.

Görsel 3.62: Bireysel görüşme yapan sosyal çalışmacı

Ülkemizde suçlu bireyleri topluma yeniden kazandırmak için meslek edindirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu kapsamda; arıcılık, seracılık, elektrik tesisatçılığı, kuaförlük, aşçılık, seramik, yer ve duvar karosu kaplamacılığı, terzilik vb. kurslar açılmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Adalet Bakanlığınca "Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programları (DEPAR)"adı verilen bir proje yürütülmektedir. Bu projenin amacı hüküm giymiş bireylerin rehabilitasyonunu ve tedavisini yapmaktır. Böylece hükümlülerin topluma yeniden kazandırılması sağlanmaktadır. Aynı zamanda ceza infaz kurumu personelinin, Avrupa Birliği standartlarına uygun şekilde hizmet vermesi sağlanmaktadır. Projenin en önemli amacı; hükümlünün uygun müdahale programları ile topluma kazandırılmasıdır.

DEPAR
Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programlarının Geliştirilmesi Projesi

Görsel 3.63: Bireyleri topluma kazandıran DEPAR projesi

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Suça sürüklenmiş bireylere verilen sosyal destek hizmetler hakkında sunum hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak üçer ya da dörder kişilik gruplara ayrılınız.
2. Suça sürüklenmiş bireylere verilen sosyal destek hizmetler ile ilgili edindiğiniz bilgileri tekrar ediniz.
3. Konuyla ilgili ek araştırma yaparak bilgilerinizi zenginleştiriniz.
4. Tüm bilgilerinizi derleyerek sunum hazırlayınız.
5. Sunumunuzu sınıf ortamında 7 dakika içinde sununuz.
6. Sunumu hazırlarken ve sunarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:
   - Sunumdaki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
   - Sunum verilen sürede tamamlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Ailenize, arkadaşlarınıza ve çevrenizdeki bireylere doğal afetlerin neler olduğunu sorunuz.
2. Doğal afete tanık olmuş olan tanıdıklarınızla iletişime geçerek bilgi edininiz.

8. DOĞAL AFETLERDE VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

Afetler; doğal veya insan kaynaklı nedenlerle meydana gelen, ulusal kaynakların seferber edilmesi gereken, büyük can ve mal kayıplarına yol açan ve ani gelişen istenmedik durumlardır. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) afeti; bir toplumun tamamı veya büyük bir bölümünde önemli derecede ekonomik, sosyal ve psikolojik etkiler oluşturan, hayatın günlük akışını sekteye uğratan ya da tamamen durduran baş etme kapasitesinin çoğu zaman yeterli olmadığı durumlar olarak tanımlamaktadır. Acil durum ise; insan hayatı ve insanın yaşamını sürdürmesi için gerekli olan kaynaklar için tehdit oluşturan her türlü durumu ve bu durumların oluşturduğu krizi ifade eder.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, dünyada gözlenebilen afet türlerini aşağıdaki tabloda özetlemiştir (Görsel 3.64);

Tablo 8.1: Afet türleri

JEOLOJİK AFETLER	KLİMATİK (İKLİM ETKİLİ) AFETLER	TEKNOLOJİK AFETLER	SOSYAL AFETLER	BİYOLOJİK AFETLER
Deprem	Kuraklık	Erozyon	Yangınlar	Maden Kazaları
Heyelan	Hortum	Orman Yangınları	Savaşlar	Ulaşım Kazaları
Kaya Düşmesi	Yıldırım	Salgınlar	Terör Saldırıları	Biyolojik Silahlar
Volkanik Patlamalar	Sel	Böcek İstilası	Göçler	Nükleer Silahlar
Çamur Akıntıları	Çığ			Kimyasal Silahlar
Tsunami	Orman Yangınları			Sanayi Kazaları

Afetler; fiziki (yaralanma, hastalık), psikolojik (stres, travma, yas), ekonomik (yıkım, zarar) ve sosyal (kayıp durumları, hayatın risk altında olması) birçok sonuç doğurur.

Görsel 3.64: Birkaç doğal afet simgesi

BİLGİ KUTUSU

Afet ve acil durum anında görevlilerin herkese aynı anda ulaşması mümkün değildir. Bu sebeple yardım gelene kadar hayatınızı devam ettirmenize yarayacak yeterlilikte malzemelerin bulunduğu bir afet ve acil durum çantası hazırlamanız önerilmektedir. Afet ve acil durum çantasında olması önerilen malzemeler şunlardır;

- Bir kişiye üç gün yetecek kadar su (Bir kişinin içmesi ve temizliği için bir gün yetecek kadar su miktarı ortalama 4 litredir.)
- Bir kişiye üç gün yetecek miktarda bozulmaya dayanıklı gıda
- Pilli radyo
- El feneri
- Ekstra pil
- İlk yardım çantası
- Yardım çağırmak için düdük
- Mevsime uygun temiz giysi
- Konserve açacağı da içeren çok amaçlı çakı
- Çöp poşeti
- Önemli evraklar
- Kişisel hijyen malzemeleri
- Düzenli kullanılan ilaçlar

Görsel 3.65: Afet ve acil durum çantasından bir kesit

Kaynak: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Afet ve Acil Durum Çantası.

3.25. ETKİNLİK

1. Yaşadığınız konutta her aile üyesine özel olarak hazırlanmış afet ve acil durum çantası bulunuyor mu? Öğreniniz.
2. Bulunuyorsa edindiğiniz bilgilere göre çantanın uygunluğunu kontrol ediniz. Bulunmuyorsa afet ve acil durum çantası oluşturunuz.
3. Aynı evde yaşayan her birey için ayrı çanta hazırlanmalıdır.
4. Oluşturduğunuz çantaya neler koyduğunuzu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

8.1. Doğal Afetlerde Bireylere Götürülen Destek Hizmetleri

Afetler; fiziki, ekonomik ve psikososyal yıkımlara sebep olmaktadır. Bu durum; toplumda kargaşa, kişide ise çaresizlik, ümitsizlik, korku ve dehşet yaratmaktadır. Kişilerin yaşamsal durumunun risk altında olduğu bir olay yaşaması ruhsal travmaya yol açmaktadır. Bu tür olaylara ise **travmatik olaylar** denir. Kişiler bu olayları bazen birebir yaşarken bazen de başkasının yaşadığı olumsuz durumlara tanık olabilir. Ulusal Afet Müdahale Organizasyon şemasına göre; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; psikososyal destek ile ayni bağış (eşya bağışı) depo yönetimi ve dağıtım hizmeti grubundadır.

8.1.1. Psikososyal Destek Hizmet Grubu

Yaşanan afet ve acil durumun bireyler üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için en fazla ihtiyaç duyulan hizmet alanı psikososyal destektir. "Psikososyal" kelimesi, psikolojik ve sosyal kelimelerinin birleşiminden oluşmakta ve birbirini etkileyen psikolojik ve sosyal etkilerin ilişkisi anlamına gelmektedir. Afetlerde psikososyal destek hizmeti ile kişilerin, travmaya bağlı oluşmuş ruhsal bozuklukları azaltılmakta ve ileriki dönemde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlarla başa çıkması sağlanmaktadır. Verilen hizmetler, afetlerden etkilenen bireyleri "normal" yaşamlarına geri dönme sürecinde güçlendirmektedir.

Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre psikososyal destek hizmet grubunun görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- Afetlerde çalışacak olan bütün personele psikososyal destek eğitimlerinin verilmesini sağlamak.
- Afet hallerinde afetzedelerin temel ihtiyaçlarının ve psikososyal destek ihtiyaçlarının tespit edilmesini sağlamak.
- Tespit edilen ihtiyaçların ve ihtiyaç sahiplerinin ilgili hizmet gruplarına bildirilmesini sağlamak.
- Afetzede vatandaşlara ve afet alanında çalışan personele psikososyal destek vermek.
- İncinebilir grupların ihtiyaçlarına özel güçlendirme çalışmaları yapmak.
- Afetten etkilenen korunmaya muhtaç bireyleri kurum bakımına almak.
- Afetzedelerin normal hayata uyum sağlaması için sosyokültürel etkinlikler planlamak ve yapmak.

Psikososyal Müdahale

Afetler ve acil durumlarda psikososyal müdahale; temel gereksinim tespiti ve bu gereksinimlerin giderilmesi için kaynak değerlendirmesi yaparak; psikolojik ilk yardım uygulama, ciddi problemlere sahip bireyleri ilgili kurum ve kuruluşlara sevk etme, gelecekte ortaya çıkması muhtemel afetlerle başa çıkma kapasitesinin ve toparlama becerilerinin arttırılmasına yönelik etkinlik ve hizmetler bütünü olarak ifade edilebilir (Görsel 3.66).

Görsel 3.66: Denizli depreminde sahada çalışan psikososyal destek ekibi toplantı esnasında

İhtiyaç ve Kaynak Değerlendirmesi

Afetten sonra gerçekleşen ilk psikososyal müdahaledir. Bu değerlendirmede; afetzedelerin etkilenme dereceleri ve şekilleri, travmaya yol açan sorunları ve temel ihtiyaçları gözlem ya da daha önceden hazırlanmış psikososyal ihtiyaç belirleme formu yoluyla belirlenir. Belirlenen ihtiyaçların giderilmesi ve kişilerin güvenliğinin sağlanması için çalışma yapacak kişi ve kuruluşların kaynakları tespit edilir (Görsel 3.67).

Görsel 3.67: Psikososyal destek ekipleri ihtiyaç değerlendirmesinde

Psikolojik İlk Yardım

İhtiyaç ve kaynaklar belirlenirken afetzedelerle iletişime geçilmesi gerektiğinden psikolojik ilk yardım için, afetten sonra verilen ilk psikososyal müdahale, denilebilmektedir (Görsel 3.68). Bu müdahale ile afetten etkilenen bireyin, yaşadıklarını ifade ederek rahatlaması ve sakinleşmesi, güvenlik duygusu kazanması ve bu sayede afet sonrası oluşan yeni şartlara uyum süresinin hızlandırılması sağlanır.

Psikolojik ilk yardım müdahalesi; birebir afetzede ile yüz yüze (paylaşım grupları ve çadır/ev ziyaretleri düzenlenmesi) yapılabileceği gibi broşürler yoluyla, medya araçlarının etkin kullanımıyla, seminer ve bilgilendirme toplantılarıyla da uygulanabilir.

Görsel 3.68: Araklı'da selden etkilenen halk ile ilk görüşmeler esnasında

3.26. ETKİNLİK

Nefes egzersizleri psikolojik ilk yardım müdahalesinde etkili gevşeme yöntemlerinden biridir. Aşağıdaki nefes egzersizini öğretmeninizin liderliğinde uygulayınız.

1. Dik bir şekilde oturulur.
2. Nefes üçe kadar sayılarak alınır.
3. Alınan nefes, on ikiye kadar sayarak tutulur.
4. Tutulan nefes, altıya kadar sayarak verilir.
5. Birkaç kez tekrarlanır.

3.27. ETKİNLİK

Kas gevşetme alıştırmaları psikolojik ilk yardım müdahalesinde etkili gevşeme yöntemlerinden biridir. Aşağıdaki nefes egzersizini öğretmeninizin liderliğinde uygulayınız.

1. Önce sırayla el, kol, yüz, boyun ve omuz kasları 5 saniye kadar gerilir; sonra serbest bırakılır.
2. Her germe arasında 10-15 saniye kadar beklenir.
3. Sonra aynı işlem sırt, göğüs, karın, kalça, bacak ve ayaklarla ilgili kaslarda uygulanır.
4. Her kası iki kere germek yeterlidir.
5. Bu kas germe ve gevşetme hareketlerini yaparken gözlerinizi kapatabilirsiniz.

Sevk Etme ve Yönlendirme
Psikososyal destek hizmetleri grubunda çalışan personeller; psikolojik yıkıma uğramış, tedaviye ihtiyaç duyan bireylere psikolojik ve psikiyatrik tedavi uygulamaz ancak bu kişileri ilgili kişilere ve kuruluşlara yönlendirir.

Sosyal Projeler
Afetlerden sonra sıklıkla kullanılan müdahalelerdendir. Bu projeler, afetzedelerin ihtiyaçları doğrultusunda harekete geçmelerini, zorluklarla başa çıkma becerilerinin arttırılmasını, afet sonrasında değişen yaşam şartlarını kabullenerek yaşamın kontrolünü yeniden sağlama duygusunu hissetmelerine ve sorumluluk almalarına fırsat veren projelerdir. Uçurtma şenliği, çocuk festivali, çeşitli kurslar, spor karşılaşmaları gibi etkinlikler sosyal projeler kapsamındadır (Görsel 3.69).

Görsel 3.69: Elâzığ deprem bölgesi çocuklarla oyun etkinlikleri

ÖRNEK SOSYAL PROJE
Etkinliğin adı: MUTLULUK KÖŞESİ
Amaç: Çocukların kendi duygularına ilişkin farkındalıklarını arttırmalarına yardımcı olmak.
Düzey: 7 yaş ve üzeri çocuklar

Süreç:
1. Zemine büyük bir üçgen çizin, bu üçgenin köşelerinin her birini mutluluk köşesi, mutsuzluk köşesi ve kızgınlık köşesi biçiminde isimlendirin.

2. Bir gönüllü seçin ve aşağıdaki benzer durumlardan birini verin, böyle bir durumda hangi duyguyu hissedecekse üçgenin o köşesine gitmesini isteyin ve yüksek sesle grupla paylaşmasını isteyin. Örneğin "Şu anda mutluluk köşesindeyim. Çünkü notlarımın yüksek olması beni mutlu ediyor." gibi. Bazı örnek durumlar:

-Babanız akşam size çikolata getirdi.

-Eve giderken kayboldunuz.

-Mutfakta bir tabağı düşürüp kırdınız.

-Birisi sizi azarladı.

-Bugün doğum gününüz.

-Ayakkabınız ayağınızı sıkıyor.

Afetlerde Psikososyal Destek Uygulama Rehberi, 2018

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Örnek sosyal proje uygulamasından yola çıkarak afetten sonra uygulanabilecek bir sosyal proje planlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıf mevcuduna uygun olarak gruplar halinde çalışınız.
2. Grupta uygun şekilde görev dağılımı yapınız.
3. Etkinliğiniz bir afet ve acil durum sonrasına yönelik bir etkinlik olmasına dikkat ediniz.
4. Afetin türü, gerçekleştiği çevre özellikleri, afetin şiddeti ve sosyal projenin uygulanacağı kesimin yaş grubu ve cinsiyet özellikleri belirtiniz.
5. Etkinliğin amacını açık bir şekilde anlatınız.
6. Uygulama aşamalarını sıralı ve anlaşılır bir şekilde yazınız.
7. Etkinliğin adı, amacı, kullanılan araç-gereçler ve uygulanış biçimiyle alakalı bir sunu hazırlayınız.
8. Sunumu hazırlarken ve sunarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:
   - Sunumdaki bilgiler doğru olmalıdır.
   - Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
   - Sunum verilen sürede tamamlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

Çalışana Destek Uygulamaları

Afet alanında çalışan personele yapılan psikososyal müdahaledir. Afet yardım hizmetleri sırasında kullanılacak bilgilerin ve broşürlerin destek personeline iletilmesi ve çalışanları etkileyen olumsuz durumların etkilerinin azaltılması adına destek toplantıları düzenlenmesi gibi etkinlikleri içerir.

İdari Uygulamalar

Uygulanan psikososyal müdahalenin işleyişini izlemek ve değerlendirmek için günlük, haftalık ve aylık psikososyal analiz raporu sunulmalıdır. Psikososyal müdahale ile ilgili film ve fotoğraflar oluşturularak görüntüleme uygulanmalıdır. Çalışanlar ile günlük ve haftalık toplantılar yapılarak tüm ekip bilgilendirilmelidir.

3.28. ETKİNLİK

1. Öğretmeninizin liderliğinde sınıfta gruplara ayrılınız.

2. Olası bir doğal afet yaşadığınızı hayal ediniz.

3. Birinci grubun konusu; doğal afet anında yaşananlar olsun. Bir doğal afet anında sizin ve çevrenizdekilerin neler yapacağını düşününüz.

4. İkinci grubun konusu; doğal afet sonrasında verilen duygusal ve davranışsal tepkiler olsun. Afet sona erdikten sonra neler hissedeceğinizi, neler yapacağınızı düşününüz.

5. Üçüncü grubun konusu ise yaşanan travmatik olay sonrasında çözüm önerileri olsun. Afetzedelerin afet sonrası içinde bulundukları ruhsal travmanın etkilerini en aza indirmek adına neler yapılabileceğini düşününüz.

6. Tüm gruplar düşüncelerini yazdıktan sonra yazdıklarınızı grup sözcüsüne sesli bir şekilde okutunuz.

7. Diğer grupların konuya eklemek istedikleriyle ilgili görüşlerini alınız.

8.1.2. Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Hizmeti Grubu

Ayni bağış; herhangi bir afet durumunda kullanılmak üzere, bağış kabul ilkelerine ve yardım standartlarına uyan ve kullanılmamış durumda olan her türlü giyim, gıda, kırtasiye malzemeleri, mobilya vb. eşyaların bağışlanması ile gerçekleştirilir. Maddi değer taşımazlar.

Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre ayni bağış depo yönetimi ve dağıtım hizmeti grubunun görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- Dağıtım kriterlerini belirlemek.
- Gıda güvenliği için denetim yaptırmak ve soğuk hava depoları kurdurmak.
- Talep edilen ihtiyaçları ilan etmek ve tedarik zinciri kurmak.
- Afetzedelere gönderilen ayni bağışların önceden belirlenmiş depolarda toplanmasını ve tasnifini sağlamak.
- İleri dağıtım noktaları kurmak, yönetmek.
- Ayni bağışların kayıtlarını tutmak.
- Gelen talep doğrultusunda yardımların dağıtım merkezlerine iletilmesini sağlamak.
- Yardım dağıtım merkezlerini belirlemek ve çalıştırmak.
- Yardım dağıtım çalışmalarını yürütmek.

Görsel 3.70: Endonezya'da tsunami sonrası çekilen bir görüntü

Bu hizmetler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı koordinesinde yürütülür. Bu hizmetler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı koordinesinde yürütülür. Bu hizmetler her türlü afet durumunda oldukça önemlidir. Türkiye, başta kendi ülkesi olmak üzere tüm deniz aşırı ülkelere afet durumlarında yardım göndermektedir (Görsel 3.70).

BİLGİ KUTUSU

Salgınlar, biyolojik afetler kategorisinde yer almaktadır. 2020 yılının başında ortaya çıkan ve tüm dünyada etkisini gösteren yeni koronavirüs hastalığı (COVID-19) da afetler arasındadır. Ülkemizde yeni koronavirüs hastalığı (COVID-19) salgını sürecinde birtakım tedbirler uygulanmıştır. Bu tedbirlerden birisi ise salgından en çok etkilenen yaş grubu (65 yaş ve üzeri) ile kronik rahatsızlığı olan vatandaşlara uygulanan sokağa çıkma kısıtlamasıdır.

Bu süreçte kısıtlama uygulanan vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanması adına valilik ve kaymakamlıklar bünyesinde "Vefa Sosyal Destek Grubu" kurulmuştur. Vatandaşlar ihtiyaçlarını; 112, 155, 156 ve 199 numaralı hatları arayarak Vefa Sosyal Destek grupları yoluyla karşılamıştır.

Görsel 3.71: Vefa Sosyal Destek Grubu üyeleri hizmet sunarken

3.29. ETKİNLİK

1. Bulunduğunuz ilde veya ilçede yürütülen Vefa Sosyal Destek Grubu çalışmalarını araştırarak öğreniniz.

2. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

8.2. Doğal Afetlerde Sosyal Destek Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlar

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2009 yılında kurulmuştur. 2018 yılında ise İçişleri Bakanlığına bağlanarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı adını almıştır.
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı;

- Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması,
- Afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının hızlı bir şekilde tamamlanması,
- Gerekli faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması,
- Ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında iş birliği sağlanması için çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş bir kurumdur.

AFAD'ın kurulma amacı; afet sonrası yapılan tüm çalışmaları tek bir merkezden ve koordineli bir şekilde yürütmektir. AFAD, afetlerde etkin çalışabilecek diğer bakanlıklar ile iş birliği içinde çalışır. Günümüzde bu model **"Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi"** olarak adlandırılmaktadır.

2014 yılında yayınlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile Türkiye'de yaşanabilecek her türlü ölçekte afet ve acil durumlara etkin müdahale için görev alacak kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişilerin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre afetlerde destek hizmeti veren bazı kurum ve kuruluşlar ve görevleri aşağıdaki gibidir;

8.2.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

- Afet ve acil durumlarda arama ve kurtarma hizmetleri verir.
- Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer olaylar (KBRN) ile ilgili müdahale çalışmalarını yürütür.
- Afet bölgesinde afetzedelerin acil ve geçici barınma hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Afet ve acil durumlarda çalışacak ilave personel, teknik uzman, malzeme ve ekipman temini sağlar.
- Yapılacak uluslararası desteklerin (malzeme, personel vb.) koordinasyonundan sorumludur (Görsel 3.72).

Görsel 3.72: AFAD logosu

8.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

- Afet ve acil durumlarda ruhsal travma yaşayan kişilerin ruhsal bozukluklarının azaltılması için; afet öncesi, sırası ve sonrasında psikososyal müdahaleler yapar.
- Psikososyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişilerin sorunlarını çözebilmek adına ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde hareket eder (Görsel 3.73).
- Ayni bağışların toplanması, sınıflandırılması ve iletilmesi sürecini belirli kriterler çerçevesinde yönetir, bunları kayıt altına alarak ihtiyaç sahiplere iletir.

Görsel 3.73: Psikososyal Destek Hizmet Grubu çadırı

8.2.3. Milli Eğitim Bakanlığı

- Afet öncesi her okulun afet ve acil durum planları yapmasını sağlar.
- Afet anında; denetlemekle sorumlu olduğu tüm yurtlarda barınan öğrencilerin ve okullarda eğitimde olan öğrencilerin tahliyesinden, tahliye edilen öğrencilerin ihtiyaçlarının (sağlık, beslenme, barınma vb.) diğer hizmet grupları tarafından karşılanmasını sağlamaktan sorumludur (Görsel 3.74).
- Afet sonrasında eğitim ve öğretim hizmetlerinin sürekliliğini sağlamaktan sorumludur.

Görsel 3.74: Okullarda afet eğitiminden bir görüntü

8.2.4. İçişleri Bakanlığı

- Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik koordinasyonu yönetir.
- Afet ve acil durumlarda meydana gelen yangınlara müdahale çalışmalarını yürütür.
- Afet ve acil durumlarda güvenlik ve trafiğin sağlanmasına yönelik çalışmaları yapar.
- Afet ve acil durum bölgesinde asayişi, can ve mal güvenliğini sağlar; kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılışını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mani olur.
- Afet ve acil durum bölgesinde çalışanların ve geçici barınma alanlarının güvenliğini sağlar.
- Afet ve acil durumlarda vefat edenlerin defin işlemlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.

BİLGİ KUTUSU

Ülkemizde farklı acil yardım çağrıları için kullanılan 7 kuruma ait acil çağrı numaraları (İtfaiye: 110, Jandarma: 156, Polis: 155, Sağlık: 112, Orman: 177, Sahil Güvenlik: 178, AFAD: 122) tek çatı altında toplanmıştır.

İçişleri Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen yazılım ile ambulans, itfaiye, jandarma, emniyet ve gerekli tüm diğer birimlere ulaşmak için sadece **112 Acil Çağrı Merkezleri** hattını aramak yeterlidir.

Görsel 3.75: Acil Çağrı Merkezi 112

8.2.5. Sağlık Bakanlığı

- Mobil ve sahra hastanelerini hazır bulundurmak ve afet sonrası gerekebilecek acil durum ekipmanıyla donatmak.
- Afet bölgesine yeterli personel ile araç gereç ve malzemeyi göndermek, sevk ve idare etmek.
- Afet bölgesinde ilk yardım ve acil tıbbi yardımı yapmak.
- Hasta ve yaralıların tahliyesini ve tedavisini yapmak.
- Salgın hastalıklarla mücadele kapsamındaki hizmetler ile karantina izolasyon hizmetlerini yürütmek (Görsel 3.76).
- Referans bölge kan merkezlerini belirlemek ve kapasitelerini geliştirmek.
- Hudut kapılarında tehlikeli madde ve salgın hastalıklara karşı önlem almak ve aldırmak.
- Resmî yaralı sayısını belirlemek.

Görsel 3.76: Yeni koronavirüs hastalığı (COVID-19) salgını sürecine yönelik bilgilendirme afişi

8.2.6. Kızılay

- Afetzedelerin beslenme hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak.
- Beslenme için gerekli tesisler kurulmasını sağlamak.
- Afet bölgesine yiyecek, içecek, su teminini sağlamak.
- Gıda dağıtım standartlarını belirlemek.
- Gıda tedarik zincirini kurmak ve dağıtımını yapmak (Görsel 3.77).

Görsel 3.77: Afet alanlarında kurulan Türk Kızılayı mobil fırınından bir görüntü

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Afetlerde destek hizmeti veren bazı kurum ve kuruluşlar ve görevleri ile ilgili pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sınıfta adaletli bir şekilde görev dağılımı yapınız.
2. Yukarıda sözü edilen kurum ve kuruluşların afet alanındaki çalışmalarını araştırınız.
3. Panonuzu hangi materyallerden hazırlayacağınıza karar veriniz.
4. Panoyu hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız.
   - Sınıfta iş birliği içinde hareket ediniz.
   - Panoyu hazırlarken yazı, resim, tablo, grafik,şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
   - Pano çoğunlukla yazıdan oluşmamalıdır.
   - Resim ve diğer materyal çeşitleri de dengeli olarak kullanılmalıdır.
   - Panonuzu hazırlarken yaratıcılığınızı kullanarak değişik şekillerde süsleyebilirsiniz.
   - Panoda yer alan bilgiler doğru olmalıdır.
   - Türkçe yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.3 kontrol listesi kullanılacaktır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Mülteci ve sığınmacı kavramlarının ne anlama geldiği ile ilgili düşüncelerinizi tahtaya yazınız. Aynı ve benzer olan fikirlerinizi birleştiriniz. Oluşan görüşlerden yararlanarak mülteci ve sığınmacı kavramlarının tanımını yapınız.

9. MÜLTECİ VE SIĞINMACILARA VERİLEN SOSYAL DESTEK HİZMETLER

Göç olgusu, insanlığın var olmasından bu yana sürekliliğini devam ettirmektedir. Göç, kişi veya toplulukların sosyal, ekonomik, eğitim, kültürel ve dinî sebeplerle bir yerden başka bir yere geçici olarak yerleşmesidir. Göç kavramı, toplumsal düzeni etkiler ve ülkelerin belirli politikalar oluşturmasını gerekli kılar. Bu yüzden göç, sosyal bir olgu olarak tanımlanmaktadır.

İnsanların göç etme sebepleri; sel, kuraklık ve depremler gibi doğal afet kaynaklı olabildiği gibi; savaşlar, din ve mezhep çatışmaları ile insan hakları ihlali gibi insanların birbirleriyle olan anlaşmazlıklarından kaynaklı da olabilir. Bu iki nedene bağlı olarak göçmen; daha iyi yaşam şartlarını elde etmek isteyen ve ülkesini kendi isteğiyle terk eden kişi veya topluluklar olarak tanımlanmaktadır.

9.1. Sığınmacı Kavramı

Sığınma, diğer bir deyişle iltica, kişinin kendi vatandaşlığı dışında bir ülkeye ait diplomasi temsilciliğine, konsolosluk binalarına, savaş gemilerine ya da devlet uçaklarına girmesi ve bu devletin korumasını araması anlamına gelir. Sığınma eylemini gerçekleştiren kişilere ise sığınmacı adı verilir.

Sığınma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde "Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır" ifadesiyle temel bir hak olarak vurgulanmaktadır. Bu haktan da anlaşılacağı üzere, bireylerin sığınma eylemini gerçekleştirebilmesi için kendi ülkelerinde zulme uğrama tehlikelerinin bulunması gereklidir. Ülkeler; kendilerine sığınma talebiyle zorunlu göç eden kişileri, insan hakları gereğince, reddedemezler.

BİLGİ KUTUSU

Yer değiştirme işlemi gönüllü olduğu takdirde "göç", zorunlu bir nedenden kaynaklandığı takdirde ise "iltica etmek" olarak isimlendirilmektedir.

9.2. Mülteci Kavramı

Mülteci; sığınma aradığı ülke tarafından resmî olarak sığınmacı statüsü tanınmış kişilerdir, denilebilir. Daha ayrıntılı tanımlayacak olursak: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre mülteci;
Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle,

- Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya,
- Bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade etmektedir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere; ülkemizde mülteci kavramı sadece Avrupa ülkelerinden gelen kişileri kapsamaktadır. Avrupa ülkeleri dışından gelen kişiler ise **şartlı mülteci** olarak adlandırılmaktadır. Mülteciler ile şartlı mültecilerin hakları aynıdır. Şartlı mültecilerin, adından da anlaşılacağı üzere, güvenli üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmalarına izin verilmiştir.

Sığınmacıların; mülteci veya şartlı mülteci olarak kabul edilebilmeleri için giriş yaptıkları ülkenin ilgili kurum ve birimlerine başvuru yapması gerekmektedir. Başvuru yapan yabancılar, başvuruları sonuçlanana kadar sığınmacı statüsündedir.

Ülkemizde sığınmacılar başvurularını valiliklere yapmaktadır (Görsel 3.78). Valilikler başvuruları, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü, diğer uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğinde "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu"na göre değerlendirir. Değerlendirmeler sonucunda başvurusu olumlu sonuçlanan Avrupa ülkelerinden gelen sığınmacılara mülteci, Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara ise şartlı mülteci statüsü verilir. Başvurusu olumsuz sonuçlanan yabancılar ise sınır dışı edilmektedir.

Görsel 3.78: Türkiye, zulme uğrayanların yanında

BİLGİ KUTUSU

Ülkemizde sığınmacı ve şartlı mülteci kavramları karıştırılmaktadır. Sığınmacı, mülteci statüsünü almayı bekleyen kişilere verilen addır. Şartlı mülteci ise üçüncü bir ülkeye yerleştirilme şartıyla mülteci statüsü verilmiş kişidir. Halk arasında şartlı mülteci kavramı yerine sığınmacı kavramı kullanılmaktadır. Halbuki bu, yanlış bir tanımlamadır. Sığınmacı, mülteci şartları taşıyıp taşımadığı incelenen kişilerdir. Her sığınmacı mülteci değildir ancak her mülteci başlangıçta sığınmacı olmuştur.

9.3. İkincil Koruma

Bazı durumlarda sığınma talebinde bulunan kişiler, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemezler. Aşağıdaki durumlarda kişilere **ikincil koruma statüsü** verilir:

- Vatandaşı olduğu ülkede ölüm cezasına mahkûm olmak veya ölüm cezası infaz edilmek.
- İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalmak.
- Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olmak.

BİLGİ KUTUSU

Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsüne sahip kişiler sadece bulundukları ülke tarafından değil, uluslararası olarak da korunmaktadırlar.

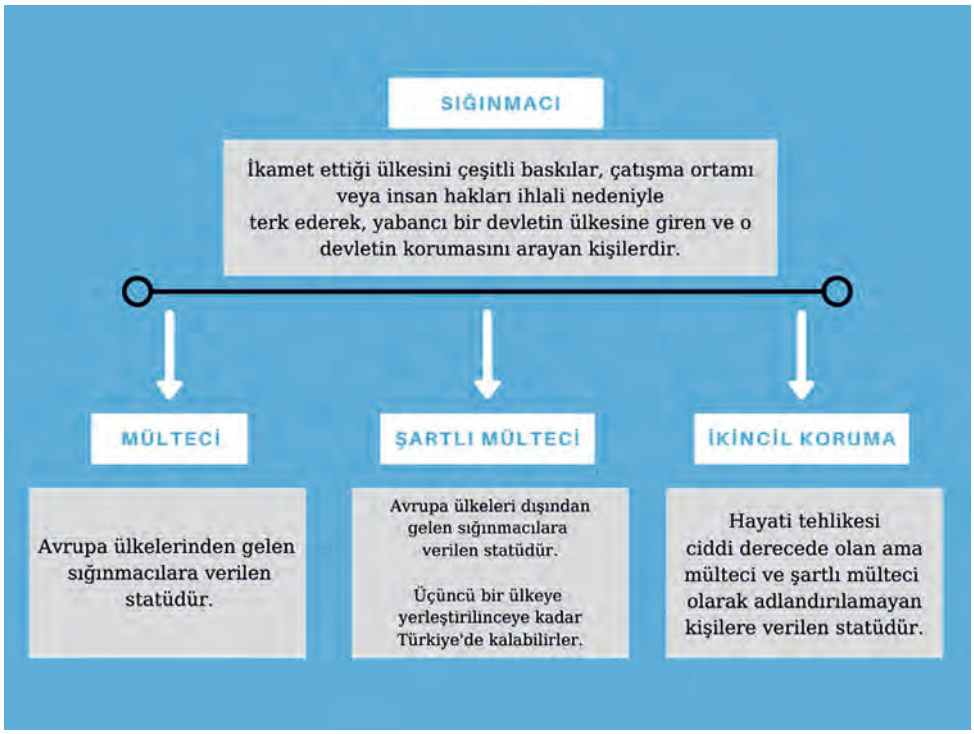

Görsel 3.79: Uluslararası koruma statülerinin ayrımı

3.30. ETKİNLİK

Sizce zulme uğrama tehlikesiyle ülkesini terk etmek zorunda bırakılan bireyler nasıl hisseder? Düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

9.4. Geçici Koruma

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumaya, **geçici koruma** adı verilir.

2011 yılından bu yana komşumuz Suriye'de çıkan iç savaş nedeniyle ülkemiz, yoğun ve kitlesel göç almıştır. Türkiye, geçici koruma kapsamında Suriyelilere aşağıdakileri sağlamaktadır:

- Açık sınır politikası uygulanarak sığınma talebiyle gelen Suriyeliler ülkeye alınır (Görsel 3.80).
- Türkiye'ye alınan Suriyeliler, kendileri talep etmedikçe ülkelerine geri dönmeye zorlanamaz.
- Gelen sığınmacıların temel ve acil ihtiyaçları karşılanır.

Geçici koruma için kayıtlar valilikler tarafından yapılmaktadır. Kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir. Bu belge verilirken geçici koruma altına alınacak kişilerin; parmak izleri, fotoğrafları ve kimlik bilgileri kayıt altına alınır. Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar.[19]

Görsel 3.80: Türkiye-Suriye sınırı

3.31. ETKİNLİK

1. Gruplar halinde çalışınız.
2. Sınıf olarak toplam 10 farklı ülke ismi sayınız.
3. Öğretmeninizin liderliğinde bu isimleri küçük kağıtlara yazarak bir torbaya koyunuz.
4. Torbayı karıştırınız ve her gruba sırasıyla bir kâğıt seçtiriniz.
5. Grup olarak seçtiğiniz kâğıtta yazan ülkeye gitmeniz gerektiğini hayal ediniz.
6. Gittiğiniz ülkenin kültürü, dili, yaşayış tarzı hakkında araştırma yapınız.
7. Hayalinizde gittiğiniz ülkeyle alakalı uyum sağlamakta zorlanacağınız ve zorlanmayacağınız şeyleri düşününüz.
8. O ülkenin size farklı gelen veya uymayan özelliklerine karşı neler yaparsınız, çözüm üretiniz.
9. Tüm bu düşüncelerinizi not alarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

9.5. Ülkemizdeki Uluslararası ve Geçici Koruma Sahibi Bireylere Yönelik Hizmetler

Tüm dünyada artan çatışma, şiddet ve zulüm sebebiyle zorla yerinden edilen kişilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye, dünyada en fazla sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir. Türkiye'deki tüm sığınma işlemlerinden (geçici koruma da dâhil) sorumlu olan resmî organ; İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüdür.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütünün 2020 yılı verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 4 milyon sığınmacı bulunmaktadır. Bu sığınmacıların 3,6 milyonunu Suriye ya da resmî adıyla Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Ülkemiz bu kişilere geçici koruma sağlamaktadır. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin bir kısmı çadır kent ve konteyner kentte yaşarken bir kısmı da Türkiye'nin farklı illerine yerleşmiştir (Görsel 3.81).

Görsel 3.81: Şanlıurfa'da bir çadır kent

2013'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 2014'te Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılarak Suriyeli sığınmacılar ve diğer milletlerden olan yabancılar için: sağlık, eğitim, istihdam, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık ve benzeri hizmetlerle ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

BİLGİ KUTUSU

Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157): Türkçe, İngilizce, Arapça, Farsça, Rusça, Almanca ile Peştuca olmak üzere 7 dilde ve 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet veren; yabancıların vize, ikamet izni, uluslararası koruma, geçici koruma gibi konularda sordukları tüm sorulara yanıt bulabilecekleri bir çağrı merkezidir.

YİMER 157 YABANCILAR İLETİŞİM MERKEZİ

Görsel 3.82: Yabancılar İletişim Merkezi logosu

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na ve Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre sığınmacılara sunulan hizmetleri başlıklar hâlinde incelemek uygun olacaktır.

9.5.1. Eğitim Hizmetleri

Türkiye'deki mülteci, şartlı mülteci, ikincil veya geçici koruma sahibi tüm çocuklar ücretsiz olarak ilk ve orta öğrenim alma hakkına sahiptir (Görsel 3.83).

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki Suriyeli yabancılara eğitim alanında daha geniş haklar tanınmıştır. Bu eğitim hizmetleri: erken çocukluk eğitimi, ilk ve orta öğretim, yükseköğrenim ve yaygın eğitim programlarını kapsamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere; ortaöğretimini tamamlamış geçici koruma altındaki Suriyeli gençler, Türk üniversitelerine başvuru yapabilmektedir. Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girdiği doğru bilinen bir yanlıştır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı sonuçları ve kayıt yaptırmak istediği kurumun eğitim diline yatkınlığını gösteren kanıt ile yükseköğrenime kayıt yaptırabilirler. Aynı yönetmelik kapsamında geçici koruma altındaki Suriyelilere ücretsiz olarak yaygın eğitimden yararlanma hakkı da tanınmıştır. Yetişkinlere verilen bu eğitimler: dil eğitimi, meslek edindirme, Kur'an-ı Kerim, hafızlık, beceri ve hobi kurslarıdır.

Suriyeliler; Türkiye'de devlet tarafından kendilerine tahsis edilen, kendileri veya sivil toplum kuruluşlarının imkânlarıyla buldukları binalarda Suriye müfredatına göre eğitim verebilmektedir. Bu okullar: Hatay, İstanbul ve Gaziantep gibi geçici koruma nüfusunun yoğun olduğu illerde görülmektedir.

Görsel 3.83: Suriye müfredatına göre eğitim verilen bir sınıf

9.5.2. Sağlık Hizmetleri

1982 Anayasamızın 56. maddesi ile yabancılara ve Türk vatandaşlarına ayrım gözetmeksizin sağlık hakkı tanınmaktadır. Bu haktan uluslararası koruma statüsünde olanlar (mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma) yararlanabildiği gibi statüsünün verilmesi değerlendirme sürecinde olan sığınmacılar da yararlanabilmektedir. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli vatandaşlar için ayrıca Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM) kurulmuştur. Bu merkezlerde çalışmak üzere özellikle Arapça konuşabilen personeller seçilmektedir.

Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir. Geçici koruma kapsamındaki bir Suriye vatandaşı, ilaç almak üzere reçetesiyle birlikte herhangi bir eczaneden ilacını alabilir. Türk vatandaşlarına da olduğu gibi bazı ilaçlar sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanmadığı için ücretlidir.

Suriyeli sığınmacılara, bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılar yapılarak her türlü önlem ve tedbir alınır (Görsel 3.84). Üreme sağlığıyla ilgili olarak yetkili personel tarafından bilgilendirme yapılır ve destek faaliyetleri yürütülür. Geçici koruma sağlanmış kişilere sunulacak psikososyal hizmetler, Türkiye Afet Müdahale Planı'na uygun olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yürütülür.

Görsel 3.84: Çadır kentte kalan Suriyeliler için Kızılay tarafından açılan mobil klinik

9.5.3. İş Piyasasına Erişim Hizmetleri

Türkiye'de çalışmak isteyen şartlı mülteci ve geçici koruma sahibi yabancıların çalışma izni alması gerekmektedir. Mülteci ve ikincil koruma statü sahiplerinin statülerini gösteren kimlik belgeleri çalışma izni yerine geçtiğinden çalışma izni almalarına gerek yoktur.

Yabancıların istihdamında belirli bir kota vardır. Bu kota aşağıdaki gibi uygulanır:

- Geçici koruma sağlanan kişiler için bu kota ona birdir. Bir başka deyişle, bir iş yerinde geçici koruma sağlanan yabancı çalışan sayısının aynı iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçmemesi gerekir. Örneğin, 200 çalışanı olan bir işyeri, geçici koruma sahibi 20 yabancıyı işe alabilmektedir.
- Uluslararası koruma başvuru sahipleri ve şartlı mülteciler için istihdam kotası beşe birdir. Örneğin, bir işyerinde 200 Türk çalışan varsa bu işyerine 40 tane uluslararası koruma statüsüne sahip birey istihdam edilebilir.
- Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi yabancılar kota uygulamasına dâhil değildir.

Çalışma izni için başvuru yapan yabancılar, kimliklerinde bulunan ikamet ilinde çalışmak zorundadır. Başka bir ilde çalışmak isterlerse Göç İdaresi Müdürlüklerine başvurarak ikamet ilini değiştirmeleri gerekmektedir.

BİLGİ KUTUSU

Türk vatandaşı olmayanlar devlet memuru olamamaktadır ama istihdam edilebilirler. Ayrıca Türkiye'de bazı meslekler diğer kanunlarda yer alan düzenlemeler nedeniyle yalnızca Türk vatandaşı olanlar tarafından yapılmaktadır. Yabancıların istihdam edilemeyeceği mesleklerden bazıları şu şekildedir:

- Diş hekimliği
- Hastabakıcılık
- Eczacılık
- Veterinerlik
- Avukatlık
- Noterlik
- Özel kuruluşlarda veya kamu kurumlarında güvenlik görevlisi
- Hâkimlik
- Savcılık

9.5.4. Sosyal Yardım ve Hizmetler

İhtiyaç sahibi olanların, sosyal hizmetlere erişimleri; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenlenir.

Valiliklerin idaresinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) sosyal yardım ve hizmetleri sunar. Bu hizmetler tek seferlik nakit yardımı olabileceği gibi gıda dışı ihtiyaç yardımı, kömür dağıtımı, eğitim, barınma, sağlık hizmetlerinden yararlanma vb. yardımı taleplerini alır.

Sosyal Hizmet Merkezleri yabancılara sosyal ve ekonomik destek sunar. Ayrıca varsa yabancı engellilere evde bakım hizmetleri de sunulmaktadır.

Türk Kızılayı, uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki ihtiyaç sahibi yabancılara sosyal uyum yardımı yapmaktadır. Bu yardımları Kızılaykart aracılığıyla ulaştırmaktadır. Karta ailede kayıtlı fert başına 120 TL yüklenmektedir.

BİLGİ KUTUSU

Milli Eğitim Bakanlığı, Kızılay ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu anaokulundan itibaren okuluna düzenli bir şekilde devam eden tüm çocuklara eğitim için nakit yardımı yapmaktadır.

9.5.5. Tercümanlık Hizmetleri

Yukarıda verilen tüm hizmetler sırasında yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.

9.5.6. Adli Yardım Hizmetleri

Uluslararası koruma sahibi bireylerin ilgili prosedürler kapsamında hukuki danışmanlık alma ve bir avukat tarafından temsil edilme hakkı vardır. Avukatlık ücretini ve diğer yargılama giderlerini karşılayacak maddi imkâna sahip olmayanlar kendi illerindeki baroya başvurarak adli yardım talebinde bulunabilmektedir.

BİLGİ KUTUSU

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gereğince Türk vatandaşı olmayanlar seçimlerde oy kullanamamaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Birleşmiş Milletler, 20 Haziran gününü Dünya Mülteciler Günü ilan etmiştir. Dünyanın her yerinde, şiddet ve zulümden dolayı evlerinden kopartılan ve zulümden kaçan insanların anılması ve onurlandırılması amacıyla her yıl 20 Haziran'da programlar düzenlenmektedir.

3.32. ETKİNLİK

1. Ülkemizin geçici koruması altında olan Suriyeli vatandaşlar hakkında daha önce bildiklerinizi düşününüz.

2. Edindiğiniz bilgiler ile daha önceki bilgilerinizi karşılaştırınız.

3. Aşağıda Suriyelilere sunulan hizmetlerle alakalı yanlış bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin doğrularını tespit ediniz.

4. Küçük kartlar hazırlayınız. Kartın bir yüzüne yanlış ifadeyi, bir yüzüne doğru ifadeyi yazınız.

5. Bu çalışmayı yaparken gruplar hâlinde çalışınız.

Suriyelilerle ilgili bilinen yanlış bilgiler:

- Üniversitelere sınavsız girerler.
- Ülkemizde kimliksiz ve kayıtsız olarak kalırlar.
- Devlet memuru olabilirler.
- Bulaşıcı hastalık riskine karşı aşı yapılmamaktadır.
- Seçimlerde oy kullanırlar.
- İstihdamda öncelik tanınır.

UYGULAMA FAALİYETİ

GÖREV: Uluslararası ve geçici koruma statüleri hakkında araştırma yapınız.

İşlem Basamakları

1. Gruplar halinde çalışınız.
2. Grupta uygun şekilde görev dağılımı yapınız.
3. Uluslararası ve geçici koruma statüleri hakkında araştırma yapınız.
4. Araştırmalarınız sonucunda edindiğiniz bilgilerden sunum hazırlayınız.
5. Sunumunuzu sınıf ortamında 7 dakika içinde sununuz.
6. Sunumu hazırlarken ve sunarken aşağıdaki hususları dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru olmalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, slayt, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru ve akıcı kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum verilen sürede tamamlanmalıdır.

Değerlendirme: Faaliyetin değerlendirmesinde EK.1 kontrol listesi kullanılacaktır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Doğru olanın başına "D", yanlış olanın başına "Y" koyunuz.

1. ( ) Aileye ve topluma verilen sosyal hizmet müdahale aşamalarından olan planlama aşamasında müracaatçının ihtiyaçları ve sorunları anlaşılmaya çalışılır.

2. ( ) Çocuk izleme merkezlerinde görüşmeler, ses ve görüntü kaydının yapıldığı aynalı odalarda yapılır.

3. ( ) Çocuk psikolojisi alanında yapılan çalışmalara göre çocuğun evlat edinildiğine ilişkin açıklamada bulunulacak dönem, ergenlik çağıdır.

4. ( ) Evlât edinmek isteyen ve bekâr olan kişinin otuz yaşını doldurmuş bulunması gerekir.

5. ( ) Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünce, sezon boyunca gazi, şehit dul ve yetimlerine oyunlar, %50 indirimli olarak izlettirilmektedir.

6. ( ) Evsizlere verilen sosyal destek hizmetleri günümüzde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı sorumluluğunda yürütülmektedir.

7. ( ) Evsizlerin çoğu suç işlemektedir.

8. ( ) Kadın sığınmaevlerine ziyaretçi kabul edilmemektedir.

9. ( ) Kadın sığınmaevlerinde mesleki çalışmalar yapılmaz.

10. ( ) Ülkemizde suçlu bireyleri topluma yeniden kazandırmak için mesleki eğitim programları kapsamında kurslar düzenlenmektedir.

11. ( ) Afetler sadece doğal kaynaklı nedenlerle meydana gelmektedir.

12. ( ) Ayni bağışlar parasal olmayan yardımlardır.

13. ( ) Türkiye, dünyada en fazla sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir.

14. ( ) Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Türk üniversitelerine başvuru yapabilmektedir.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

15. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve yürütülen yetişkin eğitim programına ..... adı verilir.

16. Çocuk istismar türleri içerisinde saptanması en zor olan istismar türü ..... istismardır.

17. ..... ; çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin, bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, çocuğun gereksinimlerini karşılamaması ve yaşam koşulları açısından gerekli ilgiyi göstermemesidir.

18. Kadının çalışmasına izin vermemek ve kadını zorla çalışması için işe göndermek .....şiddettir.

19. Temel ana, baba eğitimleri ile koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerini almış olan aile modeline, ... koruyucu aile modeli adı verilir.

20. Savaşan, düşmanla yapılan savaşa katılıp yurduna sağ dönen, savaşa katılarak kahramanlıklar gösteren askerlere verilen şeref unvanına ..... denir.

21. Kore'de ve Kıbrıs Barış Harekâtında savaşa katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına .....unvanı verilmiştir.

22. Düzenli bir barınma mekânına sahip olamama hâline ..... denir.

23. Konukevi hizmetinden..... yaşından küçük kız çocukları anneleri ile yararlanabilirler.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

24. Normal şartlarda kadın sığınmaevlerinde kalış süresi ..... aydır.

25. Yapılan araştırmalara göre medeni durumu ..... olan insanlar daha çok işlemektedir.

26. Afetzedelerin beslenme hizmetlerinin yürütülmesini ..... sağlar.

27. Daha iyi yaşam şartlarını elde etmek isteyen ve ülkesini kendi isteğiyle terk eden kişilere .....

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

28. Alo 183 Sosyal Destek Hattına aşağıda belirtilen gruplardan hangisi tarafından yapılan çağrılar değerlendirilmektedir?
A) Kadın ve çocuklar
B) Yaşlılar
C) Engelliler
D) Şehit yakınları ile gaziler
E) Hepsi

29. Çocuğu ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve özenden yoksun bırakmak hangi ihmal türüne girer?
A) Fiziksel
B) Duygusal
C) Cinsel
D) Eğitim
E) Ekonomik

30. Türkiye'de evlat edindirme ile ilgili resmi yetkili makam hangisidir?
A) Adalet Bakanlığı Çocuk Mahkemeleri
B) Sağlık Bakanlığı
C) İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü
D) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
E) Millî Eğitim Bakanlığı

31. Koruyucu aile yanına en fazla kaç çocuk, aynı anda yerleştirilebilir?
A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
E) 5

32. Aşağıdakilerden hangisi gazi, gazi ailelerine ve şehit yakınlarına sağlanan sosyal haklardan biri <u>değildir?</u>
A) İstihdam Hakkı
B) Ücretsiz Seyahat Hakkı
C) Doğal gaz ve internet ücret indirimi
D) Maaş Bağlama
E) Nakdî Tazminat

33. Uzun dönemli devam eden ya da tekrarlayan evsizlik türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Kronik evsizlik
B) Birincil evsizlik
C) İkincil evsizlik
D) Geçici evsizlik
E) Epizodik evsizlik

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

33. Uzun dönemli devam eden ya da tekrarlayan evsizlik türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kronik evsizlik
B) Birincil evsizlik
C) İkincil evsizlik
D) Geçici evsizlik
E) Epizodik evsizlik

34. Kadınların güçlenmesi ve farkındalığının arttırılmasını hedefleyen programlar, seminerler ve toplantılar hangi hizmetler kapsamında gerçekleştirilir?

A) Adli Yardım Hizmetleri
B) Kreş Yardımı
C) Eğitim, Rehberlik ve Danışmanlık
D) Geçici Maddi Yardım
E) Tıbbi Destek

35. Aşağıdakilerden hangisi kadın sığınmaevlerinde verilen hizmetlerle ilgili olarak yanlış bir ifadedir?

A) Sığınmaevlerinin güvenliği, yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütülür.
B) Kadın sığınmaevlerinde kalanlara sürekli olarak maddi yardım yapılır.
C) Konukevindeki kadınlar ve çocuklara üç ana öğün verilir, çocuklara iki ara öğün daha verilir.
D) Kadın sığınmaevinde kalan kişilere giyecek ve kırtasiye malzemeleri gibi ayni yardımlar yapılır.
E) Kadınların çalışma hayatına katılımını desteklemek için varsa çocuklarına kreş desteği hizmet sunulur.

36. Aşağıdakilerden hangisi bireyi suça iten nedenlerden biri değildir?

A) Yaş
B) Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım
C) Cinsiyet
D) Medeni durum
E) Öğrenim durumu

37. Afetten etkilenen bireyin, yaşadıklarını ifade ederek rahatlaması ve sakinleşmesi, güvenlik duygusu kazanması için yapılan faaliyetler aşağıdaki müdahale aşamalarından hangisinde gerçekleştirilir?

A) İhtiyaç değerlendirmesi
B) Kaynak değerlendirmesi
C) Sevk etme
D) Yönlendirme
E) Psikolojik ilk yardım

38. Afetler öncesi her okulun afet ve acil durum planları yapmasını sağlayan kurum veya kuruluş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Millî Eğitim Bakanlığı
B) Sağlık Bakanlığı
C) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
D) Kızılay
E) İçişleri Bakanlığı

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

39. Aşağıdakilerden hangisi Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilere verilebilen hukuki statüdür?

A) Mülteci
B) Sığınmacı
C) İkincil koruma sahibi
D) Geçici koruma sahibi
E) Şartlı mülteci

40. Ülkemizde yaşayan Suriyelilere verilen statü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mülteci
B) Sığınmacı
C) İkincil koruma sahibi
D) Geçici koruma sahibi
E) Şartlı mülteci

41. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Göçler, sosyal afetler arasındadır.
B) Afetler günlük yaşantıyı sekteye uğratan durumlardır.
C) Tsunami, jeolojik afetlerdendir.
D) Afetler, doğal veya insan kaynaklı nedenlerle meydana gelir.
E) Sel, jeolojik afetler arasında yer alır.

42. Salgın hastalıklarla mücadele kapsamındaki hizmetler ile karantina, izolasyon hizmetlerini yürütme görevi aşağıdaki kurum veya kuruluşlardan hangisine aittir?

A) Millî Eğitim Bakanlığı
B) Sağlık Bakanlığı
C) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
D) Kızılay
E) İçişleri Bakanlığı

43. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a göre şiddet mağduru bireylere verilen hizmetlerden hangisi yanlıştır?

A) Kadın sığınmaevleri açılabilir.
B) Hukuki hizmet dışında mesleki ve psikolojik yardımlar sunulur.
C) Erkek sığınmaevleri açılabilir.
D) Geçici maddi yardımlar yapılır.
E) Hayati tehlike varsa geçici koruma sağlanır.

44. Aşağıdakilerden hangisi kadın sığınmaevinin amaçlarından değildir?

A) Kadınlara şiddetsiz bir ortam sağlamak.
B) Kadınların yaşadıkları ruhsal travma ile başa çıkabilmeleri sağlamak.
C) Kadının güçlenmesi için çalışma yapmak.
D) Mesleki çalışmalar yapmamak.
E) Kadının sığınmaevinden ayrıldıktan sonra yaşamını istediği şekilde sürdürmesini sağlamak.

EK- 1 KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki kontrol listesi yaptığınız sunum hazırlama çalışmalarını değerlendirmek için hazırlanmıştır.

No.	Ölçütler ve Ölçüt Tanımlamaları	Evet	Hayır
	Materyal Kullanımı		
1.	Yazı kullanılmıştır.		
2.	Resim- fotoğraf kullanılmıştır.		
3.	Şekil kullanılmıştır		
4.	Tablo kullanılmıştır.		
5.	Grafik kullanılmıştır.		
6.	Video kullanılmıştır.		
7.	Slayt kullanılmıştır.		
	İçerik		
8.	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.		
9.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.		
10.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.		
11.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.		
	Sunum Becerisi		
12.	Akıcı bir dil kullanıldı.		
13.	Göz teması kuruldu.		
14.	Ses tonu istenilen düzeyde etkili kullanıldı.		
15.	Beden dili doğru kullanıldı.		
	Zaman Yönetimi		
16.	Verilen süre içerisinde sunum tamamlandı.		
17.	Verilen süreye +/-2 uyulmadı.		
18.	Verilen süreye +/-3 uyulmadı.		
19.	Verilen süreye +/-4 uyulmadı.		

EK-2 KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki kontrol listesi yaptığınız rol oynama çalışmalarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Bu liste aynı zamanda çalışmanızda hangi ölçütlere dikkat etmeniz gerektiği hakkında size bilgi vermektedir.

No.	Ölçütler ve Ölçüt Tanımlamaları	Evet	Hayır
	Rollerin İçeriği		
1.	Oyunda yer alan rollerin hepsi ödev konusunu ve amacını yansıtmaktadır.		
2.	Oyunda yer alan rollerin çoğunluğu ödev konusunu ve amacını yansıtmaktadır.		
3.	Oyunda yer alan rollerin hiçbiri ödev konusunu ve amacını yansıtmaktadır.		
	Rol Paylaşımı		
4.	Gruptaki öğrencilerin hepsinin üstlendiği farklı roller vardır.		
5.	Gruptaki öğrencilerin birkaçının rolü yoktur.		
6.	Gruptaki öğrencilerin çoğunun rolü yoktur.		
7.	Grupta rol paylaşımı yoktur.		
	Kostüm		
8.	Bütün karakterlerin kostümleri rollerine uygundur.		
9.	Çoğu karakterin kostümü rolüne uygundur.		
10.	Birkaç karakterin kostümü rolüne uygundur.		
11.	Hiçbir karakterin kostümü rollerine uygun değildir.		
	Oyun ve Sunum		
12.	Gruptaki herkesin yaptığı rol dikkat çekici özelliktedir. Grubun sorulan sorulara verdiği cevapların hepsi doğrudur. Öğrencilerin hepsinin rollerini canlandırırken kullandıkları dil, rollerine uygundur.		
13.	Gruptaki öğrencilerin çoğunun yaptığı rol dikkat çekici özelliktedir. Grubun sorulan sorulara verdiği cevapların çoğu doğrudur. Çoğu öğrencinin rollerini canlandırırken kullandıkları dil, rollerine uygundur.		
14.	Gruptaki öğrencilerin birkaçının yaptığı rol dikkat çekici özelliktedir. Grubun sorulan sorulara verdiği cevapların birkaç tanesi doğrudur. Birkaç öğrencinin rollerini canlandırırken kullandıkları dil, rollerine uygundur.		
15.	Grup öğrencilerinin yaptığı roller dikkat çekici değildir. Grubun sorulan sorulara verdiği cevapların hepsi yanlıştır. Hiçbir öğrencinin rolünü canlandırırken kullandığı dil, rollüne uygun değildir.		

EK- 3 KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki kontrol listesi yaptığınız afiş, broşür ve pano hazırlama çalışmalarını değerlendirmek için hazırlanmıştır.

No.	Ölçütler ve Ölçüt Tanımlamaları	Evet	Hayır
	Materyal Kullanımı		
1.	Yazı kullanılmıştır.		
2.	Resim- fotoğraf kullanılmıştır.		
3.	Şekil kullanılmıştır		
4.	Tablo kullanılmıştır.		
5.	Grafik kullanılmıştır.		
	İçerik		
6.	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.		
7.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.		
8.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.		
9.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.		
	Görsel Tasarım		
10.	Kâğıt/pano etkili ve dengeli bir şekilde kullanılmış.		
11.	Yazılar/pano etkili kullanılmış ancak görseller dengeli kullanılmamış.		
12.	Yazılar/pano etkili kullanılmamış ancak görseller dengeli kullanılmış.		
13.	Hem yazılar hem de görseller etkili ve dengeli kullanılmamış.		

EK-4 KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki kontrol listesi yaptığınız kompozisyon hazırlama çalışmalarını değerlendirmek için hazırlanmıştır.

No.	Ölçütler ve Ölçüt Tanımlamaları	Evet	Hayır
	İçerik		
1.	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.		
2.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmıştır.		
3.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.		
4.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.		
	Görsel Tasarım		
5.	Kâğıt etkili ve dengeli bir şekilde kullanılmış.		
6.	Yazılar etkili kullanılmış ancak görseller dengeli kullanılmamış.		
7.	Yazılar etkili kullanılmamış ancak görseller dengeli kullanılmış.		
8.	Hem yazılar hem de görseller etkili ve dengeli kullanılmamış.		
	Türkçe Dil Bilgisi Yazım Kuralları		
9.	Dil bilgisi yazım kurallarına tamamen uyulmuştur.		
10.	Dil bilgisi yazım kurallarında az hata vardır.		
11.	Dil bilgisi yazım kurallarında çok hata vardır.		
12.	Dil bilgisi yazım kurallarına hiç uyulmamıştır.		

1. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI

A Bulmacanın cevapları

Soldan sağa:
2- Sosyal Destek Hizmetleri
5- Gizlilik
6- Yargılayıcı
7- Aile ve Tüketici

Yukarıdan aşağı:
1- Empati
3- Saygılı
4- İlk yardım

B Doğru-Yanlış cevapları

1- D
2- Y
3- D
4- Y
5- Y
6- D
7- Y

C Boşluk doldurma cevapları

8- Orta Sandığı
9- Darülaceze
10- Kızılay

D Çoktan seçmeli cevapları

11- A	16- C	21- A	16- B
12- B	17- A	22- B	17- E
13- D	18- D	23- C	18- C
14- B	19- E	24- B	19- A
15- A	20- C	25- D	20- D

2. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI

A Doğru-Yanlış cevapları

1- D	6- D	11- Y
2- Y	7- Y	12- Y
3- D	8- Y	13- D
4- Y	9- D	
5- D	10- Y	

B Boşluk doldurma cevapları

14- 7 Nisan	19- Paris
15- UNESCO	20- Kırk
16- UNDP	21- İmece
17- UNICEF	22- 2828
18- Huzurevi	23- Yuvaları
	24- Evleri

C Çoktan seçmeli cevapları

25- B	31- E	37- B
26- D	32- C	38- D
27- C	33- A	39- C
28- E	34- D	40- B
29- B	35- D	41- A
30- B	36- A	42- A

3. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI

A Doğru-Yanlış cevapları

1- Y	6- D	11- Y
2- D	7- Y	12- D
3- Y	8- D	13- D
4- D	9- Y	14- D
5- Y	10- D	

B Boşluk doldurma cevapları

15- Aile Eğitim Programı	20- Gazi	24- Altı
16- Cinsel	21- Muharip Gazi	25- Bekar
17- İhmal	22- Evsizlik	26- Kızılay
18- Ekonomik	23- On sekiz	27- Göçmen
19- Uzmanlaşmış		

C Çoktan seçmeli cevapları

28- E	34- C	40- D
29- B	35- B	41- D
30- D	36- B	42- B
31- C	37- E	43- B
32- C	38- A	44- D
33- A	39- A	

Acar, H., Duyan, G. Ç. (2003), Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,* 14(1), 396-407.

Acehan, S., Bilen, A., Ay, M., Gülen, M., Avci, A., İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22 (4), 591-614.

Acıduman, A., Arda, B. (2008), Türkiye Himâye-i Etfâl Cem'iyyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) yayınlarından 1927 tarihli bir kitapçık: Dişlerimizi niçin temizleriz?, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51(4), 252-258.

Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (2011), Psikososyal Uygulamalar Katılımcı Kitabı, (Çev. Köroğlu E.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal yayın tarihi, 2000).

Akbulut, M., Yılmaz, M. (2015), Otizmli Bireyler ve Aileleri Açısından Sosyal Hizmet Mesleğinin Önemi, Sosyal Hizmet Sempozyumu Tam Metin Bildiriler, 26- 28 Kasım, Manisa, 315-321.

Akkaş, İ. (2016), Kadına Yönelik Şiddet, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 32-42.

Akyıldız, Y. (2017), Dünyada ve Türkiye'de Evsizlik Sorunu ve Çeşitli Uygulamalar, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 67-91.

Alakara Özcan, G. (2018), Afetlerde Psikososyal Destek Hizmetlerinin Afad'da Çalışan Sosyal Çalışmacılar Tarafından Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim dalı, Ankara.

Altınok Çalışan E. (2013), Mülteciler ve Sığınmacılar Hakkında İdarenin Görevleri-Yetkileri ve Yargısal Denetim (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altıparmak, İ. (2019), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boyutları: Ankara Örneği, Celal Bayar Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 55-76.

Altınoğlu Dikmeer, İ., Erol, N., Gençöz, T. (2014), Evlat Edinilmiş ve Biyolojik Ebeveyniyle Yaşayan Çocukların Davranışsal ve Duygusal Sorunları ve Bağlanma Düzeyleri ile Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Stillerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-43.

Arıkan, Ç., Duyan, V., Karagöz, F. (2002), Aile ve Sosyal Hizmetler. 2001 Yılı Aile Raporu, Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

Aydemir İ., Yurtkulu F. (2012). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla Mücadelede: Çocuk İzlem Merkezi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 151-165.

Aydın, İ. (2018). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Çocuk İşçiliği. İş ve Hayat, 4(7), 65-81.

Aydoğmuş Ö, O. (2019), Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar: Türkiye'de Medyada Temsili, Sosyoloji Notları, 3(2), 35-46.

Aydın, A. (2018), Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınmaevi Sonrası Destek Hizmetlerinin Önemi, II. Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Berlin Konferansı, Berlin, 17-20 Mayıs 2018.

Balkar S. (2004). Türk Hukukunda Evlât Edinme, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 235-266.

Bektaş, A. (2014), Evsizlik Olgusu ve Evsizlere Yönelik Sosyal Politikalar: Hükümlü Evsizlere İlişkin Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Birinci, G., Akıllı, H., Akıllı, S., Dirikoç A. (2016), Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteciler Raporu, Nevşehir: T.C Nevşehir Valiliği İnsan Hakları Kurulu.

Bulut, T. (2007), Cumhuriyet'in Bir Gençlik Projesi Olarak Kızılay Kampları, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 103-135.

Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergis*i, 59, 32-36.

Bölükbaşı, S. (2016), Evsizlik (Homelessness) ve Kralji Ulice, *Sosyal Mühendislik Dergisi*, Sayı:8, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmet Topluluğu, Sakarya.

Cihan Ü., Karakaya, H. (2017), Kadın-Erkek Kavramları Bağlamında Şiddet ve Şiddetle Mücadelede Sosyal Hizmetin Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (17), 297-324.

Çamur Duyan, G. (2016). *Aileye Yönelik sosyal Hizmetler*. (Ed. Yusuf Genç ve Hasan Hüseyin Taylan). Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet İçinde. 1. Basım. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir:74-103.

Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 15.

[3]Çelik, M., Taşci, A., Argon, M. O. (2015), İtibar Yönetimi Bağlamında Sosyal Hizmet Mesleği, Sosyal Hizmet Sempozyumu Tam Metin Bildiriler, 26- 28 Kasım, Manisa, 224-229.

Çelik, R. (2017), Selçuklu'da Bir Sosyal Hizmet Kurumu Örneği: Kayseri Gevher Nesibe Şifahanesi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(15), 158-164.

Çoban Kaynak, R. (2017), Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet, Gümüşhane Üniversitesi *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.

Dişsiz, M., Şahin, N. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1 (1), 50-58.

Doğrucan, A., Yıldırım, Z. (2011). Yazılı Basında Çocuk İstismarı Haberlerinin İncelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri Örneğinde). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 176-194.

Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

Duyan, V. (2003). Aileye Yönelik Planlı Müdahale Sürecinin Aşamaları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 14 (1), 41-61.

Duyan, V. (2012). Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği. Yayın No: 20, Ankara.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), (29-31 Mart 1999). Çocuk İstismarını Önleme Hakkında İstişare Raporu, Cenevre. 13-17.

Erdentuğ, A. (1991). *Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç*, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara. s.321.,

Ersoy, Yılmaz S. (2015), Sosyal Hizmet Etiğine İlişkin Bir Değerlendirme*, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Sosyal Hizmet Özel Sayısı, 122-136.

Ersoy, A. F., Dikici, E. (2018), Osmanlı Döneminde Sosyal Hizmet Faaliyetleri Yapan Bazı Kuruluşlar, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 53(2), 576-594.

Esen Ateş, N. (2019). Sosyal Destek ve Dini Başa Çıkma: Şehit Aileleri ve Gaziler Örneği, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), s. 75-76.

Ganıyeva, S. (2014), Türk ve Rusya Federasyonu Hukukunda Mülteci ve Sığınmacı Kavramları Arasındaki Ayrım, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 47-82.

Gökalp, Y., Kaya, S., Övün, A. (2018). *Kadın ve Çocuk İstismarı.* Akademik Matbuat, 2 (1), 61-77.

Gökçe, B. (1971). *Kimsesiz Çocuklar Sorunu, Ankara: Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları*: 55, Ankara.

Gökçearslan Çifci, E. (2009). Türkiye'de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi, *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(19), 54-60

Gümüş, İ. (2018), Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci, Journal of Political Administrative and Local Studies, 1(1), 33-66.

Gürpınar, Ö. (2018), Mülteciler İnsanlığın Neresinde?, *Toplumbilim Dergisi*, (10), 29-39.

Gürsoy, E., Koç, A. (Ed.), (2003), Savaş Çocukları Öksüzler ve Yetimler, İstanbul: Umut Kağıtçılık.

Işıkhan, V. Kentlerin Gölgesinde Yaşayan Evsizler, Ankara, 2002.

Işıkhan, V. (2006), "Türkiye'de Evsizler Sorunu ve Sosyal Hizmet", Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyumu, Antalya.

İbiloğlu, A. (2012). Aile İçi Şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4 (2) , 204-222.

İlhan, N. ve Ergün, A. (2010), "Evsizler ve Toplum Sağlığı", *Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, İstanbul.

Kap, D. (2014), Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, Akademik Perspektif, 1 (2), 30-35.

Kara, M. A. (2016). Toplumsal Dayanışma Kavramı Temelinde İmece Kültürü: Tirebolu Doğankent Yöresi Örneği1. S. 379-380.

Karataş, Z. (2015), İnsani Erdemleri Yüceltmek için Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Sempozyumu Tam Metin Bildiriler, 26- 28 Kasım, Manisa, 385-394.

Karataş, Z. (2015), Osmanlı Devleti'nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 16-31.

Kartal, B., Başçı, E. (2014), Türkiye'ye Yönelik Mülteci VE Sığınmacı Hareketleri, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.

Kaya, K., Akgündüz, E., Çelik, E., Çekin, N., Hilal, A. (2018). Medyada Sıradanlaşan Kavram; 'Cinsel Şiddet'. *Ahi Evran Tıp Dergisi*, 2 (1), 19-20.

Kesgin, B. (2012), Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, (26), 169-180.

Kesgin, B. (2016). Sosyal Hizmetin Yerelleşmesi ve Sosyal Hizmette Yerel Yönetimlerin Artan Rolü. *Mcbü Sosyal Bilimler Dergisi,* 14(4), 329.

Kılınç, M. (2018), Darüleytamlardan Yürütülen Mesleki Teknik Eğitim Uygulamaları, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 64, 211-228.

[11]Kizir, M. (2009). Türk Hukukunda Evlât Edinme, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 158-159.

Koç, A. (2003), *Savaş Çocukları, Öksüzler ve Yetimler*, İstanbul: Umut kağıtçılık.

[16]Köleoğlu Y., Karataşoğlu S., Namal, M.T., (2013). Türkiye'de Gazi ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli Örneği. *Sosyal Güvenlik Dergisi,* 3(2),110-125.

[1]Kurt, R. (2003), İş Hukuku ve Sosyal Sigorta Mevzuanda Usul ve Esaslar, Uygulamalar Sorunlar, Çözümler, Yargı Kararları, İstanbul: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayın No:37.

Mahiroğulları, A. (2011), Selçuklu/Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyo-ekonomik İşlevleri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (0) 54, 139-154.

Nur, S. A., Taşan, P. (2018), Mülteci Krizi ve Afet Yönetimi, Disiplinlerarası Afet Yönetimi Çalışmaları Makale Kitabı, 12-13 Mayıs, İzmir, 117-126.

Önal, S. (1990). *Aile Sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

[17]Özdemir, U. (2010), Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,* 21(2), 77-88.

Pazarcı, H. (2005), Uluslararası Hukuk Dersleri, Ankara: Turhan Kitabevi.

Reçber, B. (2018). Türkiye'de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Etkin Mi?, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 16 (4) , 367-376.

Reçber, B. (2019), Sosyal Hizmetin Gelişiminde Türkiye'nin Konumu: Teorik Bir Analiz, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,* 30(2), 715-738.

Sallan, S. (1993), 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve Kamu Hayatında Türk Kadınının Konumu, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 159-167.

Sarıkaya, M. (2009), Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Çocuk Haftası, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 25(75), 465-494.

Selcik O., Güzel, B. (2016), Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 461-469.

Serpen, A. S., Hasgül, E. (2015), Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişkisi Üzerindeki Etkisi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 15 (35), 37-52.

Sınar Çılgın, A. (2004), Genç Cumhuriyetin Ütopyası: Gürbüz Türk Çocuğu, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 5(6), 97-119.

Sınmaz Sönmez, C. (2015), *Çanakkale Savaşları'nı Anma ve Kutlama Etkinlikleri* (1916-1938), Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 13(19). s. 189-190.

[18]Soytürk, S. (2013). Hükümlü ve Tutukluların Sosyal Hizmet Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi: Karaman M Tipi Kapalı-Açık Cezaevi. (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.)

[15]Şahin F., Sakarya, H.(2018). Silahlı Kuvvetlerde Sosyal Hizmetin Tarihi, Gelişimi ve İşlevleri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1) s.87.

Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış Aile ve Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

[2]Taneri, G., Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Tarihte İlginç Vakıflar (2012). İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Tekindal, M., Negiz, E. (2018), Sosyal Hizmet Uygulaması Olarak Özel Gereksinime Sahip Çocuklarla Değerler Eğitimi Grup Çalışması, *Journal Of Awareness*, 3(Özel), 761-776.

Tekindal, M., Özlem, Ş. Ö., Emre, M. (2018), Şiddet Mağduru Kadına Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi: Ayşen ve Zehra Vakası, *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 18 (1), 45-72w.

Tepe, H., Bayrak, M., Yavlal, N., Şişman, S., Tüzün, M. (2017), *Etik Çocuk: Değerler Eğitimi İçin Bir Kılavuz Denemesi,* Uluslararası Şeffaflık Derneği, İstanbul: Sena Ofset.

Turan, N. (1992). *Sosyal Kişisel Çalışma Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*. Ankara.

Türk Kızılayı Afet Müdahale ve Yardımlar Yönetimi Bölümü Psikososyal Birim (2018), *Afetlerde Psikososyal Destek Uygulama Rehberi,* Ankara: Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.

Türkcan, S. ve Türkcan, A. (1996), *Psikiyatri ve Evsizlik Bir Gözden Geçirme Çalışması*, Düşünen Adam, İstanbul.

Türkoğlu, İ. (2013), Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik, *Akademik İncelemeler Dergisi,* 8(3), 275-305.

Türkmen, B. (2005), Sosyal Risk Altındaki Çocuklar, Gençler ve Yaşlılar, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 11-12.

Türkkahraman, M. (2009). Teorik ve Fonksiyonel Açıdan Toplumsal Kurumlar ve Kurumlar arası İlişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14 (2), 25-46.

T.C. MEB, 2020, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Sosyal Destek Alanları Öğretim Programı, Ankara.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2019), Psikososyal Önleyici Destek Programı, Ankara: Teknik Tanıtım Matbaa Mak. San. ve Tic. Ltd. Şti.

T.C. Resmî Gazete, 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik, 25.01.2013, Sayı: 28539.

T.C. Resmî Gazete, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 24.05.1983, Sayı: 18059.

T.C. Resmî Gazete, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, 18.01.2013, Sayı: 28532.

T.C. Resmî Gazete, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması, 21.04.2021, Sayı: 31461.

T.C. Resmî Gazete, Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 20.03.2012, Sayı: 28239.

T.C. Resmî Gazete, Belediye Kanunu, 03.07.2005, Sayı: 25874.

T.C. Resmî Gazete, Büyük Şehir Belediye Kanunu, 10.07.2004, Sayı: 25531.

T.C. Resmî Gazete, Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 29.03.2015, Sayı: 29310.

T.C. Resmî Gazete, Çocuk Koruma Kanunu, 03.07.2005, Sayı:25876.

T.C. Resmî Gazete, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği, 05.03.2013, Sayı: 28578.

T.C. Resmî Gazete, Engelliler Hakkında Kanun, 07.07.2005, Engelliler Hakkında Kanun, Sayı: 25868.

[19]T.C. Resmî Gazete, Geçici Koruma Yönetmeliği, 22.10.2014, Sayı: 29153.

T.C. Resmî Gazete, Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği, 04.09.2012, Sayı: 28401.

[5]T.C. Resmî Gazete, Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, 21.02.2001, Sayı: 24325.

T.C. Resmî Gazete, İl Özel İdaresi Kanunu, 22.02.2005, Sayı:25745.

T.C. Resmî Gazete, Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, 05.01.2016, Sayı: 28519.

T.C. Resmî Gazete, Koruyucu Aile Yönetmeliği, 14.12.2012, Sayı: 28497.

[4]T.C. Resmî Gazete, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, 30.04.2015, Sayı: 29342.

T.C. Resmî Gazete, Sosyal Hizmetler Merkezleri Yönetmeliği, 09.02.2013, Sayı: 28554.

T.C. Resmî Gazete, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, 07.01.1999, Sayı: 23576.

T.C. Resmî Gazete, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 05.10.2008, Sayı: 27015.

T.C. Resmî Gazete, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, 17.03.2016, Sayı: 29656.

T.C. Resmî Gazete, Valilik ve Kaymakamlık Birimleri Teşkilat, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, 08.06.2011, Sayı: 27958.

T.C. Resmî Gazete, Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu, 04.04.2013, Sayı: 28615.

T.C. Resmî Gazete, Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, 13.11.1995, Sayı: 22462.

T.C. Resmî Gazete, Yükseköğretim Kurumları, Mediko-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği, 03.02.1984, Sayı: 18301.

[14]Yağlı, N., Özdoğan, Ö. (2019). Gaziler ve Yakınlarının Manevi Bakım İhtiyaçlarının Belirlenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. Journal of Analytic Divinity, 3(2),67-100.

Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri, Mustafa Kemal Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9(18), 499-525.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç.* Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yeter, A. (2018), Sivil Toplum Kuruluşlarının Evsizlere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 34-60.

Yıldırım, İ. (1991), Stres ve Stresle Başa Çıkmada Gevşeme Teknikleri*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (6), 175-189.

Yıldırım, S. (2019). Medya ve Çocuk İstismarı. Anasay, (10), 107-122

Yıldız, T. (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Tanılamada Acil Hemşiresinin Rolü. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 59-66.

Yılmaz, H. (2004) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinde Sosyal Dayanışma Konusunun Öğretimi. Dini Araştırmalar, 7(19)., s.255.

Zorlu, Y. (2016). Medyadaki Şiddet ve Etkileri, *Humanities Sciences,* 11 (1), 13-32.

GENEL AĞ ADRESLERİ

Adıyaman Üniversitesi, Yardımlaşma ve Dayanışmanın Önemi, Erişim tarihi: 19.05.2020, https://adiyaman.edu.tr/TR/Haberler/2020/05/08/Yardimlasma-ve-Dayanismanin-Onemi.

Atalay, K., (2008). 4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinmenin Şartları, (Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul) Erişim tarihi: 13.05.2020, https://katalog.marmara.edu.tr/eyayin/tez/T0060621.pdf

Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası, Erişim tarihi: 13.05.2020, http://bileciktso.org.tr/B%C4%B0LEC%C4%B0K/%C5%9EeyhEdebal%C4%B1/AhilikNasihatleri/tabid/9204/Default.aspx.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü, Mülteci ve Sığınmacılar İçin Yardım, Erişim tarihi: 04.06.2020, https://help.unhcr.org/turkey/tr/.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü, Bilgi Dokümanları ve Tablolar, Erişim tarihi: 05.06.2020, https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/06/UNHCR-Turkey-Operational-Update-April-2020.pdf.

Bursa'da Kültür (t.y), Sabiha Gökçen biyografisi, Erişim Tarihi: 08.06.2020, http://www.bursadakultur.org/sabiha_gokcen.htm.

Çevik, Y., (2020). Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Hizmet ve Aile Danışmanlığı Uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul. Erişim Tarihi: 04.07.2020, http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET001674.pdf.

Çolak, R. (2012), Selçuklular Döneminde Mevlâna Ailesinin Devlet Bürokratları ile İlişkileri (Yüksek Lisans Tezi), 20 Nisan 2020 tarihinde Afyon Kocatepe Üniversitesi: https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/4257/436103.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı.

Kızılaykart-Sosyal Uyum Programı (SUY), SUY Hakkında, Erişim tarihi: 06.06.2020, http://kizilaykart-suy.org/TR/hakkinda.html.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı (t.y), Beyaz Kalplerde Mandala Çalışması, Erişim tarihi: 09.06.2020, http://kocaeli.bel.tr/tr/main/birimler/saglik-ve-sosyal-hizmetler-dairesi-baskanligi/76/27086.

Koruyucu Aile Evlat Edindirme Derneği, Evlat Edinme ile Korucu Aile Arasındaki Fark. Erişim tarihi: 14.05.2010, https://www.korev.org.tr/p/10/evlat-edinme-nedir

Mesleğim Hayatım, Erişim tarihi: 24.04.2020, Mesleğim Hayatım, https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/.

TÜBİTAK, *Bilim Çocuk Dergisi*, (2010), Origami, Erişim tarihi: 09.06.2020, https://bilimcocuk.tubitak.gov.tr/system/files/ekler_pdf/kitapcik-ekim2010.pdf.

Türkmen, B. (2015). *Sosyal Hizmet Tarihi*. Erişim tarihi: 26.04.2020, http://www.bekirturkmen.com/dosya/Sosyal_Hizmet_Tarihi.pdf.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Erişim tarihi:: 22.04.2020, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf.

Türk Dil Kurumu (t.y), *Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim tarihi: 21.04.2020, http://www.tdkterim.gov.tr/.

Türkiye Muharip Gaziler Derneği, Gaziler günü, Erişim tarihi: 01.06.2020, http://muharipgaziler.org.tr/gaziler-gunu/

Türkiye Barolar Birliği, Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018), Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri ile Geçici Koruma Altındaki Kişiler İçin Adli Yardım Bilgilendirme Broşürü, Erişim tarihi: 06.06.2020, https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61616.

[7]T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 16.05.2020, https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/2022-ayliklari/.

[8]T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/syggm/genel-mudurluk/gorevlerimiz/.

T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile Sosyal Destek Programı, Erişim tarihi: 10.06.2020 https://asdep.ailevecalisma.gov.tr/.

T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile Eğitim Programı, Erişim tarihi: 10.06.2020 http://www.aep.gov.tr/aep-hakkinda/icerigi-ne/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Alo 183 Çağrı Merkezi, Erişim tarihi: 10.06.2020 http://www.alo183.gov.tr/alo183/alo183-hakkinda.html.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bakan Selçuk: "ALO 183 Whatsapp İhbar Hattı Vatandaşlarımızın Hizmetinde", Erişim tarihi: 10.06.2020, https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/haberler/bakan-selcuk-alo-183-whatsapp-ihbar-hatti-vatandaslarimizin-hizmetinde/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar ile Mücadele Rehber Kitapçığı, s.9-10. Erişim tarihi: 10.06.2020 https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2499/cocuk-bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf

[12]T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Evlat Edinme Hizmeti, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/evlat-edinme-hizmeti/.

[13]T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Koruyucu Aile Hizmeti, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/koruyucu-aile-hizmeti/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, "Gazilerin Kıbrıs buluşması", Erişim tarihi: 01.06.2020, https://ailevecalisma.gov.tr/syggm/haberler/gazilerin-kibrisbulusmasi/

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İş Hakkı Uygulamaları, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss/sehit-yakinlari-ve-gazilere-yonelik-hizmetler-dairesi-baskanligi/is-hakki-uygulamalari/.

T.C. Bursa Valiliği, AB Proje ve Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi, Erişim tarihi: 17.05.2020, http://bursa-ab.gov.tr/unicef

T.C. Bursa Valiliği, AB Proje ve Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi, Erişim tarihi: 17.05.2020, http://bursa-ab.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi

[9]T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dış Politika, Erişim tarihi: 17.05.2020, http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-kuruluslarla-kulturel-iliskilerimiz.tr.mfa

T.C. Dışişleri Bakanlığı, Erişim tarihi: 15.05.2020, http://www.mfa.gov.tr/unesco2019.tr.mfa

T.C. Dışişleri Bakanlığı, Erişim tarihi: 17.05.2020, http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-_undp_-.tr.mfa

T.C. İçişleri Bakanlığı, "Yeni Nesil 112 Acil Çağrı Merkezi", Erişim tarihi: 02 Haziran 2020, https://www.icisleri.gov.tr/bilgiislem/yeni-nesil-112-acil-cagri-merkezi

Türkiye İş Kurumu (t.y). Erişim Tarihi: 26.04.2020, https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/MeslekleriTaniyalim.aspx

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2011). Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, Erişim tarihi: 10.06.2020, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf.

T.C. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 24.06.2020, http://www.cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/depar-programi.

T.C. Ankara Valiliği, (2019), Sokakta Yaşayan Kimsesizlerin Bakım ve Korunmasına İlişkin Basın Açıklaması, Erişim tarihi: 26.06.2020, http://www.ankara.gov.tr/sokakta-yasayan-kimsesizlerin-bakim-ve-korunmasina-iliskin-basin-aciklamasi.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 13.05.2020, https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/anayasa/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü, Erişim tarihi: 25.04.2020, https://www.ailevecalisma.gov.tr/ankara/hakkimizda/tarihce/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Niğde İl Müdürlüğü, Erişim tarihi: 25.04.2020, https://www.ailevecalisma.gov.tr/nigde/hakkimizda/tarihce/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Bakım Hizmetlerinde Kalitenin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge, (30.12.2019). Erişim tarihi: 15.05.2020, https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonergeler/engelli-ve-yasli-bakim-hizmetlerinde-kalitenin-gelistirilmesi-ve-degerlendirilmesine-iliskin-yonerge/.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (t.y), Türkiye'deki Uluslararası ve Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İçin Çalışma İzinleri Hakkında Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 06.06.2020, https://data2.unhcr.org/en/documents/download/67638.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 17.05.2020, https://ailevecalisma.gov.tr/digm/contents/dis-iliskiler/uluslararasi-kuruluslar/birlesmis-milletler/.

[6] T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi, Erişim tarihi: 16.05.2020, https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/eyhgm/uploads/pages/yonergeler/engelli-bireylere-yonelik-umut-evleri-yonergesi.pdf.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008), Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu, Erişim tarihi: 07.06.2020, http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/kadinarastirmalari_02401.pdf.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 14.05.2021,https://www.aile.gov.tr/sss/kadinin-statusu-genel-mudurlugu/.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/sosyal-hizmet-merkezi/.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, Erişim tarihi: 14.05.2021, https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, "Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü", Erişim tarihi: 01 Haziran 2020, https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, "Afet ve Acil Durum Çantası", Erişim tarihi: 01 Haziran 2020, https://www.afad.gov.tr/kbrn/afet-ve-acil-durum-cantasi.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, "Doğal Afetler", Erişim tarihi: 02 Haziran 2020, https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Erişim tarihi: 02 Haziran 2020, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2419/files/Afet_Mud_Pl_ResmiG_20122013.pdf.

T.C. İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER), Erişim tarihi: 05.06.2020, Web Sitesi: https://yimer.gov.tr/TR/About/1b04ce24-5f6d-40ac-bfe1-e75ad8f0a825.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Erişim tarihi: 17.05.2020, http://abdigm.meb.gov.tr/www/birlesmis-milletler/icerik/34

[10]T.C. Sağlık Bakanlığı, (2000). Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye ile İlişkileri. Ankara: Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yay. Erişim tarihi: 17.05.2020 https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/120

T.C. Pursaklar Kaymakamlığı, Saray Engelsiz Yaşam, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Erişim tarihi: 03.06.2020, http://www.sarayengelsizyasam.gov.tr/umut-evleri-genel-bilgi-2/.

T.C. Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim tarihi: 24.06.2020, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=x9q2Ys9SzQhWhB7T8nnMBP8J66x5LGfX4v30G1LS1nK2J4LtKn2T!-924971864?id=18525

T.C. Türkiye İş Kurumu, Erişim tarihi: 18.05.2020, https://statik.iskur.gov.tr/tr/kurumumuz/mevzuat/ilo1.htm

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Tacizle Mücadele El Kitabı, Erişim tarihi: 10.06.2020 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_731371.pdf.

Yazıcı, E., (2013). Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler: Kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine bir araştırma, (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir) Erişim tarihi: 15.05.2020, http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/12091/348858.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Yentürk, N., Sivil Toplum Nedir, Erişim tarihi: 16.05.2020, https://stk.bilgi.edu.tr/media/cd/01/doc/okuma_02-3.pdf

Yeşilay (t.y). Erişim tarihi: 21.04.2020, https://www.yesilay.org.tr/tr/kurumsal/tarihce.

http://tdk.gov.tr/

https://sozluk.gov.tr/

GÖRSEL KAYNAKÇA

Kitap kapak görseli: shutterstock.com, ID: 255266638, [Erişim tarihi ve saati: 18.02.2021- 18.32]

1. öğrenme birimi giriş görseli: shutterstock.com, ID: 325467308, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.07]

Görsel 1.1: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1.2:https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/%c3%a7ifte%20minareli%20medrese1.jpg?format=jpg&quality=50&width=1200 [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2021- 20.48]

Görsel 1.3: tr.123rf.com/, ID:28571662, [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2021- 20.15]

Görsel 1.4: https://ticaret.gov.tr/data/5d4190b713b87639ac9e0024/55fc211353ad206d5f3e3aec-0d5c5c79.pdf [Erişim tarihi ve saati: 21.05.2020 – 18.43]

Görsel 1.5: https://www.darussafaka.org/uploads/pages/5c2bd939c30496832c6cfb85/content-medium-73c593adf6451108a168ad28dedb1010.jpg [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2021- 20.48]

Görsel 1.6: tr.123rf.com/, ID:106439498, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.15]

Görsel 1.7: http://kizilaytarih.org/dosya013.html [Erişim tarihi ve saati: 13.05.2020 – 19.12]

Görsel 1.8:https://ailevecalisma.gov.tr/Uploads/chgm/uploads/pages/tarihce/tarihce-18.jpg [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2021- 20.48].

Görsel 1.9: https://www.yesilay.org.tr/assets/img/sprite-svg/logo-yatay.svg [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2021- 20.48].

Görsel 1.10: tr.123rf.com/, ID: 49134555, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.17]

Görsel 1.11: tr.123rf.com/, ID: 50836958, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.18]

Görsel 1.12: https://www.ailevecalisma.gov.tr/nigde/hakkimizda/tarihce/ [Erişim tarihi ve saati: 22.04.2020 – 22.56]

Görsel 1.13: https://www.ailevecalisma.gov.tr/nigde/hakkimizda/tarihce/ [Erişim tarihi ve saati: 22.04.2020 – 22.56]

Görsel 1.14: https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/75.-Say%C4%B1-Makaleler-465-494.pdf

[Erişim tarihi ve saati: 27.04.2020 – 01.39]

Görsel 1.15: https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/kurumsal-kimlik-kilavuzu-ve-logolar [Erişim tarihi ve saati: 13.05.2020 – 19.12]

Görsel 1.16: https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/kurumsal-kimlik [Erişim tarihi ve saati:02.05.2021 –18.38]

Görsel 1.17: tr.123rf.com/, ID:46373133, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.21]

Görsel 1.18: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1.19:Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1.20: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1.21: Görsel tasarım uzmanı tarafından düzenlenmiştir.

Görsel 1.22: tr.123rf.com/, ID:51688167, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.25]

Görsel 1.23: tr.123rf.com/, ID: 47872544, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.25]

Görsel 1.24: tr.123rf.com/, ID: 36056846, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.26]

Görsel 1.25: tr.123rf.com/, ID: 98413754, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.26]

Görsel 1.26: tr.123rf.com/, ID: 117526335, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.27]

Görsel 1.27: tr.123rf.com/, ID: 124908148, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.28]

Görsel 1.28: shutterstock.com, ID: 376786435, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.28]

Görsel 1.29: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1.30: tr.123rf.com/, ID:32133807, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.30]

Görsel 1.31: shutterstock.com, ID: 662954533, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.33]

Görsel 1.32: tr.123rf.com/, ID:46129012, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.35]

Görsel 1.33: shutterstock.com, ID: 1368803009, [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 20.40]

2. öğrenme birimi giriş görseli: shutterstock.com, ID: 1118781845, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.12]

Görsel 2.1: https://aregem.ktb.gov.tr/TR-51124/imece.html [Erişim tarihi ve saati: 15.06.2020- 09.30]

Görsel 2.2: shutterstock.com, ID:410203867, [Erişim tarihi ve saati: 15.06.2020- 09.30]

Görsel 2.3: tr.123rf.com/, ID:46068809, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.13]

Görsel 2.4: https://bizbizeyeteriz.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 27.04.2020 -10.30]

Görsel 2.5: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/N43uK+sariyer2010faaliyetraporu.pdf [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2020- 18.24]

Görsel 2.6: tr.123rf.com/, ID: 80181379, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.16]

Görsel 2.7: tr.123rf.com/, ID:118194234, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.17]

Görsel 2.8: tr.123rf.com/, ID: 115668764, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.18]

Görsel 2.9: tr.123rf.com/, ID:106843055, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.20]

Görsel 2.10: tr.123rf.com/, ID:37490459, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.25]

Görsel 2.11: shutterstock.com, ID: 544535626, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.27]

Görsel 2.12: tr.123rf.com/, ID:48977007, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.28]

Görsel 2.13: tr.123rf.com/, ID:55251119, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.30]

Görsel 2.14: tr.123rf.com/, ID:99984027, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.31]

Görsel 2.15: https://ailevecalisma.gov.tr/kirsehir/haberler/fatma-baci-cocuk-evleri-sitesinde-kalan-genclerimizin-universite-basarisi/ [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2020- 18.24]

Görsel 2.16: https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/18563/shm_logo.pdf [Erişim tarihi ve saati: 28.04.2020- 09.45]

Görsel 2.17: tr.123rf.com/, ID:97584303, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.35]

Görsel 2.18: https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/kurumsal-kimlik [Erişim tarihi ve saati:02.05.2021- 11.00]

Görsel 2.19: https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/18558/aep.pdf [Erişim tarihi ve saati: 29.04.2020- 12.30]

Görsel 2.20: http://www.alo144.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 30.04.2020- 09.30]

Görsel 2.21: http://www.alo183.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 04.05.2020- 10.00]

Görsel 2.22: tr.123rf.com/, ID:99527727, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.37]

Görsel 2.23: https://www.acikkapi.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 05.05.2020- 12.00]

Görsel 2.24:https://orduism.saglik.gov.tr/Resim/233425/0/gezicitarama1jpg.png [Erişim tarihi ve saati: 26.02.2020- 18.24]

Görsel 2.25: tr.123rf.com/, ID: 97036726, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.55]

Görsel 2.26: tr.123rf.com/, ID: 113413874, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.59]

Görsel 2.27: tr.123rf.com/, ID:111728599, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.57]

Görsel 2.28: tr.123rf.com/, ID:113413875, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.57]

Görsel 2.29: http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-_undp_-.tr.mfa [Erişim tarihi ve saati: 06.05.2020- 13.00]

Görsel 2.30: tr.123rf.com/, ID:113413874, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.55]

Görsel 2.31: tr.123rf.com/, ID:111728599, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.57]

Görsel 2.32: tr.123rf.com/, ID:113413875, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.57]

Görsel 2.33: http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-_undp_-.tr.mfa [Erişim tarihi ve saati: 06.05.2020- 13.00]

Görsel 2.34: tr.123rf.com/, ID: 97036726, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.55]

Görsel 2.35: tr.123rf.com/, ID:113413871, [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 16.57]

3. öğrenme biriminin giriş görseli: shutterstock.com, ID: 661583425, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.08]

Görsel 3.1: tr.123rf.com/, ID:112451473, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.08]

Görsel 3.2: tr.123rf.com/, ID:30402523, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.09]

Görsel 3.3: tr.123rf.com/, ID:97385175, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.10]

Görsel 3.4: shutterstock.com, ID:1692488659, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.12]

Görsel 3.5: https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/41300/1.jpg [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 16.02]

Görsel 3.6: https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/10027/duezce-foto-4.jpg [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 16.02]

Görsel 3.7: http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/IMG_01591.jpg [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 16.02]

Görsel 3.8: tr.123rf.com/, ID:91317825, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.13]

Görsel 3.9: tr.123rf.com/, ID:18453634, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.13]

Görsel 3.10: shutterstock_201562451, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.14]

Görsel 3.11: tr.123rf.com/, ID:84934899, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.15]

Görsel 3.12: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 3.13: tr.123rf.com/, ID:63118500, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.15]

Görsel 3.14: shutterstock.com, ID: 1153746478, [Erişim tarihi ve saati: 12.06.2020- 08.16]

Görsel 3.15: tr.123rf.com/, ID:103820803, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.03]

Görsel 3.16: tr.123rf.com/, ID:95126576, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.05]

Görsel 3.17: tr.123rf.com/, ID:97328443, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.07]

Görsel 3.18: tr.123rf.com/, ID:90908765, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.08]

Görsel 3.19: tr.123rf.com/, ID:38684670, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.09]

Görsel 3.20: tarafından hazırlanmıştır.

http://www.alo183.gov.tr/Contents/images/svg/sosyal-destek-hatti.svg [Erişim tarihi ve saati: 09.06.2020- 16.02]

Görsel 3.21: tr.123rf.com/, ID:132231461, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.10]

Görsel 3.22: tr.123rf.com/, ID:112814186, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.10]

Görsel 3.23: tr.123rf.com/, ID:123919712, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.11]

Görsel 3.24: shutterstock.com, ID:278188052, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.11]

Görsel 3.25: tr.123rf.com/, ID:38909419, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.12]

Görsel 3.26: https://merzifon.bel.tr/wp-content/uploads/2018/03/Sabiha-G%C3%B6k%C3%A7en%E2%80%99i-17.-Ol%C3%BCm-Y%C4%B1l-D%C3%B6n%C3%BCm%C3%BCnde-Sayg%C4%B1yla-An%C4%B1yoruz.jpg [Erişim tarihi ve saati: 28.02.2021- 18.35]

Görsel 3.27: tr.123rf.com/, ID:37939201, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.13]

Görsel 3.28: shutterstock.com, ID:1102551380, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.13]

Görsel 3.29: shutterstock.com, ID:1053988754, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.13]

Görsel 3.30: shutterstock.com, ID:1721153707, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.14]

Görsel 3.31: https://ailevecalisma.gov.tr/syggm/haberler/gazilerin-kibris-bulusmasi/ [Erişim Tarihi ve Saati: 20.05.2020- 16.35]

Görsel 3.32: tr.123rf.com/, ID:121213863, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.14]

Görsel 3.33: tr.123rf.com/, ID:105194936, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.15]

Görsel 3.34: http://muharipgaziler.org.tr/kibris-baris-harekati/kib10/ [Erişim Tarihi ve Saati: 08.06.2020- 13.45]

Görsel 3.35: tr.123rf.com/, ID:39901449, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.15]

Görsel 3.36: tr.123rf.com/, ID:48404803, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.16]

Görsel 3.37: shutterstock.com, ID:783777364, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.16]

Görsel 3.38: shutterstock.com, ID:232277263, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.17]

Görsel 3.39: shutterstock.com, ID:1313978645, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.17]

Görsel 3.40: shutterstock.com, ID:176488031, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.18]

Görsel 3.41: tr.123rf.com/, ID:92460558, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.18]

Görsel 3.42: http://www.ankara.gov.tr/sokakta-yasayan-kimsesizlerin-bakim-ve-korunmasina-iliskin-basin-aciklamasi [Erişim Tarihi ve Saati: 06.07.2020- 01.45]

Görsel 3.43: tr.123rf.com/, ID:122609305, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.19]

Görsel 3.44: tr.123rf.com/, ID:45566672, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.19]

Görsel 3.45: shutterstock.com, ID:501071983, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.20]

Görsel 3.46: tr.123rf.com/, ID:48484368, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.21]

Görsel 3.47: tr.123rf.com/, ID:98003183, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.22]

Görsel 3.48: tr.123rf.com/, ID:11685101, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.23]

Görsel 3.49: https://bilimcocuk.tubitak.gov.tr/system/files/ekler_pdf/kitapcik-ekim2010.pdf [Erişim Tarihi ve Saati: 08.06.2020- 23.53]

Görsel 3.50: https://bilimcocuk.tubitak.gov.tr/system/files/ekler_pdf/kitapcik-ekim2010.pdf [Erişim Tarihi ve Saati: 08.06.2020- 23.53]

Görsel 3.51: https://bilimcocuk.tubitak.gov.tr/system/files/ekler_pdf/kitapcik-ekim2010.pdf [Erişim Tarihi ve Saati: 08.06.2020- 23.53]

Görsel 3.52: https://bilimcocuk.tubitak.gov.tr/system/files/ekler_pdf/kitapcik-ekim2010.pdf [Erişim Tarihi ve Saati: 08.06.2020- 23.53]

Görsel 3.53: shutterstock.com, ID:231737155, [Erişim tarihi ve saati: 18.06.2020- 02.24]

Görsel 3.54: http://www.cankaya.bel.tr/pages/239/Cankaya-Belediyesi-Kadin-Siginmaevi-Cocuk-Birimi/ [Erişim Tarihi ve Saati: 06.07.2020- 01.50]

Görsel 3.55: http://www.cankaya.bel.tr/pages/238/Cankaya-Belediyesi-Kadin-Siginmaevi/ [Erişim Tarihi ve Saati: 06.07.2020- 01.50]

Görsel 3.56: tr.123rf.com/, ID:53956782, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.24]

Görsel 3.57: tr.123rf.com/, ID:103833815, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.25]

Görsel 3.58: shutterstock.com, ID:543109876, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.28]

Görsel 3.59: tr.123rf.com/, ID:36844131, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.29]

Görsel 3.60: tr.123rf.com/, ID:36958824, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.30]

Görsel 3.61: tr.123rf.com/, ID:40349571, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.32]

Görsel 3.62: tr.123rf.com/, ID:143408297, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.34]

Görsel 3.63: http://www.cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/depar-programi [Erişim tarihi ve saati: 10.06.2020- 10.45]

Görsel 3.64: shutterstock.com, ID:343198766, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.34]

Görsel 3.65: shutterstock.com, ID:1559647544, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.34]

Görsel 3.66: https://ailevecalisma.gov.tr/athgm/haberler/psikososyal-destek-ekiplerimizle-denizli-depreminin-yaralari-sariliyor/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 02.44]

Görsel 3.67: https://ailevecalisma.gov.tr/athgm/haberler/psikososyal-destek-ekiplerimiz-deprem-bolgesinde/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 02.46]

Görsel 3.68: https://ailevecalisma.gov.tr/athgm/haberler/psikososyal-destek-ekiplerimiz-araklida-selden-etkilenen-vatandaslarimiza-psikolojik-ilk-yardimda-bulundu/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 02.50]

Görsel 3.69: https://www.ailevecalisma.gov.tr/elazig/haberler/destek-cadirlari-ile-depremzede-cocuklarin-gonullerine-dokunuluyor/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 02.53]

Görsel 3.70: https://www.usaid.gov/crisis/indonesia [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 04.25]

Görsel 3.71: https://www.elazigvefa.gov.tr/uploads/5d97a2c80f64211cb89a5852ccd62d1d.jpeg

[Erişim tarihi ve saati: 02.03.2021- 15.00]

Görsel 3.72: https://www.afad.gov.tr/afad-logo [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 22.22]

Görsel 3.73: https://ailevecalisma.gov.tr/athgm/haberler/psikososyal-destek-ekiplerimizle-denizli-depreminin-yaralari-sariliyor/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 02.44]

Görsel 3.74: https://www.meb.gov.tr/deprem-goruntuleri-afet-egitiminde-kullanacak/haber/19423/tr [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 17.34]

Görsel 3.75: https://www.afad.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 17.49]

Görsel 3.76: https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/afis [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 18.14]

Görsel 3.77: http://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/egitimler/seyyar-mutfak.html [Erişim tarihi ve saati: 02.06.2020- 18.19]

Görsel 3.78: tr.123rf.com/, ID:125272292, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.43]

Görsel 3.79: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 3.80: http://turksam.org/turksam-goc-gocmen-bulteni-31-temmuz-2018 [Erişim tarihi ve saati: 21.06.2020- 02.37]

Görsel 3.81: shutterstock.com, ID:547822759, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.45]

Görsel 3.82: https://yimer.gov.tr/ [Erişim tarihi ve saati: 05.06.2020- 00.37]

Görsel 3.83: shutterstock.com, ID:706479424, [Erişim tarihi ve saati: 24.06.2020- 16.45]

Görsel 3.84: https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4687 [Erişim tarihi ve saati: 06.06.2020- 22.30]

Bilgi kutusu, etkinlik, uygulama faaliyeti, ölçme değerlendirme kutularında kullanılan ikonlar freepick.com'daki kaynaklar kullanılarak hazırlanmıştır.

https://www.freepik.com/free-vector/app-icon-set-flat_1577753.htm#page=1&position=0#&position=0 [Erişim tarihi ve saati: 05.03.2021- 21.21]

Karekod Uzantıları:

https://support.office.com/tr-tr/article/publisher-%C4%B1-kullanarak-bro%C5%9F%C3%BCr-haz%C4%B1rlama-825b1199-5fcb-4283-9407-bb9c5ded054f

http://www.aep.gov.tr/

http://uzem.eydb.ailevecalisma.gov.tr/